

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Çise Selver RAHMANİ

KÖROĞLU DESTANI'NIN KARAKALPAK VARYANTI AWEZHAN KOLU
(İNCELEME-METİN)

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Çise Selver RAHMANİ

KÖROĞLU DESTANI'NIN KARAKALPAK VARYANTI AWEZHAN KOLU
(İNCELEME-METİN)

Danışman

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Çise Selver RAHMANİ'nin bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Yavuz UYSAL (imza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (imza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ünsal Yılmaz YEŞİLDAL (imza)

Tez Başlığı: Köroğlu Destanı'nın Karakalpak Varyantı Awezhan Kolu (İnceleme-Metin)

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 11/07/2018

Mezuniyet Tarihi : 09/08/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Köroğlu Destanı’nın Karakalpak Varyantı Awezhan Kolu (İnceleme-Metin)” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(imza)

Çise Selver RAHMANİ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Çise Selver RAHMANİ
Öğrenci Numarası	20128503805
Enstitü Ana Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT
Tez Başlığı	Köroğlu Destanı'nın Karakalpak Varyantı Awezhan Kolu (İnceleme-Metin)
TurnItIn Ödev Numarası	983678769

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 324 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 19/07/2018. tarihinde tarafımdan TurnItIn adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 5

alıntılar dahil % 6'dır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

19/07/2018

(imza)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
SUMMARY	iv
ÖNSÖZ	v

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAKALPAK TÜRKLERİ'NİN COĞRAFYASI, TARİHİ, DİLİ VE FOLKLORU

1.1. Karakalpak Türkleri'nin Coğrafyası ve Tarihi	1
1.2. Karakalpak Türkleri'nin Dili	2
1.3. Destan Tanımı ve Türk Destanları	3
1.4. Karakalpak Destanları	4
1.5. Karakalpak Folklorunda Destan Anlatıcılığı: Baksı (Baqısı) ve Jırav	5
1.6. Türk Kahramanlık Destanları İçinde Köroğlu	6
1.7. Karakalpak Köroğlu Destanları	7

İKİNCİ BÖLÜM

METİN İNCELEMELERİ

2.1. Metin İçeriği ve Yapısı	9
2.1.1. Destanın Özeti	9
2.1.2. Metnin Yapı Bakımından Tahlili	10
2.1.2.1. Köroğlu'nun Awezhan'ı Öğrenmesi Epizotu	10
2.1.2.2. Köroğlu ile Awezhan'ın Karşılaşması Epizotu	10
2.1.2.3. Köroğlu'nun Kimliğinin Açığa Çıkması Epizotu	11
2.1.2.4. Awezhan'ın Şambil'de Geçen Dört Yılı Epizotu	11
2.1.2.5. Awezhan'ın Ceza Alması Epizotu	12
2.1.2.6. Awezhan ile Botaközayım'ın Karşılaşması Epizotu	12
2.1.2.7. Awezhan'ın Şambil'den Kaçışı Epizotu	12
2.1.2.8. Awezhan'ın Gürcistan İline Dönüşü Epizotu	13
2.1.2.9. Awezhan'ın İdamdan Kurtarılması ve Şambil'e Dönüşü Epizotu	13
2.1.2.10. Awezhan'ın Şambil'e Han Olması ve Botaközayım ile Evlenmesi Epizotu	14
2.1.3. Awezhan Destanı'nın Kahramanları	14
2.2. Motif Yapısı	15

2.2.1.	Olağanüstü Güçlü Kahraman Motifi	16
2.2.2.	Olağanüstü Yardımcılar Motifi	16
2.2.3.	Yardımcı At Motifi	18
2.2.4.	Kırk Yardımcı Kahraman Motifi	19
2.2.5.	Dağ Motifi	20
2.2.6.	Formulistik Sayı Motifleri – 40 Sayısı	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

3.1.	Türkiye Türkçesi	24
3.2.	Karakalpak Türkçesi	175
SONUÇ		324
KAYNAKÇA		325
ÖZGEÇMİŞ		327

ÖZET

Türk milletlerinin kültürel birliğinin bir sembolü olan Köroğlu Destanları, Anadolu’da, Doğu Türkistan’da, Türkmenistan’da, Kazakistan’da, Özbekistan’da, Azerbaycan’da ve Karakalpakistan’da varlık göstermektedir. Köroğlu Destanları’nın belki de en önemli özelliği, çok geniş coğrafyalar tarafından bilinir olmasıdır. Çeşitli Türk boylarına ait farklı sözlü kültür gelenekleri etrafında şekillenen bu destanlar, bu özellikleri nedeniyle günümüze değin yüzlerce akademik çalışmanın konusunu oluşturmuştur.

Karakalpak sözlü kültür geleneğinin bir ürünü olan Karakalpak Köroğlu anlatmaları, henüz Türkiye Türkçesine aktarılacak dilimize kazandırılmamıştır. Bu çalışmamızda, öncelikli amacımız Karakalpak Köroğlu anlatmaları dahilinde olan “Awezhan” destanının Türkiye Türkçesine aktarılması ve dilimize kazandırılmasıdır. İkincil amacımız ise bu metin üzerinde Halk Bilimi yöntemlerine uygun olarak inceleme çalışmaları yapmaktır.

Çalışmanın sonucunda, Karakalpak sözlü kültür geleneğinin bir ürünü olan “Awezhan” destanı Türkiye Türkçesine kazandırılmış, okuyucuların ve çalışmacıların faydasına sunulmuştur. Metin üzerinde Halk Bilimi yöntemlerine uygun olarak yapılan çalışmalar sonucunda, metnin yapısı ve içeriği tesbit edilmiş, Motif Index of Folf Literature (Halk Edebiyatı Motifleri İndeksi)’a uygun olarak motif taraması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler:Destan, Köroğlu, Karakalpak, Awezhan

SUMMARY
THE KARAKALPAK VARIANT OF THE KÖROĞLU LEGEND, THE AWEZHAN
EPISODE (ANALYSIS-TEXT)

The Köroğlu legends are a symbol of cultural unity among the Turkish nations of Anatolia, East Turkestan, Kazakhstan, Uzbekistan, Azerbaijan and Karakalpakstan. Perhaps the most important characteristic of the Köroğlu legends is their widespread dispersion throughout the world. Consequently, these legends which are shaped around various oral traditions of Turkish societies, have been the subject of research for hundreds of academics.

The legends of Karakalpak Köroğlu, being a product of Karakalpak's oral culture, has yet to be brought to our language. Our top priority in this study is to translate the legend of "Awezhan" from the Karakalpak Köroğlu stories, to Turkey's Turkish. Our secondary objective is to investigate this text through the Folklore methods.

As a result of this work, the "Awezhan" legend, an artifact of Karakalpak's oral traditions, has been brought to Turkey's Turkish for the benefit of readers and researchers. Subsequently, by investigating the text in accordance with the Folklore methods, the structure and the content of the text was determined and the motif was scanned in accordance with the Motif Index of Folk Literature.

Keywords: Legend, Köroğlu, Karakalpak, Awezhan

ÖNSÖZ

Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinin ardından farklı adlarda cumhuriyetler kuran Türk boylarının ortak kültürel değerleri arasında yer alan yazılı ve sözlü anlatım eserleri, bugün bu milletler ile güçlü kültür bağımızın temel yapısını oluşturur.

Türk milletlerinin kültürel birliğinin bir sembolü olan Köroğlu Destanları, Anadolu'da, Doğu Türkistan'da, Türkmenistan'da, Kazakistan'da, Özbekistan'da, Azerbaycan'da ve Karakalpakistan'da varlık göstermektedir. Köroğlu Destanları'nın belki de en önemli özelliği, çok geniş coğrafyalar tarafından bilinir olmasıdır. Çeşitli Türk boylarına ait farklı sözlü kültür gelenekleri etrafında şekillenen bu destanlar, bu özellikleri nedeniyle günümüze değin yüzlerce akademik çalışmanın konusunu oluşturmuştur.

Türk sözlü kültür geleneğinin önemli yaratmalarından biri olan Köroğlu Destanı, günümüze değin farklı Türk boylarına ait varyasyonlarının çevirilerinin ve incelemelerinin yapılması suretiyle dilimize ve kültür belleğimize kazandırılmıştır. Bugün diğer Türk boylarının kültür hazinesi, bu çalışmalar sayesinde ülkemizin ve Türk milletinin kültür mirasına dahil edilmiştir. Biz de çalışmamızda bu amacı gaye edindik.

Çalışmamızda henüz Türkiye Türkçesine aktarılmamış, Karakalpak kültür geleneğinin Köroğlu yaratması dahilindeki “Awezhan / Awezhan” destanını dilimize kazandırmak ve destan üzerinde Halk Bilimi yöntemlerini kullanarak çeşitli incelemeler yapmak amacımız olmuştur. 1986 Yılında K. M. Maksudov ve A. K. Karimov tarafından Nukus/Karakalpakistan'da neşredilen “Karakalpaksky Folklor, Mnogotomnik, Tom XV, Görüğü.” adlı orijinal kaynakta yer alan “Awezhan” hikayesine ait metinler Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Aktarılan metin Halk Bilimi yöntemlerine uygun olarak iki başlıkta a)Yapı bakımından ve b)Motif bakımından incelenmiştir.

Çalışmam süresince tecrübelerini ve desteğini benden esirgemeyen danışman hocam Prof.Dr.Zekeriya KARADAVUT'a içten teşekkürlerimi sunarım.

Çise Selver RAHMANİ
Antalya, 2018

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAKALPAK TÜRKLERİ'NİN COĞRAFYASI, TARİHİ, DİLİ VE FOLKLORU

1.1. Karakalpak Türkleri'nin Coğrafyası ve Tarihi

Karakalpak Özerk Cumhuriyeti, Özbekistan Cumhuriyeti'ne bağlı, özerk bir cumhuriyettir. Karakalpakistan toprakları güneydoğuda Özbekistan, güneyde Türkmenistan, batı, kuzey ve doğuda Kazakistan'la çevrilmiştir. Karakalpakistan tarihi Harezmi toprakları üzerinde kurulmuştur. Bu topraklar Aral Gölü'ne dökülen Amu-Derya (Ceyhun)'nın deltası ile iki yanındaki araziden oluşmuştur. Aral gölü Karakalpakistan'la Kazakistan arasında paylaşılmıştır. Amu-Derya'nın doğusu Kızılkum çölüdür. Karakalpakistan Cumhuriyeti, Kızılkum çölünün batısını, Amu-Derya deltasını ve Üstyurt yaylasının güneydoğu bölümünü kapsar. Kızılkum çölü kum tepeleriyle dolu çok geniş bir alandır. Çölün güneyinde Sultan-Uizdağ dağları uzanır.

Karakalpak Cumhuriyeti'nin başkenti, Cumhuriyetin siyasi, iktisadi ve kültürel merkezi olan Nukus şehridir. Yaklaşık 200.000 nüfusa sahiptir. Ekim ihtilalinden önce Nukus, iki binalı askeri bir kaleymiş 1932'den itibaren gelişme göstermiş ve bunun üzerine Karakalpaklar, 1939'da başkenti Törtkül'den buraya taşımışlardır. Nukus, Karakalpakistan'ın hemen hemen merkezinde kurulmuş bir şehirdir (Yılmaz, 1997: 16).

Karakalpak Türkleri'nin %92'si Karakalpak Muhtar Cumhuriyetinde yaşamaktadır. Bunun dışında, Özbekistan'ın Harezmi, Fergana bölgeleri, Türkmenistan'ın Taşauz bölgesi ve Kazakistan'ın bazı bölgeleri ile Rusya Federasyonu'nun Astrahan bölgelerinde de Karakalpak Topluluğu bulunmaktadır. Yine Afganistan'da 2000 kişi ve İran'da birkaç bin Karakalpak olduğu zannedilmektedir (Bainbridge, 1995: 239)

Karakalpak Türkleri asılları itibarıyla X-XII yüzyıllarda yaşayan Peçeneklerin torunlarındandır. Tarihi kaynaklarda "Siyah Külahlılar" veya sadece "Külahlılar" adıyla geçmektedirler. XI-XIII. yüzyıllarda Kıpçaklar'la beraber Moğollar'a tabi olmuşlardır (Caferoğlu, 1972:24). Karakalpak Türkleri eski Rus yıllıklarında "Çorniye klobuki", Arap kaynaklarında "Karabörkli" adlarıyla anılırlar. Rus yıllıklarına göre Karakalpaklar; Uzlar, Peçenekler ve Hazarlar ile kardeş bir kavimdir. Rivayete göre Karakalpakların bir kısmı 11. yy'da Selçuklular'ın güney ve batıya doğru gerçekleştirdikleri yayılma eylemine katılmış, çoğunluğu ise Aral Denizi civarında kalmışlardır (Akıner, 1983: 338-39).

Karakalpak Türkleri, Tarihçi Reşidüddin'e göre Moğol istilas sırasında "Kavm-i kül-lah-i siyah" adı ile biliniyorlardı. Yine Arap müelliflerinden En-Nuveyri Altınordu Kıpçak

kabileleri arasında "Kara-Börklü" adını taşıyan bir topluluktan bahsetmektedir (İnan, 1941: 46).

1.2. Karakalpak Türkleri'nin Dili

Karakalpakça, Kıpçak grubunun Kıpçak-Nogay bölümündendir. Ses ve söyleniş özellikleri bakımından şu hususlar ön plana çıkar; Vokal ahengi tamdır. Dudak benzeşmesi tam değildir. Bununla beraber Kırgızca da olduğu gibi ilerleyici yuvarlaklaşmalar görülür. (Sözcö: Söze) Yazı Dilleri bütün Türkistan ahalisinin XIX. yüzyılın sonuna kadar müşterek olarak kullandıkları Türkçe'dir. Konuşma dilleri Kazak Kırgızca'ya çok yakındır (Çağatay, 1972: 138).

Karakalpak yazı dili, Karakalpakistan'ın kurulması (1925) ile başlar. Karakalpak şivesi , Kuzeydoğu ve Güneybatı olmak üzere, başlıca iki ağza bölünmektedir. Birbirinden pek farklı olmayan bu iki ağızdan başka Karakalpakistan sınırları boyunca, bir de Karakalpak-Kazak, Karakalpak-Türkmen ve Karakalpak-Özbek Karışık ağızları vardır. Karakalpak- ça Nogayca ve Kazakça'ya çok yakındır. Kuzeydoğu ağızı; Kara-Özbek, tahta Köprü ve Aral sahili bölgelerinde konuşulur. Karışık Karakalpak-Kazak ağızı da bu gruba girer. Memleketin geri kalan kısmında, yani Çimbay, Kökeyli, Kuybişev, Kongrat, Şomana, Hocaeli, Kıpçak, Şabbaz ve Törtkül bölgelerinde güneybatı ağızı konuşulur (Baskakov, 1951: 3,4).

Karakalpakça ilk defa Sovyet döneminde yazı dili haline gelmiş ve önce Arap harflerine dayalı bir alfabe geliştirilmiştir. Bu alfebenin günümüze kadar geçirdiği evre şu şekildedir; 1-1924-1932 Arap harfleri, değişikliğe uğramış alfabe, 2-1928 Latin harfleri ilk alfabe, 3-1932-1938 Latin harfleri, 4-1940-1957 Kiril harfleri, ilk alfabe, 5-1957 Kiril harfleri, ikinci alfabe. Yılmaz, (1997:7) Üç Latin alfabesi arasındaki farkların oldukça az olduğu belirtmekle birlikte, Karakalpak halkının 1991'de istiklallerini elde etmelerinden sonra Rusça'nın ikinci plana itilmiş, Rusça'nın etkisinden kurtulmak için Latin harflerine geçişin ise hızlandırılmaya çalışıldığını aktarmaktadır. Bunun dışında Kazakça, Türkmençe ve Özbekçe'den etkilenmiş lehçeleri vardır. Modern edebî dil ise Sovyet döneminde geliştirilmiştir. Yazılı edebiyatta geliştirilen dil kuzeydoğu lehçesine dayanmaktadır. Kelime hazinesinin esas itibarıyla Kıpçakça'ya dayandığı Karakalpakça'ya Arapça ve Farsça kelimeler de girmiştir. Çince'den de bazı kelimeler alınmıştır. Son zamanlarda ise gittikçe artan oranda Rusça'nın ağırlığı hissedilmektedir. Karakalpak Özerk Cumhuriyeti'nde resmî dil Özbekçe ve Rusça'dır. Radyo ve televizyon yayınları Karakalpakça, Özbekçe, Rusça ve Türkmençe yapılmaktadır. Karakalpakça ilk defa Sovyet döneminde bir yazı dili haline geldi. Önce Arap harfleri geliştirilerek kullanıldı (1924-1932). 1928'de, 1932-1938 arasında ve

1938-1940 yıllarında Latin alfabesine geçilmeye çalışıldı. 1940-1957 arasında Kiril alfabesi kullanıldı (Boratav, 1978: 611).

1.3. Destan Tanımı ve Türk Destanları

Destanlar, milletlerin savaş, göç, doğal afetler ve milli kahramanlık maceralarının mitolojik unsurlarla yoğrularak oluşturduğu uzun manzum hikayelerdir. Destanlar, toplumların folklor ve tarihi öğeleri hakkında bilgiler verir. Toplumun kültür yapısı, inançlar, günlük yaşayış, sosyal hayat, gelenek görenekler, örf ve ananeler destanlarda işlenmiştir.

Destan kelimesi dilimize, İslâmiyet'in kabulünden sonra "efsane, mesel, hikâyet-i güzeşteğân" anlamında kullanılan Farsça kökenli "dâstân" kelimesinin ses ve anlam değişikliğiyle girmiştir. Türk boylarının bu kavramı karşılamak üzere kimi terimler kullandıkları kaynaklarda bildirilmektedir. (Oğuz, 2004: 130). Destan terimi, farklı anlamlarda halk hayatında ve terim olarak değişik edebiyat geleneklerinde geçmişten günümüze yaygın olarak kullanılmıştır. Halk edebiyatı içinde de hem anonim ürünler olan olağanüstü kahramanlık anlatıları hem de bu anlatılandan sonra ortaya çıkan "halk hikayeleri" karşılığında kullanıldığı gibi, aşık şiirinde heceyle söylenen bir şiir türünün adı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Türkçe'sinde kahramanlık temalı ve olağanüstü motifli anonim anlatı türü ile aşk konulu anlatı türü "destan" ve "halk hikayesi" terimleriyle birbirinden ayrılmakta iken, kimi Türk ülkelerinde "muhabbet destanı" terimi, Türkiye'deki "halk hikayesi" terimine karşılık olarak kullanılmaktadır (Oğuz, 2004: 5).

Destan türü, diğer Türk lehçelerinde "dastan", "epos", "cır", "comok", "nımah/alıptığ nımah", "tool/maadırlıg tool", "olongho", "kay çörçök", "kay şörçek" gibi terimlerle isimlendirilmektedir (Elçin, 1988: 33-41). Şükrü Elçin, destanı

"Destan (epos), bir boy, ulus (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski hal edbiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekan içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan "Kahraman/Bilge" şahsiyetlerin menkabevi ve hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikayelerdir. Tarihe bağlı olmakla beraber, tarih sayılmayan; ozanların kopuzlarla terennüm ettiği; cemiyetin ortak hayat görüşü ile ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için bir "yaratma zemini" ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. gibi büyük hadiselerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır (Elçin, 1993:72)."

şeklinde tanımlamaktadır.

M. Fuat Köprülü, Türk destanlarını hem coğrafi sahalara hem de tarihi ve kavmi dairelere göre sınıflandırmıştır. Özkul Çobanoğlu ise destanları,

Eski Destanlar: “Alp Er Tunga Destanı”, “Şu Destanı”, “Oğuz Kağan Destanı”, vd.

Yeni Destanlar

Arkaik Unsurları Taşıyan Destanlar: “Altın Arığ Destanı”, “Yaradılış Destanı”, “Maaday Kara Destanı”, “Ural Batır Destanı”, “Alıp Manaş Destanı” vd,

Kahramanlık Destanları: “Manas Destanı”, “Köroğlu Destanı”, “Kambar Batır Destanı”, “Kobılandı Batır Destanı” vd,

Tarihi Destanlar: “Battal Gazi Destanı”, “Danişmend Gazi Destanı”, Timur Destanı” vd. olarak tasnif etmiştir (Çobanoğlu, 2003: 110-116).

1.4. Karakalpak Destanları

1917 Devrimi’ne kadarki Karakalpak edebiyatının daha çok sözlü edebiyat çerçevesinde kaldığı söylenebilir. Sözlü edebiyat çok zengindir. Yayımlanmış otuzu aşkın destan, çok sayıda atasözü, deyimler, halk koşukları günümüze kadar gelmiştir. Folklordaki tarihî gerçeklik edebiyat tarihini tamamlamakta ve birkaç dönem halinde şekillenmektedir. 1. En eski dönem. Daha çok büyü olaylarından söz edilen bu dönemin önemli eseri Şeryar (Şehriyâr) destanıdır. 2. Peçenek-Kıpçak dönemi. XI-XII. yüzyılları içine alan bu dönemde ortaya çıkan eserlerden Koblan destanında görüldüğü gibi ağırlıklı olarak dinî inanışlar işlenir ve halk kahramanlarının yiğitliği anlatılır. 3. Altın Orda dönemi. XIII-XIV. yüzyılları kapsayan bu dönem de pek çok destan ve büyü olayları üzerine kurulmuştur. Edige ve Er Şora destanlarının bu dönemde yazıldığı belirtilmektedir. 4. Konrat-Baysın dönemi. XV-XVIII. yüzyılları içine alan bu dönemde hayatın sıkıntıları ve çeşitli meseleler dile getirilmektedir. Bu devirden kalan Alpamis, Mespatşa destanlarında urukları birleştirmek için gösterilen gayretler anlatılmaktadır. 5. Buhara-Bulunğır dönemi. Bu dönemdeki eserlerin ortak özelliği halkı dış düşmanlardan koruma görevidir. Er Ziyvar destanı bu döneme aittir. 6. Hârizm dönemi. Karakalpaklar’ın ilk atalarının ortaya çıktığı Hârizm bölgesinde Karakalpak ozan ve bahşılarının sanatlarını geliştirdiği devirdir. Göruğlı (Köroğlu), Garip Âşık, Sayathan Hemra gibi pek çok âşıklık destanı bu dönemle ilgilidir. Massagetler devrinden gelen Karakalpaklar’la menşe bakımından ilgi kurulan ve en eski devri içine alan eser Karakalpaklar arasında kadınlara büyük önem verdiğini ortaya koyan Kırkkız destanıdır (Uygur, 2006: 513).

1.5. Karakalpak Folklorunda Destan Anlatıcılığı: Baksı (Baqısı) ve Jırav

Türk lehçelerinde destani şiir söyleyicileri için kullanılan farklı terimler olmakla birlikte, Karakalpaklar destan anlatıcılarının iki tipi arasında, yani “jırav” ve “baksı” arasında bir ayrım yaparlar. Bu iki tip arasındaki farklılıklar, bir taraftan onların kendilerinde eşlik etmede kullandıkları müzik aletlerine dayanırken, diğer taraftan da anlatıkları destan tipleri ve anlatım tarzlarına dayanmaktadır (Ekici, 2005: 225-229).

Karakalpak destancılarının bir türü baqsıdır (bahşı). Baqsı dutar ile şarkı söyleyip destanlar anlatır (okur). Harezmi ozanı gibi, gıccak (ğircek) çalan bir müzisyen tarafından eşlik edilir. Karakalpak baqsıları arasında iki “Baqsılar mektebi” (“ozanlar okulu”) mevcuttur. Birinci mektep Süyev-baqsı adlı bir Türkmen baqsısına dayanır. Süyev-baqsı 19. yüzyılda yaşamış olup geleneksel ikamet bölgesi Aral Gölü’nün güney ve güneybatısında olan Çavdur Türkmen kabilesine mensuptur. Sık sık Hıva hanlığındaki Karakalpaklar, Özbekler ve Türkmenler için şarkı söylemiş; Karakalpaklar arasında bazı talebeleri de varmış. Köroğlu dairesinin 12 kolunu iyi bilmesiyle tanınmıştır. Bir kere Hıva hanı için şarkı söylerken anlatımı kendi versiyonun kitap yayınıyla karşılaştırıldığı zaman hiçbir hata bulunamadığı anlatılıyor. Süyev-baqsı’nın geleneğinde olan Karakalpak baqsılarının “Arallı Özbeklere” mensup olması ve Özbekçenin Harezmi lehçesinde şarkı söylemesi ilginç bir noktadır. Karakalpak baqsılarının ikinci mektebi Süyev-baqsı’nın bir çağdaşı olan Musa-baqsı’ya dayanır. Bu mektebe ait olan baqsıların repertuvarında özellikle Karakalpak dilinde söylenen aşk destanları bulunur. Ancak Türkmen şairi Mahtumkuli’nin şiirlerinin (Karakalpak dilinde) sık sık söylenmesi Türkmen dilinin bu mektep üzerinde de büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Karakalpak destancıların ikinci tipinin ismi jırav’dır. Bu kelime, ‘şarkı’ anlamındaki jır, yır, ır kökünün bir türevidir. Karakalpak jıravları da göreneklere göre iki mektebe ayrılır. Jiyenjırav Tağay-ı’nın mektebi 18. yüzyılda yaşayan bir jırava, Karakalpakların daha Sir Derya nehrinin aşağı mecrasında ikamet ettikleri bir zamana dayanır. Bu mektebin en meşhur jıravı Qurbanbay Täjibaev (1876-1958)’ dir. Repertuvarı Alpamıs, Qoblan, Şaryar, Qırq Qız, Er Qosay, Er Sayım, Qurbanbek gibi çok sayıda destan kapsar. Bunların bazılarını bu destancıdan başka kimse kaydetmemiştir. İkinci bir mektep Soppaslı Sıpıra-jırav adlı efsanevi bir ozana dayanır. Bu jırav, Edigü destanında önemli bir rol oynuyor. Gerçekten de Edigü destanının dayandığı ve sanatını Karakalpakjıravlarının sonraki nesillerine nakletmiş olan bir destancının 14. yüzyılın sonundan 15. yüzyılın başına kadar yaşamış olması mümkündür (Reichl, 2006: 55). Jıravın çalgısı olan qobız’ın Türkçe’deki qopuz kelimesi ile bir akrabalığı var. Bilindiği gibi Kitab-ı Dede Korkut’ta Dede Korkut qopuz çalarak anlatır. Nitekim “Salur

Kazan esir olup oğlu Uruzun çıkardığı destan” adlı bölümün sonunda “Dedem Qorqut geldi, qopuz çaldı” sözleri yer alıyor. Buradaki qopuz tahminen Kırgız komuzu gibi saza benzeyen bir telli saz (bilindiği üzere qopuz, qobzz, komuz kelimeleri etimolojik açıdan akrabadır). Destan anlatıcısı değil de tävip, yani Asya şamanlarının bir halefi olan Kazak baqsısının da qobızı çalması kayda değer bir ayrıntıdır. İkinci bir nokta destancının şarkı söyleme tarzıdır. Şarkıyı gırtlaktan çıkarılan, kısık bir sesle söyler. Bu, jıravların geleneksel üslubudur. Jıravın çalgısı olduğu gibi şarkı söyleme üslubunun da destan şarkıcısı ile şaman arasındaki yakın akrabalığa işaret etmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu şarkı söyleme tarzına tolğav denilir. Aynı zamanda bir şiir veya şarkı türü de bu kelime ile adlandırılır. Burada kısmen felsefi, kısmen de tarihî olan meditatif şiirler söz konusudur (Reichl, 2006: 55-58).

Genel bir ifadeyle jırav, kahramanlık karakterindeki destani şiir üzerinde ustalaşırken, baksı aşk maceralarının üzerinde ustalaşır. Kahramanlık destanı ve aşk konulu hikayeler arasındaki farklılığın çok fazla bir şey olamamasından dolayı, bu iki tip anlatıcının repertuarlarında da belli bir örtüşme ve yakınlık görülür (Ekici, 2005: 67).

1.6. Türk Kahramanlık Destanları İçinde Köroğlu

Birçok varyantı ve versiyonu bulunan Köroğlu Destanı hemen hemen bütün Türk halklarının sözlü edebiyatında mevcuttur. Ayrıca Kürt, Arap, Tacik, Gürcü, Acar/Gürcü dilinde, Ermeni, Afgan, Abaza folklorunda da Köroğlu Destanı icra edilir. Sözlü gelenekte, bugünkü şekliyle tam dört asırdan fazladır icra edilen Köroğlu Destanı aşık, bakşı, jırav edebiyatımızın en değerli ve en önemli epik eseridir. Köroğlu Destanı en az 17 Türk ve 8 gayri-Türk halkın halk edebiyatında yazıya aktarılmış şekliyle, hem de her halkta onlarca varyantta mevcuttur (Bayat, 2009:10). Asırlar boyu söylenip, bütün Türk topluluklarının çok sevdiği destanlardan birisi "Köroğlu" destanıdır. Bu destan, Orta Asya kavimleinden Türkmenler, Özbekler, Tacikler, Karakalpaklar, ve Kazaklar arasında bilinmektedir. Ayrıca KafKasya kavimlerinden Azeriler, Ermeniler, Gürcüler, Abhazha'lar, Kumuklar ve Balkanlarda yaşamakta olan halklar, Araplar ve Anadolu Türkleri tarafından da bilinmektedir (Gumarova, 1997: 51).

Köroğlu kimdir? Nerede ne zaman yaşamıştır? Bu soruları Rus bilgini, şarkiyatçı Petruşevskiy,

"XVI. yüzyılda Osmanlı padişahı III. Murad'ın asker başı Mustafa Paşa, yüz bin askeriyle Azerbaycan'ın güneyindeki Kafkasyalılarla savaşmıştı. Bu savaşa Kafkasyalıların tarafına, Ermeniler, Azeriler, Gürcüler; Güney Azerbaycan ve Türkmen topraklarında yaşayan kavimler de katılmıştı. Bu

savaşta adı efsaneleşen, yabancı istilacılara karşı mücadele eden "Köroğlu" isminde bir kahraman vardı (Petruşevskiy, 1949: 273)."

diye cevaplamıştır.

Bütün kavimlerin ve halkların Köroğlu'sunun asıl konusu, çok uzun yıllar önce ve uzun bir süre İran Şahı ile Türk padişahına karşı savaşılan kahraman bir yiğit hakkındadır. Destanı herhangi bir kişi terennüm etse bile asıl konu değişmemektedir. Destanın baş kahramanı her zaman Köroğlu'dur. Köroğlu, hangi kavimin olursa olsun, destanda hanlara, padişahlara, yöneticilere, halka zulüm edenlere karşı savaşıır. İstiltkî düşmandan, kendi ülkesini, toprağını koruma destanın başlıca konusudur. Yabancı istihkılara karşı mücadele eden herhangi bir kahramanın, kahramanlık şahsiyetini, tarihi Köroğlu'nun etrafında toplayarak (çeşitli vasıflar onun etrafında yığılmış) bir şahsiyet oluşturulmuştur. O da gitgide çeşitli dönemlerin olaylarını da bünyesinde birleştirerek büyük bir destana dönüşmüştür (Gumarova, 1997: 56).

Pertev Naili Boratav, Köroğlu Destanı'nın kollarını hikayeler içinde gösterilen kronolojik sıraya göre 1.İlk kol (Köroğlu'nun zuhuru: Babasının macerası, atları terbiyesi, Aras veya başka bir nehirden gelen üç köpüğü içmesi, Çamlıbel'e gelmesi); 2.Kasab-ı cömerd veya Awezhan kolu; 3.Köse'nin kolu; 4.Koca Bey kolu; 5.Mamaç Bezirgan veya Tekelti kolu; 6.Demircioğlu ve Telli Nigar Erzurum kolu; 7.Kiziroğlu Mustafa Bey kolu; 8.Bağdat-Turna teli kolu;); 9.Hasan Paşa-Silistre kolu; 10.Bolu Bey kolu; 11.Halep kolu; 12.Dağıstan Kolu; 13. Gürcistan kolu; 14.Deli Kara kolu; 15.Hasan Bey-Dağıstan kolu; 16.Kaytaz kolu; 17.Kiziroğlu Mustafa Bey-Kırım kolu; 18.Kenan kolu; 19.Kayseri kolu; 20. Köroğlu'nun oğlu Haydar Bey kolu; 21.Son kol (Evvela Kır Atın kaybolması ve arkasından Köroğlu'nun da Kırklara karışması, keleşlerinden Yusuf'un onu aramaya gitmesi ve Kırklar meclisinde görmesi) olarak sıralamıştır (Boratav, 2002: 17).

1.7. Karakalpak Köroğlu Destanları

Karakalpakistan epik geleneği çok zengin olmakla birlikte, bu güne kadar az sayıda Karakalpak Köroğlu Destanı yazıya geçirilmiştir. Bu destanların beş tanesi şu şekildedir:

- 1.Awezhan
- 2.Awez Uylengen
- 3.Arap Rayhan
- 4.Qırmandalı
- 5.Bazergen

Bu destanların bir çok nüshası bulunmaktadır. “Awezhan” destanının dokuz nüshası, “Qırmandalı” destanının beş nüshası, “Bazergen” destanının dört nüshası, “Awez Uylengen” destanının ve “Arap Rayhan” destanının bir nüshası vardır (Reichl, 2015: 329).

Karakalpakça varyantlarının içinde "Kırmandeli", "Bezirgen", "Avezhan", "Evezüylengen", "Arap Rayhan" kolları derlenmiştir. Diğer kollar ise derlenememiştir. Tespit edilenler "Bezirgen" kolunun Escan Kospolotov, Karacan bahşı, Narbay bahşı; "Kırmandeli" kolunun Bekmurat Cumaniyazov, Medireyim bahşı, "Avezhan" kolunun hikayeci Saparniyaz Hebipnazarov; "Evez Üylengen", "Arap Raphan" kolunun Narbay Köşekenov varyantlarıdır. Bu kollardan "Kırmandeli" kolunun Bekmurat Cumaniyazov varyantı ile Narbay Köşekenov'dan derlenen "Bezirgen" kolu, K. Maksetov, K. Mambetnazarov, Ö. Erpolatov tarafından hazırlanmış, 1963 yılında kitap olarak bastırılmıştır. Karakalpak Folkloru serisinin XV. cildinde, (Nöküs 1985) "Avezhan", "Ev ez Üylengen", "Arap Rayhan" kollarıyla birlikte bastırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN İNCELEMELERİ

2.1. Metin İçeriği ve Yapısı

2.1.1. Destanın Özeti

Awezhan

Şambil bel denilen şehirde Ağalık ve Cığalı adlı hanlar vardır. Bu hanın Göroğlı adında bir sultanı vardır. Öyle güçlüdür ki beş yaşındayken 40 yiğidiyle birlikte halkını ve ülkesini korumuştur. Bir gün Hızır gelerek ondan bir dilek dilemesini ister. Göroğlı ömrünün uzun olmasını ve şanının duyulmasını diler, dileği kabul olur, yüz yirmi beş yıl yaşar. Önce, Gohikap dağının padişahının kızı Ağayunus periyi, ellibeş yaşında Hind padişahının kızı Mıskal periyi, altmışbeş yaşında Gülnar periyi alır. Onun iki çocuğu olur, fakat bunlar yaşamaz. Göroğlı bunu önemsemez. Yüz yaşına gelince çocuğunun kalmamasına üzülmeye başlar. Bir gün Isfahan Kaldar padişahının oğlu Hasen'i alıp kaçırrır, evlat edinir. Göroğlı'nın kırk yiğidi, Künkarşa ülkesinde Buldırık kasabın Awezhan adlı oğlunu da evlat edinmesinin yararlı olacağını söylerler. Göroğlı, Awezhan'ı alıp getirmek için, kırk yiğidinin başında Hasen hanı gönderir. Bu yiğitler Hasen hanı yarı yolda bırakıp dönerler. Bunun üzerine Göroğlı, Awezhan'ı getirmeye kendisi yola çıkar. "Awez'i alıp gelirim, gelemesem bu yolda ölürüm" der, Tanrı adını diline almaz, onun yardımını dilemez. Bundan dolayı çok zorlukla karşılaşır. Hızır'ın yardımlarını görür, çoban babadan bir koyun alır, Awezhan'ın şehrine varır. Kendisini Awezhan'ın annesi Gülayım'ın ağabeyi olarak tanıtır, Awezhan'ı görür, onu alır, kaçar. Künkarşa ülkesinin padişahı 40 bin askeri ile Göroğlı'nın peşine düşer. Göroğlı arkasından gelen bu askerlerin hepsini tek başına yok eder. Awezhan Gürcistan halkıyla vedalaştıktan sonra Göroğlı, onu alır ülkesine döner, evlat edinir. Bu arada 120 yaşına gelir. Awezhan Türkmen kızı Botagöz'e aşık olur. Kız Awezhan'a, Göroğlı'nın kulu olmasından dolayı babasının kendisini vermek istemeyeceğini söyler. Awezhan, babasına kızı istemesi için yalvarır. Göroğlı, bilge Cartıbay' a kızı istemesi için ricada bulunur. Bilge Cartıbay kızı istemeye yanaşmaz, "Ahmet Serdar kızını köleye vermez." der. Bunu işiten Awezhan, Şambil'i terk eder, yurduna döner. Künkarşa padişahı onu, maceralarını dinler. Awezhan Şambil yurdunu, halkın geleneklerini över. Künkarşa padişahı Awezhan'ın bu övgülerine kum, Göroğlı'nın dinine girmiş olduğu gerekçesiyle cellatlara öldürülmesini buyurur. Annesi Gülayım gelerek bağışlanmasını diler. Bunun üzerine Göroğlı'nın dininden dönmesi için Awezhan'a 40 günlük bir zaman tanır, zindana atılır. Fakat o, Göroğlı'ya olan sevgi ve

saygısından, İslam'a olan inancından geri adım atmaz. Öte yandan Awezhan'ın gitmesinden sonra Göroğlu ve hizmetkarları çok üzülürler. Göroğlu Gürcistan' dan dönen tüccarlardan Awezhan' dan haberler sorar. Göroğlu oğlu Hasanhan ve 40 yiğidi ile Gürcistan' a doğru yola çıkar, Awezhan'ı asmak üzere olan Künkarşa' nın üzcrine gider. Göroğlu'nın askerleri 7 gün savaştıktan sonra Künkarşa'yı yener, müslüman eder, tahtına otururlar. Göroğlu Awezhan 'ı alır, tekrar yurduna döner. Türkmen kızı Botagöz'ü alır. Awezhan'la evlendirir. Onu, Şambıl şehrine vali tayin eder. Tacını, tahtını, malını, mülkiinü Awezhan'a bırakır, bu dünyadan göçer.

2.1.2. Metnin Yapı Bakımından Tahlili

2.1.2.1. Köroğlu'nun Awezhan'ı Öğrenmesi Epizotu

Destanın giriş bölümü olan bu epizotta, çocuksuzluktan dertlenen Köroğlu'nun yiğitleri sayesinde Gürcistan ilinde yaşayan, ay yüzlü, yiğit Awezhan'ı duyması/öğrenmesi ve onu yurduna getirmeye karar vermesi anlatılır. Köroğlu, bu görev için yiğitlerinden gönüllü çıkmayınca manevi oğlu Hasenhan bu işe gönüllü olur; ancak yiğitler Hasenhan'ı yarı yolda bırakır ve Şambıl'e geri döner. Bunu gören Köroğlu, pirlerin yardımını dileyerek, Awezhan'ı getirmek için kendisi yola çıkar. Ne var ki Allah'ın yardımını dilememiştir. Bu yüzden önce zorluklarla karşılaşsa da, niyahetinde Allah'a dua eder ve tövbe edip yardım ister. Pirlere ona duacı olurlar, tövbesi kabul olur. Pirlere biri ona görünerek, Gürcistan'a bir kurmacayla gitmesini söyler. Buna göre Köroğlu, Awezhan'ın annesi Gülayım'ın yıllardan beri görmediği kardeşi Konurbay olarak kendini tanıtacak, bir tüccar gibi şehre girecek, Awezhan ile görüşecektir. Köroğlu bu plana uymak üzere şehre doğru yola çıkar.

2.1.2.2. Köroğlu ile Awezhan'ın Karşılaşması Epizotu

Köroğlu, tüccar gibi görünerek şehre girmiştir. Mallarını satmak üzere pazara gider. Aslında Awezhan'ın babası Buldırık Kasap ile görüşmek niyetindedir. Nitekim pazarda karşılaşır. Köroğlu, eniştesinin bu şehirden olduğunu, adının Buldırık Kasap olduğunu; kız kardeşinin adının Gülayım olduğunu ve kendi adının ise Konurbay olduğunu söyler. Bunu duyan Buldırık Kasap sevinerek onu evine götürür. Konurbay (Köroğlu),Gülayım'la görüşünce yeğeni Awezhan'ı da görmek istediğini söyler. Awezhan eve gelir. Karşısında Awezhan'ı gören Köroğlu, buraya gelmek için aldığı riske değdiğini anlar. Awezhan, anlatılanlardan daha da güzeldir. Amca-yeğen, birbirlerine sarılır, hasret giderirler. Aile yeniden beraber olduğu için mutludur.

2.1.2.3. Köroğlu'nun Kimliğinin Açığa Çıkması Epizotu

Beraber geçen birkaç günün ardından, Konurbay, Awezhan'a "Gel seni yurdumuza götüreyim!" der. Ona yurdunun güzelliğini anlatır. Awezhan da kendi yurdunu görmek ister. Yurdu hakkında çok duymuştur ama bilmez. Bir ara konuşurlarken, Konurbay ağzından "Kır Atıma da binersin." diye kaçıtır. Bunu duyan Awezhan, onun kimliğinden şüphelenir ve bağırmaya başlar. Bağırıp kızsada, Konurbay onu kendisinin Köroğlu olmadığına ikna eder. Öyle ya, koskoca Köroğlu yiğit, oyun yapacak değildir. Awezhan ikna olunca, beraber yola çıkmaya hazırlanırlar. Bu esnada Köroğlu, kendisi hakkında az da olsa iyi şeyler söylemiş olan Gülayım'a kimliğini açık eder. Kendi ağzından "Ben O'yum." der. Bunu duyan Gülayım, oğlunun gitmesini engellemeye çalışsa da kimse ona kulak asmaz. Köroğlu ve Awezhan, Buldırık Kasap ile birlikte yola çıkarlar. Buldırık Kasap bir zaman sonra geri dönecektir.

Awezhan, bu esnada yavaş yavaş Köroğlu'ndan şüphelenmeye başlamıştır. Kır Atın yanına geldiklerinde, Awezhan ona hayran olur. Çok geçmeden de Köroğlu'nun amcası Konurbay olmadığını anlar. Bu sırada şehrin padişahı Künkarşa, ordusu ile Köroğlu'na saldırmıştır. Köroğlu birden bin olmuş, koca bir orduyu kendi başına dize getirmiştir. Bunu gören Awezhan, "Gideceksem böyle bir yiğidin peşinden gideyim." diye düşünür. Şambil'e doğru yola çıkarlar.

2.1.2.4. Awezhan'ın Şambilde Geçen Dört Yılı Epizotu

Köroğlu ve Awezhan, niyayet Şambil'e ulaşırlar. Şambil şehri görkemlidir. Awezhan ilk görüşte bu şehre hayran olur. Awezhan'ın geldiğini duyan halk ve dahi yiğitler, onu görmek için sokaklara çıkar. Gerçekten de Awezhan, anlatıldığından da güzeldir. Onun gelişine herkes memnun olmuştur. Yiğitler onu görünce "Köroğlu sultanımıza yaraşır bir evlat." diye düşünmüş, Köroğlu'nun eşleri onu kendi oğulları gibi sevip kucaklamıştır. Kırk yiğit ve hizmetçiler, artık Awezhan'ın emrindedir. Bu yeni yurtta sevilip sayılmaktadır. Köroğlu'nu babası, eşlerini anası, Hasenhan'ı kardeşi bilmiştir. Bir zaman böylece mutlu yaşamıştır. Şambil'e geldiğinden beri tam dört yıl geçmiştir. Namı diğer illere yayılmıştır. Köroğlu ise artık 120 yaşına gelmiştir. Günlerden bir gün Köroğlu, eşleri Agayunis Melek, Mıskal Hatun ve Gülnar Hatun'u yanına çağırarak, kendisi ölünce nasıl ağıt yakacaklarını duymak istediğini söyler. Hatunlar Köroğlu'nun bu dünyadan çocuksuz gidecek olmasından dem vurarak başlarlar ağıt yakmaya. Awezhan ise evin yanından tüm bunları işitmektedir. İşitir, işittikçe üzülür, "Ben kendimi babamın bir oğlu sanırdım, demek yerim bir evladın yeri değilmiş." diye düşünerek dertlenir. Akşam olur, yiğitlere şarap sunarken üzüntüsünden

elindeki kaseyi düşürür. Bu ceza gerektiren bir suçtur. Awezhan şimdi bir ceza ile karşı karşıya kalmıştır.

2.1.2.5. Awezhan'ın Ceza Alması Epizodu

Elindeki şarap kasesini yere düşüren Awezhan için Köroğlu ve Kırk Yiğit bir ceza düşünmektedir. Yiğitler Köroğlu'na, Awezhan'ın bir zamandır dertli olduğunu, biraz dışarı çıkıp gönlünü hoş etmesi gerektiğini söyler. Buna göre Awezhan, Heudek Gölü'nde dokuz türlü ördek avlayacaktır. Cezası belli olunca, Köroğlu Awezhan'a Kır Atını verir, Awezhan ördek avlamak üzere elinde yırtıcı şahin kuşuyla yola çıkar. Sabah vakti yola çıkan Awezhan, öğle vaktine kadar dokuz ördeği avlamış, eve dönüş yolunu tutmuştur.

2.1.2.6. Awezhan ile Botaközayım'ın Karşılaşması Epizodu

Kendisinden istenen dokuz türlü ördeği avlayıp Şambil'e dönerken, Awezhan'ın canı tütün içmek ister. Karşısında bir köy görür. Köye gitmeye karar verir. Köyün merkezinden bir büyük otağ, bir de ev vardır. “Tütün istemek için büyük otağa gitmek ayıp olur.” diye düşünen Awezhan, daha küçük olaneve gidip evdekilerden tütün istemeye karar verir. Burası Köroğlu'nun dayısı Ahmet Serdar'ın evidir. Burada Ahmet Serdar'ın kızı Botaközayım ile karşılaşırlar. Botaközayım on beş yaşında, teni bembeyaz, yüzü ay gibi parlak bir kızdır. Kendisine tütün veren bu genç ve güzel kızı, Awezhan eşi olmaya münasip görür. Kendini tanıtır, “Ben Köroğlu'nun oğlu Awezhan'ım.” der. Bunun üzerine Botaközayım, “Köroğlu'nun evladı yoktur. Sen Awezhan nam yiğit, onun hizmetkarısın, oğlu değil!” diye cevap verir. Bunu duyan Awezhan sinirlenir, yüreği dağlanır. Kinlenip bu kızı almaya and içer. Kır Atın üstüne atlayıp Şambil'e doğru yola çıkar. Vardığında üzgündür, Köroğlu neler olduğunu, neden bu kadar geç geldiğini sorar, Awezhan anlatır. Köroğlu, “Awezhan'a bu kızı almak lazımdır.” diye düşünür. Yiğitlerini ve beylerini etrafına toplar, konuyu açar. Yiğitlerden hiç biri Ahmet Serdar ile savaştırmak istemez. En son bilge Cartıbay'a sorar. Cartıbay'ın cevabı da, “Ahmet Serdar bir hizmetçiye kız vermez.” olmuştur. Bunları duyan Awezhan, “Başkasının yurdunda sultan olmaktansa kendi yurdunda çoban olmak evladır.” diye düşünür. Bunca zamandır kandırıldığını, kendini de kandırdığını düşünerek üzülür. Artık Şambil'de durmak onun için anlamsızdır.

2.1.2.7. Awezhan'ın Şambil'den Kaçışı Epizodu

Köroğlu için bir evlat, anaları için bir oğul olmadığını anlayan Awezhan, o gece yiğitlerin de dahi Köroğlu'nun şarap kaselerini boş bırakmaz. Hepsi sarhoş olup yere düşünceye dek onlara şarap ikram eder. Niyahet Köroğlu ve yiğitleri uyuyakalınca, sessizce

meyhaneden çıkar. Ağlayarak Mecnun Gök atına gider, onun ağlayışını ve hıçkırıklarını duyan hatunlar önüne çıkıp gitme dese de, Awezhan dinlemez. Gözyaşları içinde Şambil'i terk eder. Saatler sonra kendine gelen Köroğlu ve yiğitleri, bu acı haber karşısında kahrolurlar. Awezhan'ın gidişi adeta onlar için bir yıkımdır. Artık Şambil, hiçbir zaman eski Şambil olmayacaktır. Kırk yiğit, Awezhan'sız güçsüz olacaktır. Köroğlu, evladından ayrı bedbaht olacaktır.

2.1.2.8. Awezhan'ın Gürcistan İline Dönüşü Epizodu

Şambil'den ayrıldıktan sonra, gece gündüz at süren Awezhan, sekiz gün sekiz gece geçtikten sonra Gürcistan iline varır. Şehrin kapısına geldiğinde, kimse onu tanımaz. Korbaşılar, bu ay gibi parlayan çocuğu görünce onu Kunkarşa padişaha götürmeye karar verir. Padişahları Awezhan'ın gidişinden beri kederdedir, “Belki bu çocuk ona yaren olur.” diye düşünürler. Kunkarşa padişah, Awezhan'ın gidişinden beri üzüntüsünden ve hasretinden adeta mezara girmiştir. Korbaşılar Awezhan'ı Kunkarşa padişahın huzuruna çıkarırlar. Padişah, görür görmez Awezhan'ı tanımıştır. Hemen kucaklaşırlar, hasret giderirler. Kunkarşa padişah, “Artık ölsem de gam yemem.” diye düşünmektedir. Yeri, yurdu artık emin ellersedir. Awezhan'ın şerefine kırk gün düğün düzenlenir. Padişah, sultanlık mührünü de Awezhan'a devretmek istemektedir. Ancak öncesinde Awezhan'a birkaç soru sormak ister. Awezhan, bu genç yaşında dört yıldır başka ilde, başka milletle yaşamış, yüzlerce yer görmüş, pek çok şey öğrenmiştir. Padişah, ona gördüğü en güzel ili, atların en güzelini, insanın iyisini, dinin iyisini, yiğidin hasını, yurdun iyisini nerede gördüğünü sorar. Awezhan bu suallere düşünmeden cevap verir. Cevabı “Şambil“ dir. Kunkarşa padişah, bu cevap karşısında çılgına döner, öfkelenir. Aynı soruları tekrar sorsa da, Awezhan'ın cevabı değişmez. Sonunda ölüm bile olsa, yiğitolan sözünden dönmez. Kunkarşa padişah, “Sen artık bizim bildiğimiz Awezhan değilsin!” diyerek, onu zindana attırır. Artık Awezhan zindanda idam gününü beklemektedir.

2.1.2.9. Awezhan'ın İdamdan Kurtarılması ve Şambil'e Dönüşü Epizodu

Günlerden bir gün, Şambil'e bir kervan gelir. Kervan Gürcistan ilinden gelmektedir. Bunu duyan Köroğlu, hemen tüccar ile konuşmak ister, ona Awezhan'ı sorar. Tüccar, Awezhan'ın başına gelenleri bir bir anlatır, “Awezhanhan sizi yücelttiği için ölüme gider.” der. Bunu duyan Köroğlu, Hasenhan ve yiğitleri, sekiz gün sekiz gece at sürerek, sabah vakti Gürcistan iline ulaşır. Darağacında Awezhan'ı görürler. Awezhan kırk gün zindanda kalmıştır ve artık idam edilecektir. Yine de sözünden dönmez. Bunu işiten Kunkarşa padişah idam emrini verir. Köroğlu yiğitleriyle meydanı sarıp, padişahın askerlerini bir bir kılıçtan

geçirip, Awezhan'ı darağacından kurtarır. Kunkarşa padişah af dileyip teslim olunca, canı bağışlanır. Köroğlu ve Awezhan, Hasenhan ve yiğitler, yanlarında ganimetler ile beraber Şambil'e dönmek üzere yola çıkarlar. Sekiz gün sekiz gece at sürdükten sonra Şambil'e ulaşırlar.

2.1.2.10. Awezhan'ın Şambil'e Han Olması ve Botaközayım ile Evlenmesi Epizodu

Şambil'e ulaştıklarında Köroğlu Kır Atını, altın tahtını, altın miğferini, sıra sıra develerini, Şambil yurdunu, elindeki varını yoğunu Awezhan'a emanet edip, onu kendi yerine Han seçer. Ahmet Serdar'ın kızı Botaközayım'ı Awezhan'a eş olarak alır. Bundan sonra Awezhan, güzel bir hayat geçirip, muradına erer. Köroğlu ise gönlünde başka bir arzusu kalmadan bu dünyadan göçer.

2.1.3. Awezhan Destanı'nın Kahramanları

1. Köroğlu

Awezhan Destanı'nın giriş bölümünde “Kendisi beş yaşında, altın miğferi başında, kırk yiğidi yanında” olarak tarif edilir. Köroğlu, Şambil Bel ilinin hükümdarıdır. Hızır Aleyhi selam, kırk evliyası ve on iki imam tarafından dileği sorulduğunda, uzun ömür ve şan/şöhret dilemiştir. Dileği kabul olunur. On yedi yaşına geldiğinde Göhikap Dağı'nın padişahının kızı Ağayunis ile evlenir. Elli beş yaşına geldiğinde Hindistan padişahının kızı Miskal Melek ile evlenir. Altmış beş yaşına geldiğinde Bağ-ı İrem'den Gülnar Melek ile evlenir. Bunun dışında sıradan halk arasından dokuz kadınla daha evlenir. Toplamda on iki karısı vardır. On ikisinden de çocuğu olmamıştır. Yüz yaşına geldiğinde Kaldar padişahın oğlu Hasenhan'ı kaçırp, evlat edinir. Yüz yirmi yaşına geldiğinde ise Awezhan'ı evlat edinir.

2. Awezhan

Destanın bu bölümü, Awezhan ve onun hikayelerini konu aldığı için, ana kahramanlar Köroğlu ile birlikte Awezhan'dır demek doğru olur.

Destana göre Awezhan on beş yaşında, yüzü ay gibi parlak, hüsnü görkemli, feriştah gibi, tıpkı bir huri gibi güzel bir delikanlıdır. Babası Buldırık Kasap ve annesi Gülayım Hatun ile, Gürcistan ilinde yaşamaktadır. Gürcistan ilinin sultanı Kunkarşa padişahın hizmetindedir. Sonrasında yolları Köroğlu ile kesişir ve destanın ana konusunu oluşturan maceraları yaşarlar.

3. Hasanhan

Köroğlu'nun manevi oğlu. Kaldar padişahın oğluyken Köroğlu tarafından kaçırılıp evlat edinilmiştir. Destanda kendisi hakkında yiğitliği ve cesareti dışında bilgi verilmemiştir.

4. Ağayunıs

Köroğlu'nun on yedi yaşındayken evlendiği ilk eşidir. Göhikap Dağı'nın padişahının kızıdır.

5. Miskal Melek

Köroğlu'nun elli beş yaşındayken evlendiği eşidir. Hindistan padişahının kızıdır.

6. Gülnar Melek

Köroğlu'nun altmış beş yaşında iken evlendiği eşidir. Memleketi Bağ-ı İrem'dir.

7. Kunkarşa Padişah

Gürcistan ilinin padişahıdır.

8. Buldırık Kasap

Awezhan'ın babasıdır.

9. Gülayım Hatun

Awezhan'ın annesidir.

10. Balayım

Awezhan'ın kız kardeşidir.

11. Konırbay

Awezhan'ın dayısıdır. (Destanda Köroğlu onun kılığına girmiştir.)

12. Ahmet Serdar

Köroğlu'nun dayısıdır. Türkmen elinin ağasıdır.

13. Botaközayım

Awezhan'ın gönlünü çalan genç, güzel ve asi kızdır. Ahmet Serdar'ın kızıdır.

14. Cartıbay

Köroğlu'nun beylerindendir.

15. Töbek Bahadır

Köroğlu'nun yiğitlerindendir.

Awezhan dışındaki kahramanlar hakkında, incelediğimiz “Awezhan Destanı” metninde ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Bu kahramanlar destanın daha önceki bölümlerinde detaylı olarak anlatılmıştır.

2.2. Motif Yapısı

Motif, güzel sanatların kolları olan musiki, resim, mimari ve edebiyatta kullanılan bir terimdir. Araştırmacılar, edebiyatta motif üzerine değişik tanımlar yapmışlardır. Max Lüthi'ye göre motif, "Hikâye etmenin en küçük unsuru"dur (Arda, 1970: 20). Vesselovski'ye göre

motif, "Hikâyenin parçalanamayan en küçük parçası"dır (Propp, 1958: 12). Stith Thompson'a göre motif, "Masalın gelenekte ısrar edici güce sahip en küçük unsuru"dur (Seyidoğlu, 1975). Arthur Christensen'e göre motif, "Canlılıklarıyla kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidai fikir silsilelerinden yeni terkiplere girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlar"dır (Sakaoğlu, 1980: 24).

Halk anlatılarını incelemede, motif yapısının çözümlenmesi önemli bir uygulamadır. Stith Thompson tarafından yapılan "Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif Index of Folk Literature) adlı altı ciltlik çalışmada, çeşitli halk anlatılarında tesbit edilen motifler sıralanmıştır. Çalışmamızda bu sınıflandırmaya uygun olarak Awezhan Destanı içerisinde görülen motifler aşağıdaki şekilde tesbit edilmiş ve incelenmiştir.

2.2.1. Olağanüstü Güçlü Kahraman Motifi

Köroğlu, Awezhan destanı boyunca yaptığı savaşlarda, tek başına bir orduyu yenen, bir kılıç darbesiyle bir adamı ikiye yaran, olağanüstü güçlü bir kahraman olarak tarif edilmektedir.

"...O zaman Köroğlu Sultan, düşmanlara karşı (tek başına) göğüs gerip, Gıyrat ata kamçı vurup, düşmanın içinden geçerek hepsini koyun gibi sürüp, Allah diye at koşturup, kırıp geçip kana doyup, Kızılbaşların kötü (savaşçıları) ortadan kaldırıp, şişmanlarını delip geçti. Mızrağı elinde, kılıcı belinde, zırhı teninde, teni canda, canı imanda, kanlar sıçradı, kafalar patladı, gözler delindi, Arap atlar koştu. Kanlar aktı, arayanlar bulundu, kaçanlar kurtuldu, duranlar tutuldu, zırhlar söküldü, oklar atıldı, kana bulandı. Bazılarına kıyamet, Köroğlu'na selamet, Kunkarşa'ya lanet. Göz görmez, kulak işitmez, ayak yürümez, kol vurmaz, büyük büyüğü kırmaz oldu. Cezasını verdi, bu savaşın temasını gökyüzündeki melekler gördü. Bu savaş, Köroğlu Sultan'a eğlence oldu. Köroğlu, düşmanlarıyla sabahtan akşama kadar (savaştı). Atından inmeden bir an olsun dinlenmeden vuruşup, düşmanlarla sürtüştü."

Destandaki olağanüstü güçlü kahraman motifi Index'te F565.2 "Fevkalade güçlü kahraman" başlığına uygundur.

2.2.2. Olağanüstü Yardımcılar Motifi

Hızır motifi, Türk mitolojisinde çok yaygındır. Halk inançlarına göre Hızır ve İlyas ölmezlik sırrına ermiş kişilerdir. İslam geleneklerinde yer alan, Kur'an'ın bazı ayetlerinde anılan Hızır ile ilgili inançların üç ana kaynağı vardır.

a) Gılgamış Destanı, b) İskender efsânesi, c) İlyas ile Haham Yeşua Bin Levi hakkındaki Yahudi efsânesi

Halk Hızır'ı peygamber veya mübarek bir zât diye anar. Halk inancına göre Hızır'ın iki vasfı vardır: a) Hızır darda kalanların yardımına koşan mübarek bir zattır; b) İnsanlara servet, bereket ve kainata yeniden hayat bahşeden bir kudrettir. Bir rivayete göre Hz. Muhammed, Hızır'a karada, İlyas'a denizde kendi ümmetinin korunması görevini yüklemiştir.

Hızır'ın temsili görünümü; beyaz ata binmiş, ak saçlı ve sakallı bir ihtiyardır. "Göksakallı" veya "Ak saçlı" ihtiyar motifleri Şamanist Altay ve Sibiryâ masallarının her yanını kaplamıştır (Ögel, 1971: 87)

Hannâme'de Çingiz Han, bir Özbek padişahı olarak gösterilir ve Temüçin'e Çingiz adını veren Hızır'dır. 110 denilmektedir. Eski Türk destan ve efsanelerinde "Hızır" değişik adlarda anılmaktadır. "Gök sakallı ihtiyar" "Gök sakallı vezir" gibi isimlere Altay efsanelerinde sık rastlamaktayız. Manas Destanı'nda, "GökKurt" Tanrı'nın nasıl bir sembolü oluyor idiyse, "Göksakallı vezir" de Tanrı tarafından gönderilmiş, hükümdarın yardımcısı olan kutlu bir kişi idi (Ögel, 1971: 517).

Türk halk anlatmalarında olağanüstü yardımcı olarak genellikle Hızır vardır. Halk inançlarına göre hayat suyu içerek ölümsüzlük sırrına ermiş olan Hızır, destan, hikaye, efsane ve masallarımızda kahramanların koruyucusu ve yardımcısı olmuştur (Karadavut, 1996: 112). Awezhan Destanı'nın başından itibaren, Köroğlu'nun olağanüstü yardımcılarında bahsedilmektedir. Bunlar Hızır, Kırk Evliya, On iki imam, pîrlar ve meleklerdir.

“Ganimettir bana verdiğin her bir tavsiyen,
Neyleyim, sefere karıştı başın
Önce Huda’ya, sonra pîrlere emanet ettim,
Hızır pîrlar olsun senin yoldaşın,”

“(Sen) tam gelinceye dek ben yolunu gözlerim,
Hızır ile kırklar yar ve yardımcın olsun,
Bir talep eyledin, şimdi ona git,
On iki imam, pîrlar eylesin medet.”

Destandaki olağanüstü yardımcı kahraman motifi, Index'teki N 844.4 numaralı “Yardımcı Hızır ” ve N 844.01 numaralı “Yardımcı Kutsal Adam” motiflerine uygundur.

2.2.3. Yardımcı At Motifi

Özellikle konargöçer Türk hayatında atın çok önemli bir yeri vardır. Yaşanılan hayatın gereği olarak insanlar, atla devamlı münasebette olmak zorunda kalmışlar, her türlü faaliyet ve amaçlarında attan birinci derecede istifade etmişlerdir. Hele kahramanın başarısında atın payı büyüktür. At, tarih boyunca Türk varlığının gelişmesi ve büyümesinde rol oynamıştır. Mehmet Kaplan'ın deyiimiyle; "Hayvanlarla insanlar arasında maddî ve mânevî mukayese ve benzetmeden ibaret bir paralelizm vardır. Cevher birliğine delalet etmeyen bu paralelizm, hayvanların insan düşüncesi üzerindeki tesirlerini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bilhassa at, insanla bir bütün teşkil etmektedir. 'At işler er öğünür, yayan erin umudu olmaz' atasözü bunu çok güzel açıklıyor (Kaplan, 1976: 65).

Şükrü Elçin, "Atların Doğuşu ile İlgili Efsaneler" adlı makalesinde:

"Türk mitolojisinde, destanlarında ve hikâyelerinde kahramanların atları, efsanevi bir özelliğe bürünmüş olarak anlatılmaktadır. Daha sonraki dönemlerde de atın önemi, değişik şart ve şekillerde devam etmiştir. Bir insan gibi onun doğuşu, yetiştirilmesi, olağanüstülükleri üzerinde çeşitli epizotlar hatta hikâyeler yaratılmıştır. Canlının yaşaması için elzem olan dört unsur, (toprak, hava, su, ateş) kahramanların atlarının menşei olarak gösterilmektedir (Elçin, 1977: 4751)."

demektedir. Destan kahramanlarının her birinin en yakın arkadaşı olan atların benzer özellikleri vardır. Eski Yunanlılarda "Pegas", Ruslarda "KonekGurbunok", Araplarda Hz. Ali'nin "Düldül"ü, Azerbeycan'da Köroğlu'nun "Kırat"ı, Kazaklarda Kobılandı'nın "Tayburıl"ı ve Alpamış'ın "Bayşubar"ı kuş gibi uçma özelliğine sahiptirler. At en kuvvetli kült olarak, destanlarda çok yer tutan bir hayvandır. Türklerle ilgili birçok efsane, destan ve hikayede at, sahibinin yakın arkadaşı, zafer ortağı, en değerli varlığı sayılmıştır. Savaşdaki faydaları dolayısıyla kuvvet ve kudret timsali de olmuştur. (Çoruhlu, 2002: 141) Türkler arasında atın gücünün Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı. Destanlarda kahramanların en büyük yardımcısı atıdır. At destanlarda tıpkı kahraman gibi olağanüstü özelliklere sahiptir. Kahraman atı olmadan hiçbir iş beceremez. Âdetâ, destanlarda zaferin ve mağlubiyetin gerçek sahibi attır. Destan kahramanlarının atları soy sop sahibi, secereleri bilinen son derece akıllı, bilinmezden ses duyan, tehlikeyi önceden sezip haber veren, yeteneğe ve kahramanlık töresine sahip varlıklardır (Yardımcı, 2007:50)

Destanda Köroğlu'nun atı Kır At'tır. Awezhan destanında Kır At hakkında bilgi verilmesine de, onun çeşitli üstün özelliklere sahip olduğunu destanın içeriğinden anlamak mümkündür.

“...Gıyrat’ını ihtiyarın yanı başına bağladı ve: “Hey Gıyrat’ım, silahlarımı sana emanet ediyorum. Seni de Allah’a emanet ediyorum. Ta Gürcistan’a gidip gelinceye kadar bu hayvanlara, bu yatan ihtiyara sahip çık” dedi. Sonra Gıyrat atına bakıp, Köroğlu Sultan bir söz söyledi:

“Sensin benim kolum, kanadım,
Bindiğimde şaha kalkanım,
Ben seni Hakk’a emanet ettim,
Köroğlu der, can Gıyrat’ım.”

Destanda geçen olağanüstü yardımcı at motifi, Index’teki B 401 “Yardımcı at” başlığına uygundur.

2.2.4. Kırk Yardımcı Kahraman Motifi

Her destan kahramanının arkasında ona bağlı kırk alp ya da ereni vardır. Bunlar hareketlerinde bir bütün halindedirler. Birlikte yaşar, birlikte savaşır. Manas Destanı’nda Manas’ın oğlu Semetey, Talas’ı geçerken düşmanları ile vuruşur ve zorda kalır, o anda göze görünmez kırk er ona yardıma gelir. Görünmez âlemden gelen kırklar motifi Danişment Gazi, Battal Gazi ve diğer mistik destanlarda üç değişik şekilde sergilenir:

1. Kırk sayısı ile bazı eşya ve davranışlar sınırlanır.
2. Destanlarda kahramanın etrafında meydana gelmiş kırk alp gücünü ortaya koyar.
3. Kırklar motifi ile görünmez âlemden gelen koruyucu, güç verici, kutsallığa erişmiş şahıslar ifade edilir. Alpların yanında bulunan bu kırk yiğit, uşak ya da köle olmayıp hepsi de bey soyundandır (Yardımcı, 2007: 54). Köroğlu Destanlarının kuşkusuz en yaygın motiflerinden biri, Kırk Yiğit Motifidir. Kahraman Köroğlu tüm savaşlarda, akınlarda, toylarda ve düğünlerde Kırk Yiğidi ile beraberdir.

“Düşmanlara kefen biçtiniz,
Canilerin yürek bağrını deştiniz,
Su yerine kırmızı kan içtiniz,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Bir yanım Askardağ, diğer yanım Balhan,

Şambil'de kendim oldum şah, hükümdar, han,
Omzuna yaraşır o gürz ve kalkan,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?"

Destanda geçen bu motif, Index'teki YN 839 "Kırk yardımcı kahraman" başlığına uygundur.

2.2.5. Dağ Motifi

Türklerin hemen hemen hepsinde görülen dağ kültü mitolojide ve oba kültürüyle sentez halinde bir durum sergilemektedir. Dağ ve onunla özdeşleşen dağ iyesi yalnız bir doğa kültürünün terkip kısmı olmakla kalmaz, aynı zamanda türeyiş mitinin de özelliklerini yansıtır. Nitekim boyların soyların ve kabilelerin birer kutsal dağlarının olması, soyun kendi ecdadını dağ ruhuyla birleştirmesi, bu iki mitolojik kategorinin ortak bir külte bağlanmış olduğunu gösterir. Diğer taraftan dünya modelinde dağın, yerin ekseni olması inancı dünya dağlarının veya demir dağların varlığı inancını doğurmuştur ki, bu da genel anlamda dağ kültürünün başka bir boyutudur (Bayat, 2006:11). Dağlar, eski devirlerden beri yükseklikleri ve göğe yakınlıkları sebebiyle insanların gözünde kutsallaşmıştır. Türklerin Gök Tanrı inancı ile dağları Tanrıların makamı kabul etmesi düşüncesi, buralara duyulan saygıyı biraz daha arttırmış ve Köroğlu'nda olduğu gibi, zulüm görüp yalnız kalanların sığındıkları mekanlar olmuştur (Karadavut, 1996: 141).

Dağ, Türklerde özel önem arz eden bir kültürdür. Türk tarihi boyunca dağa atfedilen önemin izlerine Türk varlığının hüküm sürdüğü bütün coğrafya ve uygarlıklarda rastlamak mümkündür. Göktürklerin merkezi konumundaki Ötüken, aynı zamanda kutlu bir dağdır. "Türkler arasında göğün direği kabul edilen ve dünyanın merkezinde bulunan Demir Dağ'ın yedi kat olduğuna inanılır" (Kalafat, 2010: 141). Doğu Türklerinde Ötüken, Batı Türklerinde ise Tanrı Dağları, Türklerin kutlu ve mukaddes dağlarından (Ögel, 1971: 439). Oğuzlarda dağların ruhları olduğuna inanılmıştır. Dağlara ata, baba gibi isimler verilerek dağların kişileştirildiği örnekler çoktur. Bu kapsamda "Oğuzlar, dağlarla konuşurlar, dağlara dua ve beddua ederler, dağların yaşlanıp yıkılmasından korkarlar, dağlardan esenlik dileyip geçit vermesini isterler" (Ögel, 1971: 441). Yine dağlarla ilgili "şifa dileme, yemin etme, selam verme" vb. gibi pek çok uygulama görülür. Mitolojide dağların ruhlu ve bu sayede canlı olduğu anlayışı bugünkü ortamda tamamen olmasa bile birçok ritüel aracılığı ile canlılığını korumaya devam etmektedir. Türk kültür sistemi içerisinde dağlar yüceliğin simgesidir. Bu anlayışın yerleşmesinde kuşkusuz Gök Tanrı İnancının etkisi büyüktür. Türklerin Gök

Tanrı'ya ulaşmasında en önemli nokta konumunda olan dağlar, diğer pek çok dinde de peygamberler ile Allah'ın buluşma (Tûr, Hira vb.) noktasıdır.

Awezhan destanında geçen Bedbağ Dağı, Köroğlu için bir sığınak ve kaderine işaret eden olağanüstü bir mekan olmuştur. Buna göre eğer Bedbağ Dağı'nın başı dumanlı ise kısmeti iyi değildir.

“...bu dağa Bedbağ Dağı denmesinin sebebi şöyleydi. Her ne zaman Köroğlu sefere çıkıp geldiğinde, sabahları bu dağın zirvesine bakardı. Eğer dağın zirvesi açık ise, (Köroğlu), kârlı dönerdi. Eğer dağın zirvesini duman alır, kapalı olursa, (Köroğlu'nun) hayalindeki amacı gerçekleşmez kârsız dönerdi.”

2.2.6. Formulistik Sayı Motifleri – 40 Sayısı

Türk destanlarında sayılar, önemli motifler arasındadır. Türk destanlarında konu edilmiş olan sayı motiflerinin temelinde ,din ve dini anlayış gelmektedir. Bu anlayış, Türk kültürünün ana unsuru ve günlük hayatın da uygulayıcısı olmuştur. Çünkü sayılar, nicelik (sayısal) değerleri ile birlikte niteliklere de sahip, tarih boyunca gizemi çözme aracı olan nesnel varlıklar şeklinde telakki edilmişlerdir. İnsanoğlu, her şeyi bilme içgüdüsi ile gizli anlamları olan bilgileri deşifre ederek onları açıklığa kavuşturmuş veya kavuşturmaya çalışmıştır. Bu bağlamda her sayıya bir anlam yüklenmiş ve her nesneye, canlıya çeşitli mecazî anlamlar verilmiştir. Türk destanlarında görülen sayı motifleri; din esaslı olarak tanımlanmakta ve dini anlayış çerçevesinde telakki edilmektedir. Bu anlayış, günlük hayatta da kendisine yer bulmuştur (Küçük, 2013: 95). Dört sayısı ile ilgili tüm olay, olgu, anlam ve değerlerin on kat çoğaltılması ile ortaya çıkan kırk sayısı; olgunluk, tamlık, güç ve kuvveti ifade etmektedir. Türk kültüründe yer alan ,kırk gün kırk gece, kırk haramiler, kırk atlı, kırk katır kırk satır gibi deyimler de bu ifadeyi teyit etmektedir. Oğuz Kağan Destanı'nda da, Oğuz, kırk günde yürümüş, kırk günde konuşmuş, Kaf Dağı'nın etrafını kırk günde dolaşmış, verdiği şölende her iki yanına kırkar kulaç direk diktirerek üstüne gümüş tavuk koydurmuş ve kırk masa hazırlatmıştır (Ögel, 1971: 155-539). Hazırlama ve tamamlama' sayısı olarak değerlendirilen kırk sayısı, kahramanların etrafındaki gücü de temsil etmektedir (Pala, 2002: 466; Durbilmez, 2008: 222). Kahramanın etrafında bir kuvvet haline gelen kırk alp veya kırk eren motifi, Dede Korkut, Manas, Battal Gazi, Köroğlu ve Danişment Gazi gibi destanlarda da göze çarpmaktadır. Kırk eren tarafından veya kırk şaman tarafından korunan kişilere de ,Kırklı' denilmektedir (Karakurt, 2011: 130). Hristiyan Türkler'de de kırk Aziz vardır ve

onlar için kırk mum yakılır. Ayrıca Kırklar motifi olarak ifade edilen motifte kırk sayısı, derviş motifleriyle yakından ilişkilidir (Karakurt, 2011: 131).

Awezhan Destanı'nda da kırk sayısı farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda,metinde geçen Formülistik Kırk Sayısı örnekleri görülebilir.

Köroğlu'nun yiğitlerinin sayısı kırktır.

“Siz öldükten sonra bu dünyaya kim sahip çıkacak,
Evatsız olanın ömrü kayıp zamandan başka bir şey değildir,
Huda sizden bir evladı esirgedi,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.”

Destanda “Kırklar” adıyla geçen, olağanüstü yardımcıları görülür.

“(Sen) tam gelinceye dek ben yolunu gözlerim,
Hızır ile kırklar yar ve yardımcın olsun,
Bir talep eyledin, şimdi ona git,
On iki imam, pîrler eylesin medet.”

Destanda, Awezhan'ın annesi Gülayım Hatun, kırk yıldır yurdundan ayrıdır.

“Buldırak kasabın hanımı Türkmen kızıdır. Kendisi Müslümandır. Adı Gülayım'dır. Kızılbaş'a köle olalı kırk yıl olmuştur. Akrobalarından tek bir kişiyi bile görmemiştir.”

Kunkarşah padişah ve Köroğlu'nun savaşında kırk bin asker toplanır.

“Davul zurnanın sesiyle, en iyi savaşçılardan kırk bin asker toplandı. Kunkarşa, askerlere baş olup, Köroğlu'nun peşine düştüler.”

Destanda Ahmet Serdar. Botaközayım tarafından kırk bin çadıra sahip ili olmasıyla tanıtılır.

“Kafasına iki süslü kuş tüyü takar,
Kendisi Türkmen elinin ağasıdır,
Kırk bin çadırlı eyalet ona aittir,
Bir de kendisi Köroğlu'nun dayısıdır.”

Awezhan destanında Köroğlu, Awezhan'ı kaçırıp getirecek yiğit için kırk gün sürecek toy düzenleme sözü verir.

“Hüznüm kalmaz görsem onun yüzünü,
Altından yaparım onun yerini,
Ayaz’ı her kim alıp getirirse,
Onun adına kırk gün sürecek toy düzenlerim.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

3.1. Awezhan

(Türkiye Türkçesi)

Evvel zaman içinde Şambil Bel adında bir şehir vardı. Ağalık adında bir hanı vardı. Ondan sonra Cıgalı Han oldu. Sonra da kendisi beş yaşında, altın miğferibaşında, kırk yiğidi yanında, Köroğlu Sultan hükümdar oldu. Elinde sivri uçlu mızrağıyla, aslan gibi kükreyerek, Şambil Bel'eyleşip, oraya, yani Şambil'in etrafına bir sur inşa ettirdi. Yüksekliği kırk kulaç, genişliği altı kulaç sur yaptırarak, orayı bağ yaptı. Şambil'i bir gören adam bir kez daha görsem diye hayâl eder oldu.

Köroğlu Sultan otuz yaşına geldiğinde Hoca Hazreti Hızır Aleyhi selam kırk evliyası ve on iki imamı ile birlikte yanına gelip Köroğlu'na dua ettiler. Köroğlu'nun başı ne zaman bir belaya bulaşsa onu koruyup kolladılar. Kırk yaşına geldiğinde Hızır Aleyhi selam kırk evliyası ve on iki imamıyla birlikte gelip, Köroğlu'na şöyle dediler: “Hey Sultan, bizlerden bir istediğin var mı? Her ne dileğin var isebizler onu senin adına Allah-ü Teâlâ'dan isteriz.”

O zaman Köroğlu şöyle dedi: “Benim atalarım bu bölgenin padişahı olup geçtiler. Onlardan şan şöhet kalmadı. Bu yüzden benim öncelikli dileğim, ömrüm uzun olsun. İkinci dileğim ise şan şöhetim hatırlarda kalsın. Bundan başka bir isteğim yok.” O zaman melekler (Köroğlu için Allah-ü Teâlâ'dan) yüz yirmi yaş ömür istediler. “Şan şöhetin tüm cihana yayılsın! Kötülük görmeyesin!” dediler. (diye dua ettiler)

Sonra Köroğlu Sultan pîrlerin hayırdusu ile bir yerlere (her nereye sefere çıkarsa çıksın) sefere çıktığında, orayı almadan geri dönmez oldu. Bilahare Kızılbaş halkına baş oldu. Bundan böyle Kızılbaşların ağlayan çocukları “Köroğlu geldi” dendiğinde susar oldu. Köroğlu on yedi yaşına geldiğinde Göhikap Dağı'nın padişahının kızı Ağayunis, Köroğlu'na âşık oldu. Kendi isteğiyle onunla evlendi. Elli beş yaşına geldiğinde ise Hindistan Padişahının kızı Miskal Melek de kendi isteğiyle (Köroğlu ile) evlendi. Altmış beş yaşına geldiğinde ise Bağ-ı İrem'den Gülnar Melek yine kendi isteğiyle (Köroğlu'na) vardı. (Köroğlu), sıradan halk arasından dokuz kadın daha aldı. Toplamda on iki karısı oldu. (Ancak) on ikisinden de çocuğu olmadı. Zira melekler dilek tut dediğinde sadece şan şöhet dilemişti. Çocuk istememişti. Sonunda yüz yaşına geldi ve çocuk özlemi çekerek tek bir evladının bile olmamasına üzüldü. Günlerden bir gün İsfahan'dan Kaldar Padişah'ın oğlu Hasanhan'ı kaçırıp, “oğlum” diye kendisine evlat edininip, “ölürsem mirasçım biline” diye tüm halka ilan

etti. Hasanhan'ın gelmesiyle Şambil (şehri) öylesine âbâd¹ oldu ki, Köroğlu bundan böyle (hiçbir şeye) muhtaç olmadı. Derken beş yıl daha geçti. Köroğlu'nun Hasanhan'a olan sevgisi yüz kat arttı. İçinden gelerek Hasanhan'ın buyruğuna kırk yiğit verip, yanına ahalinin ileri gelenlerini oturttu. Şanı, ihtişamı daha da arttı. O zaman Köroğlu Sultan nice güzel sözleri bir araya getirip, bir söz dedi.

Söz söylerim şimdi sana yüz oğlan,
Bu devleti verendir Hazret-i Mevlam,
Şambil Bel'desürdünüz devran,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Savaş olduğunda şirin candan geçtiniz,
Düşmanları mızrak ile deştiniz,
Seçe seçe kızları da öptünüz,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Ne diye emir verdiysem onu yerine getirdiniz,
Beni kendinize serdar² bildiniz,
Küheylanların en iyisine bindiniz,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Düşmanlara kefen biçtiniz,
Canilerin yürek bağrını deştiniz,
Su yerine kırmızı kan içtiniz,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Bir yanım Askardağ, diğer yanım Balhan,
Şambil'de kendim oldum şah, hükümdar, han,
Omzuna yaraşır o gürz ve kalkan,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Seçerek giydiniz beyaz renkli zırhı,
Savaşta kaybettim pirim Davut'u,

¹ Âbâd: Güllük gülistanlık, refah dolu.

² Serdar: Baş komutan.

Heves edip, Kızılbaşlarla savaştık,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Giysi yaptınız zerbaft³ ile pamuğu,
Rüstem gibi meydanda getirdiniz sonucu,
Belinize bağladınız altın kılıcı,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Elmas kılıç bağladınız belinize,
Düşman korkup, çıkamadı yolunuza,
Sancak, bayrak, mızrak verdim elinize,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

Bu sözleri der Köroğlu Sultan,
Hak Teâlâ bize oldu Mihriban,
Aranızdan deste gül oldu Hasanhan,
Hâlâ da bir arzun var mıdır kırk yiğit?

O zaman yiğitler Köroğlu'nun sözünü işitince dediler: “Ey Sultanım, doğru söylüyorsun, bizler evvel ahir sizin sayenizde içeceğimizi içip, yiyeceğimizi yiyip, giyeceğimizi giyip, hiçbir şeye muhtaç olmadık. Ama bizim bir arzumuz daha vardır o da şudur: Kunkarşalar elinde Buldırak kasap denen birinin bir oğlu varmış. Hüsnü öylesine görkemliymiş ki onu görenler kendinden geçer, atından düşermiş. Kendisi ferîştah gibiymiş, tıpkı huriymiş. O Awezhan'ı getirip, kendine evlatlık edinir, bize bey yapar, aramıza katarsan, bizler de onun hizmetinde olursak, hiçbir arzumuz kalmazdı.” Yiğitler Köroğlu Sultan'a bakıp, nice güzel sözleri misal getirerek, şu sözleri söylediler:

Kulak verip işitesin Şambil'in şahı,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.
Sizin yanınızdır bizim sığınacak yerimiz,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.

Siz öldükten sonra bu dünyaya kim sahip çıkacak,

³ Zerbaft: Atkısı ve çözüğü altın sırmadan olan ipekli bir kumaş.

Evlatsız olanın ömrü kayıp zamandan başka bir şey değildir,
Huda sizden bir evladı esirgedi,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.

Felek nedense istediğini vermedi,
Ölümlü insan, bir gün dünyadan geçip gideceğini bilmeli,
Şambil Bel'e bir mirasçı kalmadı,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.

Gönlün şad olup altın davul çalmadın,
Heudek Göl'de kartalını uçurtmadın,
Neşe ile tek bir evlat sevmedin,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.

“Kuzum” diye bir evlat yüzü sevmedin,
Bir evladı Huda vermedi özüne/sana,
Kaldırıp oynatamadın onu dizinde,
Kırk yiğidin tek efkârı budur.

Kırk yiğidini dinle şimdi Köroğlu,
Sizin yanınızdır gariplerin sığınacak yeri,
Hangi birini söyleyelim şimdi Şambil'in Şah'ı
Kırk yiğidin tek efkârı budur.

İlk başta, Köroğlu Sultan kırk yiğidin söylediklerini duyup, kendisinin çocuk sahibi olmadığına üzüldü. Awezhan'ı getirirsem, hem Şambil'in hem Gıyrat'ın, defterdeki hattın, sıradaki erlerin, hazinedeki varlığımın, elimdeki her şeyimin sahibi olursa (hiç de fena olmazdı), (sonuçta) halefım olurdu diye (düşündü) ve eline bir kâse şarap alıp, “bu göreve aday olan var mı” diye sordu:

Benim için kendi canından geçecek,
Düşmanın yürek, bağrını deşecek,
Sağ elimden bu şarabı içecek,
İşbu kâse şarabı alıp iç şimdi.

Görev dendiğinde derya olup taşacak,
 Kunkarşa'dan Ayaz'ı alıp kaçacak,
 Bu kâseyi sıradan demeyin yiğitler,
 Kumdaki ol deryaları aşacak.

Söylediklerimi/emirlerimi kabul edecek,
 Göreve kendisini hazır bilecek,
 Sağdan soldan bir yiğit var mıdır,
 O kâseyi ben alacağım diyecek.

Düşman ile büyük savaş yapacak,
 Görev için küheylan ata binecek,
 Bu kâseyi sıradan sanmayın yiğitler,
 Kunkarşa'dan Ayaz'ı alıp gelecek.

Hüznüm kalmaz görsem onun yüzünü,
 Altından yaparım onun yerini,
 Ayaz'ı her kim alıp getirirse,
 Onun adına kırk gün sürecek toy düzenlerim.

Hizmeti için bir düzine deve veririm,
 Ona pusatımdaki her şeyi veririm,
 Ayaz Han'ı her kim alıp getirirse,
 Ona boyu kadar mücevher veririm.

Öğretirim ona sayısız ilim,
 Veririm ona Şambil Bel'im,
 Ayaz Han'ı her kim alıp getirirse,
 Ona pusatımdaki her şeyi veririm,

Veririm ben ona elde varımı,
 Esirgemem ondan bir düzine malımı/devemi,
 Ayaz Han'ı her kim alıp getirirse,

Ona veririm Şambil gibi şehrimi.

Şimdiye dek Şahiy derler asil zatıma,
Ayaz aldı benim gönlümü, aklımı,
Ayaz oğlum geliverse bana doğru,
Altımdaki Gıyrat atımı veririm.

Köroğlu der, ben ağlarım hıçkırır hıçkırır,
Ne yapsa, kudretli Hakta ihtiyar,
Bu kâseyi gelip elimden alacak,
Sağdan soldan kim var aday?

Köroğlu Sultan'ın kırk yiğidi bu sözleri işitse de hiçbirisinden ses seda çıkmadı. Köroğlu, üç kere tekrarlardı. Yine de kırk yığitten ses çıkmadı. Dördüncü kez (tekrarladığında) aslan cüretli, kaplan yürekli, Rüstem sıfatlı, vuruşta gerekli, nur yüzlü, şirin sözlü, ceylan gözlü, yaz yıldızlı, derin düşünceli, selvi boylu, melek kollu, sümbül mayalı, genç çocuk gibi parlayarak, boğazı harlayarak, altın tüylü kavuğu başında, kırk yiğidi yanında, Hasanhan yerinden kalkıp, saygıyla eğilip, babasının elindeki kâseyi alıp, Köroğlu'na bakıp, hazırolda bekleyip şöyle dedi:

Baba siz de oldunuz belki ihtiyar,
Dua ile medet eylediniz,
Ayaz'ı görmek arzunuz ise,
İşbu yola ben olurum aday.

Halkın olur meleklerden ziyade,
Yüzünü gören şahlar, olur piyade.
Ben Hünkar'a gider, talep ederim,
Canım babam, siz olunuz duada.

Ben giderim, (hiç kimsenin) işitmediği yerlere,
Yüreğim dolar, gamlı şerlere,
Ayaz Han'a talip olur, giderim,
Hadi baba, emanet et beni pîrlere.

Bu yolda yok bana ne abi ne de kardeş,
Ben giderim susuz, uzak steplere,
Ben giderim, talep ederim Ayaz'ı,
Emanet ediniz, beni Kadir Huda'ya.

Üzüntüden içim yanar,
Bir tek Allah bu biçareyi kollar,
Her ne olursa olsun elini açıp dua et,
Beni emanet et, on iki imama.

Yâd ederim pîrim Hazret-i Ali'yi
Ebubekir, Ömer, Osman, veliyi,
Bu sefere şimdi aday oldum ben,
Huda açık eylesin yolumu.

Bu sözleri bir bir söyler Hasanhan,
Bir Huda'dan başka yoktur Mihriban
Bu sefere yalnız talip oldum ben,
Fatiha/dua edin bana, Köroğlu Sultan.

O zaman Köroğlu Hasanhan'ın dediklerini işitip, er kişiliğine sevinip, henüz on beş yaşında olduğu halde gösterdiği cesarete hayran kalıp, dedi: “Hey evladım, nur-i didem, balığın dirliği su ile benim dirliğim seninleydi. Ah, keşke, kendim gençlik çağımda olsaydım, asla seni göndermezdim. Bu aralar yaşım geçip, yüz yaşımı aşım, cüretim elden gidip duruyor. Şimdi, evladım, sen o yollara tek başına gidemezsin. Kunkarşa'nın eli haddinden ziyade güçlüdür. Her ne olursa olsun kırk yiğidi kendine yoldaş edin” diye kırk yiğidini Hasanhan'ın yanına katmak üzere, yiğitlere bakıp, dedi:

Talip olup Awezhan'ın yoluna,
Gidesiniz Bedbağ'ın dağına, çölüne,
Kendi başınıza beylik taslamayın yiğitler,
Hasanhan her ne derse, bakın onun sözüne.

Âşık oldum bal Ayaz'ın yüzüne,
 Düşer gözlerim kaçan yüzüne,
 Nasihatim budur size kırk yiğit,
 Hasanhan ne derse uyun onun sözüne.

İlham alın onun ay gibi yüzünden,
 Her ne derse çıkmayın sözünden,
 Nasihatim budur size kırk yiğit,
 Korkun Köroğlu'nunhiddetinden.

Hasanhan'ı tek başına (diye) bellemeyiniz,
 Önünde boş sözler söyleyip gülmeyiniz,
 Bu seferde Hasan olacak serdarınız,
 Dönünceye dek kuzumu üzmemeyiniz.

Her ne derse tamam deyip yapınız,
 Hasan, ağa oldu sizlere, biliniz
 Bana nasıl hizmet ettiyseniz ona da kılınız,
 Düşmana (karşı) zalim, birlik olunuz.

Hasanhan'ın devleti var başınızda,
 Sizlere serdar oldu on be yaşında,
 Hizmet edip gece gündüz yiğitler,
 Olunuz, Hasanhan'ın yanı başında.

Köroğlu der, kulak verin sözlere,
 Faziletli nasihatimdir sizlere,
 Allah hepinize medet eylesin,
 Hasanhan'ı serdar ettim sizlere.

Köroğlu Sultan kırk yiğidine bu sözleri deyip, Hasanhan'ı oraya Sultan yapacak olup, beline altın kemer bağlayıp, üzerine ihtişamlı kaftan giydirip, başına altından yapılan miğfer, miğferine dokuz saçaklı yaka taktırıp, hanlar nezdinde ferman edip, Hasanhan'ın kafasına kıştırarak öyle bir görüntü verdi ki, (onun) suretini gören kişi dünyaya yeni gelmiş gibi oldu.

Köroğlu Sultan, oğlunun giydiği kıyafetlere, o hüsn-i cemaline bakıp, “maşallah” deyip, şöyle dedi:

İki gözün ceylanınki gibi parıldar,
Giydiğin kaftanlaryakışır, ışıldar,
Bir birinden son derece münasip,
Dokuz kat ton rüzgâr değip hışıldar.

Sağ olursan yararsın sen her işe,
İşini erken bitir, kalmayasın geceye,
Giydiğin kaftanlar birbirinden münasip,
Ben razıyım geçitte altın vermeye.

Haşmetine cilveli kadınlar bakarlar,
Hüsnün uğruna sümbül saçlarını tararlar,
Senin gibi insanoğlu var mıdır?
Giydiğin kaftanlar birbirinden yakışır.

Düşman çıkmaz ölünceye dek yoluna,
Püsküllümızrağını alırsan eğer koluna,
Heybetine olayım kurban,
Duruşun münasip giydiğin kaftana.

Sen ölmeden düşman gelmez karşına,
Yeni girdin on üç, on dört yaşına,
Her ne giyersen birbirinden yakışır,
Tam yakışır altın miğferin başına.

Başıma hicranlı matem saldı da,
Aklımı bir mertebe aldı da,
Kıyamette yoktur benim efkârım,
Dua istedikçe babanın huzurunda.

Köroğlu der, kalbimi dağladın,
Aklımı, bilincimi bağladın,

Huri misin, melek misin bilemem,
Aferin sana Köroğlu'nun oğlu.

Köroğlu Sultan bunları söyledikten sonra, Hasanhan yerinden kalkıp, saygıyla elini g  slerine götürüp, babasından dua istedi. O zaman Köroğlu Sultan dua etmek üzere (do rulup), Hasanhan'ı önce Huda'ya sonra p rlere emanet edip,  u sözleri söyledi:

Kulak verin, ben eyleyen duaya,
Aciz canım sana kurban olsun,
Selvi boyuna kurban olayım evladım,
Git oğlum, emanet ettim seni Huda'ya.

Ganimettir bana verdiğin her bir tavsiyen,
Neyleyim, sefere karı tı ba ın,
 nce Huda'ya, sonra p rlere emanet ettim,
Hızır p rl r olsun senin yoldaşın,

Ayaz Han'a talip oldun kuzum sen,
P rlere a larım, senin için ben,
Git yalnızım, (seni) Allah'a emanet ettim,
Atının yelesinde (yanında) kırklar olsun p rin.

(Sen) tam gelinceye dek ben yolunu gözlerim,
Hızır ile kırklar yar ve yardımcın olsun,
Bir talep eyledin, şimdi ona git,
On iki imam, p rl r eylesin medet.

Sa  gidip, sa  gel/d n, hadi selamet,
D  manlar etmesin bize felaket,
 nce Huda'ya, sonra p rlere ettim emanet,
Görünceye dek kuzumu sa -salim et.

Hemi e/hep suda olsun İlyas y rin,
Çölde olsun p rl r yar ve yardımcın,

Yolun (açık) olsun, tez gel biricik evladım,
Gösteresin gelip babana o güzel yüzünü.

Kırk yiğide baş eyledim kendini,
İhtiyatlı olasın, ben söyledim sözümü,
Yolun (açık) olup, geliver can oğlum,
Çabucak gösteresin bana yüzünü.

Sen gidersen gönlüme düşerdert ü gam,
Gelinceye dek olur kaygı, tasam,
Yeryüzünde pîr bırakmadım, (tamamına seni) emanet ettim,
Sağ gidip, selamet gel/dön canım evladım.

Köroğlu der, ben ağlarım çılgılık çılgılığa,
Pîrlere eylesin, oğlum sana medet,
Tam görünceye dek ben emanet ettim,
Bütün pîrlere olsun senin yoldaşın.

Hasan Han bu sözleri işitip, hâli takati kalmayıp, ayağına başını koyup, bir söz dedi:

Harabe gönlüm kaynayıp hoş oldu şimdi,
Ayrılık şerbetini kana kana içesin şimdi,
Ben Kunkarşa'ya talep eyler, giderim,
Tam görünceye dek garip babam, elveda.

Neler geçer ıssız çölde bilinmez,
Bizler, su yerine kan yuttuk şimdi,
Bir talebim oldu, Ayaz Oğlana,
Dua edin, garip babam, elveda.

Özleyip kim gelir benim yanıma,
Karga, kuzgun konmasa (bari) başıma,
Talep edip, ben Kunkarşa'ya giderim.
İssız çölde neler gelir başıma.

Beyaz Kuğu uçar, aydın berrak göllerde,
 Seferettim kır ile çöllerde,
 Garip babam dua ile yoklayınız/hatırlayınız,
 Bilinmez başıma ne gelir uzak yollarda.

Sefer dediğin kin ve alamet,
 Alametten ziyade, belki kıyamet,
 Nasip olursa altı ayda gelirim,
 Huda'm eylese bizi sağ selamet.

Hasanhan'ın işittiniz sözünü,
 Layık gördü bu talebe özünü/kendini,
 Nasip olursa, baba, döner geliriz,
 Babacığım, göreceksiniz altı aydan sonra bizi.

Hasan Han bu sözleri söyleyip, elmas kılıcını beline bağlayıp, atına binip, kırk yiğidi yanına alıp, Köroğlu Sultan'a elveda deyip, yola revan oldu.

Bedbağ'ın çölüne düşüp,
 Kırk yiğidin tamamı cesur olup,
 Geride kalmayı utanç görüp,
 Sefere gitti beyler.

Hasan Han serdar olup,
 Edep ile söz söyleyip,
 (kaladursun kalanlar) yollarını gözleyip
 Yola koyuldu beyzadeler.

Gürcistan şehrine yol alıp,
 Çöllerde atlar gem vurup,
 Kırk yiğidi su gibi akıp,
 Sefer edip yola koyuldu.

Ver elini Kunkarşa şehri diye,
 Atlara yol verdi çokluk,
 Altın kalkanlara vurarak,
 Yola revan oldu beyzadeler.

Püsküllü mızraklar parlayıp,
 Düşmanları kaçtı zırlayıp,
 Her biri aslan gibi kükreyerek,
 Yola koyuldu beyzadeler.

Tuğları elinde parlayıp,
 Yalnız Allah bunları kollayıp,
 Düşmanların yolunu gözleyip,
 Yola koyuldu beyzadeler.

Beylerin elinde sallanır,
 Kaldırdığı mızraklar,
 Her biri misliyle beyazlar,
 Atlara dem vurdukça parlar,
 Kızıl bayrak hem mızraklar,

Başına gelen bu işler,
 Sabah durmadan geçseler,
 Bellerinde parlar,
 Altından dövülen kılıçlar.

Yola koyuldu sap bekârlar,
 Altlarında bedevi oynaklar,
 Ok kılıfları beylerin elinde,
 Altın saplı silahlar.
 Çamur oldu içtiği sular,
 Gelemez yanına kurnazlar,
 Rüzgârın değmesiyle parlar,
 Elleriindeki altın tuğlar.

Birbirlerine erlik gösterirler,
Atlarında altın eyerler,
Baktıkça parlar,
Beldeki altın kemerler.

Birbirlerine cesaret verirler,
Üzerlerinde kaftanlar,
At koşturdukça parlar,
Emanet altın zırhlar.

Bindikleri küheylanlar,
Eder yurda alametler,
Yirmi beş, otuz yaşındaki,
Hepsi birden bahadırlar.

Güçlü olup, atlar yanında,
Kamçılar vurup bacağına,
Bedbağ dağı sallanır,
Atın toynağının vurmasıyla.

Miğferler giyip başına,
Gelemez düşman yanına,
Bedbağ Dağı ırgalanır,
Kırk yiğidin sedasıyla.

Düşmanın şehrini ararlar,
Dem vurup atına hızlanırlar,
Atlarını yarıştırmak isteğiyle,
Bir birlerini kollarlar.

Atlar yarıştı, çıkarıp sesi,
Tümü vuruşa amade
Giderleryavaş yavaş
Toparlanıp deste deste.

Giydiği gül gibi ışıldar,
 Bindikleri küheylan atlar,
 Sefer edip gece gündüz,
 Kunkar'a doğru giderler.

Geceleyin sayıp yıldız,
 Gâh durarak gâh yalnız,
 Sefer etti genç fidanlar,
 On beş gece, on beş gündüz.

Tam vurup deşti arazileri,
 Görüp, çöllerin geçidini,
 Kırk beş gün kadar yol aldıktan sonra,
 Gördüler Bedbağ'ın topraklarını.

Bülbüller öter gülşen bağında,
 Yol vermez dağınağacına,
 Tam akşam namazı vaktinde,
 Vardılar, Badbağ'ın dağına.

Hasanhan kırk yiğide baş olup, segbir vurup, Badbağ Dağının eteğine ulaşip, o gün orada gecelediler. Bu Bedbağ Dağının arka tarafı Kunkarşa'nın şehri idi.

Kunkarşa'nın Gürcistan gibi yüz yetmiş şehri (daha) vardı. Gürcistan'ın otuz iki kapısı vardı. Her kapının arası sekiz kilometreydi. Etrafı otuz iki parsan⁴ yoltutardı. Sabah ezanı şehre giren her kim, hızlı yürüdüğünde, yatsı namazı vaktinde pazarın başlangıç noktasına ancak ulaşırdı. İşte Hasanhan bu Bedbağ Dağının yamacında kırk yiğidi ile dinlendi. Lakin, bu dağa Bedbağ Dağı denmesinin sebebi şöyleydi. Her ne zaman Köroğlu sefere çıkıp geldiğinde, sabahları bu dağın zirvesine bakardı. Eğer dağın zirvesi açık ise, (Köroğlu), kârlı dönerdi. Eğer dağın zirvesini duman alır, kapalı olursa, (Köroğlu'nun) hayalindeki amacı gerçekleşmez kârsız dönerdi.

Hasan Han kırk yiğidi ile akşam namazı vaktinde gelip, geceyi o dağın eteğinde geçirdi. Hasan Han ertesi sabah erkenden kalkıp, o dağda yatan yüz elli evliyanın kadim

⁴Parsan: Mesafe ölçüsü.

mezarlarını ziyaret edip, Allahu Têâla'ya yakarıp, evliyalardan medet, güç dileyip, bu münacatı söyledi:

Şambil Bel'de kendim idim han-padişah,
Köroğlu'na bizi etme rezil rüsva,
İsmine kurban olayım Yaradan Allah,
Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Garibim burada tek başıma,
Zavallıyım, senden gayri kimim var.
Adına kurban olayım Yaradan Cebbar,
Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Acizim, yoktur bende iyi hâl,
Kanaatkâr eyle beni, doğru yolu kendin göster,
Senin başka bir adın da El-Celal,
Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Ümidim var dinle, sizden dilerim şefaât,
Tüm insanlar ağladığında kopar kıyamet,
Huda'nın dostu olur Muhammed,
Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Bu çöllerde beni hayretlere düşürme,
Şaşıran kalbim olsun, şaşmasın yolum,
Ebubekir, Sıdk, Ömer ve Osman,
Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

İşbu dağın etrafı lalezar,
Lalezar içinde duruyorum, bîkarar,
Müslümanı dost belleyen Şehriyar,
Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Ümit eyler, senden bütün Müslüman,
 Ellerinden tut, dinle o vakit, îşân⁵,
 Yiğitlerin pîri, ey Şah-ı Merdan,
 Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Derdim çoktur gönlümde, olası merhem,
 Ruhunu eyle, benim gibi kula hemdem⁶,
 Sana kurban olsun bu canım, ya Gavsu'l-Âzam⁷,
 Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Huda'ya nefis için eyledi vesvese
 Nefse vursam bir şemşîr-i elmas,
 Pîrim Kays, Kıyas, ya Hızır-ı İlyas,
 Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Ümit ile elimi açıp dua ettim,
 Tevarih vakti eğildim,
 Kırklar, on iki imam sana sığındım,
 Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Hasanhan der, göğre erişti yakarışlar,
 Duadan görmedim zerre nişanlar/alametler,
 Yeryüzündeki tüm kâmil îşânlar,
 Medet eyle, benim gibi garip kuluna.

Hasanhan, akşam namazı oluncaya kadar o tarafta münacat edip, tüm evliyaların kabrini (ziyaret edip) dua edip döndü. Kırk Yiğidin yanına gelip, taharetle abdest alıp, namaz kıldılar. Sonra atlarına binip, Bedbağ Dağının zirvesine baktılar. Gördüler ki, dağın üzerini kırmızı duman almış. Rengi çok soğuk görünür. Bunu gören yiğitlerin ödleri kopmaya başladı. O zaman Hasanhan, yiğitlerinin korktuğunu anladı. Yiğitlerini merdane/cesaretli olmaya davet edip, bir söz dedi:

⁵ Îşân: Türkistan'da ve İdil havzası Türklerinde "sûfî, keramet sahibi, velî" kimse.

⁶ Hemdem: Yakın dost, arkadaş.

⁷ Gavsu'l-Âzam: Tasavvufta kâinatın yönetiminden sorumlu olduğuna inanılan veliler örgütünün başı.

Bahadır Hasan şu sözü söyler,
 Konuştuklarımı iyi belleyiniz,
 Kötü adam yaşlanınca,
 Bir tek kendi başının çaresine bakar.

Kötü kul zenginliğe kavuşursa,
 Bütün işi minnet olur,
 Üç, dört evlada sahip olunca,
 Çoğaldım diye böbürlenir.

Er yiğit zor durumda kaldığında,
 Mert yiğit biner küheylana,
 Bahadırlar girdiğinde vuruşa,
 Kötünün ödü kopar, başının çaresine bakar.

Kötüye her şey batar,
 Kararsız olur, her yerde durur,
 Namert adam düşmana saldırdığında,
 Kaçacak yer arar.

Birbirlerine girerlerse,
 Çatışıp, vuruşurlarsa,
 Düşman ile dövüşürse,
 Barışacak yer gözler.

Hasanhan der, sözünü bilen,
 Şirin canını feda eden,
 (göreve) Talip olup, buraya gelen,
 Yapacağı işini gözler.

Hasanhan bu sözleri söyleye söyleye, Bedbağ dağın tepesine çıktı. Gürcistan şehrinin tamamına, minarelere, o peřtahlara⁸ uzaktan göz gezdirdi. Gördü ki, bu minare peştahların (sayısı) yedi yüz seksen dörtmüş. O şehrin içindeki yükselen dumanları gören kırk yiğit,

⁸Peřtah: Yakın ve Uzakdoğ u ülkelerinde ortaçağ dönemi cami, medrese ve benzeri yapıların toplandığı yer, külliye.

korkup, oracıkta, atlarının yönünü çevirip, geri dönecek oldu. O zaman Hasanhan yiğitlerine bakıp, bir söz dedi:

Duman içre yatar Kunkar'ın eli,
Savaşta beli olur yiğidin eri,
Kemerinizi sıkı bağlayın yiğitler,
Düşmana at koşturun, erlerin eri.

Düşmanın boyunun ölçüsünü alınca,
Vuruşta erler hevesini giderir,
Yiğidim diye atın iyisine binmişsiniz
Boşuna mı sizlere Köroğlu'nun (verdiği) ekmek?

Seferimiz muzaffer olsun, açılsın yolumuz,
Bağlansın hemişe düşmanın kolu,
Yiğidim diye atın iyisine binmişsiniz
Boşuna mı sizlere (verdiğimiz) beylerin parası.

Dinleyiniz yiğitler, söyleyeyim bunu,
Olur bize bugün mahşer günü,
Canınız pahasına vuruşun yiğitler,
Boşuna mı sizlere (verdiğim) beylerin kaftanı?

Köroğlu Bey, bizi obadan uğurladı,
Ayaz gelir diye kendini ona göre ayarladı,
Burada hepiniz dönecek oldunuz,
Boşuna mı sizlere (verdiğim) beylerin atı?

Gideriz biz nice Şambıl yurduna,
Halkımız mazhar olur Awezhan'ın zatına,
Buralara, canını hiçe sayan gelir,
Kefeni alıp, binin atınıza.

Kırk yiğit, endişelenme, ata bin artık,
 Başınıza her ne gelirse, kaderinden bil artık,
 Söyleyin lâl olmayın, dökün dil artık,
 Her ne dersiniz de, buyruğumu yerine getirin artık.

Allah diye at koşturun, canınızı sakınmayın,
 Namert olup şirin canınızı kıymaktan kaçınmayın,
 Hasan der ki emanet edin hakka kendinizi,
 Kıyamette görüşeceğimiz gün geldi çattı.

Hasanhan'ın bu sözlerini işiten yiğitler, korkmaya başladı. Üzüntü üzerine üzüntü yüklenip, kırk yiğidin gözlerinin feri gitti. Hasanhan yine yiğitlere bakarak: “buradan dönersek Köroğlu'nun yüzüne nasıl bakacağız? Burada ya ölelim ya da Ayaz Han'ı alıp dönelim” diye , biz söz söyledi:

Hatırdan çıkmasın şimdi anılar,
 Kurunuz, serap yerde çadırlar,
 Beyaz zırh giyen bahadırlar,
 Ya alın, ya ölün yiğitler.

Yolumuzu gözler, Köroğlu Sultan,
 Ayaz Han'ı getirecek diye kırk aslan,
 Başınızda ok geçmez, o gürzü, kalkan,
 Ya alın, ya ölün yiğitler.

Şambıl'de birbirleriyle alay edenler,
 Köroğlu'ndan hayır ihsan alanlar,
 Köroğlu'nun helal ekmeğini yiyenler,
 Ya alın, ya ölün yiğitler.

Altın miğferli zırhı giyenler,
 Uğrasa düşmanlar diye “ah” geçirenler,
 Köroğlu'nun küheylan atını binenler,
 Ya alın, ya ölün yiğitler.

Bu sözümü can kulağıyla dinleyiniz,
Sağ salim olsun şirin tatlı canınız,
Canınızdan geçip, Ayaz'ı alınız,
Ya alın, ya ölün yiğitler.

Gürler altında Köroğlu'nun atı,
At olur, er yiğidin kanadı,
Almadan dönersek nasıl da oluruz rezil,
Ya alın, ya ölün yiğitler.

Buradan döner, Şambıl Bel'e giderseniz,
Varınca halka nasıl izah edersiniz,
Gıyrat'ı şimdi saklayıp da ne edersiniz,
Ya alın, ya ölün yiğitler.

Dönerseniz düşmanların ağzına laf verirsiniz,
Oturuyorsunuz Köroğlu'nun ekmeğini yiyip,
Boş dönersek, bizi kadın bellerler,
Ya alın, ya ölün yiğitler.

Ama Hasanhan'ın bu sözü yiğitlere hiç tesir etmedi. Yiğitlerin onu bir yerde, beşi de bir (başka) yerde oturup, Hasanhan'dan gizlice divan düzenlediler: “Bilmez miyiz, Hasanhan sarhoş oldu. (kendini hayale kaptırdı anlamında). Kunkar'ın şehrine nasıl gireriz. Hadi girdik diyelim, Şah'ın önünde/yanında duran Awezhan'ı nasıl ele geçiririz. (Awezhan'ı) böylesine (korunaklı) bir yurttan alıp götürmemizin imkânı yoktur. Eğer, düşmanlar (geldiğimizi) öğrenirlerse, kırıkmızı birbirine göstermez, kırk ayrı yerde kılıçtan geçirirler. Awezhan uğruna boş yere ölür gideriz. Awezhan'ın canı bizlere can olmaz” diye konuştular. Görevi yerine getirmeden Hasanhan'ı dinlemeden, sözlerine kulak asmadan, dağın tepesine doğru giden yola düşüp, Şambıl'e doğru gerisin geriye döndüler.

Hasanhan yiğitlerin bu davranışına sinirlenip, onlara ne diyeceğini şaşırıp kalakaldı. (sonra) yiğitlere bakıp bu sözleri söyledi.

Düşman gelip, önünüze el olsun,
 Gönlümün şevketi kırılıp, kül olsun,
 (uğruna) geldiğiniz işi bitirmeden döndünüz,
 Gayri kadın (gibi) erler, size uğurlar olsun.

Kendi aranızda toplanıp, istişare ettiniz,
 Divanı bitirip, geri dönecek olmuşsunuz,
 Köroğlu'nun yüzüne nasıl bakarsınız,
 Gayri kadın (gibi) erler, size uğurlar olsun.

Tabi dönün, (ama önce) beni dinleyin,
 Kadın kıyafeti giydireceğim size,
 Ayaz'ı sorarsa, ne dersiniz Han'a,
 Zırh giyen kocakarılar size uğurlar olsun.

(Sizi) Köroğlu'nun insafına bırakıyorum,
 Gidince sizler ne dersiniz kendisine,
 Nasıl bakarsınız onun yüzüne,
 Gayri kadın (gibi) erler, size uğurlar olsun.

Hepiniz her işi düşüncesizce yapıyorsunuz,
 Her biriniz kendi kendinize bey olmuşsunuz,
 Ayaz oğlum nerde derse ne diye cevap vereceksiniz,
 Korkak yiğitler, tümünüze uğurlar olsun.

Hasanhan'ın nasihatini dinlemeden,
 Düşmanların üzerine gidemeden,
 Utanmadan ne ettim diye varacaksınız
 Gayri kadın (gibi) erler, size uğurlar olsun.

Düşman elinden Ayaz'ı almadan,
 Huda nasip ederse itibarlı olmadan,
 Gidersiniz yiğitler, düşmana kılıç sallamadan
 Korkak yiğitler, gayri hepinize uğurlar olsun.

Ecel gelirse, işbu meydanda ölmeden,
 Savaşa girip, Ayaz'ı almadan,
 Vuruşup, kızıl kana boyanmadan,
 Gidersiniz yiğitler, hepinize uğurlar olsun.

Hasanhan der, vuruşu erler yapar,
 Düşman üzerine yürüseydiniz keşke,
 Hiç olmazsa bir savaşa gireyim,
 Hey kaçan yiğitler, size uğurlar olsun.

Hasanhan, sözlerini tamamladı. Kırk yiğit onun sözlerine kulak asmadan Şambil'e doğru yol aldı. Hasanhan bir an, iki an durup bekledi, sonunda takati kalmayıp, o da yiğitlerin peşinden gitti. Buradan dönünce babamın önünde eğilip, tek başıma duasını alıp, geri döner, Ayaz'ı babamın hizmetine tayin ederim. Allah nasip ederse duasını alırım diye namazını bitirip, o da Şambil'in yolunu tuttu. Öğleye doğru Şambil'e geldi. O zaman Agayunıs Melek, Hasanhan'ın benzi atmış yüzünü görüp, Köroğlu'na şöyle dedi:

Türünüz samanlık oldu,
 Düşmanlarınız yaman oldu,
 Sakat olmak insancıl oldu,
 Beylerin yüzü duman oldu
 Güya ahir zaman oldu.

Ağayunıs o duran nedir,
 Birkaç toz bulutu görünür,
 Beyler bu ne dumandır,
 Güya ahir zaman oldu.

Bu tozun pîrî var mı,
 Ya da, sırrı var mı,
 Ya atı, leşleri var mı,
 Beyler bu ne duman oldu,
 Güya ahir zaman oldu.

Toz yükselir aheste aheste
Ordu gelir deste deste,
Beyler bu ne duman oldu,
Güya ahir zaman oldu.

Duman gelir her taraftan,
Yiğitler, geçin canınızdan,
Şimdi, çıkın, siz buradan,
Beyler bu ne duman oldu,
Güya ahir zaman oldu.

Ağayunis gamda kaldı,
Bilemedim, ne tür bela oldu.
Şambil Bel'i duman aldı,
Beyler bu ne duman oldu,
Güya ahir zaman oldu.

Köroğlu Sultan, Ağayunis Meleğin bu sözlerini işittikten sonra surların kapısından çıkıp baktı. Kendine ait bayrakları tanıyınca sevinerek yanındaki yiğitlerle at koşturarak kırk yiğidi karşılamaya çıktı. O anda kırk yiğit yaptıklarından utandı, hiç birisi Köroğlu Sultan'ın huzuruna çıkamadı. Utançlarından ölecek gibi olup, her biri farklı taraflara dağıldı. O zaman Hasanhan, babasının huzuruna gelip, atından inerek ağlamaya başladı. O zaman Köroğlu Sultan, Hasanhan'ı altın tahtına oturatarak, “sevgili oğlum, balığın dirliği su ile benim dirliğim de seninledir” diye oğlunu kendi yerine tahtta geçirerek, kendisi Gıyrat'ına binip, Awezhan'ı kendim getireceğim diye Kunhar'ın şehrine doğru yol aldı. Öğle namazı vaktinde Köroğlu Sultan, Bedbağ Dağına geldi. O zaman Allahu Teâlâ'nın bir tılsımı Köroğlu Sultan'a zuhur etti. Onun ne olduğunu çıkartamayan Köroğlu Sultan bir söz dedi.

Bilmiyorum, kullar ne kadar fazla,
Kanımı hapsettin, eyledin kolumu bağlı,
Huda verdi bize bu düşmanları
Sefer edip, buraya geldi Köroğlu.

Meydanda akıtın şimdi kızıl kanı,
 Hak Teâlâ olsun bize mihriban,
 Kemerini sıkı bağla şimdi sen,
 Allah diye at koştur, kuzum, Hasanhan!

Biliyorum, düşman içerisinde yoktur sıradan insan,
 Gönlünüzde zerre kin tutmayın,
 Allah diye at koşturun, şimdi sakınmayın,
 Nereye gitti, yanımdaki Sapabey?

Huda bizi bu düşmana karşı güçlü kılsın,
 Neredesin hey, güzel yüzlü Mırzakor,
 Sakınmadan, düşmanın üzerine at ile saldırın,
 Düşmanın alnını nasır edelim.

Kırk celladım, geri kalma, bana ulaş,
 Telaşımı anlayınız, burası korkunç,
 Atlarınızı sıraya dizip, canınızdan geçin,
 Aslan gibi at koşturun yiğitler.

Küheylan at göklere bakıp kişner,
 Altın kalkan başınızda gürler,
 Allah diye at koşturun düşmana doğru,
 Aslanlar hazır olup, şimdi kükrer.

Kırk yiğidim, bu söylediklerimi yapın şimdi,
 Kanlarınızı akıtın, sel olsun şimdi,
 Köroğlu der, gönlünüzde efkâr kalmasın,
 Düşmanlara kıyameti göster şimdi.

Köroğlu Sultan, bu sözleri söyleyip, altın davulunu çalıp, ordunun etrafına baktı. Baktı ki, yanında ne Sapabek ne de Miyraskor var. Hiç kimse yok. Yalnızca kendisi duruyor. Köroğlu, yiğitlerinin Şambıl'de kaldığını hatırlayıp, kendisinin tek başına kaldığına hayret

edip, Hak Teâlâ'nın yüce zatına sığındı. Hızır İlyas, Kays, Kıyas, kırklar, on iki imamı yad edip, yakararak, bu sözleri söyledi:

Dönsek bile bize kalmaz halk şimdi,
Ya Huda, ben(im gibi aciz) kula rahim eyle şimdi,
Bin bir gücün sahibisin Allah'ım,
Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Ağlayıp, Allah dergâhında gözyaşım sel oldu,
Günahkâr faniyim, benim aklım lal oldu,
On sekiz bin âlemin hakkı için Zül-Celal,
Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Sen varsan, bütün şahlar vezir ü şah,
Kim senibilmez ise, odur ahmak,
Kurban olayım adına yaradan Allah,
Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Müminlerin hamisidir Ahmed-i Muhtar,
Senden başka kimim var, ey yaradan Cebbar,
Ne yapsan hakkındır, ya ulvi Gaffar,
Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Huda eylesin bizlere rahmet,
Nasip et kıyamette şefaât,
Müminlerin koruyucusu olan Resulü-ü Muhammed,
Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Medet eyle, sana intizarım,
Ruhunu eylesin, bana sebepkâr,
Müslüman'ı dostum bilen Şehriyar,
Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Önümde kalabalık bir ordu var, (tamamı) kahraman,
 Tenhada kaldım, kendim yalnızım, (oldum) hayran,
 Elimi tut benim, ya Şah-ı Merdan,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Dininin nurudur İmam-ı A'zam,
 Muhammed'e ümmet, millete müselleme⁹,
 Allah'a dost pîrim, ya Gaysül Ağzam,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Elime alayım, şemşir-i elmas, (elmas kılıcı),
 Bu orduya karşı tek başıma girmezsem olmaz,
 Pîrim Gays, Kıyas, ya Hızır-ı İlyas,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Lerzan¹⁰ olup, medet umarım, âcizim,
 Nefs-i hava işlerine yakınım,
 Otuz yaşında pirlik eden Kırk-Şiltan,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Yaşlandım, gönlümde kalmadı haram,
 Yiğitken salmışım kahramanlık namı,
 Her lahza pirimdir, on iki imam,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Hepiniz oldunuz Şambil'in şahı,
 Oldunuz, gariplerin penahı¹¹,
 Hem atamın hem babamın ruhu,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

⁹Müselleme: İnkâr edilemeyen, karşı çıkılamayan, söz götürmez.

¹⁰Lerzan: Titrek.

¹¹Penah: Sığınılacak yer.

Hepinizin Şambıl'dı toprağı, yeri,
 Geçti nice işbu toprağın erleri,
 Babamın el uzattığı Büzirik Pîrleri,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Köroğlu der, hiç kalmadı dermanım,
 Ağzımdan çıkar, içimdeki ateş,
 Taptığım, niyaz ettiğim Büzirek îşânım,
 Ben(im gibi) âcize medet eyleyeceğin gün şimdi.

Köroğlu Sultan bu sözleri söyleyip, pirlere sığınarak, tekrardan atının üzerine binip, yanı başındaki altın davulunu üç-dört kere vurup, büyük bir mavi çadıra altın saplı dört köşeli bayrağını çekti. At koşturup düşman eline yaklaşınca, önüne Hızır Aleyhisselam ile İlyas, Gays, Kıyas, Kırk Şiltan, on iki imam çıkıp, Köroğlu Sultan'ın, (atının) dizgininden tuttular. O zaman Köroğlu Sultan onları görüp, atından inerek, (onların) bastığı yerlerden toprak alıp gözlerine sürdü. Pirlere ise Hoca Hızır Aleyhisselam'ı çadıra getirdiler. O zaman Hızır Aleyhisselam dedi: «Hey Köroğlu, sen Şambıl'den çıktığında böbürlenmiş, “Allah nasip ederse” dememiştin. Ölsem bile Ayaz'ı alıp gelirim diye yola çıkmıştın. Bu yüzden Allahu Teâlâ sana kahhar sıfatı ile tecelli etti. Bu defa, yer ile yeksan olacaktın. Lakin, biz senin için Allahu Teâlâ'nın dergâhına yetmiş üç kere gidip, canının bağışlanmasını istedik. Eğer ki sen, Allahu Teâlâ'ya sığınmaz, pirlere medet ummasaydın, erliğine güvenip, o cesaretle saldırsaydın o zaman bin canın olsa fayda etmezdi. Lakin sen buraya gelince aklını başına alıp, Hak Teâlâ'yı canı gönülden yâd edince bizlere, “gidip, Köroğlu'na yardım edin” diye emir geldi. Bu yüzden sana medet olmaya geldik. Şimdi bilesin. Biz sana birkaç söz söyleyeceğiz. Sen (şimdi) buradan atına binip, Bedbağ Dağının etrafına bakın. İhtiyar bir adam koyun güdüyor olacak. Lakin o ihtiyarın ağzında bir dişi yoktur. Yanında da kendisinden başka hiç kimse yoktur. Onun Huda ile de işi yoktur. Kendisi hem düşmandır hem de Awezhan'ın dostudur. Her yıl bir kere gidip, Awezhan'ın ay gibi yüzünü, ceylan gözünü, güzel sözlerini, bastığı yerin izini görür (görmeye gider). (onun) koyun güderek aldığı hakkı/ücreti odur.

Sen o babanın/ihtiyarın yanına gidip, onun giysilerin giyip, onun güttüğü koyunlardan üç, dört tanesini sürüden bölüp, şehre git. Ayaz'ın babasının adı Buldırak kasaptır. Onu sorup öğren. Buldırak kasabın hanımı Türkmen kızıdır. Kendisi Müslümandır. Adı Gülayım'dır. Kızılbaş'a köle olalı kırk yıl olmuştur. Akralarından tek bir kişiyi bile görmemiştir.

Hiçbirini tanımıyor. Onun Türkmen elinde Konurbay adlı bir ağabeyi vardır. Sen şimdi (şehir) Konurbay olarak gidersen işin kolay olur”. Pirlar, Köroğlu’na birkaç nasihat verip, dua edip, geride kaldı.

Köroğlu Sultan pirlardan dua alıp, Gıyrat’ını yola sürüp, atını oynatarak, zırhını parlatarak söz konusu dağın zirvesine çıkıp, etrafına baktı. Yayılan koyunları görüp, yanına gidip, koyun güden ihtiyara bakıp, “koyunlar kimin” diye sual etti. O zaman ihtiyarın verdiği cevap (şöyle oldu):

Köroğlu:

Altımda Gıyrat’ım oynar yüz farklı,
Yakıştı da taktım omzuma kalkan,
Emek verip, ızdırap çekiyormuşsunuz,
Bu koyunlar kimindir babacık?

Baba:

Altına küheylan binen bey yiğit,
Bu koyunların sahibini sorup/öğrenip ne edeceksin?
Söyleyeyim, sözümü bir bir işit,
Bu koyunların sahibini sorup/öğrenip ne edeceksin?

Köroğlu:

Kavgalı olduğum bir hasmım vardır,
Senin gibilere soru sormaya hakkım vardır,
Bu koyunların sahibidir kimdir babacık,
Bu hayvanlara bakacak gözüm vardır.

Baba:

Her ne varsa yoksa bana sor,
Koyunların sahibi sen değilsin deme,
Bu koyunların sahibi benim, bey yiğit,
Durma burada, kendi işine bak.

Köroğlu:

Ben söyleyeyim, bu sözüme kulak ver,

Bu hayvanlar seninki değildir, bilirim,
 Bu koyunların sahibi benim artık, bilesin,
 Kızdırma beni bugün, haylaz ihtiyar.

Baba:

Bu hayvanların sahibi benim, bilesin,
 Dayak ile vururum, yanıma gelesin,
 Hey ukala, ağzını topla da düzgün konuş,
 Sahibiyim dedim, sen (gidip) anana er bulasın.

Köroğlu:

Ben senin içindeki hayali bilirim,
 Niyetin bozuktur, sana vebal yoktur,
 Sen söylemezsen söyleme babacık,
 Ayaz'ın koyunlarıdır, güttüğün bu hayvanlar.

Baba:

Bu çöllerde daima gezerim bî-karar,
 Ay (gibi) yüzünü görmeye olup intizar,
 Dayak yemeden hadi kalk git buradan,
 Ayaz'ın adını anma adi herif.

Köroğlu:

Bu Bedbağ Dağının bitkileri çoktur,
 Konuşma artık boş sözlere gönlüm toktur,
 Ben biliyorum, bu hayvanların tamamını,
 Ayaz oğlandır, bu hayvanların sahibi.

Baba:

Sen nerden işittin onun zatını,
 Yoksa okudun mu onun yazdığı mektubu,
 Ecelin gelip de buraya gelmediysen,
 Ağzına almayasın Ayaz'ın adını.

Köroğlu:

Köroğlu'ndan işit bir bir su sözü,
Ayaz için yoluna diktim gözcü,
Gerçekten gönlün olursa babacık,
Getireyim buraya Ayaz'ı.

Baba:

Şimdi öğrendim, sensin demek Köroğlu,
Oldum olası hiç girmedin doğru yola,
(Bir daha) Ayaz dersin otuz dişini kırarım,
Git, kendi yoluna düş, adi herifin oğlu.

O zaman baba öfkelenip; “Ben Ayaz’ın uğruna yanıp tutuşurken, senin gibi adi herif, onu alıp gideceğim diyor. Sen henüz (cezanı verecek) adamla karşılaşmamışsın” diye bastonunu eline kaptığı gibi “Ah Köroğlu” diye atının üzengisinden tutacak gibi oldu. O zaman Köroğlu Sultan yavaşça atından inip, ihtiyarın elini, ayağını sıkıca bağlayıp, kalbini bağrını dağlayıp, “sesini çıkartma” diye iyice dövüp, (ihtiyarın) üzerindeki giysileri alıp, giyip, eline baston alıp, kendisine ait silahların tamamını gözlerden uzak, güvenli bir yere saklayıp, ihtiyarın sırtına yüz değnek vurup, Gıyrat’ını ihtiyarın yanı başına bağladı ve: “Hey Gıyrat’ım, silahlarımı sana emanet ediyorum. Seni de Allah’a emanet ediyorum. Ta Gürcistan’a gidip gelinceye kadar bu hayvanlara, bu yatan ihtiyara sahip çık” dedi. Sonra Gıyrat atına bakıp, Köroğlu Sultan bir söz söyledi:

Sensin benim kolum, kanadım,
Bindiğimde şaha kalkanım,
Ben seni Hakk’a emanet ettim,
Köroğlu der, can Gıyrat’ım.

Piyade olarak gidecek oldum,
Ben, çobanlık edecek oldum,
Sağlıcakla kalın görüşünceye dek,
Awezhan’a gidecek oldum.

Sensin benim taze dalım,
 Bindüğimde kabarır gururum,
 Ben gelinceye dek ihtiyatlı ol,
 Bırakıp gidiyorum silahlarımı.

Hiç kimseye çaktırma,
 Buraya hiçbir canlının gelmesine izin verme,
 Otlamaya dalıp ansızın,
 Düşmanın bunları alıp götürmesine izin verme.

Hiç kimse seni bilmesin,
 Gafletten sana gelmesin,
 Birisi alıp götürüp silahlarımı,
 Elim ayağım kesilmesin.

Başka söze kulak asma,
 Göz kulak ol şu yatan ihtiyara,
 Yine bir nasihat daha,
 İhtiyatlı davran otlayan hayvana.

Ben gelinceye kadar haykırmasin,
 Avazı çıktığı kadar bağırmasın,
 İhtiyatlı davran yatan ihtiyara,
 Birilerini görüp, yardıma çağırmasın.

Köroğlu der işit bunu,
 Görüşürüz mahşer günü,
 Sesi çıkacak olursa kalbinin üzerine bastır,
 İyice bak, canım ona.

Ben gelinceye kadar yatıp uyusun,
 İşini bitirdikten sonra,
 Sesi çıkacak olursa üzerine bastır,
 Göğsüne sıkı sıkı.

Köroğlu Gıyrat'a bu sözleri söyleyip yola koyuldu. O zaman çoban baba sinirlenip, yattığı yerden doğrularak, sesini çıkaracak gibi oldu. Gıyrat (ihtiyarın) göğsünün üzerine bastırdı. İhtiyar az kalsın toprağa gömülecek gibi oldu. Korkusundan ses çıkaramadı. Gözleri fal taşı gibi oldu. O zaman Köroğlu Sultan, bir yaşından büyük koyunların arasına dalıp, iki üç yaşındaki erkek koyunları seçip, dört çeşit kuzuyu sürüden bölerek sürüp, yatsı namazına kadar yol giderek, Gürcistan şehrinin kapısına kadar vardı. (Baktı ki) kapı bekçileri şehrin kapısını (çoktan) kapatmış, uyumuşlar. O zaman Köroğlu Sultan, kendi ismini Konurbay olarak değiştirerek, bekçilere bir söz söyledi:

Dileğimdeki sıraya dizilen yiğitler (siz) misiniz,
Tüccar gelse diye, onun yolunu gözler misiniz,
Vazifesiz kalıp, hepiniz yatar olmuşsunuz,
Kalkın bekçiler, evde var mısınız?

Huda'm yaratmış büyük insanoğlunu,
Göremiyorum, gireceğim deliği,
Şarap içip, sefahat süren bekçiler,
Kalkın da açın bana kapıyı.

Heves edip, görsem diye şeklinizi,
Ben vururum ama kapı kilitli,
Ben dışarıdan gelen (garip) bir tüccarım,
Korbaşılar¹² açın kapının kilidini.

Kalmaklar¹³ arasında hayvan tüccarı denen ünüm var,
(hayvanlarımı, sizin) pazarda satıyım diye fikrim var,
Bekçiler, açın kapının kilidini,
Korkarım, önümde binlerce koyunum var.

Bugün tüccarlar üzülmesin,
Birileri çıkıp, dışarıda zorluk çıkarmasın,
Bekçiler, (beni) içeriye alın,
Bu ıssız yerde birileri (koyunlarımı) çalmasın.

¹²Korbaşı: Askeri komutan.

¹³Kalmak: Bir topluluk.

Misafirim, halkımı arkamda bıraktım,
 Huda'nın emriyle ticaret yaparım,
 (Eğer, sizler kapıyı açmaz da) bir koyunumu kaybedersem,
 (bir koyunu) yüz edip , Şah'ın önünde size ödetirim.

Ah çeksem dökülür gözümün yaşı,
 Kıyamette olur, merdin yoldaşı,
 Ben bir garip tüccarım sizin nezdinizde,
 Kapıyı açın bana korbaşılar.

Köroğlu'nun bu sözlerini işiten korbaşılar, kendi aralarında: “Kalmaklardan gelen bu tüccarın hayvanları çokmuş. Eğer onu şehre sokmazsak ve tek bir hayvanı kaybolursa, başımıza bale olur” diye konuştular. Sonra kapıyı açıp, bütün koyunları içeri aldılar. Köroğlu ise sağır birini oynamaya başladı. (Bekçiler), “yolun açık olsun” dediğinde, (Köroğlu) “Aleyküm selam” dedi. (Bekçiler), “nerden gelip, nereye gidersiniz” dediklerinde, (Köroğlu) “canımız, malımız sağ” diye cevap verdi.

Korbaşılar, “kaç tane koyunun var” diye sordular. (Köroğlu), “köyden çıktığıma birkaç gün oldu” diye cevapladı. (Bekçiler), “bu koyunlara ne kadar fiyat biçtin” dediklerinde, Köroğlu, “birkaç gün oldu, koyunlarım çok yoruldu” dedi. Korbaşılar, “adın ne” diye sordular. Köroğlu, “beş, altı tane yılkı atım var. Her birini birileri binip gitti. Buraya yürüyerek geldim” dedi. Köroğlu her konuştuğunda, düşmanlar kahkahaya boğuldu. Sonra: “Bu deliymiş. Sabah koyunlarını pazara çıkardığında, herkes (koyunları) pazar fiyatına alır gider. İyisi mi, onu pazara kendimiz götürelim” diye konuşarak uykuya çekildiler. Derken sabah oldu. (Korbaşılar), Köroğlu'nun koyunlarını pazara götürdüler. Baktılar ki, henüz pazara (diğer) koyunlar düşmemiş, ticaret başlamamış. O zaman Köroğlu, koyunlarını sıraya dizip, kendisi bir sopayı eline alıp, oradakilere bir efsane anlatmaya başladı. Düşmanların birkaçı (Köroğlu'nun anlattığı efsaneye inanmadı) ve “kurnazlık yapıp bizleri aldatmaya çalışıyor” diye düşündü. Derken, Köroğlu Sultan gördü ki, kafasına altın miğfer giyen, elli yaşlarında, yorga at binen Buldırık Kasap geliyor. O, iki, üç yaşlarındaki koçlarını sürerek, koyun pazarını dolaşa dolaşa Köroğlu'nun yanına geldi. Sonra, Buldırık Kasap, orada duranlara, “bu duran kimdir?” diye sordu. Kızılbaşlar, “biz onun kim olduğunu bilmiyoruz. Zira bizim ak dediğimize o kara deyip duruyor. Onun kim olduğunu kendisine sorasın” dediler. O zaman Buldırık Kasap: “nerden gelip, nereye gidersin” diye sordu. O zaman Köroğlu Sultan'ın Buldırık'ın sualine verdiği cevap:

Buldırık:

Gariban olmuş, buralara gelmişsin,
Pek çok işte kendini yalnız bellersin,
Asil zatın kimdir diye sorayım,
Hey çoban, hangi millettensin?

Köroğlu:

Ecel gelirse kırmızı gül gibi solarım,
Sayısız koyunları önüme sürüp (buraya) geldim,
Aslımı sorarsan, Türkmen evladıyım,
Tüccar olup, şehrine geldim.

Buldırık:

Uygun zamanlarda atın yelesini tararım,
Arabuluculuk yapıp, koyun satma işine yararım,
Türkmenler benim ata-yurdum olur,
Hangi soydansın, boyunu sorayım.

Köroğlu:

Haram olmaz o boyun/Türkmenlerin şekeri, balı,
Yâdımdan çıkmaz pîrlerin bendi,
(madem) Aslımı sorarsın, söyleyeyim sana,
Benim aslım, teke yamut boyu.

Buldırık:

Kim bilir, içindeki düşünceyi,
Sevindim görünce senin gibi babayiğidi,
Buraya ne için geldin,
Satacak mısın getirdiğin koyunu?

Köroğlu:

Benim düşüncelerimin ucu bucağı yoktur,
Zannımca, senin ilgini de çekmez,

Koyunların fiyatını ise bilmiyorum,
Az sonra sahibi gelir.

Buldırık:

Bakıyorum da, bu çoban kurnazmış,
Yürüdüğü yer, çöl-sahraymış,
Koyunların sahibinin başkası olduğunu söylersiniz,
Sorarım o zaman, sahibi kimmiş?

Köroğlu:

Allah kibirli insanı sevmez,
Gönlünün dar olması cehennem işaretidir,
Benim tek başıma olduğumu düşünmeyesin,
Bu şehirde büyük eniştem vardır.

Buldırık:

Başıma zerefşan sarık takarım,
Bıyıklarımı özenle tararım,
Bu şehirde eniştenin olduğunu söylersin,
Eniştenin adı nedir, sorarım.

Köroğlu:

Söyleyeyim, araştır da bul onu,
Sorarsan hemen bilerler, tüm şeyhler onu,
Söyleyeyim eniştemin adını merak ediyorsan,
Derler ona, Buldırık Kasap.

Buldırık:

Garip olup çekmişsin cefayı,
Göster şimdi bana vefayı,
Eniştenin adı Buldırık ise,
Bilir misin adı nedir ablanın?

Köroğlu:

Kalbime saplandı acı bir keder,
Allah'ım buyurmuş, biz kardeş olduk,
Yanılmıyorsam, çocukken (bizden) gitmiş,
Ay ışığının adı Gülayım'dı.

Buldırık:

Nerelerde kaldı yamut halkı,
Türkmen elinin asil zatı,
Ablanla enişteni tanıdın,
Şimdi söyle bana kendi adını.

Köroğlu:

Küçüklükten beri garip eyledi beni Huda,
Gariplikten her gün çektim cefa,
Aslımı, neslimi, sektirmeden sordun,
Kendi adımı sorarsan, Konırbay'dır adım.

O zaman Buldırık Kasap, “Hey Konırbay, ay ışığım, sağ, salim geldin mi? Oradaki anne, baba, tüm kardeşler iyi mi?” diye Konırbay’a bakıp, şunları dedi:

Eziyet ateşinde yandı bizim tenimiz,
Helal süt emziren Mihribanlar sağ mıdır?
Yamut ilindeki ata-anamız,
Cümle kardeş, biraderler sağ mıdır?

Baharda bülbül öterdi, gülşen olurdu gülümüz,
Konuşalım, bal gibi tatlı dilimizi,
Görmesek de orası bizim köyümüz,
Çoluk-çocuk, abi-kardeşler sağ mıdır?

Kim bilecek gönlümüzdeki derdimizi,
Gönlümüzde kalan ah-ı zarımızı,
Her zaman sağ salim, sıhhatli olunuz,

Büyüklerimiz, gen çlerimiz sağ mıdır?

Kalbimi dağladı senin kederin,
Baharda açılır g l sen bağın,
Boyuna kurban olayım ay yüzlüm,
O tarafta kalan eller sağ mıdır?

Herkesin içinde tekbenim
 pektir giydiğim, altın yakadır (taktığım),
Dal gibi boyuna kurban olayım değerlim,
O meydandaki genç kızlar sağ mıdır?

Buldırık der, gözlerim ya la doldu,
Sen görüp, benim gönlüm bozuldu,
Konırbay denen adını duyunca içim gitti,
Dert   bela gören eller sağ mıdır?

Köroğlu Sultan Buldırık Kasabın bu sözünün i itip, Buldırık Kasap ile konu up, halini hatırını sorup, şöyle dedi: “Hey eni te, ay yüzlü Awezhan’ım nerededir? Kendisini g resim gelip, özleyip geldiymdim” dedi. O zaman Buldırık Kasap dedi: “Kunkarşa’nın yanındadır. Kendini beğenen nice hizmetk rlar gece gündüz demeden Kunkarşa ile oturup kalkar” dedi. Köroğlu Sultan eni tesinden Awezhan’ı o hizmetk rlara getirtmesini talep etti. O zaman Buldırık Kasap yanındaki hizmetk rını Kunkarşa’ya yollayıp, “Awezhan’ın dayısı gelmiştir. Görmeye intizar ediyor. Bugünlük izin versin. Yarın yine hizmetine gelir” dedi.

Hizmetk rı Kunkarşa’nın yanına gidip, Buldırık Kasabın selamını olduğu gibi ilette. O zaman Kunkarşa, Buldırık’ın selamını kabul eyleyip, Awezhan’ı taht üzerine oturtup, atına bindirip, dayısına gönderdi. Awezhan: “pazarın içindeki dayım nasıl biridir acaba” diye etrafına bakınarak geldi. O an Köroğlu Sultan Awezhan’ı gördü. G rd ğu gibi ko arakyanına gidip, at  zerindeki Ayaz oğlanı kaparak, iki yanağından sevdi. Sonra Köroğlu Sultan, Awezhan’a bakarak bir söz dedi:

Seni görünce gönlümdeki efk rım dağıldı,
Kudretli Allah’tan habersiz hiçbir i  olmaz,
Yüreğimde dert ve keder çoktur,

Ay ışığım, sensin derdime derman.

Yüzündeki narin zülfünü okşarım,
Hak Teala'dan sana (uzun) ömürler dilerim,
Dal gibi boyunu bir görmek için Awezhan,
Uzak yollardan sefere çıkıp geldim.

Dayın senin duruşunuza kurban olsun,
Kulak ver şimdi, benim üzüntümü dinle,
Ay yüzünü bir gösterse diye ay ışığım,
Seherlerde ağladım, Kadir Huda'ya.

Seni aradım, göremedim ellerde,
Kâh çöllerde, kâh göllerde,
Sonunda aramak için yola koyuldum Bal Ayaz,
Piyade dolaştım uzak çöllerde.

Kim dayanır uzun yolun zehrine/zorluğuna,
Koyun sürdüm dağda, taşta, nehirde,
Sonunda dayanamayıp ay ışığım,
Ticaret yapıp geldim şehrine.

Ölçtüm biçtim söylediğin her bir sözü,
Ölünceye dek sana kul edeyim özümü,
Dağın taşın azabını çok çektim,
Şükür Allah'a, gördüm ay gibi yüzünü.

Beyaz yüzüne yakışır çifte kal,
Düşmanların olsun pâyimâl¹⁴,
Şükür Allah'a, gördüm senin yüzünü,
Yoluna sadaka olsun işbu mülk ve mal.

¹⁴Pâyimâl: (Osmanlıca) Ayak altına alınmış.

Senin bu hâlin kalbimi dağladı,
 Herkese sorup öğrendim vaziyetini,
 Huda'ya bin şükür, gördüm yüzünü,
 Artık ölsem de zerre yoktur kederim.

Köroğlu Sultan bu sözleri söyleyip, Awezhan'ın etrafında üç kere dönüp, bağrına basıp, gözyaşını yağmur gibi döküp, ağladı. Bunu gören Buldırık Kasap, kâh gülüp kâh ağladı. Yanındaki insanlar kendi aralarında: “Meğer Türkmen halkı aşırı eş dost canlısı halkmış. Yeğenini çok özlemiş. Baksana gözyaşları sel oldu” diye konuştular. Onları görüp, orada bulunan herkes ağlamaya başladı. Hal böyleyken Köroğlu Awezhan'ın gül gibi yüzüne baktı. Ayaz'ın babası Buldırık Kasaba bakıp, bir söz söyledi:

Erisin, dağların karları erisin,
 Her insan aldığı yâr ile yaşlansın,
 Cepken¹⁵i bağrımı dağlamaya başladı,
 Bu çobanın giydiği kaftan yere batsın.

Bey olduğu neye yarar şahin avlamadığı sürece,
 Davul çaldığı neye yarar, onu tutmadığı sürece,
 Bunca koyunu boşuna sürüp ne eder,
 Üzerine iyi bir kaftan giymediği sürece.

Emrettiğinde kararsız kalıp, düşmana saldırmadıkça,
 Yaptığı iş faydasızsa, hayrı yoksa,
 Hayvanları yere batsın, bu çobanın sürdüğü
 Kendine yakıştırıp, bir küheylan binmedikçe.

Konuştuğunda, sözlerini dinlemedikçe,
 Laf söylemek neme lazım, sözü beğenmedikçe,
 Mal güdüp, neden boşuna emek çeker,
 Yatağan kılıç alıp, beline takmadıkça.

¹⁵Cepken: bir Çeşit kıyafet.

Çobanlar Balkanlarda gezerler,
Yulafı kara suya karıştırarak içerler,
Mal toplayıp, neden boşuna emek çeker,
Omzuna takmadıkça bir gürzü kalkan.

Bu dünya yalandır, elbet bir gün geçer,
Varımızı yoğumuzu bir gün bırakıp gideriz,
Düşmanıma beni maskara etti,
Gelmeyesice, keşke gelmeden yolda ölseydi.

Malı mülkü olmayanlar her yerde zorluk içindedir,
Çocuğu olmayanların yaşadığı hayat kederle doludur,
Gelmeyesice, dayınım diye çıkagelmiş,
Dost-düşmana beni rezil rüsva edercesine.

Bu sözleri bir bir söyler Awezhan,
Hiçbir iş olmaz kudretli Hakkın emri olmadan,
Millette beni rezil eyledi,
Hemen defet bunu Babacığım.

Awezhan'ın bu sözlerini işiten Buldırık Kasap dedi: “Hey, eşek oğlu eşek, boş boş konuşup durma. Bu kadar koyunu olan birisi, at, silah bulamaz mıydı zannediyorsun? Koyunlarının onda birini harcasa beylerin ihtişamına kavuşur. Lakin misafirlik yolunu seçmiş. Kendisi, sofı evliya biriymiş. Bundan sonra az önceki gibi edepsiz konuşacak olursan derhal öldürürüm. Şimdi kalk da dayını eve götür. Ablası ile konuşup, huzurlu uyusun. Sen de ona hizmet edesin” dedi. Sonra Buldırık Kasap, Köroğlu'na “koyunlarının fiyatını söyle de git” dedi. Konırbay: “hey enişte, bu hayvanlar evvelden benimkiyse de artık kendi hayvanların gibi gör. Fiyatını kendi hayvanlarıinki gibi biçip, satarsın” dedi. Köroğlu Awezhan'la beraber yola koyuldu.

Awezhan, dayısının elini tutup, önüne düşüp, annesinin yanına getirdi. Sonra annesine bakarak bir söz dedi:

Düşündüm de bu dünyanın işleri fena,
Allah'ın sevdiği kulun dilinde hamdu sena,

Ben bu sözü sana beyan edeyim,
Kulak verip, bunu dinle canın ana.

Söz işit bal Ayaz'ın dilinden,
Bir kişi yola koyulmuş Türkmen elinden,
Buraya gelmiş bizi arayıp,
Bizleri görmek için yolundan kalmış.

Mızrak kadar boyu var,
Bilmem hayalini, ne tür düşüncesi var,
Bu şehre gelmiş o, bizi arayıp,
Önüne sürdüğü beş yüz koyunu var.

Bugün sabahtan gelmiş şehre,
Yükünü yüklemiş kocaman deveye,
Şehrimizden bir kişini bile tanımadan,
Koyunlarını pazara çıkarmış.

İnsanlar Türkmen diye onunla dalga geçer durur,
Kendisiyle dalga geçildiğini o da gayet iyi bilir,
(olan bitene) Hayret edip kalakaldığında bu çoban,
Yanı başına babam gelmiş.

Babam gelip, duruşuna bakmış,
Soru sormuş, meraklanmış,
Aslını, neslini birer birer sorup,
Türkmen'i sorguya çekmiş,

O kişi, ne cevap verse şaşırırsın,
Benim bu şehirde eniştem vardı demiş,
Eniştesinin aslını sorduklarında,
Aradığı eniştesinin babam olduğu anlaşılmış.

O çobanın konuştuğu dil seninkine benzer,
 Konuştuğu kelimeler adeta seninkini andırır,
 Yamut'larda akrabaların var mıydı?
 Ayırt etmek mümkün değil, gözleri de sana benzer.

Deme ana, şimdi bana oyuncu,
 Kalk artık, temiz kıyafetlerini giyin,
 Dayımızdan gönlünü koparmadıysan,
 Dayım geldi, ver artık müjdem.

Nice gün yol gelmiş, kardeşine hasret kalmış,
 Seni, beni görmek için ağlamış,
 Dayım geldi, verin artık müjdem,
 “Gülayım nerde diye” merak edip gelmiş.

Hey ana, söyleyeyim sana gönlünü ferah tut,
 İtimat etmeyip, edersin ah-u-zâr,
 İnanmazsan, sana şunu söyleyim,
 Adını sordum, dedi Konırbay.

Awezhan'ım ben, beşikteki çocuk değilim,
 Gözlerim de dışarıda değildir,
 Ben de bildiklerimin hepsini söyledim,
 Dayım geldi, büyük kapıda bekler.

Gülayım bu sözleri işitip, takati kalmayıp, ah çekip, için için ağlayıp, evden koşarak çıkıp, Konırbay'ın boynuna sarılıp, gözyaşlarını döktü. O zaman Konırbay bir söz dedi. Gülayım da onun sualine cevap verdi:

Konırbay:
 Kalbimi yaraladı bu dünyadaki acım,
 Hazan olmadan soldu benim bağım,
 Kırk yıl oldu ayrılalı köyümden,
 Sağ salım hayatta mıydın, ay yüzlüm?

Gülayım:

Gece gündüz demeden ızdırap çektim,
Huda'm bana dert vermiş,
Sağ salim olunca insanoğlu birbirine kavuşmuş,
Boyuna kurban olsun ablan Gülayım,

Konırbay:

Yatıp kalkıp, Allah'tan seni diledim,
(ama) hiç gerçekleşmedi Hak Teâlâ'dan dilediğim muradım,
Misafirlik başa düştü sonunda,
Bazı günler, deve yavrusu gibi ağladım.

Gülayım:

Bir insan konuştuğunda onu gözledim,
Kimi görsem, Türkmenlerden söz ettim,
Misafirlik yere batsın, çare yok, ne yapabilirim,
Bazı günler yavru deve olup ağladım.

Konırbay:

Düşmedi peşimden düşman, neyleyim,
Kimi zaman ganimete teslim oldum,
Allah'ıma deve yavrusu gibi ağladım,
Parlayan gözlerini özledim.

Gülayım:

Şükür Allah'a, gördüm ay gibi yüzünü,
Çok arzuladım bir kere olsun görmeyi özünü,
Hayatımın tamamını ağlayarak geçirdim,
Özledim “ablacığım” diye seslenişini.

Konırbay:

Er yiğit er meydanda seçilsin,
Allah'ım düşmanın eli kolu bağlansın,
Halkın, kardeşlerin sağ salimdir (ablam)

Kardeşin duruşuna kurban olsun.

Gülayım:

Beni burada sefil eyledi Huda,
Durmadan ettim Huda'ya ah-u-zâr,
Halk içre kardeşler sağ mıdır,
Hangi birisini sorsam senden Konırbay.

Gülayım der, halkımı görsem fena mı?
Başıma her gün gelen Ahir zaman mı?
Herkesi sorup ne edeyim şimdi,
Yurt ağası Köroğlu Bey sağ mıdır?

Gülayım'ın bu sözlerini Awezhan da işitti. Konırbay ise ağlayıp zırladı. İkisi görüşüp, hal hatır soruşup oturduktan sonra, Konırbay: “Hey abla, boyumuzu, halkımızı sordun, buna diyecek bir sözüm yok. Ama Köroğlu bizim düşmanımız. Onu niçin sordun? Başkalarına göre daha çok onu sordun” dedi. O zaman Gülayım: “Hey kardeşim, kendi soyundan biri olunca insan dayanamazmış. Zira düşmanların, “Köroğlu falan yere sefere gitmiş, pek çok mal mülk, ganimet ile dönmüş” dediklerini duyarsam, üç gün boyunca içim içime sığmaz sevinirim. Eğer, (Köroğlu) kaçarak gidiyor dediklerini duyarsam, üç gün kadar boğazımdan yemek geçmez, üzülürüm. İşte bu yüzden sordum” dedi.

O zaman Konırbay, kendisinin Köroğlu olduğunu Gülayım'a çaktırmadan “ah akrabalık” diye ağladı. Awezhan ise Köroğlu'na dayı diye hitap edip, misafir odasına götürüp, dokuz çeşit yemek yaptırıp, (Köroğlu'nun) her istediğini hazırlatıp, gâh boynuna sarılıp durdu. Köroğlu'nun yanından bir karış olsun ayrılmadan halkını, Şambil Beylerini sordu.

O zaman Köroğlu Sultan: “Hey canım Ayaz, seni obaya götürsem gider misin, Şambil Bel'e bey olup, gezer misin” diye sordu. Awezhan, “götürürsen giderim” deyince, Köroğlu, kendi yurdunu tarif etmeye başladı:

Sözlerin kalbinde saklı kalmasın,
Gider misin götürürsem Awezhan,
Hem bizim yurt görmeye değer güzel bir yerdir,
Gider misin götürürsem Awezhan?

Toprağı vardır, yeşertir meşeyi,
Her kim onu görürse aklı kalır hayran,
Bağlarında devamlı öter bülbüller,
Pınarları her tarafa olur revan.

Bahadırların elinde altın bıçaklar vardır,
Yiğitler dağına ava çıkarlar,
Dağın yüzü berrak pınarlarla doludur,
Zirvesinde oynaşır yaban oğlaklar.

Gören insan asla dönmek istemez,
Görmeyense hiçbir şey bilmez,
Tepesindedir pınarların başlangıç noktası,
Akar dağ altına doğru çağlayarak.

O dağlara yaz mevsimi gelince,
Beylerin oğulları toplaşır oynarlar,
Beyi, padişahı zurna çaldırır,
Herkes için geyik, dağ keçisi kestirir,
Eğlenceye kız gelinler de katılır,
Her kim görürse gözleri doyar.

Sağ salım dönüp, ben de toy düzenlesem diyorum,
(ancak) neler geçirirsin içinden, düşünceni bilemiyorum,
Ne acayip oyunlar, kahkahalar vardır orda,
Gider misin götürürsem seni?

Heudek Gölünde kuş uçurur, ava çıkarsan,
Türkmenler yolunu yol bilir,
Duruşuna kurban olsun dayınız,
Bey padişah olur musun Şambil Beli'ne?

Sahip ol defterdeki haraç vergiye,
Bülbül olup konasın, bağ-ı bahçeme,

Boyuna kurban olayım canım Ayaz,
Bey olup, oturasın altın tahtıma.

Yolum düştü sana düşman elinde,
Düşmanı veririm kor ateşine,
Bey olup Şambil halkına gidip,
Binesin, canım Ayaz Gıyrat atıma.

Aslında, Kızılbaşlara, hem Köroğlu Sultan'ın kendisi hem de Gıyrat'ın şanı şöhretinden bahsedildiğine ağlayan çocukların ağlaması kesilirdi. Lakin şimdi Awezhan, Köroğlu Sultan'ın sözlerine eriyip, “beni götürürsen, giderim” diye oturuyordu. Köroğlu, ezkaza “Gıyrat atıma biner misin” diye sormuş bulundu. Köroğlu'nun yanı başında oturan Awezhan, Gıyrat sözünü duyduğu anda yerinden fırlayıp, dışarı çıkıp, hem obadaki adamlarını, hem de cellatları çağırıp, feryat figan eyleyip: “bizim evde kendisini Konırbay diye tanıştırmış olan Köroğlu oturuyormuş. Kalkın” diye seslendi:

Beni ahmak bellemiş,
Aklımı, havsalamı almış,
Toplanın ey yarenler,
Köroğlu denen kurnaz gelmiş.

Fakirliğe bürünerek gelmiş,
Altına küheylanını binmemiş,
Kurnazlık yapıp çıkagelmiş,
Adını Konırbay diye değiştirmiş.

Kalbimi dağlamak üzere,
Koyunlarımı bağlamak üzere,
Kasıtlı olarak gelmiş Köroğlu,
Sözde Konırbay'ım diye.

Beni padişah eylemek üzere,
Saklı sırrımı bilmek üzere,
Gelmiş meğer Köroğlu Bey,

Bana işkence etmek üzere.

Muradına ermek için,
Ellerimden tutmak için,
Gelmiş meğer düşman olup,
Beni alıp götürmek için.

Huda'dır bize yâr,
Kaderimizde varsa, çıkış yolu da var,
Buraya gelin hey oğlanlar,
Korbaşılar gelin, tutuklayın.

Hepiniz Azrailsuratlısınız,
Yanınızda çelik kılıç taşırsınız,
Nereye gittiniz hey korbaşılar,
Kan içici cellatlar.

İnsan dediğin böylesine kudurur mu,
Akıllı havsalasını yitirir mi?
Düşman dediğin gündüz saatte,
Evine gelip oturur mu?

Gözünden yaşlarını dökün,
Kaşlarını birer birer yolun,
Kurnaz kavat evde oturuyor,
Başını gövdesinden kesin.

Duydum onun sözlerini,
Oyup alın gözlerini,
Kurnaz kavat evde oturuyor,
Sıkıca bağlayın kollarını.

İmdat dilese de vermeyin aman,
Kafasını eyleyin duman,

Az kalsın, ey yarenler,
Olacaktı ahir zaman.

Ayaklarını kesin dizlerinden,
Ateş çıkartın gözlerinden,
Kavatı bağlayın ki,
(sonradan) bakıp kalmayın izinden.

Awezhan, bu sözleri söyleyip, avludan kapıya doğru ağlayarak çıktı. Awezhan'ın bu sözlerini işiten Köroğlu Sultan, canı sıkılarak, Awezhan'ın peşinden koşturarak gelip dedi: “hey kuzum Awezhan, sana ne oldu? Yoksa aklını mı kaçırdın? Ben o kadar uzun yoldan, ay ışığımı ne zaman görürüm diye özlem çekerek gelsem, sen beni Köroğlu diye düşmana benzetsen iyi mi olur? Ben seni obama götürsem, Köroğlu gibi devletim olsa, Awezhan'ı Gıyrat gibi ata bindirip, altın tahtıma oturtsam, muradıma erişirim diye düşündüm. Köroğlu kim, ben kim? Köroğlu dediğin öyle (heybetli) biri ki, her omzuna on ikişer kişi sığar. Kulakları kalkan gibidir, kafası mezar (taşı) gibidir, ağzı kabir gibidir, kolları çınar gibidir. Öyle bir kavuktur Köroğlu dediğin”.

Awezhan, Köroğlu'nun söylediklerine kahkaha attı. O zaman Köroğlu; “Köroğlu bize düşmandır. Eğer Köroğlu'na gücüm yetseydi etini çiğ yedim” diye Awezhan'ı (kendisinin Konırbay olduğuna) inandırdı. Awezhan, “bu Köroğlu değilmiş” diye Köroğlu'na gönül bağlayıp, “dayı” diye boyuna sarılarak oturdu. Vakit, akşam namazına yaklaştı. Buldırık Kasap sabahki koyunların tamamını (satıp), paraya dönüştürerek, evine geldi. Getirdiği paraları Köroğlu'nun önüne serdi. Köroğlu paraları üçe bölüp, bir kısmını pazarlık diye Buldırık Kasaba, bir kısmını da Gülayım'a verdi. Kalan kısmını kendi cebine koyarken, “Hey canım Ayaz, sakın ola bana para vermedi diye düşünme. Evden çıkarken sana vereyim diye niyet edip, dört yüz kara kuzu getirmiştım. Şu dağın geçidine gelince kuyruklarını kaldıramadılar. Dağın diğer yakasında kaldılar. Sonunda o kuzuları bir çobana emanet bıraktım. Sabah olunca (kuzuları) babanın önüne sürer, (sonra da) geri dönerim” dedi.

Buldırık Kasabı tebessüm sardı. İçinden çok sevindi. Tan ağarınca kadar Konırbay'a hizmet etti. Buldırık Kasap tan ağarınca yorga atını eyerleyip, arkasına Ayaz'ı bindirip, avludan çıkıp, yola koyuldu.

Köroğlu (bir anlığına) onlardan bölünüp, Gülayım'ı çağırıp, “görüşemezsek sağ salim kal” diye vedalaşıp, bir söz dedi:

Konırbay:

Garip ablam, bugün kaynar yaş artık,
Kederli kardeşin yola koyulacak oldu, hoşça kal artık,
Bir görmek için gelmişim uzaklardan,
Yine dönüp görünceye dek hoşça kal artık.

Gülayım:

Kederinle (başa çıkmama) yardım etti Huda,
Huda'ya ederim durmadan dua,
Henüz özlemine kanmadan gidiyorsun,
Dört, beş gün daha kalsan olmaz mı Konırbay?

Köroğlu:

Bir yıl kalsam bile sana doyum olmaz,
Hayat işte, bizi rahat bırakmaz,
Görüşünceye de sağlıcakla kal garip ablam,
Hayvanların başında durmazsam olmaz.

Gülayım:

Ateş bastı bugün garip tenimi,
Felaket vurdu işbu gönül hanemi,
Döneceksen kendi obana Konırbay,
Selam söyleyesin, anne babana.

Köroğlu:

Lafa laf ekleyip taşımak ayıp olur,
Ahir zaman olacağı zaman hırsız çok olur,
Sağ salim ulaşırsam, selamını iletirim,
İşbu gönül her ne olursa hoş olur,

Gülayım:

Mollalar alır eline mürekkep ve kalemi,
Rabbim verdi kalbime bu kederi,
Artık söyleyeyim şimdi Konırbay,

Yurt ağası Köroğlu'na götür selamımı.

Köroğlu:

Atın yelesini ıssız çölde ördüm
Kaderinde her ne varsa gördün,
Köroğlu'na neden selam söylersin,
Tam önünde Köroğlu Bey durur.

Gülayım:

Kurbanın olayım canım Konırbay duruşuna,
Rabbim gam vermesin oynayıp gülüşüne,
Git Konırbay, seni Hakka emanet ettim,
Teker teker selam eyle halkına.

Köroğlu:

Niceleri bulamaz benim izimi,
Kulak verip, dinle benim sözümü,
Yine bir diyeceğim var, söyleyeyim size,
Bana emanet edesin, bal Ayaz kuzunu.

Gülayım:

Konırbay işitesin benim sözümü,
Matemde bırakmayasın artık özümü,
Haylaz mısın yoksa sarhoş musun Konırbay,
Niye emanet edeyim Ayaz kuzumu?

Seyretme taze bağın gülünü,
Sıkıca bağla Ayaz'ın belini,
Lafını bil de konuş, Konırbay
Yoksa bağlatırım derhal iki kolunu.

Konırbay:

Baharda açılan, bağda gül olur,
Bugünden sonra gözyaşın göl olur,

Hoşça kal, yine görüşünceye kadar Gülayım,
Kuzudan ayrılmak dediğin işte bu olur.

Gülayım:

Evvelden bilemedim sözünü,
Görmemiştim önceden özünü,
Ben izinden/peşinden ağlayarak gelirim,
Gideceksen, söyle de git vaziyetini.

Konırbay:

Düşündüm de dünya dediğin yer fani,
Bir insan nasıl sever işbu dünyayı,
Gerçeği söyleyeyim de gideyim Gülayım,
Aslımı sorarsan, benim Şambil'in Han'ı.

Gülayım:

Bakayım, veresin yine elini,
Her ne olursa olsun yaklaş beri,
Şambil'in hanıyım diyorsan eğer,
Ayırmışsın beni Ayaz'ımdan değil mi?

Gülayım bu sözleri işitince, karşısındakinin kesinlikle Köroğlu olduğuna inandı.
Kapıdan ağlayarak çıkıp, Buldırık Kasabın peşinden koşup, zırl zırl ağlayarak bir söz dedi:

Boşuna mı (verdi sanırsın) sana dağdaki hayvanları,
Sözlerimi dinleyip, kulak veresin artık,
Kuzumu peşine takmış gidiyorsun,
Uğurlar olsun sana haylaz ihtiyar.

Kalbime indirme, verme âlemi,
Gönlüme düşürme hicranlı gamı,
Atına bindirmiş gidiyorsun,
Nereye götürüyorsun oğlumu?

Allah'ım bahtını açsın, kazancın bol olsun,
 Düşmanların gelip sana kul olsun,
 Arkana bakmadan gidiyorsun ahmak ihtiyar,
 Bak da dinle, sorarım yolculuk nereye?

İnsan sağ oldukça görür kış ile yazı,
 Huda'm yazmış bize kederli yazgı.
 Gideceksen kendin gidesin tarlaya,
 Bırak da git, oğlum Ayaz'ı.

Yüreğin dolacak gam ile kedere,
 Tutasın elini bağlı
 Kuzu verecek diye (kendi) kuzunu kaybedeceksin,
 Konırbay dediğin Köroğlu çıktı.

Kalabalık şehirde açığözlük yapmış,
 Utancından dağda kuzularının kaldığını söylemiş,
 Konırbay dediğin Köroğlu çıktı,
 Çıkarmayasın/ götürmeyesin Ayaz'ımı bozkıra.

Gülayım der, dinle söylediklerimi,
 Soldurmayasın felek, hüznü yüzümü,
 Kuzu verecek diye (kendi) kuzunu kaybedeceksin,
 Bozkıra götürmeyesin Ayaz kuzumu.

Ama Buldırık kasap, Gülayım'ın söylediklerine kulak asmadı. Ne dediğine hiç bakmadan yorga atın dizginini eline alıp, Awezhan'ı ata bindirip, yola koyuldu. Zavallı Gülayım, yüzüne tırnak geçirip, feryat figan eyledi. Peşlerinden koştu ama yetişemedi. Ümidini kesip, Ayaz'dan ayrıldığının farkına varıp, Köroğlu'nun yanına gelip; “hey ay ışığım Köroğlu, tekrar görüşünceye dek seni Huda'ya, emanet ettim. Biricik oğlum Ayaz'ı ise sana emanet ettim. Oğlum bundan böyle Köroğlu Sultan'a emanet” dedi ve bunları söyledi:

Sözünün üstüne üzüntümden söz söyledim,
 Köroğlu Bey, ayağına baş eğdim,

Kendi kanından olan oğlum Awezhan'ı,
Bal Ayaz'ı artık sana emanet ettim.

Hiçbir deva bulamadım yarama,
Söylediklerin birbirinden fena,
Şımarık büyümüşü biriciğim,
Ona sinirlenme, ay yüzünün parıltısını söndürme.

Gördün, öğrendin, tattın tuzumuzu,
Söyleyeyim sana içimdeki sözümü,
Öfkelenip, gül yüzünü soldurma,
Hile ile alıp götürdün kuzumu.

Garip iken yürek-bağrımı dağılatma,
Gürcistan yolunu ona yontturtma,
Biriciğimi artık sana emanet ettim,
Meyus etme oğlumu, ağlatma.

Bu sözleri iyice tarttıktan sonra söyledim,
Sağ salim ulaşmanı Hak'tan dilerim,
Hadi git artık, sağ salim kavuş yurduna,
Düşmanlık etsen, öldürmeye gücüm yeter.

Ne yapayım, bunda böyle sen sağ ben selamet,
Er yiğitsen söylersin, yoktur delalet,
Hoşça kal, yine görüşünceye dek Köroğlu,
Ayaz'ı ettim sana emanet.

Sen sağ ben selamet, artık yurda git,
Bense Ayaz için cefa çekerim,
Hadi git artık, ettim seni Allah'a emanet,
Yine görüşünceye dek Köroğlu Bey Allah sana yar olsun.

Gülayım, bu sözleri söyledi ve zırl zırl ağlayarak kaldı. Köroğlu ise kral aslan gibi kükreyerek, hiddetle avludan çıkıp, Buldırık kasap ile Awezhan'a ulaştı. Onlara yön verip, koyunların arasındaki kara kuzuları Awezhan'a göstererek yoluna devam etti. Dört yüz dediği kuzuların sayısı yedi yüze ulaştı. O zaman Awezhan'ın gönlüne şüphe düşerek Buldırık kasaba bakıp, bu sözleri söyledi:

Ölmesin dostlar, ölmesin,
Hiçbir düşman (sağ) kalmasın,
Babacığım bu nasıl bir iştir,
Hilenin başlangıcı olmasın?

Bir rüya gördüm bugün, yaman,
Hak Teâlâ versin aman,
Bu kuzulara çok aldanma,
Alıp götürmemiz kuşkulu, inan.

Dört yüz idi, yedi yüz oldu,
Bozkır kuzuya doldu,
Baba, bir dem düşün,
Nasıl da cins bir iş oldu?

Kendi kanatlarını kırmayasın,
Evladından ayrılmayasın,
Bu kuzuya aldanıp,
Ayaz'ından ayrılmayasın.

Nicelerinin bağı dağlıdır,
Hemen göresin, (işin ucunda) neler saklıdır,
“Kuzu al” diye kandıran,
Köroğlu Bey olmasın?

Çok korkuyorum gözlerinden,
Düşmeyesin izlerinden/peşinden,
Dün iyice dehşete düşmüştüm,

Onun söylediği sözlerden ötürü.

Ona gidip kâfi deyin,
Yolda yorulur, ölür deyin,
Şimdi gidip Konurbay’a,
Bu kuzular yeter deyin.

Ben döneceğim (dönmek isterim) seninle,
Baba beni incitme,
Sınamak için Konurbay’dan,
Gidip, cevap iste.

Awezhan der, kuzu yere batsın,
Dünkü söylediği sözü yere batsın,
Gücün yetse kaçıp saklan,
Konurbay’ın yüzü yere batsın.

Buldırık kasap, Awezhan’dan bu sözleri işitince, “doğru söylüyorsun ay ışıgım” dedi. Ağacın yaprakları gibi tir tir titreyerek, hayretler içinde Köroğlu Sultan’a vardı. “hey Konurbay, şimdi bize cevap ver, Awezhan ikimiz, bu kuzuları götürürsek kâfidir” dedi.

O zaman Köroğlu Sultan, Buldırık kasaba: “sen ne diyorsun” diye dik dik baktı. Köroğlu’nun bakışları (Buldırık kasabı) delip geçecek gibi oldu. Zira Köroğlu’nun tüm kuvveti gözlerinde saklıydı. Görenlerin hali takati kalmaz, karşılık veremezdi. Buldırık kasap anladı ki, bu Köroğlu’nun ta kendisi. Hile ile bu işlere başvurmuş diye düşünüp, yavaş yavaş oradan uzaklaştı. Atına binip tam dönmek üzereyken Köroğlu Sultan Buldırık kasaba bakıp bir söz dedi:

Üç gün kadar (burada olurum) arayacak olursanız burada bulun,
Sen gelinceye dek bir adım bile atmayacağız,
Ayaz’la biz, ikimiz burada durup bekleriz,
Şahına selam söyle Buldırık kasap.

Gıyrat atımı savaşın ortasına sürürüm,
Size dillere destan bir vurgun yaparım,
Şahına selam söyle Buldırık kasap,

Olduğum yerden kıpırdamam sizler buraya gelinceye dek.

Ümidim çoktur, dile, Hak'tan şefaet,
 Ümmetim yok diye ağlamıştı Hazreti Suad.
 Burda yatıp kalkarım siz gelinceye dek,
 Etmeden gitmem, buralara kıyamet.

Savaş olursa, şirin canımdan geçerim,
 Düşmanları mızrak ile deşerim,
 Buralardan gitmem siz gelinceye dek,
 Su yerine kırmızı kan içerim.

Gazap edip, büyüklüğümü öğretmeden,
 Elmas hançerle yürek bağrınızı delmeden,
 Buralardan gitmem, siz gelinceye dek,
 Bu paslanmış (kılıcı) kırmızı kanla temizlemeden.

Ölünceye dek dermanı Huda versin,
 Huda'm bizi rezil etmesin,
 Git, Şahına selam söyle Buldırık,
 (sonradan) ne yazık ki karşılaşmadık demesin.

Köroğlu'ndan işit işbu kelamı,
 Böyle bir günde gönül olur harami,
 Siz gelmeden gitmem artık buradan,
 Acil söyle Şah'a gidip selamı.

Köroğlu Sultan bu sözleri söyleyip, Buldırık kasabı gönderip, Awezhan'ın elinden tutup, Gıyrat'ının yanına geldi. Awezhan, Gıyrat atın, şahane şekline, o melek gibi sıfatına, o muhteşem toynağına, gökyüzünü gözleyen nazarına/gözlerine hayran olup, “işte bu, aferin” deyip, can-ı dilden Gıyrat'a gönlünü kaptırdı.

Köroğlu Sultan kendi silahlarını kuşanıp, giysilerini giyip, Awezhan'a bakarak “ata binesin” dedi. Aklını sınamak için bir söz söyledi.

Awezhan Köroğlu'nun bu siyasetine ald rmadı. Köroğlu'na bakıp, ikisi karşılıklı at  maya ba ladı:

Köroğlu:

Kalbimde çoktur elem/keder,
Ho nutluk verdi bu gam,
Bir kelime etmeden dinle bunu,
Sıfatına kurban olayım Ayaz oğlum,
Gel, Awezhan ata binesin.

Awezhan:

Garibim artık ben de
Etrafa bakar iki gözüm,
Ben de sana bir söz söyleyeyim,
Baba, i it söylediğim sözümü,
Binmem, Köroğlu, atına.

Köroğlu:

Sen diye soldu yüzüm,
  lleri geçtim  z m,
Aklına ne geldiyse,
Bana söyle canım kuzum,
Gel, Awezhan, binesin ata.

Awezhan:

  itmi tim senin adını,
Milleti işgal eden siyasetini,
Aklıma ne gelecek,
Ne diye binece im senin atını,
Binmem, Köroğlu atına.

Köroğlu:

Meydanda at ko turmayasın
Eşref saatini doldurmayasın,

Söylediklerimin üzerine söz söyleyip,
Sinirimi bozmayasın,
Boynu kırılınca binesin ata.

Awezhan:

Bahadırların ustasıyım,
Şahin, doğan mahiriyim,
Er değil, kadınsın, namertsin,
Öldürürsen öldür, razıyım,
Binmem, kadın, atına.

Köroğlu:

Peşimizden ordu gelecek,
Etrafımızı saracak,
Her biri birer mızrak atacak,
Başımızda kavga olacak,
Gel padişah, binesin atına.

Awezhan:

Arkamızdan asker gelmeden,
Onlarla vuruşmadan,
Gelmiş olan Kızılbaş,
Aslan gibi saldırmadan
Binmem, Köroğlu atına.

Köroğlu:

Ordu gelir aylak aylak,
Kuru bozkır dolar onlarcasına,
Sayısız düşmanla tek başıma,
Uzun süre mücadele edemem,
Gel, Awezhan, binesin ata.

Awezhan:

Söz söyleyeyim binmeden önce,
Kıyamet günü gelmeden önce,
Ne diye senin atına binecekmişim,
Büyük kargaşa kırıgın olmadan önce,
Binmem, Köroğlu atına.

Köroğlu:

Gıyrat atımı zorlamayacağım,
Senin konuştuklarına bakmayacağım,
Yaş alıp yaşlanmışım,
Vuruşmaya gücüm yetmez,
Gel, Awezhan, binesin ata.

Awezhan:

Bahadırlar gibi vuruşmadan,
Aslan gibi avlanmadan,
Küheylana kan kusturup,
Ali gibi vuruşmadan
Binmem, Köroğlu atına,

Köroğlu:

Yaşım otuzu geçmiş,
Ömrümün tamamı bitmiş,
Bu şehrin ordusuna,
Nasıl karşı durur, direnirim,
Gelesin oğul, binesin ata.

Awezhan:

Savaşın ortasına girmek iyidir,
Dermansız olmak iyidir,
(bekleyip) karşılaşmadan kaçıp gitmektense,
İssız çölde ölmek iyidir,
Binmem, Köroğlu, atına.

Köroğlu:

Düşmanlardan kurtulmak iyidir,
Yüksek dağdan geçmek iyidir,
(düşmana) Asılmadan, mümkünse,
Karşılaşmadan gitmek iyidir,
Gelesin oğlum, bin Gıyrat ata.

Awezhan:

Ecel geldiyse ölmek iyidir,
Kaderin yazdığını görmek iyidir,
Düşmandan kaçıp gideceğimize,
Kara toprağın altına girmek iyidir,
Binmem, Köroğlu, atına.

Köroğlu:

Er yiğitler eğlenirler,
Düşman bizi görürse üzerimize at sürer,
Kırk bin asker baskına gelirse,
Tek başıma nasıl vuruşurum,
Gel, Azayhan, bin Gıyrat'a.

Awezhan:

Geçmişlerimiz böyle demez,
Bilmiyorsan, çoğunluğa danış,
Huda nasip ederse, bir kişi için,
Kırk bin askerin lafı olmaz,
Binmem, Köroğlu, atına.

Köroğlu:

Köroğlu der, sözümü anla,
Silahlanıp geldim tek başıma,
Babanın gerçek oğluymuşsun,
Ümmetine uğurlar olsun,
Binmesen de Gıyrat ata.

Awezhan:

Awezhan der, vuruş yapmadan,
Düşmanlara kılıç vurmadañ,
Huda nasip ederse düşmanı,
Kırgından geçirip, itibar kazanmadan,
Niye bineyim Gıyrat ata.

Köroğlu Han, Ayaz'ın bu sözlerini işitince erliğine şad olup, bir mihri yüz olup, kuvvetli duruşuna gönlü doyup, Huda'ya binlerce kez şükretti.

Şimdi sözü Buldırık kasaptan işitin. Buldırık Kasap, kanatları kırılmışçasına, evladından ayrı düşüp, yorgaya kamçı vurup, durmadan yol alıp, şehre yalnız girip, Kunkarşa Padişah'ın huzuruna çıkıp, başından geçirdiklerini, olan olayları anlattı. Hem Köroğlu'nun söylediklerini birer birer beyan etti.

Kunkarşa Padişah, bu hikâyeyi işitince, hayrete düşüp, rengi solup, kanı donup, beylerine buyruk verip, davul zurna çaldırdı. Davul zurnanın sesiyle, en iyi savaşçılardan kırk bin asker toplandı. Kunkarşa, askerlere baş olup, Köroğlu'nun peşine düştüler. Öğlen namazına doğru Köroğlu'nun olduğu yere geldiler. O zaman Köroğlu Sultan, Awezhan'ı bir dağın üzerine çıkartıp, ondan dua alıp, Gıyrat atını oynatıp, dizgini çiğnetip, kalabalık düşmana bakarak bir söz dedi:

Hüznüm ulaşsın feleğe,
Beyan olsun meleğe,
Biz burada, siz orda,
Gelin beyler, teke tek.

Canından geçen adaylar,
Yakın gelin bahadırlar,
Küheylana binmişsiniz,
Gelin beyler, teke tek.

Kurmuşsunuz çadırlar,
Geri kaçmayın kadınlar,
Hayır toplayan bahadırlar,
Geliniz teke tek.

Kendinden emin olanlar,
 Kunkarşa'nın ekmeğini yiyenler,
 Sağlam zırh giyenler,
 Gelin beyler, teke tek.

Tartışıp, nimet toplayanlar,
 Birbirlerine öfkelenenler,
 İşe yaramaz ata binenler,
 Gelin beyler, teke tek.

Savaşalım gece gündüz,
 Temaşa dalsın yıldız,
 Siz çoksunuz, bense yalnız,
 Gelin bahadırlar, teke tek.

Temaşa etsin beyler ve Han,
 Meydanda aksın kırmızı kan,
 Günü biten canından olur,
 Gelin beyler, teke tek.

Siz çoksunuz, yüksekler oldu alçak,
 Bizim gibi vuruşursanız payınız olacak,
 Savaş olursa, yavaş yavaş,
 Gelin beyler, teke tek.

Ben bir garibim, başım dertte,
 Yalnızım ben, hastayım,
 Savaş olursa, şiddetli anda,
 Gelin beyler, teke tek.

İtibarı kime kalır,
 Kimileri meydanda ölür,
 Günü biten can verir,
 Gelin beyler, teke tek.

Büyükler geride dursun,
 Bayrağını yere koysun,
 Temaşayı seyretsin,
 Gelin beyler, teke tek.

Köroğlu Bey, sizi deler,
 Ağlaşır meydanda erler,
 Canından geçen adaylar,
 Gelin beyler, teke tek.

Köroğlu Sultan'ın bu sözlerini işiten Kızılbaşlar, kendi aralarında toplanıp konuştular. “Eğer, ona birer birer gidersek bir birimizi bulamayız. Her ne olursa olsun, hepimiz birden saldıralım” diye hepsi birden at koşturdular.

O zaman Köroğlu Sultan, düşmanlara karşı (tek başına) göğüs gerip, Gıyrat ata kamçı vurup, düşmanın içinden geçerek hepsini koyun gibi sürüp, Allah diye at koşturup, kırıp geçip kana doyup, Kızılbaşların kötü (savaşçıların) ortadan kaldırıp, şişmanlarını delip geçti. Mızrağı elinde, kılıcı belinde, zırhı teninde, teni canda, canı imanda, kanlar sıçradı, kafalar patladı, gözler delindi, Arap atlar koştu. Kanlar aktı, arayanlar bulundu, kaçanlar kurtuldu, duranlar tutuldu, zırhlar söküldü, oklar atıldı, kana bulandı. Bazılarına kıyamet, Köroğlu'na selamet, Kunkarşa'ya lanet. Göz görmez, kulak işitmez, ayak yürümez, kol vurmaz, büyük büyüğü kırmaz oldu. Cezasını verdi, bu savaşın temasını gökyüzündeki melekler gördü. Bu savaş, Köroğlu Sultan'a eğlence oldu. Köroğlu, düşmanlarıyla sabahtan akşama kadar (savaştı). Atından inmeden bir an olsun dinlenmeden vuruşup, düşmanlarla sürtüştü. (Düşmanlarsa), niye geldik diye birbirlerine girdi. İkişer ikişer (bölünüp) artık aynı yerde yatacağız diye sevindiler. Oba ile yayla, yerle gök bir oldu.

Köroğlu Bey, bu savaşın yüzü hürmetine bir söz söyledi:

Yaradan kadir Mevla'm,
 Yüreğimde çoktur tasam,
 Aslan gibi Köroğlu Han,
 At koşturdu meydan içre.

Düşmanları ürkütüp,
 Mızrakları fırlatıp,

Gıyrat atı harlatıp,
At koşturdu meydan içre.

Huda'dan gelir/Huda'nın izniyle olur bu işler,
Kaderde olan her işler,
Altından yapılan kılıçlar,
Çekildi meydan içinde.

Atını düşmanın üzerine sürdü,
Atını kamçılıyıp, zangır zangır bağırdı,
İşlemeli atlın zırhı
Söküldü meydan içinde.

Temaşaya daldı Balkan,
Düşmanoldu toz duman
Altın gürz, gümüş kalkan
Söküldü meydan içinde.

Peremüş¹⁶ oldu aşı,
Aslanlar gibi Koroğlu Han,
Bedende duran şirin can,
Satıldı meydan içinde.

Böbürlenmek için çadır kurdular,
Kendisini beğenen bahadırlar,
Tabancaları patır patır,
Vuruldu meydan içinde.

Kan olup aktı nice sular,
Kafası kesildi nice kulların,
Korbaşların altın bayrakları,
Sallandı meydan içinde.

¹⁶ Peremüş- Bir çeşit yemek.

Tüm düşmanlar yere serildi,
Kara gözler kanla doldu,
Köroğlu Han aslan gibi,
Kükredi meydan içinde.

Her kim görürse aklını kaçırdı,
Baba evlat yolunu şaşırdı,
Kalan öldü, kaçan kurtuldu,
Coştı meydan içinde.

Ordu geldi her taraftan,
Yiğit erler geçti canından,
Onu bir yanda, beşi bir yanda,
Katledildi meydan içinde.

At koşturup yavaş yavaş,
Küme küme toplandılar,
Başlar kesildi, oldular hasta,
Kan döktü meydan içinde.

Düşmanlar tedirgin oldu,
Medet eyleye Huda,
Altın davul, gümüş zurna,
Çalındı meydan içinde.

Görenlerin aklı gitti,
Dost görsem diye iç geçirdi,
Namlusu büyük siyah tabanca,
Vuruldu meydan içinde.

Çoğu aklını kaçırdı,
Korkaklar, savaştan çekildi,
Ejderha gibi büyük toplar,
Islık çaldı meydan içinde.

Tüm gücüyle savaştı,
Kadir Mevla'ya sığındı,
Heybetli Köroğlu Han,
Kan döktü meydan içinde.

Köroğlu Han, Kukarşa'nın kırk bin askeri ile tek başına savaşıp, oraya buraya sürüp, koyun gibi kırıp geçirdi. Orduyu parçalara bölerek, büyüklüğünü öğretti. Bağlılarını delip geçerek, niceleri öldürüp, savaş meydanını cesetlerle doldurdu. Köroğlu Sultan, her kılıç sallayışında onar on beşer kişiyi vuruyordu. Her vuruşunda, düşmanlar, kudurmuş köpek gibi birbirlerine giriyordu. Köroğlu'nun önüne gelen herkes cezasını çekti. Köroğlu Bey, her seferinde yirmi, yirmi beş askeri yakalayıp, hepsini bir yere toplayıp, kafalarına vurdu. Bir vuruşla işini bitirdi. Düşmanlarsa kudurmuş köpek yavrusu gibi birbirlerine saldırdı. Köroğlu Bey'in gönlü hoş oldu. Köroğlu Sultan, düşmanlarını, buğdayın başakları gibi toplayıp, her yere saçtı. Düşmanlar, yakasını yırtarak dış geçirdi. Bazıları ise bu beladan ne zaman kurtulacağız diye ağladılar.

Köroğlu Sultan, böylece akşam namazına kadar savaştı. Su yerine kanlar aktı. (Ancak) yeni gelen Kızılbaşlar, birer birer (ona doğru) at koşturmaya başladılar. Hal böyleyken Köroğlu Sultan Allah'a sığınarak, evliyalardan medet diledi. Köroğlu, dünyadan şikayet ederek bir siz dedi:

Ey yaradan Kadir Mevla'm,
Medet eyleyeceğin gün bugündür,
Ruhunuza kurban Nuh Nebi,
Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Bizi izlemekte olan Celil,
Fermanınızda İsmail,
Allah'ım artık sen bilirsın,
Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Kurban olduğum İbrahim Halil,
Ruhunuz medet eylesin,
Dileğimi bildireyim,
Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Davut oğlu er Süleyman,
 Rezil etme ey Samet,
 Bu düşmanda yoktur takat,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Ya Muhammed oldum hayran,
 Bu arada oldum giryan,
 Dertli gönlüm param parça oldu,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Ebubekir, Ömer, Osman,
 Huzura kavuşsun hem yer hem asuman,
 İşte böyle sıkıştığım da
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Ya pîrim Hazreti Ali,
 Bütün evliyalar dâhil,
 Hû demiş Allah'a insan,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Ya pîrim, siz Şah-ı Zinde,
 Vuruşmazsam olmaz imdi,
 Amaç olmazsa gönlüm doymaz,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Kays, Kıyas, Pîrim İlyas,
 Ruhundan diler garipler,
 Artık ben de garip gibiyim,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Ya pîrim, on iki imam,
 Göklere ulaştı çılgılığım,
 Yüzümün nuru gitti,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Benden uzaklaştınız mı ya pîrlerim,
 Köroğlu der, işitin sözümü,
 Sizi beklerken gözlerim yolda kaldı,
 Sizden medet olmazsa,
 Ne yaparım tek başıma,
 Medet eyleyeceğin gün bugündür.

Köroğlu, yorgun düşüp, mızrağına yaslanıp duruyordu. Derken toz bulutunun yükseldiğini gördü. Beyaz giysiler giyen sayısızca (askerler), küme küme toplanarak, çeşit çeşit bayrakları kaldırıp (ona doğru yaklaşıyordu). Köroğlu, Kunkarşa'nın askerlerine Allah diye at koşturdu. Askerleri param parça ediverdi. Kunkarşa'nın askerlerini dövüp, kırıp geçirdi. Bayraklarını bırakıp kaçan Kunkarşa'nın askerleri artık dayanamayıp şehre saklandılar.

Köroğlu'nun hali hoş oldu. Askerler kaçıp gittikten sonra, onlardan kalan kulağın işitmeyeceği, gözün göremeyeceği kadar çok ganimeti toplayıp, Awezhan'ın önüne getirdi.

O zaman Awezhan, babasının yaptıklarına sevindi. “Aferin” diye takdir etti. “Köroğlu dediği kadar varmışsın” diyerek üzüntüsü gitti. “Böyle birisinin peşinden gideyim, ölsem de gam yemem” diye düşündü.

(Köroğlu), Awezhan'ı savaş ganimeti olan iyi bir ata bindirip, kendisi Gıyrat'a binip, ganimetleri de toplayıp, ver elini Şambil diye yola koyuldu. Az gidince Bedbağ Dağının tepesine çıktılar. Awezhan geriye bakıp, kendi milletini, geride kalan Gürcistan şehrini görüp, gözleri yaşla dolup, gıyabında yurdu ile vedalaştı. “yine dönüp görünceye kadar hoşça kal” diyerek şunları söyledi:

Ne yüce görünür şu Bedbağ Dağı,
 Görünür uzaktan Bedbağ Çölü,
 Hoşça kal, yine dönüp, görünceye dek,
 Büyüdüğüm topraklar, Gürcistan Eli.

Ayrılık gönlümü perişan etti,
 Ejderha gibi yüreğime zehrini saçtı,
 Hoşça kal, yine dönüp görünceye dek,
 Hoşça kal artık, Gürcistan Eli.

Yüreğime düştü hicran ateşi,
 Yüzüme vurdu çöllerin sıcağı,
 Nasip olursa kıyamette görüşürüz,
 Sağ salim kal, Gürcistan yurdu.

Hicran ateşiyle yanacak oldu bedenim,
 Paramparça oldu, neyleyim bu kalbi-hanem,
 Hoşça kal, yine dönüp görünceye dek,
 Helal sütünü emziren Gülayım anam.

Kırık gönlüm, coşarak, neşeyle dolsun artık,
 Sağ salim oldukça, her şeyi görürüz artık,
 Vedalaşmadan birbirimizden ayrıldık,
 Görüşünceye dek, garip kardeşim hoşça kal artık.

Ateş düştü bal Ayaz'ın içine,
 Sevinirim ecelimin geçine,
 Selam söyleyin, kafamda uçuşan kargalar,
 Babam rıza olsun, ebedi gücüne.

Öfkemden bakmadım yüzüne,
 Ben gidiyorum, Köroğlu'nun yurduna,
 Selam söyle kederli garip anama,
 Anam rıza olsun, verdiği sütüne.

Özgürdüm, kanadım kırıldı,
 Küheylandım, ayağımdan vuruldum,
 Sağ salim kalın, akraba kardeşlerim,
 Hüzünle ben sizlerden ayrıldım.

Savaşta binerdim yağız atı,
 Geri dönüp görmek şüpheli artık bu milleti,
 Sağ salim kalın abi, kardeş, tümünüz,
 Nasibim artık Şambil Bel oldu.

Kulak verin ben eyleyen nidaya,
 Can-ı gönlüm hepinize kurban olsun,
 Görüşür müyüz görüşmez miyiz bilemem,
 Sizleri emanet ettin Huda'ya.

Awezhan bu sözleri söyleyip, gözyaşını döküp, Köroğlu'na katılıp, Bedbağ Dağının tepesinden inip, ganimetlerle birlikte Şambil Bel'e doğru yol aldı. Şambil Bel'in minareleri, külliyeleri gözükünce Köroğlu Sultan'ın gönlü hoş olup, Awezhan'a bakıp şöyle dedi:

Huda benim gibi garibe oldu mihriban,
 Meydanda su gibi akıttım kırmızı kan,
 Saç teline, boyuna kurban olayım ay ışıgım,
 Kulak ver, ben eyleyen nidaya.

Kulak ver, ben eyleyen nidaya.
 Köroğlu der, yüz binlercesi olsun sana sadaka,
 Boyuna kurban olayım bal Ayaz oğlum,
 Gözlerini aç, geldin bizim eyalete.

Yüksek yüksek dağların mekânıdır Balkan,
 Şambil'de kendi elimde olacak irade,
 Nasip olursa, Şambil Bel'e vardıktan sonra,
 Kırk yiğide han olursun Awezhan.

Orada gördüğün Şambil'in Bağı'dır,
 Bülbüller uçuşur, oynaşırlar,
 Gözlerini aç da bak, artık tanı,
 Orada duran Köroğlu'nun pınarıdır.

Gözlerimi yaşartır çölün tozları,
 Uzaktan görünür Şambil'in ağaçları,
 Gözlerini aç da bak, bal oğlum Ayaz,
 Orada görünen Şambil'in minaresidir.

Baka baka gözümün yağı aktı,
 Şambıl Bel'e varmamıza çok az kaldı,
 Yan tarafta görünen minareler,
 Tamamı medrese külliyesidir.

Bağlansın, Awezhan, düşmanın kolu,
 Geldiğimiz yer Şambıl'in çölüdür,
 Şükürler olsun Allah'a, geldim, gördüm yurdumu,
 Orada parlayan, Heudek Gölüdür.

At koşturmaya uygundur Heudek tarlası,
 Leyladır Heudek'in beyi, oğulları,
 Köroğlu der, geldin Şambıl yurduna,
 Önümüzde duran Şambıl şehridir.

Köroğlu Han, tam konuşmasını bitiriyordu ki önlerine Şambıl'in ağaları, önde gelenleri çıktı. Hasanhan Awezhan ile görüştü. Herkes, “yolun açık olsun” diye dua etti. Awezhan'ın heybetine, Rüstem gibi azametine, ay gibi yüzüne, şeker gibi sözüne, ceylan gibi gözüne hayran olup, «yoluna kurban olacak kadar varmış» diyerek Şambıl surlarının kapsına geldiler.

O anda Agayunis Melek, Miskal Melek, Gülnar Melek ve diğer kadınlar, Köroğlu'nun gözlerini kendi elleriyle okşadılar. Agayunus Melek, Awezhan'ı attan indirip, gömleğinin yakasını düzeltip, eteğinden çekti. Tüm hatunların gönlü hoş olup, Ayaz'ı evlat edindiler.

Köroğlu Sultan Ayaz'ı alıp, Şambıl'e geldi. Bir gönlü bin oldu. Kırk yiğidin tamamına Awezhan'ın gönlü doldu. Herkes şen şakrak olup, hem toplanan tüm halkın da gönlü Awezhan'a dolup, sanki kendileri bulmuş getirmiş gibi oldular. Kadınların hiçbirisi Awezhan'ı birbirinden kıskanmadı. Köroğlu, Awezhan'ı misafirhanesine götürüp, kırk yiğidin ortasına oturtup, gönlündeki bütün hüznüleri unuttu. Köroğlu Sultan Ayaz'a bakıp, bir söz dedi:

Sensin benim kızıl gülüm,
 Belki de can-ı gönlüm,
 Zülfüne kurban olayım Ayaz oğlum,
 Ruhumuzu doyur oğlum, ruhumuzu doyur.

Vuruş olursa savaşa gir,
 Zülfün yüzüne yakışır,
 Eline altın kâseyi alıp,
 Ruhumuzu doyur oğlum, ruhumuzu doyur.

Gıyrat atın aslan kesilsin,
 Düşmanın yere serilsin,
 Cennetteki huriler gibi,
 Ruhumuzu doyur oğlum, ruhumuzu doyur.

Kâkülün yüzüne yakışır,
 Düşman ellerini gez,
 Yiğitlere hürmet gösterip,
 Kuzum, Ruhumuzu doyur, ruhumuzu doyur.

Köroğlu der, şükürler olsun Allah'a,
 Ayaz oğlum bana Dilhan,
 Boşuna mı döner işbu dünya,
 Ruhumuzu doyur oğlum, ruhumuzu doyur.

Köroğlu Sultan'ın bu sözlerini işitince Awezhan'ın gönlü hoş oldu. Kırk yiğidi sırasıyla oturtup, ikiye bölüp ördüğü altın saçlarını beline sıkıştırıp, ahenkli sözler söyleyip, türlü türlü naz ile kırk yiğidin gönlünü hoş eyleyip, her birine birer kâse şarap verdi. Bazıları Awezhan'ın elma gibi yüzüne, bazıları ceylan gibi gözlerine, kimileri bal gibi sözlerine hayran olup, şarabın da verdiği keyif ile Awezhan'ın suretine gönülleri dolup, Ayaz'ın vesilesiyle hepsi aslan kesilip, bir yiğidin gücü kuvveti bin yiğitten ziyade oldu. Köroğlu Sultan'ın şöhreti evvelkisinden de arttı, her yerde meşhur oldu. Köroğlu Sultan, pek çok toprağı zenginleştirdi. Awezhan'ın başına altın miğfer, beline kemer takıp, üzerine kaftanlar giydirip, eline kendi Hanlık mührünü verip, Şambil halkının ve Teke Yaumıtların yönetimini Awezhan'a verip, kendi boyuna Han seçip, muradına erdi.

Şimdiki kıssa Awezhan'ın kıssasıdır. Awezhan o Şambil Bel'e, o Türkmen halkına bey olup, vilayetlerini zenginleştirdi. (Onun hanlığı sırasında) bir kişi diğerinden üstün olmadı. O, kırk yiğidi meyhaneye oturttu. Eğer kırk yiğitten herhangi birisi yanlış iş yaparsa ya da elinden yanlışlıkla kâseyi düşürüşe, ibret olsun diye, o yiğidin atına ve silahlarına el koydu.

Lakin kırk yiğit meyhanede otururken birbirleriyle beyhude yere konuşmaz, beyhude yere gülmez, beyhude durmaz, beyhude gülmezdi. Böyle işler asla olmazdı. Eğer, onların içinden birisi yanlış yapacak olursa o günahkâr seçilirdi. Kırk yiğit, Awezhan'la oturduklarında ya da ava çıktıklarında bir yiğit bin olup küllerinden doğar, yiğitlere güç kuvvet gelirdi. Eğer Awezhan yanlarında olmazsa kırk yiğidin gücü bir yiğidinki gibi olmazdı. İşte bu sebepten dolayı, Köroğlu Sultan, kırk yiğidin tamamını Awezhan'ın emrine vermişti. Köroğlu, dua eder dururdu. “Eğer Allahu Teâlâ, bizim dileğimizi gerçekleştirecek olursa, bizi Ayaz'dan önce yanına alsın. Eğer bizler, Awezhan'ı birden kaybedersek onun üzüntüsünden ölürüz. Eğer o olmasaydı hiçbirimizin işi rast gitmezdi. Hızır İlyas yalnız Awezhan'a yoldaştır. Awezhan olmasaydı onlar da bizi terk ederlerdi. Allahu Teâlâ, beyimiz Ayaz'ın ölüm haberini işittirmesin” diye hem Köroğlu, hem kırk yiğidi, hem analar, hem halk, hem de gariban kimseler dua eder dururdu.

Awezhan'ın adaleti ve şöhreti başka vilayetlere de yayılmıştı. Onun yaptıklarını duyanlar Awezhan'ı “aferin” diye onu takdir ederlerdi. Awezhan'ı bir gören insan, yine bir kere daha görsem, bastığı toprağı yüzüme sürsem diye iç geçirir, özlemle yolunu gözlerdi. Milleti, her zaman gıyabında dua ederdi. O ve Hızır İlyas ikisi her cuma akşamı kırk şiltene baş olur gelir, hakkında hayır dua edip giderlerdi. Hem de Awezhan'ın ay gibi yüzünü görüp, söylediği sözünü işitip, kudretli heybetini temaşa edip giderlerdi.

İnsanlar ona hayran olurdu. Onu gören herkes hayran kalırdı. Böylece, Awezhan'ın (Şambil Bel'e) gelmesinin üzerinden dört yıl geçti. Awezhan'ın şöhreti tüm dünyaya ulaştı. Awezhan Şambil Bel'e şah olup, eğlence tertipleyip, hayatını neşe içinde geçirdi. Gündüzleri kırk yiğidi ile eğlenirken, geceleri sabaha kadar namaz kıldı. Awezhan, (namaz kıldığını) kimseye bildirmezdi ama Allahu Teâlâ'nın kahharından korktuğu için sabaha kadar namaz kılar, ibadet eder, uyumazdı. Bu yüzden Hızır İlyas her Cuma akşamı Awezhan'ı görmeyi adet edinmişti. O her Cuma akşamı Awezhan'a uğrar, dua eder, giderdi.

(O sıralarda) Köroğlu Sultan yüz yirmi yaşına girmişti. Beli bükülüp, gözyaşlarını eteğine döküp, dünyanın bitmek bilmeyen sorunlarını şikâyet edip, dünyada kendisinden bir evlat kalmadığına üzüldü, Agayunıs Meleğin otağına vardı. Agayunıs'a Mıskal ve Gülnar Hatunları çağırarak: “Hey benim sadık hatunlarım, sizler kendi isteğinizle gelip, bana yoldaş oldunuz, benimle evlendiniz. Artık hayatımın son demlerini yaşıyorum. Sayılı gün sonra göçüp gideceğim. Ben öldüğümde nasıl ağıt yakacağınızı merak ediyorum. Yakacağınız ağıtı kendi kulaklarımla işitmek istiyorum” dedi ve otağın sağ tarafına ölmüş insan taklidi yaparak uzandı. O zaman melek gibi üç hatun, Köroğlu Sultan'ı sağ tarafa yatırıp, üzerine

ipek kumaş örtüp, saçlarını dağıtıp, her bir hatunu, nöbetleşe Köroğlu Sultan için ağıt yakmaya başladılar:

On beşliyken keskin bir yiğittin,
Otuzundayken dağ kadar vardın,
Sayısız düşmana aç kurt gibi saldırdın,
Artık yaşın yüz yirmi oldu, yaşlandın,
(Ah o), bulutların üzerinde gezip, buzları kırdığın günler!

Gıyrat atınıhenüz tay iken eğittin,
Üç yaşındayken ipek halat taşıttın,
Mızrağını kara taşa bile din,
Taşı toz eden senin Gıyrat atın,
(Ah o), bulutların üzerinde gezip, buzları kırdığın günler!

Düşmanını gazabına uğrattın,
Rüstem gibi er meydanda savaştın,
Yiğitlere altın, gümüş dağıttın,
Altın kılıcını kızıl kana boyadın,
Düşmanları kırıgına uğratan Sultanım.

Bu sözler, eskilerden gelen meseldir,
Kırk yiğide verilen bal ve şekerdir,
Düşmanı görünce Gıyrat önden giderdi,
İsfahan'dan hanlar oğlu Hasan'ı,
Bağırtarak alıp, kaçır an Sultanım.

Canın istediğinde altın sazı çaldırttın,
Atmacaya ördek kazı yakalattın
Yaşın yüz on bire geldiğinde,
Gürcistan'dan kasap oğlu Ayaz'ı,
Yavru ceylan gibi ağlata ağlata kaçır an Sultanım.

İşitiniz Gülnar Hatun'un sözünü,
 Matemde bırakmayasın artık onu,
 Yirmi yaşındayken Reyhan Arap kızını,
 İmdat eyletip, işitmeyip sözünü,
 Zülfünden tutarak kaçıran Sultanım.

Dağların çeşitli otları vardır,
 Bozulmasın hiçbir insanın yuvası,
 Beş, altı günlük işbu fani dünyayı,
 Evlat sahibi olmak anlamlaştırmış,
 (Ah), dünyadan evlatsız geçip giden Sultanım.

Kadının önünde vekili olur,
 Atın uyuzu yiğidi yorar,
 Bir gün ölürsen Şambil'de,
 Kim olacak tacının tahtının sahibi?
 (Ah) Dünyadan gayesizce göçüp giden Sultanım.

Çöllerin türlü türlü otları vardır,
 Düşmanların kafasına vurur, sanki,
 Bir gün ölürsen Şambil'de,
 Kim olacak tacının tahtının sahibi?
 (ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Buhara'nın bir pazarı Registan'dır,
 Türlü mallar gelirdi Ruslardan,
 Evlat sahibi olanın evi gülistandır,
 Sen ölünce Şambil çöle dönüşür
 (ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Peygamberler kanatlı ata biner,
 Kötüler hüzünden için için inler,
 Beş, altı günlük işbu fani dünyada,
 Evlatmış insanın hayatını anlamlaştıran,

(ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Başını kaldırasın Şambıl'ın Şahı,
Yaman durur yetimin malı,
Yaşlanıp, deve gibi çökmüşsün,
Sonunda evlat yoksunu olmuşsun,
(ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Yaşlanıp, iki büklüm olmuşsun,
Gözlerinden lale gibi yaşlar dökmüşsün,
Evladının yokluğundan sonunda,
Deve gibi inleyip, çökmüşsün,
(ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Kırmızı güller açmadan solar mı?
Ecel gelmeden hiçbir insan ölür mü?
Padişah eyledin Ayaz ile Hasan'ı,
Kendinden olmayan oğlan öz evlat gibi olur mu?
(ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Otuz yaşındayken kükreyen yiğit oldun,
Kim ki dinini düzeltti (değiştirdi, Müslüman oldu), ona yâr oldun,
“Baba” diye seslenecek bir evladın olmayınca,
Kadın, kızlar tarafından hor görüldün,
(ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Şambıl Bel'de sultandın, hiçbir eksiğin yoktu,
Lakin tek başınaydın, konuşacak kimsen yoktu,
Bir gün ölürsen Şambıl'de,
Önünde ağabeyin, arkanda kardeşin yok,
(ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Şambıl Bel'den at kaçırdın, iz bırakmadın,
Sen ölürsen uzun süre hatırlanacak sözün yok,

Ölüp gidersen Şambil’de bir gün,
 “Baba” diye ağlayacak oğul, kızın yok,
 (ah) bu dünyadan evlatsız göçüp giden Sultanım.

Köroğlu Sultan bu sözleri işitince hali vakti hoş olup, “aferin, beni kıyamet gününe dek böyle yâd ederseniz, sizden ölünceye dek razı olurum” diye yerinden kalkıp, meyhaneye doğru yol aldı. O sırada Awezhan ile Hasanhan ikisi, “analarımız babamız için nasıl bir ağıt yakıyorlar acaba” diye merak edip, otağın arkasında dinlemekteydiler. Analarının Köroğlu için “evlatsız” diye ağıt yakması onları derinden üzdü. “Yaban elde sultan olmaktansa kendi ülkende çoban ol” sözü ne kadar da doğruymuş. Bizler, Köroğlu’nun oğluyuz diye düşünürken onlar bizi evlattan saymıyormuş” diye Köroğlu’na fark ettirmeden ağlayıp, Köroğlu’nun peşinden meyhaneye geldiler. Köroğlu Bey, onları görür görmez, “Hey Ayazcan, devir ganimet devridir. Gelesin, kendi ellerinle yiğitlere şarap veresin” dedi. Awezhan yiğitleri sırasıyla oturtup, içten içe üzülse de dışarıya belli etmeden yiğitlere şarap dağıtmaya başladı. Ancak Awezhan’ın hüznü git gide artıyordu. Derken elindeki kâse ansızın düşürüverdi. O zaman yiğitler birbirleriyle fısıldaşmaya başladılar. “Bizim elimizdeki kâse yere düştüğünde Awezhan, bizi cezalandırır, atımıza, giysilerimize ve silahlarımıza el koyardı. Şimdi de Köroğlu’nun öz oğlu, can-ı dili, gözünün nuru, yalnız oğlu günahkâr oldu. Onun günahkârlığına karşılık ne ceza verecek acaba?” diye kendi aralarında konuşmaya başladılar. O zaman Köroğlu Sultan, yiğitlerin tamamını huzuruna çağırıp, “Awezhan günahkâr oldu. Ne dersiniz?” diye yiğitlere bakıp, biz söz söyledi:

Şambil’de Darhan benim,
 Kuluna kadir Mevla’m merhamet eder,
 Hem yetkililer hem de beyler buradasınız,
 Günahkar oldu, oğlum Awezhan.

Gece gündüz sana intizar oldum,
 Hey Allah’ım, artık takdir seninidir,
 Kırk aslanım, sizlere söyleyeyim,
 Ansızın oldu oğlum günahkâr.

Bahadırlar mızrağını alırlar,
 Düşmanı görürsem kalbini deştireceğim,

Ayaz oğlum günahkâr olmuş,
Kırk yiğidim nedir benden isteğin?

Sıradadır çiftler çiftler develer,
Develere yükleyim de vereyim mücevherleri,
Awezhan'dan esirgemedi vereyim,
Dileyin benden elimdeki varımı yoğumu.

Baharda açan bağdaki gülümü (dileyin),
Bey yaptınız Awezhan oğlumu,
Ayaz oğlum günahkâr olmuş,
Dileyin benden teke Yaumit boyumu.

Düşmana her zaman gösteririm kahrımı,
Şambil'den geçirttim Rud nehrini,
Esirgemedi vereyim sizlere,
İsterseniz dileyin Şambil şehrimi.

Ölmesin, iyiler asla ölmesin,
İyi biri kötülüğü görmesin,
Koroğlu der, ben vereyim sizlere,
Söyleyin, kalbinizde pişmanlık kalmasın.

(Kırk yiğit) Koroğlu Sultan'ın bu sözlerini işitince dediler: “Hey Sultan, sizin atınız da, kaftanınız da bize lazım değil. Onların tamamı sizin olsun. Lakin Awezhan'ın kendi diyarından geldiğinden beri hiçbir yere çıkmadığını, gönlünü hoş tutmadığını, üzüntülü olduğunu görürüz. Onun gönlü hoş olsun. Awezhan'ı Gıyrat ata bindirip, eline yırtıcı şahin kuşunu verip, beline altın av davulunu takıp gönderiniz. Heudek'in dokuz türlü ördeklerini avlasın ve bizlere getirsin. İşte o zaman Awezhan'ın günahı temizlenir”. O zaman Koroğlu Sultan Sakıya adlı mirasçısını yanına çağırarak “Awezhan'a Gıyrat atı eyerleyip ver” dedi. Koroğlu Sakıya'ya bakıp bir söz dedi:

Ben söyleyeyim, dinle artık derdimi,
Huda'm gönlümüze şenlik verdi,

Ayaz oğlum günahkâr oldu,
Sakıya, güzelleştir de getir Gıyrat'ı.

Gıyrat'ıma Huda akıl vermiş,
Kötü insan ahvalinden şaşarmış,
Altın işlemeli eyerini eyerleyip,
Getir Sakıya, güzelleştirerek Gıyrat'ı.

Ata binip, erlik gösterecek midir,
Düşmanlara zorluk çektirecek midir,
Yakıştırıp, terliğini¹⁷ serip,
Sakıya, güzelleştir de getir Gıyrat'ı.

Huda verdi bana işbu Kabil'i,
Allah muradımı maksadımı kabul eyledi,
Yakıştırıp, beline altın av davulu bağlayıp,
Sakıya, güzelleştir de getir Gıyrat'ı.

Köroğlu'na cesareti Huda verdi,
Sayemde nice yerler yeşerdi,
Yakıştırıp altın eyeri eyerleyip,
Getir Sakıya, güzelleştirerek Gıyrat'ı.

Mirasçı Sakıya, Köroğlu Sultan'ın bu sözlerini işitir işitmez gidip, Gıyrat'ı tam Köroğlu'nun tarif ettiği gibi eyerleyip, altın davulu beline bağlayıp, tam oturtup, Köroğlu Sultan'ın önüne getirdi.

Köroğlu Sultan, Awezhan'ı Gıyrat'a bindirip, başına altın miğfer giydirip, şahane giysileri giydirip, Awezhan'a bakıp bir söz dedi.

Ah diye gözlerimden kanlı yaşlar döktüm,
Uluğbey'e, Kambil Pîr'e başvurdum,
Ayaz oğlan yolun açık olsun, can oğlum,
Seni görünceye dek Allah'a emanet ettim.

¹⁷Terlik: Eyerin bir parçası.

Buradan çıkınca Heudek Gölünün yolunu tutasın,
 Şahinini eline alıp tez gidesin,
 Tez gidip, öğlen vaktini bekleyesin,
 Bal Ayaz, Gıyrat'ımı sana emanet ettim.

Sana bir nasihat vereyim,
 Etrafımda düşmanım çoktur,
 Gözümün nurusun, biricik oğlumsun,
 Bal Ayaz, Gıyrat'ı sana emanet ettim.

Karşına kim çıkarsa çıksın halini hatırlını sorma,
 Canım kurban olsun senin gibi bey oğluma,
 Gıyrat'ıma sinirini gösterme,
 Ayazcan, Gıyrat'ı sana emanet ettim.

Şahin denen kuşu gördüm kıyıda,
 At hükmünden dolayı bazen dolaştım piyade,
 İnsanoğlu ziyadesiyle akıllıdır,
 Bal Ayaz, Gıyrat'ı sana emanet ettim.

Namaz kılmayanı yaklaştırma yanına,
 Kuşunu salmayasın dağda taşa,
 Sahipsiz deyip vurmayasın başına,
 Ayazcan, Gıyrat'ı sana emanet ettim.

Atı sert kamçılamayasın,
 Köroğlu'nun zatına hürmet edesin,
 Ayazcan iyi bakasın Gıyrat atıma,
 Git Ayaz, Gıyrat'ımı sana emanet ettim.

Awezhan Köroğlu Sultan'ın sözlerini işitince, ondan dua isteyip, Gıyrat atıyla yolu koyuldu. Heudek Gölüne varıp, etrafına bakındı. Altın davulunu çalıp, öğlen vaktinde dokuz türlü ördeği yakalayıp, geri Şambıl'e doğru yol aldı. Tam o sırada Awezhan'ın tütün içesi geldi. Başı dönüp, ileri gidesi gelmedi. Bir tepeye çıkıp, etrafına bakındı. İleride derli toplu bir

köy gördü. Awezhan, at koşturarak o köye vardı. Baktı ki, köy bayağı kalabalık. Köyün etrafını anlamsızca dolaşırken yan yana dikilen iki ev gördü. Birisi (küçük) otağ, ikincisi büyük bir evmiş. Büyük eve dikkatlice baktı ki kapısı altından yapılmış, üzeri ipek kumaş, keçe ile örtülmüş. Küçük otağa baktı ki, kapısı gümüşten yapılmış, üzeri kadife kumaş ile örtülmüş. Awezhan içinden “büyük evden istesem edepsizlik olur, küçük otağdan isteyim de tütünümü içip, gideyim” diye düşünüp, kafasına sarık geçirip, küçük otağdan tütün istedi.

Altımdaki Gıyrat'ım yüz türlü oynar,
Yakıştırdım da taktım omzuma kalkan,
Heudek'ten arzu ederek gelirim,
Köroğlu'nun oğluyum, adım Awezhan

Yakıştırdım kendime, zülfümü tararım,
Sağa döner, sola bakarım,
Heudek'ten arzu ederek geldim,
Bit tütün sorarım işbu obadan.

Bağ içinde açan gül var mıdır?
Burada, sizden başka halk var mıdır?
Heudek'ten arzu ederek geldim,
Bir tütün verecek biri var mıdır?

Gıyrat'ımın bedeninde ter var mı?
Yanan kulun yüreğinde kor var mı?
Heudek'ten arzu ederek geldim,
Bir tütün verecek biri var mı?

Bu sözleri söyler şimdi Awezhan,
Ne eylese doğrudur kudretli Mevlam,
Heudek Gölde arzu ederek geldim,
Sevap için bulunur mu nargile?

Awezhan'ın bu sözlerini işitince otağdan kara gözlü, şirin sözlü, uzun saçlı, kiraz dudaklı, fındık ağızlı, can yakacak kadar sıcak, kim görürse hüsnüne hayran bırakacak, kaşları kalem, kendisi melek gibi güzel ve genç bir kadın koşarak çıktı. Baktı ki, genç mi genç, heybetli mi heybetli bir yiğit, küçük çocuklar gibi dudaklarını büzüp, iki yüzü elma gibi kızarıp duruyor., Boncukları kalbi yaralayan, ikiye bölüp ördüğü zülfü beline ulaşan, görenlerin rengini kaçıran, yakışıklı bir yiğit gelmiş, tütün istiyor.

O zaman genç kadın, Awezhan'ın heybetini görüp, (kendi kendine): “böylesine yakışıklı, böylesine düzgün yiğitler de varmış. Erim var diye düşünürken tezek gibi yanmışım. Aşirete geldim diye sevinirken, dal gibi kurumuşum. İlahi, mutsuzluğum yere batsın, mala sattığım topraklar yere batsın. Ağzı burnu torba gibi olan, beni alan erim yere batsın. Böyle yiğitlere meydan okuyanın, sohbet edenin hiçbir tasası kalmasa gerek” dedi. Sonra da “ne yapalım, bu benim nasibim değilmiş. Ama her ne olursa olsun onunla bir iki kez de olsa konuşmak yararına olacaktır. Her ne olursa olsun onun ay gibi yüzüne bakıp, bal gibi sözünü işiteyim” diye Ayaz oğlana bakarak bir söz dedi.

Benim kalbimde her türlü tasa vardır,
Hiçbir iş gerçekleşmez kudretli Hak'tan habersiz.
Konuk yiğit hoş gelmişsiniz bu yere,
Kulak verip, dinle bunu can Beyim.

Sinirlenip ay yüzüme bakmayın,
Kahreyleyip, saçlarımı tutmayın,
Boyuna kurban olsun benim gibi hanım,
Tütün dediğin yoktur, bana sormayın.

Olsaydı, kendi ellerimle verirdim,
Tütün bulunmaz işbu obada,
Boyuna kurban olayım can beyim,
Hoş gelmişsin, ama artık kalma yolundan.

Melek gibi tespih çeker dururlar,
Bizim halkın tütün ile işi olmaz,
Lazımsa attan inin can Beyim,
Burada sana hizmet edecek kimse yoktur.

Düşündüm de bu dünya fanidir,
 Bilirim, Köroğlu'nun yiğidisin,
 Ama sana hizmet edecek kimse yoktur,
 Acilse attan inip (tütününü) içesin.

Aynagül'ün söylemediği söz kalmadı,
 Kudretli Huda kalbimde hicran ateşini yaktı,
 Lazımsa attan inin can Beyim,
 Zira hiç kimse önüne tütün getirmez.

Awezhan Aynagül'ün bu sözlerini işitince hüzne kapıldı. Atının dizginlerini çevirip, dönecek gibi oldu. Ama orası Türkmen elinin ağası, Köroğlu'nun dayısı, Ahmet Serdar'ın eviydi. Küçük otağıdaki bu genç kadın da Ahmet Serdar'ın geliniydi. Ahmet Serdar'ın bir kızı vardı. Kendisi on beş yaşındaydı. (teni öylesine şeffaf ve beyazdı ki) sanki su içtiğinde boğazından, yemek yediğinde gırtlığından gözüktü. Yüzü ay gibi parlayan (bu güzel kız), yengesinin (misafir yiğide) tütün vermediğini bildi. Tenha karanlık bir yerde durup, (Awezhan'ı izlerken) aklı gitti. Botaközayım, derhal yerinden kalkıp, altın kâğıda tütünü sarıp, büyük evin sağ tarafındaki kapıyı açıp, “tütün içmek istersen beri gelesin beyim” diye Awezhan'ı çağırıp, bir söz dedi:

Altınızda yağız atlar oynasır durur,
 Kendinize yakıştırıp, omzunuza kalkan takmışsınız,
 Yağız atlı, şahbaz atlı can Beyim,
 Tütün içmek istersen beri gelin can Beyim.

Kurban olayım senin gibi yiğidin boyuna,
 Gel de yakala, altın kâğıda sarılı tütünü,
 Sizin gibi bey, alelade yerde tütün sorar mı,
 Her zaman mekanından sorasın tütünü.

Er yiğit meydanı görünce öne atılsın,
 Ya İlah, düşmanın eli, kolu bağlansın,
 Tütün içmek istersen beri gel can Beyim,
 Benim gibi zavallı, kâkülüne kurban olsun.

Er yiğit meydanı görünce geri dönmez,
 Işığ ı görmeyen evliyaya sığınmaz,
 Tütünü her zaman mekanından sorun,
 Tütün dediğ in her yerde bulunmaz.

Kötü insana söz söyleyen üzerine alınmaz,
 Güzel söze asla kulak asmaz
 Tütünü her zaman mekanında sorun,
 İyi insan sözün değerini anlar.

İyinin kadrini kötü insan bilmez,
 Yüksek dağlardaki tepeyi, (alçaktaki) tarla bilmez,
 “Mücevherin kadrini kuyumcu bilir” derler,
 İyilerin kadrini ancak iyiler anlar.

Bahadır yiğ it, meydan iç re atılsın,
 Ya İlah, düş manın eli, kolu bağ lansın,
 Tütün içmek istersen beri gel can Beyim,
 Benim gibi hanım, heybetine kurban olsun.

AwezhanBotaközayım'ın bu sözlerini iş itir iş itmez, derhal Gıyrat'ın dizgini çekip, büyük evin kapısını yukarı kaldırıp, kızın verdiğ i tütünü aldı. Awezhan tütünü oracıkta tütürüp, keyfini çıkardı. Sonra baktı ki, (tütünü veren kızın) cemali karanlık evi aydınlatıyor. Awezhan o kızı kendine münasip gördü. (Kızın) dışarı çıkıp, kendi elleriyle tütün vermesini istedi. Botaközayım'a bakıp, “burası kimin köyü” diye obanın ahvalini sormaya başladı. Botögöz Hanım yiğ idin sualine cevap verdi. İşte ikisinin soru cevabı:

Awezhan:

Aştığ ım yer yüksek dağların beliydi,
 Kuş avladığ ım yer Heudek Gölüydü,
 Misafirim, buraları bilmiyorum,
 Bu obalar hangi Ş ah'a aittir?

Botaközayım:

Geldiğin yol büyük kervan yoludur,
Seyrettiğin yer Heudek Gölüdür,
Adımı sorarsan adım Botagöz'dür,
Bu obalar Ahmet Serdar'a aittir.

Awezhan:

Yağmur yağarsa yüksek yerler nem olur,
Senin gibi Hanım, Türkmen elde kem olur,
Evvela sorayım ben bunu,
Ahmet Serdar denen adam kim ola?

Botaközayım:

Kafasına iki süslü kuş tüyü takar,
Kendisi Türkmen elinin ağasıdır,
Kırk bin çadırlı eyalet ona aittir,
Bir de kendisi Köroğlu'nun dayısıdır.

Awezhan:

Sen ne güzel sözler söylersin,
Belki de onun gözünün nurusun,
Artık senin asl-ı zatını sorayım,
Bu obada hangi şanlının kızıydın?

Botaközayım:

O konuştuğu zaman ağzındaki şirin sözüyüm,
Belki de gözünün nuruyum,
Aslımı sorarsan, Ahmet Serdar'ın kızıyım,
Bilesin, ben Botaközayım'ın ta kendisiyim.

Awezhan:

Kezzap olup yansam, izini bulsam,
Senin gibi güzel bizlere sevap olsa,
Bekar mısın, yârin var mı Botagöz?

Bu soruma düşünmeden cevap ver.

Botaközayım:

Bir yâr der, intizar birbirine gece ile gündüz

Ne sebeple tekrar edip sorarsın?

Babam vermez senin gibi beylere,

Çünkü ben anamın biricik kızıyım.

Awezhan:

Güzel söze iyi insan erişir mi?

Cahil baban, sözüme gelir mi?

Boyun kadar mücevher verirsem eğer,

Ahmet Serdar seni bana verir mi?

Botaközayım:

Benim babam dünya malını düşünmez,

Mal mülkten asla bahsetmez,

Dengim gelirse hiçbir şey istemeden verir,

Asil zatı olmazsa kabul eylemez.

Awezhan:

Mal mülk vereyim sana Türkmen obasından,

Kucaklasam keşke incecik belinden,

Ay gibi yüzüne sarhoş oldum,

Yine dönüp, tütün veresin kendi ellerinle.

Botaközayım:

Obamdan hayvan toplayacak olan sen kimsin?

Bir yolcusun, niye çıktın karşıma?

Hadi yalla, artık burada çok durma,

Git, kurban olduğum, sağ salim git yoluna.

Awezhan:

Gidip Türkmen halkını toplarım,
Doğru söyle canım gönlünden geçeni,
Söylediklerin gönlümü yaralar Botagöz,
(bu yüzden) aklına geleni önce tart da konuşasın.

Botaközayım:

Anladım ki, bağrında hüznü barındırıyorsun,
Sen birisine can-ı gönülden bağlısın,
Senin gibi genç delikanlı bizim obada yoktu,
Şambil Bel’de hangi beyin oğlusun?

Awezhan:

Baharda açan bağdaki gülüm,
Konuştuğunda ağızındaki tatlı dilim,
Adımı sorarsan, Awezhan’ın ta kendisiyim,
Bendeniz, Köroğlu’nun oğluyum.

Batagöz Hanım:

Demek, bağda açılan gül misalisin,
Demek ki, çocuğu olmayan Köroğlu’nun oğlusun,
Ciddi söylüyorum, artık iyice belle,
Sinirlenirsem, bir kısrak kadar gücün var.

Awezhan:

Botagöz derlermiş şahsınıza,
Sinirlenirsem oydururum gözünü,
Sözünü tartasın da konuşasın,
Ölmezsem seni alırım.

Botaközayım:

Yürüdüğün yol yüksek dağın belidir derler,
Yurdun, Şambil’e bağlı Yaumıt eli derler,
Ben demesem de, eller size ne der bilir misin?

Ayaz, Hasan Köroğlu'nun kölesi derler.

Awezhan:

Erisin, dağların karı erisin,
Her insan adlığı y ri ile yaşlansın,
K le olsam da, eğer seni kendime y r etmezsem,
şambil Bel'deki Ayaz denen  n m yere batsın.

Botaközayım:

(Bakarız) Yiğit dediğin sözünden döner mi?
(Bakarız) Düşündüğün şey gerçekleşir mi?
Durma artık, hadi yalla ödlek kul,
Elinden geleni ardına koyma.

Awezhan:

Sıcak   lde helak olmadığım sürece,
şambil'e gidip herkese duyururum.
şambil Bel'de Ayaz adım yere batsın,
Eğer seni kendime y r etmezsem.

Botaközayım:

Elma gibi açan yüzün soluverdi,
Saz çalan sazendeler bahřı¹⁸ oluverdi,
Senin gibi kula y r olmaktansa Ayaz,
Evde kalıp, ölmem daha iyidir.

Awezhan:

Buradan dönünce yine dönüp gelmezsem,
Hali ahvalini bir bir  ğrenmezsem,
şambil Bel'de Ayaz adım yere batsın,
Seni, kırk yiğide tütüncü yapmazsam.

¹⁸Bahřı: Halk ozanı.

Botaközayım:

Bir bir dinle Botagöz'ün sözünü,
Seyran yeri bellemişsin Teke Yaumıt elini,
Köroğlu'nun kendi evladı olaydı,
Senin gibi köleyi babama başlık parası olarak verirdi.

Awezhan, Botagöz ile atıştı. Onun (iğneleyici) sözleri kemiğini sızlatıp, gözlerini yaşlara boğdu. Ne üzücü, “yaban elde sultan olmaktansa kendi yurdunda çoban ol” sözü ne kadar da doğruymuş. Ben, kendimi Köroğlu'nun oğlu zannediyorsam, başkaları bana köle diyorlarmış. Kendi yurdumdayken hiç kimseye muhtaç, hiç kimseye minnettar değildim. Kunkarşa Padişah'ın özel yiğidiydim. Hizmetimde iki bin, üç bin kişi vardı” diye düşündü ve “bari kendi yurduma gideyim” diye Gıyrat'ın dizginini çevirip, kamçılıyarak “ver elini ata yurt” diye vadileri aşıp kendi yurdunun yolunun tuttu. Sonra düşünüp taşındı. Benim bu yaşadıklarımı kırk yiğidim ile anne, babam nerden bilsin. Hepsi birden, büyük küçük demeden Awezhan namertmiş. Gıyrat'a binip, hiç kimseye haber vermeden kaçtı gitti” diye küfredeler. Sakın ola o küfre maruz kalmadan, buradan dönüp, Şambil'e gideyim. “Bana, Ahmet Serdar'ın kızını alın” diyeyim. “Kızı alırsa tamam, eğer almazsa günahları boynuna. İşte o zaman gidersem hiç kimse bana küfredemez. Eğer o kızı bana alırlarsa, o kızın üzerine şal, ayağına çarık giydirip, tütüncü çırağı yapıp kırk yiğidin hizmetine vereyim” diye atının üzengisini çevirip, Şambil'e doğru yol aldı.

Awezhan'ın morali bozulup, gözyaşları atın yelesine dökülüp, yürek bağıraparçalandı. Bir elinde kuş, diğer elinde mendil. Gözyaşlarını sile sile gelmeye devam etti.

Köroğlu Sultan'ın ise gözlerini pür dikkat yollara dikip, sabah namazına kadar bakıp durdu. Awezhan gelmedi. Köroğlu Sultan ile kırk yiğit, sanki annesini kaybetmiş küçük çocuklar gibi takatsiz kalıp, harap olup, Şambil'in sur kapılarına yetmiş iki kere gelip, yola bakıp durdular. Agayunıs Melek, Mıskal Melek, Gülnar Melek ve (Köroğlu'nun) kalan dokuz hatunu da “Awezhan'a ne oldu” diye otağdan bakıp durdular. Köroğlu Sultan'ın namaz vakti beti benzi ziyadesiyle atarak, kırk yiğidi ile “Awezhan gözükür mü acaba” diye sur kapılarından çıkıp baktı ve dedi:

Heudek Gölü, Şambil Bel'den bir ümit,
Hey kırk yiğidim, muradımı işit,
Öğlene doğru yola düşen bal Ayaz,
Ne oldu da gelmedi kuzum, kırk yiğit?

Ne oldu da yetmedi bana bir ölüm,
 Hazan vurdu, soldu taze gülüm,
 Görünür mi, bakın, yavruma,
 Ne oldu da gelmedi kuzum, kırk yiğit?

Özletti kendini, beni ağlattı,
 Azap verip, yürek bağrımı dağlattı,
 Meğer düşman zor çıktı, elim kolum bağlattı,
 Ne oldu da gelmedi kuzum, kırk yiğit?

Ayaz oğlum yüksek dağı aştı mı?
 Düşmanı görünce aklından şaştı mı?
 Bilemedim, yoksa bindiği atı mı kaçı?
 Ne oldu da gelmedi kuzum, kırk yiğit?

Ayaz oğlum gözyaşını döktü mü?
 Sıcak çölde nazik belini büktü mü?
 Bilemedim, yoksa atı mı elinden kaçı?
 Ne oldu da gelmedi kuzum, kırk yiğit?

Esaslıydı Köroğlu'nun sözleri,
 Bulunamıyor Awezhan'ın izleri,
 Yoksa kötü birinin sözleri mi dokundu?
 Ne oldu da gelmedi kuzum, kırk yiğit?

Tam da Köroğlu Sultan bu sözleri söylerken ta uzaklardan Awezhan geliyordu. Baktı ki, Awezhan'ın yüreği iyice burkulmuş, yeise bürünmüş. Gözlerinden şarıl şarıl boşalan yaş, atın yelesini yıkıyor. (Awezhan) yaklaşınca yiğitlerin tamamı atlarından inip, “var ol beyim” diye hürmet gösterdi. (Awezhan) onların hiç birine cevap vermeden önlerinden geçti.

O zaman Köroğlu Sultan peşinden yetişip, “niye bu kadar geç kaldın oğlum” diye sordu. O zaman Awezhan'ın babasına verdiği cevap:

Köroğlu:

Sensin benim bülbülüm,
Bahçedeki taze gülüm,
Belki benim can-ı dilim,
Zülfüne kurban olayım Ayaz oğlum,
Ne oldu da bu kadar oyalandın, gelmedin?

Awezhan:

Düşmanları inine tıktım,
Yürüdüğüm yolda darlandım,
Sizin verdiğiniz emirle,
Meyhaneden ava çıktım,
Yolda gezeledim de gelmedim.

Köroğlu:

İşitesin benim sözümü,
Sen benim gözümün nurusun.
Kulak ver de dinle,
Heybetine kurban olduğum kuzum,
Niye (bu kadar) oyalandın da gelmedin?

Awezhan:

Sıcak çölde halim kalmadı, yorulдум,
Dağları, taşları kopardım,
Yavaş yavaş Gıyrat ile
Heudek denen göle vardım,
Ondan oyalandım da gelmedim.

Köroğlu:

Sensin benim tatlı şekerim,
Ölmedik tende hayatım,
Gözümün nuru, sana kurban olayım,
Hem evladım, hem kolum kanadım,
Niye (bu kadar) oyalandın da gelmedin?

Awezhan:

Kaderin gösterdiği yol buymuş,
Ben ona maruz kaldım,
Birer birer baştan anlatayım,
Heudek'in kuşları çokmuş,
Ondan oyalandım da gelmedim.

Köroğlu:

Baban sana kurban olsun,
Düşmanın eli, kolu bağlansın,
Zülfüne kurban olduğum Ayaz,
Babanız sana kurban olsun,
Niye (bu kadar) oyalandın da gelmedin?

Awezhan:

Eziyete kapıldım,
Koşarak çıktım tepeye,
Etrafıma bakınırken,
Gözüm takıldı obaya,
Ondan oyalandım da gelmedim.

Ama Köroğlu bu sözleri işitince dedi: “Hey oğlum, sen, bu bahane sözleri bırak da bana doğruyu söyle. Ne sebepten dolayı bu kadar ağladın? Kimdir burada ben dururken sana kötü söz söyleyip, gönlünü inciten?” dedi. O zaman Awezhan, bu sözleri işitip, başından geçenleri bir bir beyan etti.

Kara leke ak yüzüne ben olmuş,
Elime kuş aldım, adı Zerrin bal,
Gördüklerimi bir bir beyan edeyim,
Bu sözümü dinle şahım, kulak ver.

Merhamet et gözlerimden akan yaşa,
(Bilsen) ne kadar kötü işler geldi başıma,
Gurbet yurdu yere batsın babacığım,

(Bilsen) ne de kötü işler geldi başıma.

Yüreğimi hicran ateşi dağladı,
Gönlümü gurbet hissi kapladı,
Yaban eller yere batsın babacığım,
Bizim gibi beyler, bugün tahttan sürüldü.

Bindiğim Gıyrat'ım heybetliydi,
Derken atım birden sürçtü.
Heudek'den dönerken canım babacığım,
Derli toplu bir oba gözlerime göründü.

Ne yapayım kalbimde derdim çok,
Çoğu derdimi söylemek yakışmaz.
Gıyrat ile vardım oba önüne,
Herkim çıkarsa tütün sorayım diye.

Obanın eteğinde dizilen sıra sıra narmış,
Niceleri on bin kere olsun yine görmeye intizarmış,
Tütün çekesim gelip gitmişim,
O obada Ahmet Serdar denen dayın varmış.

Giydiği kaftanın rengi kırmızı,
Botagöz derlermiş, dayının varmış bir kızı,
Kalbime ateş düşürdü, ne çare,
Yaktı, kül etti beni, o kızın söylediği sözler.

Tembih etti, söylediklerimi bilsin dedi,
Köroğlu'nun evladı yok, (sen nerden çıkan) oğlusun dedi,
Yaktı, kül etti zalimin sözleri,
Sonunda da bir kısrağ kadar gücün var kölesin dedi.

Ecel gelip, benim gibi oğlun ölmedi,
Yüreğime ateş düştü, olmadı,

Rızanı ver baba, artık gideyim,
Şambil Bel’de hiç köle adım kalmasın.

Awezhan der artık işit bu sözü,
Ezelden beridir garip eyledin bizi,
Kırk yiğide tütüncü yapayım,
Eğer baba, bana alacak olursan o kızı.

Köroğlu Sultan, Awezhan’ın bu sözlerini işitip: “Hey oğlum, sen asla gam yemeyesin. Ahmet Serdar’ın tek kızı şöyle dursun, dokuz Ahmet Serdar’ın kızı sana kurban olsun. Hey Ayaz, sen benim yanımdayken yurdumun tamamı elden gitse de üzülmem” dedi. Awezhan’ı misafirhaneye gönderip, kendisi Şambil’in sarnıcına çıkıp, davul zurna çaldırıp, milleti topladı. Beyler toplaşıp geldiler.

O zaman beyler: “hangi maksatla çağırdınız?” dediler. O zaman Köroğlu onlara bakarak gönlündeki derdini anlattı. Beylerini, Ahmet Serdar’a kız istemeye gönderecek olup, bir söz dedi:

Köroğlu derler benim şahsıma,
Evlat diye diye yüzüm sararır,
Artık size söyleyeyim beylerim,
Hikâyesini anlatayım, Ayaz kuzumun.

Ayaz oğlum altın zülfünü örmüş,
Genç bir yâre gönlünü kaptırmış,
Ayaz oğlum Heudek Göl’e gittiğinde,
Ahmet Serdar dayımın kızını görmüş.

Kulak verin Köroğlu’nun sözüne,
(Oğlum) gönlünü vermiş kızın ılık saçan gözüne,
Ahmet dayımın kızını görünce bal Ayaz,
Aşığı müptela olmuş ona.

Onun için belimi sıkıca bağladım,
Gözyaşımla kara toprağı suladım,

Doksan beyim söyleyeyim sizlere,
Hepinizi Serdar’a kız istemeye yollarım.

Düşmanlarının payını bölsün,
Evladımı bin tümene bağlasın,
Serdar, kızını Awezhan’ıma versin,
Mal mülk ne isterse benden dilesin.

Kancıgalı derler benim zatıma,
Felek buzdu benim gönlü şadımı,
Eğer mal gerek derse, her zaman
Hazırım en başta vermeye Gıyrat’ımı.

Veriniz sıra sıra develerimi,
Deve üzerine yüklü mücevherleri,
Awezhan’dan esirgemem veririm,
Verin, elinizdeki varı yoğunuzu.

Köroğlu Sultan, beylere bu sözleri söyledi. Ancak doksan beyin hiç birisinden ses çıkmadı. Aksakallılar, gidelim dediler ama Ahmet Serdar’dan korktular, gitmeyelim diye düşündüler ama bu sefer de Köroğlu’ndan korktular. Kafalarını aşağı eğip, oturdular. O beylerin arasında Cartıbay denen ihtiyar bir bey vardı. Diğer beyler onu ciddiye almazdı. (Oturandar) arasında o da vardı. O sırada Köroğlu’nun gözleri Cartıbay’ı kestirdi. Köroğlu, Cartıbay’a bakıp, “sualime cevabı siz verin” dedi. O zaman Cartıbay, “olur beyim” diye yerinden kalkıp, iki elini göğsüne götürüp, bir söz dedi.

Bendenize Cartıbay aksakal derler,
Sarartmayasın benim al renkli yüzümü,
Doksan beyin, cevabı sen ver diye beni rahat bırakmadı,
Şimdi dinle, benim söylediğim sözü.

Garip ellerde sarartmayasın tenimi,
Her zaman kılarım beş vakit farzımı,
Beşer gönlüne ağır gelmez ise,

Ben söyleyeyim, şimdi dinle arzumu.

Mollalar okur zir ü zeber¹⁹,
 Ustalar alır eline teber²⁰
 Söyleyeceğim nasihat şudur,
 Beylerini kız istemeye gönderme.

Ahmet Serdar haddimizi bildirir,
 Elmas ile yürek bağrımızı deldirir,
 Bana kalırsa beylerini gönderme,
 Gönderirsen zalim dayın öldürür.

Ne erler var, göremezler yüzünü,
 Belki de bulamazlar izini,
 Bana kalırsa beylerini gönderme,
 Hem göndersen de dayın vermez kızını.

Zorluk çektirirsen kim gelecek yurduna,
 Mücevher kemer yakışır beline,
 Almak istersen belki sana verir kızını,
 Ne diye versin pısırik kölene?

Cartıbay aksakal bu sözleri söyleyip, lafını tamamladı. Bütün beyler, “Cartıbay doğru der” diye omuzlarını silkip gittiler. O zaman Cartıbay aksakal; “kendine benzeyen bir hatundan doğan birinden korkmayalım mı” dedi. O zaman Köroğlu Sultan, beylere sinirlendi. Canı çok sıkıldı. “ah ah, bunlar benim yaşlandığımı bildikleri için böyle davranıyorlar. Eski hâlim olaydı hepinizi kılıçtan geçirirdim” diye aslan gibi böğürerek meyhaneye girdi.

O sırada Awezhan evin dışında durup, konuşulanları işitiyordu. Sonra Awezhan, kırk yiğidi sırasıyla oturtup, bolca şarap verip, hepsini bihuş edip²¹ bayılttı. Sonunda Köroğlu yıkılacak gibi olurken Awezhan, bir kâse şarap doldurup, eline alıp, babası ile vedalaşarak bunları söyledi:

¹⁹Zir ü zeber: Osmanlıca: altüst, darmadağın, karmakarışık.

²⁰Teber: (Eski Türkçe) Uzun saplı, ağzı ayça biçiminde küçük ve hafif balta.

²¹Bihuş etmek: Aklını almak.

Bindiğim at kötü çopurdur,
 Sağ omzumda dokuz muska vardır,
 Elimden alasin kâseyi,
 Babam şaraba meftun
 Babam, elveda, elveda.

Ölme babam, uzun yaşa,
 Gıyrat'a bin, eyle temaşa,
 Her elimde dokuzar elma,
 Ben vereyim altın kâse,
 Babam, elveda, elveda.

Bu şirin candan geçiniz,
 Kefeninizi biçiniz,
 Düşmanın başını kesiniz,
 Bizimle şarap içiniz,
 Babam, elveda, elveda.

Başımızda alamet dolaşır,
 Dostlar, sağ selamet kalın,
 Bu aziz can size, bize,
 Birkaç güne emanettir,
 Babam, elveda, elveda.

Gözlerime yaş dizildi,
 Yürek bağrım delindi,
 Anladım ki tuz nasibim,
 Şambil Bel'den kesildi,
 Babam, elveda, elveda.

Gözlerimden yaş döküldü,
 İşbu bu baş artık sana emanet,
 Sağ salim kal yine görünceye dek,
 Canım babacığım hoşça kal,

Beyim, elveda, elveda.

Taze gülleri toplarız,
Gür saçları öreriz,
Sağ salim kal yine görüşinceye dek,
Kıyamet günü görüşürüz,
Babam, elveda, elveda.

Bu zamanlar nasıl zaman?
Başımıza çöktü duman,
Garip babam yine görüşünceye dek,
Taht üzerinde sağ salim kal,
Babam, elveda elveda.

Awezhan, bu sözleri söyleyip, kâseyi yere devirip, meyhaneden çıktı. Ahıra gidip baktı ki, Köroğlu Sultan'ın iki atı oynasır dururlar. Biri Gıyrat, diğeri Mecnun Gök. Awezhan, kendi kendine, “Gıyrat, babamın hem atı, hem evladı, hem kolu kanadı, hem gücü kuvvetidir. Gıyrat'a binip gidecek olursam babam düşmanlık etmiş olurum” diye düşündü ve Mecnun Gök'ü eyerleyip binip, Şambil (surlarının) kapısına vardı. Etrafına baktı. Gönlü Şambil'de kalıp, gözyaşları atın yelesine döküldü. Yürek bağı delinir gibi oldu. Şambil'in halkı, Heudek Gölü, yurdu ile vedalaşp, için için ağlayarak bir söz dedi:

Baharda açılır Şambil'in gülü,
Zağlar²²uçar, konar bülbülü,
Sağ salim ol yine dönüp gelinceye dek,
Eğlence dolu Şambil yurdu.

Ayrılık kalbimi kahreyledi,
Kışa dönüştü bahar mevsimi,
Sağ salim kal yine dönüp görüşünceye dek,
Oynayıp, eğlendiğim Şambil şehri.

²²Zağ: Bir kuş çeşidi.

Kül etti neyleyim hasmımın dili,
 Kalbimde sönmez oldu hicran ateşi,
 Sağ salim kal kıyamette görüşünceye dek,
 Hüküm sürdüğüm Şambil yurdu.

Başıma geliverdi hicran derdi,
 Göğsüme sığmaz ayrılık ateşi,
 Sağ salim kal, kıyamette görüşürüz,
 Oynayıp, eğlendiğim Şambil yurdu.

At koşturmaya layıktır dağı yamacı,
 Uzaktan görünür ordunun gölü,
 Sağ salim kal, kıyamette görüşürüz,
 Kuş avladığım Heudek Gölü.

Yandığımdan akar gözümün yaşı,
 Allah'ın kuludur insanoğlu,
 Sağ salim kal, kıyamette görüşürüz,
 Oynayıp, eğlendiğim Şambil Bel'in ormanları.

Ezelden belliymiş kaderin işi,
 Neler neler görür ölmeyen kişi,
 Sağ salim kal, kıyamette görüşürüz,
 Başımda uçuşan Şambil'in kuşları.

Bağ bağ dolaşır, taze güller toplarız,
 Gür saçlarımızı on ikiye bölüp öreriz,
 Sağ salim kal sahipsiz yurdum, gideyim,
 Hoşça kal, kıyamette görüşürüz.

Bu diyardan ayrılıp, oldum ah u zar,
 Ne yapsa hakkıdır kudretli yâr,
 Sağ salim kal, kıyamette görüşürüz,
 Görüşünceye dek halkım, yurdum elveda.

Awezhan der, üzüntüden oldum zâr²³,
 Hiçbir insan iradesiz olmaz,
 Görünceye dek halkım, yurdum hoşça kal,
 Gürcistan’da tadacağım tuzum var.

Awezhan busözleri deyip, ağlayarak gıyabında Şambil halkı ve yurdu ile vedalaşıp,iradesizce kederli sesler çıkararak ağlayıp gidiyordu. O sırada Agayunis Melek, Mıskal Melek ve Gülnar Meleğin başını çektiği kırk yiğidin hatunları bahçeye geziye çıkmıştı. Awezhan’ın bu kederli sesini Agayunis’in yanındaki yardımcısı işitip, sesinden tanıdı. “Hey Hatun’um, yola çıkıp baksak mı, Awezhan kederli sesler çıkarıp ağlıyor gibi” dedi. Agayunis Melek bu sözleri işitir işitmez yol üzerine çıkıp baktı ki, ağlamakta olan gerçekten de Ayazmış. Agayunis Melek, duvarın üzerine çıkıp, Awezhan’ı gördü. Baktı ki Awezhan’ın gözlerinden yaş yerine kan akıyor. Atınyelesine doğru eğilmiş bir şekilde ağlayıp geliyor.

Agayunis Melek, Awezhan’ı bu halde görünce, saçlarını dağıtıp, yüzünü yırtıp, feryat edip, bir söz dedi:

Bağı görüp topladığım gül olsun,
 Anan gözyaşlarına kurban olsun,
 Gözümün nuru, gönlüm, kuvvetlim,
 Şambil’in aslanı, oğlum hayrola?

Sen gidersen yüzüm solar, sararır,
 Sen benim gözümün nurusun, yavrum,
 Boyuna kurban olayım ay ışığım,
 Şambil’in sultanı, oğlum hayrola?

İşitesin oğlum benim sözümü,
 Dört gözle bekledim yolunu,
 Heybetine kurban olayım hey kuzum,
 Şambil’in aslanı, oğlum, hayrola?

²³Zâr olmak: (Osmanlıca) Perişan olmak, ağlayıp inlemek.

Senden ayrılmaktansa, gelsin alsın ölüm,
 Hazan vurdu, soldu, taze gülüm,
 Sensin benim kuzum, yağız tayım,
 Şambil'in aslanı, oğlum hayrola?

Yakıştırıp, altın kemer bağlatıp
 Ayrılık ateşi ile bağrımı dağlatıp,
 Yaşlanan Köroğlu'nu ağlatıp,
 (Nereye gidersin) Şambil'in aslanı, oğlum hayrola?

Yolunu bana gözletip,
 Yürek, ciğer, bağrımı tuzlayıp,
 Can babanı kan ağlatıp,
 (Nereye gidersin) Şambil'in aslanı, oğlum hayrola?

Ak yüzüne yakışır çifte ben,
 Eline kuş aldın, adı Zerrin bal,
 Şimdi sana bir şey diyeceğim, bal Ayaz,
 Bu sözümü dinle, oğlum kulak ver.

Sen gidersen bu şehir mateme bürünmez mi?
 Anan, ağlayıp rengi solmaz mı?
 Bu Şambil'in sahibi sendin,
 Sen gidince Şambil parçalanmaz mı?

(sen gidersen) Bu dünyadan dertli olarak geçerim,
 Ayrılık üzüntüsü ile her gün kan ağlarım,
 Bu Şambil'den sen gidince Ayazcan,
 Ben de burda bir gün durmam giderim.

Görünür uzaktan dağların taşı,
 Ne günlere kaldı insanın işi,
 Şambil'den ikimiz birden gidersek,
 Köroğlu'nun devamlı akar gözyaşı.

İyi insanın dilinden bal damlar,
Yirmi beş yaşında insan kemale erer,
Sen gidince Şambil bozulursa,
Düşün oğlum, onun vebali kime kalır?

Ders al oğlum Ağayunıs'ın söylediklerinden,
(Gidersen) hasret kalırsın, kan akar gözlerinden,
Yaşlı (babamı) “yavrum” diye kan ağlatıp (gidiyorsun),
Korkmaz mısın Koroğlu'nun ahından.

Ayazan, anası Ağayunıs Melekten bu sözleri işitince aklı başından gitti. Attan inerek, (anasının) boynundan kucaklayıp, gözyaşlarını boncuk boncuk dökerek anasına bakıp bir söz dedi.

Paramparça gönlüm kaynayıp coştı,
Sizi görünce bedenime güç geldi,
Ben döner de görüşür müyüz, görüşmez miyiz (bilemem),
Görüşünceye dek canım anam hoşça kal.

Şambil'den çıkınca moralim bozuldu,
Gözyaşlarım yakama doğru döküldü,
Sağ salim kal yine dönünceye dek,
Artık nasibim Şambil Bel'den kesildi.

Hiçbir iş gerçekleşmez kudretli Hakkın emri olmadan,
Artık bende kalmadı zerre derman,
Verdiğin emeklerin hakkını helal edesin,
Tek kıyamadığım insan sensin anacığım.

Kötü gözle hiç bakmadım yüzüne,
Kim dayanır içimdeki derdime,
Babamdan da öte gördüğüm anamsın,
Verdiğin emeklerin hakkını helal edesin.

Ecel gelip, oğlun ölmedi,
 Köle denen nam asla peşimi bırakmadı,
 (Köroğlu'nun) oğluyum diye düşünürken, başkaları köle dedi,
 Artık Şambıl'den gitmezsem olmaz.

Erisin, dağların karı erisin,
 Her insan aldığı yâri ile yaşlansın,
 Şambıl'de köle denen namım hiç peşimi bırakmadı,
 Heyhat, gariplik yere batsın.

(Babam) yapma dedi, onlar yaptı,
 Babamın sözünü asla dinlemediler,
 Milletin ağzını mühürlemek mümkün mü?
 Köle denen şöhret asla peşimi bırakmadı.

Allahu Teâlâ'm, kaderimi böyle yazmış,
 Boynumuza ağır bir yük yüklemiş,
 Şambıl'de beylik taslamaktansa,
 Kendi yurdumda koyun gütmek iyidir.

Kaplayacak oldu kalbimi elem,
 Özlediğinde dersin, hani nerde Ayaz oğlum,
 Köroğlu Han sarhoş olup yatıyor,
 Uyanınca can babama selam söyle.

Awezhan der, için için ağlarım,
 İnsanoğlu asla gönüllü olmaz,
 Ben artık ata yurda doğru yol aldım,
 Oynayıp, eğlendiğim yurdum elveda.

Awezhan der, bu iş Allah'ın işi,
 Yalnızım, yanımda yoktur tek bir kişi,
 Sağ salim kal canım anam,
 Önce sen, sonra kırk yiğidin hatunu.

Awezhan bu sözleri söyleyip, Mecnun Gök atın üzerine şahin gibi tüneyip, anaları ile vedalaşarak ver elini Gürcistan şehri diye arkasına bakmadan çekip gitti.

Agayunis Melek, kırk yiğidin hatunu ile beraber Awezhan'ın yasını tutup, hüngür hüngür ağlayarak ağıt yakıp, Köroğlu Sultan'a Ayaz oğlanın gittiğini haber vermek için geldiler. Baktılar ki, Köroğlu Sultan ve kırk yiğidin tamamı sarhoş olup, yatıyorlarmış. (onlar) üç güne kadar kendine gelemediler. Üç gün sonra gözlerini açıp baktılar ki, Awezhan meyhanede yok, gitmiş. Köroğlu bu duruma çok üzüldü, kalbini ayrılık ateş sardı. O sırada Agayunis Melek kanatlarını takıp, Göhipap dağına uçmaya hazırlanıyordu. Tam o sırada Köroğlu'nu görüp bir söz dedi:

Kartaldın, kanadını kaybettin,
Küheylandın, toynağını kırdın,
“Keşke” diye ağla şimdi Köroğlu,
Son dayanağın olan bal Ayaz’dan ayrı düştün.

Anladım ki dünya dediğin fani,
İnsan nasıl sever işbu dünyayı,
Öldüğünde yurdunun sultanı o olacaktı,
Sultanın bal Ayaz’dan ayrı düştün.

Asla bitmez içindeki bu derdin,
Hüzünle kırıldı iki kanadın,
Sahipsiz kaldı Şambil yurdun,
Yurt sahibi Awezhan’dan ayrı düştün.

Anlatmakla bitmez, içimi yer bu hüznün
Kül olup yandığımdan sararır bedenim,
Ayaz, benim canımdı, ay ışığımdı,
Yurt sahibi Awezhan’dan ayrı düştüm.

Ayrılık kalbini kahreylemiştir,
Baharın kışa dönüşmüştür,
Sefil oldu Şambil şehri,
Medar-ı iftiharından ayrı düştün.

Düşmanın diline hâkim olamadın,
 Kuzun Ayaz'ın üzümlere kaçmasına neden oldun,
 Artık onun yürüdüğü izi bulamazsın,
 Parlak pırlantandan, mercanından ayrı düştün.

Onun derdiyle bağrımı dağlayayım,
 Yas tutup, siyah örtü örtüneyim,
 “Eyvah oğlum” diye ağıt yakıp ağlayayım,
 Gönlünü hoş edendoğanından ayrı düştün.

Awezhan'ın gittiği yolu gözleyesin,
 Onun üzüntüsü ile yürek bağrını dağlayasın,
 “Hey gidi yavrum” diye hüngür hüngür ağlayasın,
 Bedenindeki şirin candan ayrı düştün.

Taze güller tez açıp tez solmadı,
 Neyleyim gözünün önünde ölmedim,
 Şambil Bel'den Ayaz gitti, işte bu hiç olmadı,
 Şahininden, doğanından ayrı düştün.

Köroğlu Sultan, Agayunıs Melek'ten bu sözleri işitince aklı gitti. Ah edip ağladı. Bir süre sonra kendisine gelip, Agayunıs'a bakarak bir söz dedi.

Gözümüzden yaşlar akıp sel oldu,
 Ayaz gelip, Şambil Bel'de el oldu,
 (eğer) Ayaz oğlum Şambil'den gittiyse,
 Karanlığa bürünip çöl oldu desene zavallı yurdum,

Ayaz'ın derdi kalbimi incitti,
 Ah etsem çıkar içimdeki ateş,
 Ayaz'ın gittiği doğruysa eğer,
 Kavruldu desene Şambil yurdu.

Düşmanları susturamadım,
 Kuruttular neyleyim badem çiçeğimi,
 Ayaz oğlum gittiyse Şambil'den,
 Düşman kaptı desene Şambil şehrini.

Evlat özlemini çok çektim,
 Evlat için namusumdan vazgeçtim,
 Eğer Şambil Bel'den Ayaz gittiyse,
 Düşman talan edecektir varımızı yoğumuzu.

Söylediğin her söz benim için bal,
 Sen yakın dostsun, her zaman oldun misal,
 İki yurdum vardı, tamamını düşman aldı desene,
 Şimdi sana bir şey anlatacağım, kulak ver.

Asa olur dervişlerin elinde,
 Bakmayasın sözün iyisine kötüsüne,
 “Dert üstüne dert eklendi” derler,
 Ne yaparım, düşmanların kastına?

Yaşlı halimle gözyaşlarım sel oldu,
 Dert üstüne dert eklendi, bol(ca derdim) oldu,
 Ayaz'ın (bıraktığı) hüznün üzerine (hüznün ekleyerek),
 (Sen de mi gidiyorsun) Agayunıs hayrola?

Korbaşılar kenti nasıl gözetmişler,
 Gözlerinin önünde Awezhan'ı göndermişler,
 Uçmaya hazırlanırsın, kanatlarını düzeltirsin,
 Agayunıs hayrola?

Köroğlu der, gözyaşlarım göl oldu,
 Şambil'in etrafı ele güne kaldı,
 Ayaz'ın üzüntüsü içimi yakarken,
 Agayunıs, tek ümidim sensin.

Köroğlu'nun bu sözleri Agayunıs'ın kalbine oturdu. Köroğlu'na bakıp, bir evladının olmayışına için için ağlayarak bir söz dedi:

Garibin kalbi her zaman hüzn doludur,
Nereye giderse matem sarar durur,
Dinleyesin sözümü, birer birer söyleyeyim,
Tek sevincim Ayaz'dı, (anla) Köroğlu.

Bu faninin çoktur günahı,
Affeder umarım bizi Yaradan,
Nasip tükenmedikçe insan ölür mü,
Kulak ver de işit Şambil'in şahı.

Gözlerimden akar kırmızı kan,
Çıkıverse keşke bedendeki can,
Nasıl yaşarım bu dünyada,
Benim tek dayanağımdı Awezhan.

Hem ucu bucağı yoktur içimdeki derdin,
Ayrı düştün Awezhan gibi mert birinden,
Bilmez misin Köroğlu Han, söyleyeyim,
Ayaz'dı tek sahibi yurdunun.

Hey Köroğlu Şambil Bel'in Hanı sensin,
Ağzındaki dilden bal damlar,
Bilmez misin Köroğlu Han, söyleyeyim,
Ayaz kuvvetiydi Şambil yurdunun.

Bir söz ile Ayaz gitti yurdundan,
Ne sözler işittik şeker dilinden,
Ayaz'dı Şambil Bel'in sultanı,
Heyhat, kaçırdın elinden.

Küheylanın iyisini koşturamadı,
 İçimdeki derdin çokluğundan ağlar dururum,
 Hey Koroğlu, neden beni bu kadar hüzne boğdun?
 Bir evladın olmamasının sonucu budur.

Kötünün olduğu her yerden refah kaçır,
 Kötü insan iyilere iftira atar,
 Bu olanların hepsi kaderin cilvesi,
 Allah bizden bir evladı esirgedi.

Başını kaldırasın Şambil'in şahı,
 Fitilsiz yanmaz çıranın yağı,
 Ayazcan'dan ayrı yaşayacağımıza (ölelim),
 Hangi yüzle yaşarsınız bu dünyada?

Koroğlu Sultan bu sözleri işitip (üzüldü). Aslan gibi hırlayarak tek bir kelime etmeden meyhaneye gidip uzandı. Orada ölmüş birisinin yasını tutarcasına (hüzne boğuldu). Koroğlu ile birlikte kırk yiğit de bağırını toprağa verip, ölmüşçesine yere uzandılar.

Şimdi sözü Awezhan'dan işitin. Awezhan Mecnun Gök ata binip, hüngür hüngür ağlayarak yola koyulup, ver elini ata yurt diye gidiyor:

Gözünden akar kırmızı kan,
 Bırakıp Şambil Bel'i,
 Görecek olup Kunkar yurdunu,
 Gider bal Awezhan.

Allah'a sığınarak,
 Heybetiyle dünyayı savurarak,
 Yurdunu arkasına alarak,
 Gider bal Awezhan.

Yüreğinde hüznün ve külfet,
 Cesaretiyle dağı taşı koparak,
 Yüreğinde nedamet,

Gider bal Awezhan.

Sırrını kimseye söylemeden,
Düştü Bedbag yoluna,
Darılarak Şambil Bel'e,
Gider bal Awezhan.

Düşmanları dinlemedi,
Allah'a sığınarak,
Bedbağ'ın yolunu tutup,
Gider bal Awezhan.

Tek başına gözü yaşlı,
Her bir işi kadere bağlı,
Mecnun Gök atını kamçılıyarak,
Gider bal Awezhan.

Mecnun Gök'ü eyerledi,
Durmadan at koşturdu,
At koştukça parladi,
Ak kaftanı, altın zırhı.

Bilsen, bu iş önceden yazılmıştır,
Başımıza her ne geldiyse kaderdendir
At koştukça parladi,
İşlemeli altın kılıcı.

Altındaki atı tırıs gider,
Düşmanlar korkusundan titrer,
Üzerine giydiği kaftanı,
Güneş ışııyla parlar.

Kendi kendine konuşarak,
Yolda için için ağlayarak,

Yola koyuldu Bal Awezhan,
Gürcistan'ını, yurdunu arayarak.

Awezhan acı çekti,
İçine kaygı ve hüznü çöktü,
Allah diye yola koyuldu,
Ver elini ata yurdum diye.

Bindiği atına seslenir,
Tez ulaşsam diye iç çeker
Üzerine bindiği Mecnun Gök,
Yolu tırıs gider.

Gâh yavaş gitti gâh hızlı,
Awezhan'ın gönlü kırık,
Sıkılınca at koşturdu,
Bedbağ çölün çakıl taşlı eteğinde.

Kendi yurdunu istedi,
Mecnun Gök atı kızıştırdı,
Gönül verip at koşturunca,
Köroğlu Bey yâdına düştü.

Dört yıl Şambil'de kaldı,
Kendi yurdunu özledi,
Mecnun Gök'ün bastığı kara taş,
Çakmak misali çaktı.

Giydikleri çiçek gibi parlar,
Kükreterek at biner,
Mecnun Gök gece gündüz demeden,
Gürcistan'a doğru gider.

Issız çölde tek başına,
Dere tepe düz gider,
Sekiz gün hiç durmadan,
Gece gündüz sefer eder.

(gider) Yolların tadını çıkararak,
Dağların güzelliğini seyreyleyerek,
Derken akşam namazı vaktinde,
Gürcistan toprağını gördü.

Ayaz yaptığı iş kabullenerek,
Altın miğferini başına takarak,
Tam akşam namazı vaktinde,
Gürcistan yurduna geldi.

Awezhan, Mecnun Gök'ü kamçılıyarak gece gündüz yol gitti. (Yola çıkmasının üzerinden) sekiz gün sekiz gece geçtikten sonra Gürcistan'a geldi.

Şehrin kapılarına bakınca gördü ki, tek bir insanın bile sesi çıkmaz. Kapının önüne kara (kuşak) bağlanmış. Bir süre durdu. Hiçbir insan çıkmadı.

O zaman Awezhan kendi kendine konuştu: “Ben gidince şehrin padişahı öldü mü ki acaba? Yoksa başı dertte mi? Ne sebepten böyle oluyor” diye kapı bekçilerini çağırıp bir söz dedi:

Eteki nar mısınız?
Gözüme intizar mısınız?
Misafirim bu yerlerde,
Kapıcılar var mısınız?

Bilmeden her işin farkını,
Kapıya vurmuşlar kilidi,
Korbaşılar ordaysanız,
Açın kapı kilidini.

Çöllerde atımla ağlarım,
 Bu şehri iyi bilirim,
 Açın kapı kilidini,
 Türkmen elinden gelirim.

Mecnun Gök denen atım var,
 Türkmen denen zatım var,
 Şambil Bel'den gelirim,
 Kunkarşa'ya söyleyeceklerim var.

Dökülür gözümün yaşı,
 Geldiğim yer Bedbağ'ın dağı taşı,
 Açın kapı kilidini,
 Gelip, açasın korbaşı.

Gözümdeki yaş nevbaharı andırır,
 Kudretli Hakkın emriyle,
 Uzun yoldan gelirim,
 Şehrinizi görmeyi arzuluyorum.

Kırmızı güller derlerim,
 Şahına cevap veririm,
 Kapıyı açın beyler,
 Şehrinize gireceğim.

On beş yaşına girdim,
 Gözlerim yolu gözler,
 Açın kapı kilidini,
 Kunkarşah ile işim var.

Korbaşılar, Awezhan'ın bu sözlerini işitip, kapıya doğru geldiler. Kapıyı açıp baktılar ki, yüzündeki ışık karanlık evi aydınlatacak kadar parlak, ikiye bölüp ördüğü saçları beline kadar uzanan, yüzü elma gibi kızaran, görenlerin aklını alan bir çocuk gelmiş, bekliyor. Onun Awezhan olduğunu hiç kimse çıkaramadı. Korbaşılar onu görünce, “Maşallah, Türklerde de

böylesine yakışıklı, böylesine güzel çocuklar varmış” diye hayran oldular. Kunkarşa ise dört yıldan beri Awezhan’ın (hasretini çekip), ölmeden mezara girmişti. Hiç kimse ile konuşmuyor, yatağa düşmüştü. (korbaşılar), biz bunu Kınkarşa’ya götürelim. Bu çocuk Awezhan’a göre dört kat daha güzelmış. Onu, Kunkarşa’nın hizmetine götürürsek bize hiçbir şey demez diye düşünerek Awezhan’ı peşlerine takıp, doğruca Kunkarşa’ya gittiler. (otağa gelince) Awezhan’ı dışarıda bırakıp, korbaşılar içeri girdiler. Kunkarşa’ya selam verip, bin dereden su getirerek dertlerini anlatmaya başladılar.

Sararmış hicranda tarzım var,
Faniyim, tek bir Allah'a borcum var,
Kunkarşah'ım kulak veresin sözüme,
Şimdi sana birer birer anlatacaklarım var.

Size hizmet gösterip, elinizden tadacağım rızkım var,
Ayaz gibi sararmış kızıl yüzüm var,
Kulak veresin anlatacaklarıma,
Size söyleyeceğim acayip sözüm var.

Bugün birisi gelmiş yüksek vadiden,
Doğmuş büyümüş Köroğlu'nun yurdunda,
Sözüme kulak veresin Kunkarşa,
Bir çocuk gelmiş Türkmen elinden.

Çobanların sahibi olur derler,
Padişahların her zaman elçisi olur,
Sorduydum, bana böyle cevap verdi,
Ben dedi Türkmen elinin elçisiyim.

Altında Mecnun Gök adlı atı var,
Ben bilirim kalpak denen zatı var,
O bir Türkmen elinin elçisidir,
Sana söyleyeceği maruzatı vardır.

Elinde vardır serveti,
 Bir görsen, Rüstem gibi heybeti,
 Huzuruna çıkınca sınarsın,
 Awezhan kadar var azameti.

Kendisi genç biri, dili Türkçe,
 Kafasına takmış, Nogay börtü,
 Kendi gözlerinle yüzünü görünce,
 (Anlarsın) Ayaz'dan dört kat daha zarif.

Hizmetine şahlar gelir piyade,
 Dağda uçan şahin kadar vardır heybeti,
 Kapına gelmiş bekler o pehlivan,
 Güzelliği Awezhan'dan ziyadesiye üstün.

Görseniz, duruşu düzenli,
 Kendisi yolda yorgun düşmüş,
 Görünce inanırsın Kunkarşa,
 Ayaz'ından dokuz kat daha iyi.

Kunkarşa, gelen genci bir görelim diye Ayaz oğlanın yanına gitti. Awezhan Şambil'e gelesi (eskisinden) dokuz kat daha güzelleşmişti. Onu Kunkarşa dışında kimse tanıyamadı. Kunkarşa Ayaz oğlanı (hemen) tanıdı. Koşarak gidip, kucaklayıp, her iki yüzünden öpüp, artık ölsem de gam yemem diye yurdunu Awezhan'ın emrine verip, nice güzel sözler sarf ederek dedi:

Ey yarenler, dört yıl yandığım az mı?
 Bilemedim elimde şahin var mı?
 Bu gerçek mi yoksa rüya mı, bilemedim,
 Karşımdaki kaçırılan tek evladım Ayaz mı?

Altımda var bineceğim bineğim,
 Herkese sorup soruşturdum,
 Ey yarenler bu gerçek midir yoksa rüya mı,

Ne zaman yandı sönen ışığım?

Benim hüzünlendiğimi bilmiş,
Yaradan bana merhamet etmiş,
Hemen yerinizden kalkıp selam verin yarenler,
Kaçırılan şahinim Ayaz gelmiş.

Senden dolayı soldu yüzümün rengi,
Az kalsın çıkacakti bedenimdeki can,
Saçlarına kurban olsun babacığın,
Sağ salim döndün mü Awezhan?

Her söz çıkar senin şahsından,
Sorarım evvel hali hatrını,
Dört yıl oldu sen gideli Şambil'e,
Kurban olayım oğlum boyuna.

Er yiğit er meydanı görünce hazırlansın,
Ya Allah düşmanın eli kolu bağlansın,
Sağ salim geldin mi ay ışığım,
Baban kurban olsun boyu posuna.

Kafama taktığım altın miğferdir,
Küheylana taktığım altın kemerdir,
Sağ salim geldin mi ay ışığım,
Baban kurban olsun boyu posuna.

Toplayasın artık taze gülümü,
Senin hasretinle çektim zulümü,
Kurban olayım sana Bal Ayaz,
Sana verdim Gürcistan yurdunu.

Nicelerine gösterdim kahrımı,
 Hemen söyleyin kim çeker zehrimi,
 Baban heybetine kurban olsun,
 Sana verdim Gürcistan şehrini.

Defterimdeki borcumu harcımı,
 Feleğe devrettim bahtımı,
 Ahu gözlü, şirin sözlü Bal Ayaz,
 Sahibi olasın altın tahtımın.

Göreceğim gün varmış senin yüzünü,
 Bana söyleyesin içindeki derdini,
 Sahibi olasın artık altın tahtımın,
 Sevincimden kırk gün düzenleyeyim düğününü.

Kim bilir içindeki düşünceyi,
 Görünce sevindim, yüzünü,
 Kabül edersen güzel saçlı Bal Ayaz,
 Sana verdim Gürcistan yurdunu.

Kunkarşa der, gönlümdedir figanım,
 Derdinden tenimde kurudu dermanım,
 Şükür Allah'a artık gördüm yüzünü,
 Artık ölsem de yoktur gamım.

Kunkarşa bu sözleri söyleyip, altın tahtını, Gürcistan şehrini, sıra sıra dizilen develeri, hazinedeki malı mülkünü Awezhan'a verdi. Kendisinin sultanlık mührünü de devredecek oldu. Kunkarşa, Awezhan'ın şerefine kırk gün düğün düzenledi. Bir an olsun bile yanından ayrılmadı. Düğün bitince Awezhan yerinden kalkıp, saygıyla elini göğsüne götürüp eğilerek: “hey padişah-ı âlem, bu yurttan gideli dört beş yıl oldu. Babamın öldüğünü Şambil'deyken işitmiş, ruhuna fatiha okumuştum. Şimdi burada öz kız kardeşimle garip anam var. Benim geldiğimi işitip, görmek istiyorlardır. Şimdi bana izin verin. Ben onlara gidip özlemimi gidereyim” dedi. O zaman Kunkarşa, “Hey Awezhan, sabredesin. Bir süre sonra gider gelirsin.

Lakin sen genç oldun, genç olmana rağmen baş oldun. Sana bir kaç sorum olacak. Biliyorsan cevap ver” dedi. Kunkarşa sual etti. Awezhan cevap verdi:

Kunkarşa:

Şimdi sana söyleyim evladım,
Ne yapsa hakkıdır yaradan mevlam,
Birkaç sorum vardır, sorayım,
Sualime cevap veresin Awezhan.

Yeryüzünü teker teker dolaştın,
Misafirlik yurdunda çok kaldın,
Evvelki sorum şudur Ayazcan,
Atların iyisini nerede gördün?

Kalbimde bıraktın sayısız elem,
Elemden ağladım subh-ı dem²⁴
İkinci sualım şudur hey oğlum,
İnsanın iyisini nerede gördün?

Bey oldun bal Ayaz Şambıl Beli'ne,
Yetiştin oğlum Köroğlu'nun elinde,
Her faninin vardır bir peygamber dininde,
Din'in iyisini nerede gördün?

Bal Ayaz gönlümü size vereyim,
Her ne derssen sözünü dinleyeyim,
Bir sorum daha var sorayım,
Yiğidin iyisini nerede gördün?

Bu sözleri söyler size Şah Kunkar,
Gece gündüz yasını tuttum,
Yine bir sorum daha var oğlum,
Yurdun iyiysini nerede gördün?

²⁴Subh-ı dem- Osmanlıca: sabah vakti

Bal Ayaz, Kunkarşa'dan bu sözleri işitip, gördüklerinin tamamını birer birer anlatmaya başladı:

Dünyayı birer birer gezdim,
Şambil yurduna han oldum,
Gördüklerimi birer birer anlatayım Kunkarşa,
Yurdun iyisini Şambil'de gördüm.

Birbirleriyle oynar, dış geçirirler,
Onu binen yiğidin gönlü şenlenir,
Havada uçan kuştan bile hızlıdır,
Atların iyisini Şambil'de gördüm.

Awezhan şimdi farkına vardı,
Gürcistan'ın etrafını dolaştı,
Atlarınız var ki, bir yayadan geri kalır,
Atların kötüsünü sizlerde gördüm.

Yiğitleri şirin candan vazgeçer,
Hayduttan insan kaçırır,
Henüz ölmeden kefenini biçer,
Yiğidin iyisini Şambil'de gördüm.

Su olup taşacak hiçbir yiğit yok,
Düşmanı görünce gözyaşlarını döker,
Gürültü kopsa dört bir yana kaçır,
Yiğidin kötüsünü sizlerde gördüm.

Bülbül denilen kuş öter kıyıda,
Şahlar onu görünce bahtiyar olur,
Rüstem'den daha cesaretliler,
Pehlivan yiğitleri Şambil'de gördüm.

Kül olup yanınca, sonum geldi diyen,
 Bir can olsun derdimize feda diyen,
 Bir ağacı yontup Huda diyen,
 Putperest cahili sizlerde gördüm.

Bir tarafta Teke Yaumıt eli var,
 Diğer yanda Heudek denen gölü var,
 Her yiğidin senin gibi doksan kölesi var,
 Aslan yiğitleri Şambil'de gördüm.

Awezhan bu sözleri söyledi. O zaman Kunkarşa, Awezhan'ın yiğidin iyisini, atın iyisini, Dinin iyisini Şambil'de gördüm demesine çok kızdı. Kunkarşa'nın gözleri fal taşı, bıyıkları iğne gibi oldu. Ağzından köpükler saçarak “Awezhan Köroğlu'nun dinine girmiş. Buraya özünü kaybetmiş de gelmiş. Hey celladlar, dar ağacını kurun” diye emir verdi.

Sönecek oldu kalbimdeki neşe,
 İnsanoğlu türlü belalara karışır,
 Şimdi bir söz söyleyeceğim sizlere,
 Buraya gelin korbaşılar, cellatlar.

Ayaz, Köroğlu'nun dinine girmiş,
 Şambil Bel'e gönlünü vermiş,
 Gelin hele kelle alan cellatlar,
 Ayaz oğlan özünü kaybetmiş de gelmiş.

Bal Ayaz'ın bilmediğini bildirin,
 Elmas ile yürek bağrını deştirin,
 Ayaz özünü kaybetmiş de gelmiş,
 Gelin cellatlar bal Ayaz'ı öldürün.

Bakmayın gözünün yaşına,
 Karga kuzgun yesin bunun leşini,
 Dar ağacına götürün Ayaz'ı,
 Merhamet etmeyin, alın kellesini.

Merhamet etmeyin gözlerinden yakan yaşa,
 Hiç kimseyi yaklaştırmayın yanına,
 Ayaz özünü kaybetmiş de gelmiş,
 Cezasını verin tek başına.

İki gözü lale gibi yaşarsın,
 O gelmiş, yüksek dağları aşıp,
 Awezhan'ı altın dar ağacına asın,
 Dar ağacı seytretsin bugün temaşa.

Bal Ayaz'ın kalbini deşin,
 Etini parça parça kesin,
 Ayaz özünü kaybetmiş de gelmiş,
 Bal Ayaz'ın kafasını kesin.

İnleyerek elime sazı alayım,
 Laçine ördek kaz avlatayım,
 Kunkarşa'nın sözünü işitin,
 Kesin dinden dönen Ayaz'ı.

Awezhan bu sözleri işitince üzüldü, ağladı. O sırada yüz cellat gelip, (Awezhan'ın) boynuna ip geçirip, sürükleyerek dar ağacının dibine götürdüler. Derken, (Awezhan'ın) yedi yaşındaki kız kardeşi ile anası, (Kunkarşa'nın) emrini işitip, yalın ayak koşarak evden çıkıp, “hey gidi ağam” diye ağlayarak geldiler. Biçare annesi Gülayım, cellatların eline yapışıp, baş kahyalara bakıp, hüngür hüngür ağlayarak bir söz dedi:

Ey yarenler, kulak verin sözüme,
 Yaş yerine kan akar, her iki gözümden,
 Nedir bu hadise, neler oldu yarenler,
 Bunca işkence edersiniz kuzuma?

Kim inanır senin kurnaz sözüne,
 Kılıcını sokasın kınına,
 Ben söyleyim size yarenler,

Ayaz oğlum niye gelmiş yurduna.

İyice bulaştım hicrana, gama
Dayanamam artık keder ile eleme
Size bize ne olmuş yarenler,
Bu kadar işkence edersiniz oğluma.

Ayaz'a göstermeyesin kahrını,
Ejderha gibi saçmayasın zehrini,
Günahını bağışlayın yarenler,
Ayazcan'ım gelmiş şehrine.

Ecel geldiğinde insan korkar canından,
Kuzum, niye geldin Köroğlu'nun yurdundan?
Bütün beyler şimdi gidip söyleyin Şahınıza,
Ayaz'ımdın kaşık kadar kanını bağışlasın.

Baharda toplarım taze gülleri,
Güllerin aşığı daim bülbüldür,
Kendi yurdum diye gelmiş bal Ayaz,
Ayaz'ı öldürmek ister, Han'a ne oldu?

Awezhan'ın anası bu sözleri söyledi. O zaman beyler kendi aralarında danıştılar. “Ayaz gibi oğlan yeryüzüne yüz yılda bir kere bile gelmez. Öldürürsek ölür gider. Kederini Kunkarşa çeker. Şahımıza gidip, Awezhan'ın canının bağışlanmasını isteyelim. Sonra zindana atıp, kırk gün nasihat edelim. Belki o zaman Köroğlu'nun dininden döner. Dönmezse günahı boynuna, işte o zaman öldürürüz” diye konuştular ve padişaha gidip, (Awezhan'ın canının bağışlanmasını istediler). Onu dar ağacından kurtarıp, zindana atıp, her gün sabahtan akşama kadar nasihat vermeye başladılar. Ancak onlar “Köroğlu'nun dininden dön” diye ne kadar nasihat verdiyseler de işe yaramadı. Ayaz asla kabul etmedi. Böylece aradan otuz gün geçti. Awezhan'ın Balayım adında bir kız kardeşi vardı. Ağabeyimi görsem diye özlemini çeker dururdu. Ancak hiç vakit bulamamıştı.

Günlerden bir gün zindan bekçisine rica edip, gece yarısında izin alıp, zindanda yatan ağabeyinin yanına geldi. Zindanın kapı ağzından bağırarak biricik ağabeyim orda mısın diye sordu.

Aydınlık dünyayı bir kere olsun görmeyi ister misin?
Gece gündüz demeden bunun gerçekleşmesini bekler misin?
Ben, yanıp kül olarak, perişan bir şekilde geldim yanına,
Kuyudaki biricik ağabeyim var mısın?

Her ne buyurursan yapmaya hazırım,
(Zindanın) tam dibine seni göreceğim ümidiyle bakarım,
Ben, yanıp kül olarak, perişan bir şekilde geldim yanına,
Zindandaki garip ağabeyim var mısın?

Hak Têâla bağışlasın canını,
Saçmasın Kızılbaşlar kanını,
Ben, yanına geldim seni sorarım,
Yaşıyorsan anlatasın halini.

Mollalar alır zir ü zeberi²⁵,
Ustalar alır eline teberi²⁶
Bakıyorum ama (zindanın) tam dibinde gözükmüyorsun,
Yaşıyorsan veresin bana haberini.

Seni arayarak geldim adına kurban olduğum,
Köşek gibi ağlarım, titreyerek,
Garip anan da sefil halde ağlar durur oğlum diye,
Ayrılık yürek bağrını kül eder.

Senin derdin kalbimi yaraladı,
(Gözlerim, seni)Bir kere olsun görsem diye aradı,
Canım anam özlemini çekip,
Gece gündüz seni Hak'tan diledi.

²⁵Zir ü zeber: Altüst, darmadağın, karmakarışık.

²⁶Teber: Uzun saplı, ağzı ayça biçiminde küçük ve hafif balta.

Balayım der, teslim oldum kadere,
 (ama yine de) Ecelinin gecine sevinirim,
 Yaptığımız hangi iş Allah'ın hoşuna gitmedi de acaba,
 Seni zindan, kuyu içine attı?

Zindan içinde yatan Bal Ayaz, Balayım'ın sözünü işitince iç çekerek ağladı. Morali bozulup, için için akıttığı gözyaşları yakasına damlayarak Awezhan kız kardeşi Balayım'a bakıp, anlattı:

Yakardım her insanoğlu gibi Huda'ya,
 Kurban olduğum, canımı daha fazla acıtma,
 Şimdi ben de sana bir şey söyleyeyim,
 Gözyaşlarına ağabeyin kurban olsun.

Mert yiğitler meydan içre saldırsın,
 Ya Allah düşmanın eli kolu bağlansın,
 Ağabeyin için ağlamayasın Balayım,
 Gözyaşlarına ağabeyin kurban olsun.

Savaşta yağız ata bindim,
 Artık dönüp, görüşemeyeceğiz,
 “Ağabeyciğim” diye ağlama Balayım,
 Sesin kalbimi perişan etti.

Olanların hepsi Allah'ın işidir,
 Allah'ın elindedir insanoğlunun kaderi,
 “Ağabeyciğim” diye ağlama Balayım,
 Kül etti beni, gözünün yaşı.

Anlatmaya devam edersem üzüntü içimi kaplar,
 Artık evvelki gibi değildir hâlim,
 Bugün geldin (ama) bugünden sonra gelmeysin,
 Gözyaşlarına kurban olduğum ay ışığım.

Düşmanın çektiirdiği acı kalbimi derinden yaraladı,
Allah, her insanoğluna sığınacak kapı versin,
Bugün geldin (ama) bugünden sonra gelmeyesin,
Heybetine kurban olduğum ay ışığım.

Bu düşmanlar kuvvetini bildirir,
Elmas ile yürek bağrını deldirir,
Bugün geldin (ama) bugünden sonra gelmeyesin,
Öğrenirlerse eğer korbaşılar, seni öldürür.

Mollalar alır mürekkep ve kalemi,
Bilseler kalbimdeki bu gam ve kederi,
Görüşür müyüz, görüşmez miyiz bilemem,
Garip anamıza götür selamımı.

Göremedim onun nurlu yüzünü,
Kulak asmadım şeker gibi sözüne,
Balayım, anneme selamımı ilet,
Emzirdiği sütünü helal etsin.

Öfkeden bakmadım onun yüzüne,
Kim dayanır kalbimdeki ateşe,
Gidersen, selam söyleyesin kederli anama,
Anam razı olsun emzirdiği sütüne.

Gece gündüz kan ağlayıp evhamlanacaktır,
Hüzünden kanatları kırılmış gibi hissedecektir,
Selam söyle, Balayımcan anama,
Sekiz gün sonra bizi kaybedecektir.

İyilerin asa olur elinde,
Bakasın sözün iyi kötüsüne,
Nasip olursa yine görürsün ağabeyini,
Sekiz gün sonra darağacının dibinde.

Heudek Göl'de avladım kuşumu,
 Allah rast getirsin işini,
 Sağken görüşeceğimiz günler artık yok,
 Yine görüşünceye dek garip kardeşim elveda.

Artık benim durumum belirsiz,
 Huda'm sizi sağ salim eylesin,
 Yine görüşünceye dek sağlıklıcakla kal,
 Sizlere kavuşmak kuşkulu bir hal aldı.

Awezhan der, ben için için ağlarım,
 Kudretli Allah ne buyurursa kabülumdür.
 Yine görüşünceye dek sağlıklıcakla kal Balayım,
 Garip kardeşim, görüşünceye dek elveda.

Ayaz oğlanın bu sözlerini işiten kız kardeşi Balayım, için için inleyerek, ağabeyi ile vedalaşıp evine döndü. Awezhan da üzüntüye kapılıp, yolbars gibi inleyerek morali çöküp, kalbi delinip, bu dünyadan ümidini kesip yatmaya devam etti.

Şimdi ise sözü Köroğlu'ndan işitin. Köroğlu, Awezhan gittikten sonra, onun bıraktığı derin üzüntüden dolayı kırk yiğidi ile tek kelime konuşmadan bağrını yerden kaldırmadan yattı. Aradan bir ay geçti. Öğle namazına doğru Ağayunıs Melek, Şambil'in ortasında “vay kuzum” diye ağlayarak dolaşıyordu. (O ağladığında) sanki gökyüzü ile yeryüzü de ağlardı. Halk arasında Awezhan'ın kadir kıymeti o kadar arttı ki birisi çıkıp, bir avuç toprağı gösterip, burada Awezhan'ın ayak izleri var derse Köroğlu ile kırk yiğidi (o toprağı) bin altına satın alıp, sırayla gözlerine sürer oldular. Böylece otuz iki gün geçti. Günlerden bir gün Köroğlu yiğitlere bakıp, “Hey yiğitler, Awezhan diye ağlar, hiçbir şey yapmadan yatmaya devam edersek hepimiz ölür gideriz. Gayri kalkın, ata binin. Bal Heudek Gölü'ne varıp, Awezhan'ın dolaştığı yerleri görüp, kuş avlayıp, gönül eğlendirelim” dedi. Ve ekledi:

Kırk yiğidim namert ile sırrını paylaşma,
 Bahadırların sağlını alan namertlerdir,
 Bir sözüm var, kafanızı kaldırın,
 Hemen kalkıp, tez bineniz şahbaz ata.

Sırrını söyleyemeyesin namert ile yabancıya,
 (Söylersen) sonunda seni utandırır,
 Kalkın yiğitler, hemen binin,
 Harlatarak Seddibes küheylan ata.

Allah hepinize zenginlik,
 Kiminize irade ve azim bahşetsin,
 Yiğitlerim, harlayan küheylanı yakalayıp,
 Altın eyerlerini eyerleyin.

Söylediklerim tüm yurda yayıldı,
 Yaptıklarına dost düşman razı geldi,
 Eyerin üzerine iyice örtünüz,
 İpek dokumalı kırmızı örtüyü.

Gece gündüz demeden erlik gösteririm,
 Düşmanlara zorluk gösteririm,
 Binin kırk yiğit, kendinize yakışanı,
 Altın eyeri atın üzerine serin.

Küheylanın belini sıkıca bağlayın,
 Şahlanıp Şambil'in yoluna çıkın,
 Kırk yiğidim, harlatıp ata binin,
 Haydi gidelim, Heudek Gölüne.

İşitiniz Köroğlu'nun sözünü,
 Tattınız benim gibi er birinin tuzunu,
 Kalkın artık Heudek Göl'e gidelim,
 Belki görürüz/buluruz Ayaz'ın izini.

Köroğlu'nun sözünü işiten kırk yiğit isteksizce ve gönülsüzce atlarına binip, Köroğlu ile birlikte Şambil'in kapısından çıkıp, yola koyuldular. Bal Heudek Gölüne varınca Awezhan'ın dolaştığı toprakları görüp, yeniden moralleri bozulup, kalpleri kan ağlayıp, her biri bir yerde kara toprağı kucaklayıp ağlaya ağlaya namaz vaktine kadar yattılar. Derken

Şambil'e doğru gelen atlılar gözüktü. Köroğlu, ansızın Gürcistan tarafından gelmekte olan tüccar topluluğunu görünce önlerine çıkıp, selam verdi. Awezhan'dan haber almak için zekât verip, yiğitlere/tüccarlara, “nereden gelip, nereye gidersiniz” diye sordu.

Bana Köroğlu diyebilirsiniz,
Bizi dost belleyesiniz,
Ben sorarım şimdi size yarenler,
Tüccarlar, nerelerden gelirsiniz?

Siz anlayın, benim gibi Bey'in dilinden,
(geliriz) Azap görüp, yorulup Bedbağ Gölü'nden,
Şimdi sorarım size kervanlar,
Tüccarlar, nerelerden gelirsiniz?

Tatlı ile şekerden daha güzel sözüm var,
Gözlerim geldiğiniz yolları arar,
Biliyorsanız haberini söyleyin,
Benim sizlere soracağım sorum var.

Hey kervanlar, işitiniz âh u zârım,
Ayaz idi benim medar-ı iftiharım,
Biliyorsanız haberini söyleyin,
Elimden kaçırdım yırtıcı şahinimi.

Uçtu gitti benim elimden,
At izini gördünüz mü Bedbağ Gölünden?
Biliyorsanız haberini söyleyin,
Bir şahin kaçırdım Şambil Bel'inden.

Yedeğindeki sıra sıra deve midir?
Develerin üzerindeki mücevher midir?
Awezhan'ım gidip doğduğu yere,
Gönlünü Kunkarşa'ya kaptırdı mı?

İnsanlar, Köroğlu'nun yüzünden korkar,
Onun iki gözünden nurlu ışıık saçır,
Kervan başı şimdi sana sorarım,
Bilerseniz, haber verin Ayaz kuzumdan.

Yanıp, kül olduğum için ederim eyvah,
Huda verdikçe kullara ederim penah²⁷,
Ayaz oğlum Kunkarşa'ya gitti ama,
Onu evvelkisi gibi görür mi Kunkarşah?

Köroğlu bu sözleri söyledikten sonra kervan başı Köroğlu'na Gürcistan elinden geldiğini söyleyip, görüp, bildiklerini anlattı.

Düşündüm de dünya dediğin yer fani,
Allah'ın elindedir insanın canı,
Gördüklerimi birer birer anlatayım,
Kulak verip, dinle Şambil'in Han'ı.

Padişahlar okur zir ü zeber²⁸,
Ustalar alır eline teber²⁹,
Gördüklerimi birer birer anlatayım,
Kulak verip, dinle Şambil'in Han'ı.

Bu dünyada mal-mülkü toplamak (nafiledir),
Hiç biri işbu dünyaya kalmamıştır,
Awezhan'dan haber vereyim,
Kuzun burdan çıkıp Gürcistan'a vardı.

Ayrılık belası toptan alamettir,
İyileri kötüler ayıplar durur,
Gördüklerimi birer birer anlatayım,

²⁷Penah: Sığınılacak yer.

²⁸Zir ü zeber: Altüst, darmadağın, karmakarışık.

²⁹Teber: Uzun saplı, ağzı ayça biçiminde küçük ve hafif balta.

Kuzun sağ salim (Gürcistan'a) vardı.

Ben söyleyim, oğlun Şambil'den vardı,
Güçlük çektireni hüzne boğdu,
Gürcistan'a Ayaz oğlan gelince,
Şah tarafından çok iyi karşılandı.

Kunkarşa Awezhan'ı eskisi gibi gördü,
Kırk gün durmadan uğruna toy verdi,
Ne zaman ki toy bitince Kunkarşa,
Yurdun iyisini ona sordu.

Nice bağların taze güllerini topladın dedi,
Genç olsan da pek çok yeri gördün dedi,
Atın, yiğidin ve dinin iyisini,
Nerede gördün diye sordu Kunkarşa.

Yoldaş kişi bilir bineğini,
Şen şakrak geçirmiş (Şambil'de) gününü,
Kılıcını oynatır sırtında,
Ayaz çok övdü senin mezhebinle dinini,

Gıyrat'ın altında, elinde yuları,
Kunkarşa Awezhan'ın sözlerine inanamadı,
(Ayaz) senin kırk yiğidin ile dinini iyice yüceltip,
Kunkarşa'ya öylesine övdü.

Çoğu düşman neler demez arkandan,
Bir söz ile Ayaz gitti yurdundan,
Çıkınca Kunkarşa'nın huzuruna,
Kılıcını salladı sırtından.

Kunkarşa Awezhan'ı saygı gösterdi,
Ama Kunkarşa'nın düşündüğü gibi olmadı,

Sonunda ayağını elini bağlayıp,
Kunkarşa Awezhan'ı zindana koydu.

Kulak vermem dedi söylediğin sözüne,
Oyarım dedi iki şehla gözünü,
Öldürecek oldu kırk gün sonra,
(ama yine de) Ayaz kuzun dediğinden dönmedi.

Ayaz oğlun zindan içinde yatıyor,
Gece gündüz durmadan ağlıyor,
Ayaz'ın zindana atılmasına sebep olan,
Namert kırk yiğit burada ne beklersiniz?

Kervan başı: “hey kırk yiğit, vay Köroğlu, Awezhan sizlerin kılıcınızı yücelteceğim diye zindana atıldı. Eğer siz şu an itibariyle onu aramaya çıkmazsanız, sekiz gün sonra (Kunkarşa) Awezhan'ı dar ağacına asarak öldürecek. Awezhan ölmeden giderseniz eliniz boş dönmezsiniz. Ancak Awezhan siz gitmeden ölüp giderse iki eli yakanızda olur” dedi yoluna devam etti.

Köroğlu Sultan, için için ağlayıp ah çekip, bu Awezhan bizlerin kılıcını yüceltmiş. Buradan tez gidip Awezhan'ı düşmanın elinden kurtarmazsam üzerime giydiğim kadın giysisi olsun diye doğrudan Şambil'e geri dönüp, bütün yiğitleri silahlandırıp, şarayna³⁰, kalkan, mızrak, yaylarını verip, şahbaz ata binip, ver elini Gürcistan diye yola koyuldu.

Defterdeki siyah hatlar,
Yolu tutar seyyah atlar,
Allah diye yola koyuldular
Beyler Gürcistan'a doğru.

Gözlerinden akan yaş doldu,
Birbirlerine yoldaş oldu,
Beyler, Allah diye yola koyuldular,
Köroğlu Sultan baş oldu.

³⁰Şarayna: Bir tür silah.

Altın üzenği kayışı taktılar,
Yağız ata zırhı yüklediler,
Gece gündüz demeden yol aldılar,
Harezm şehrini geçtiler.

Giydikleri çiçekler gibi parlar,
Bindikleri atlar harlar,
Sefer edip gece gündüz,
Gürcistan'a doğru giderler.

Küheylan atlar harlar,
Altın kalkanlar parlar,
Allah diye beyler yola koyuldu,
Bayraklar, sancaklar dalgalanır.

Yedekteki beygirler şımarır,
Gıyrat taşı parçalar,
Koroğlu Bey'in sancağı,
Beylerin elinde parlar.

Atlarında süslü kumaş,
At koştururlar yavaş yavaş
At koşturdukça parlar,
İpek şeritli altın zırhlar.

Küheylanlar oynaşırlar,
Görenlerin gönlü hoş olur,
Beyler yola koyuldu,
Kızıl kaftan ateş gibi parlar.

Hiç kimse çıkmaz yollarına,
Elmas kılıç bellerinde,
Allah diye beyler yola koyuldu,
Düşerek Bedbağ çöllerine.

Gece gündüz saydılar yıldız,
 Gah durdular, gah yalnız,
 Allah diye beyler yol aldı
 Sekiz gece, sekiz gündüz.

Merhem sürüp gönüldeki derde,
 Bülbül gibi konacak oldular bağa,
 Sekiz gece sekiz gündüz yol gittikten sonra,
 Vardılar Bedbağ Dağına.

Köroğlu Sultan gece gündüz dembe dem ata kamçı vurup, sekiz gün sonra Bedbağ Dağının zirvesine vardı. Sabah ezanı vaktinde Köroğlu Sultan abdestini tazeleyip iki rekat namaz kılıp, önce Allah'a sonra pîrlere sığındı. Awezhan'ı özleyip, kırk yiğidin önüne düşüp yola koyuldu. Kırk yiğidi Hasanhan'ın emrine verip yoluna devam etti. Hasanhan, Gürcistan topraklarını görünce kırk yiğide mertçe bir şey söyledi.

Kudretli Allah'tan habersiz hiçbir iş olmaz,
 Önünüzde gözüdür Gürcistan toprakları,
 Kulak verip dinleyin kırk yiğit,
 Size bakıp, anlatacakakları var Hasanhan'ın.

Şambil eli artık arkanızda kaldı,
 Artık dolaştığınız topraklar Bedbağ yolu,
 Gözünüzü dört açıp bakasınız yiğitler,
 Dumanın çıktığı yer düşman yurdudur.

Erken gelmiş Gürcistan'ın baharı,
 Dumanın çıktığı yer düşman şehri,
 Gözünüzü dört açıp bakın yiğitler,
 Biliriz, Awezhan'ın âh u zârını.

Yaradan bizlere yar ve yardımcı olsun,
 Şu parlayıp duran düşman minaresidir,
 Yol açayım atlarınıza binin yiğitler,

Gürcistan'ın halkı ile yurdu bahar gibidir.

Awezhan'ın cesaretini kırmak için,
Gönlündeki hırsını gösterecek olmuş,
Bakın, Bal Ayaz'ı sallandırmak için,
Kunkarşa, altın idam sehpasını kurdurmuş.

Atınızı koşturasınız obada yüksekte,
Kılıçlar parasın erlerin elinde,
At koşturup, kırmızı kan akıtıp,
Bir vuruş yapalım darağacının altında.

İşitin yiğitler şimdi sözümü,
Ayaz için gözlerimi yola dikerim,
Savaşıp, altın darağacının önünde,
Kurtaralım kardeşim Ayaz'ı.

Evvelden kaderde yazılmıştır bu işler,
İnşallah gördüğümüz rüyalar hayırlı çıkar,
Kızıl kana boyayın şimdi yarenler,
Parlasın elde altın kılıçlar.

Düşman denen her zaman el olur,
Hasmımızın akan kanı sel olur,
Allahü Têâlam kısmet ederse eğer,
O darağacının altında kıyamet olur.

Hasan Han bu sözleri söyledi. Kırk yiğidin arasında Töbek denen bir bahadır vardı. Kendisi tacik idi. Kandihar şehrinden gelmiş, Köroğlu Han'a yiğit olmuştu. Awezhan gideli Töbek Bahadır, çok üzgündü.

Ama Köroğlu Sultan Awezhan'ı aramak için atlanıp yola çıkacağı zaman Töbek (ne yapacağını şaşırmıştı). (gitmeyip) kalmayı seçeyim demiş ama Köroğlu'ndan korkmuştu. Kalmayıp gideyim demiş ama ileride ne olacağım diye ürkmüştü. (korkudan) kavak yaprakları gibi

titreyerek Hasanhan'ın huzuruna geldi. Kanı çekilip, rengi kaçıp, titreyerek at üzerinde de doğru düzgün oturamadan “atını, kaftanını al, artık yiğit olmam” dedi.

Asla emir almam,
Verdiğin ata binmem,
Hasanhan şimdi işitesin,
Verdiğin nimeti almam,
Bundan böyle yiğidin olmam.

İçtim demli çayını,
Bindim, (binesin diye) verdiğin tayına,
Sekiz batpan³¹ buğday vermişti,
Alsın verdiğі buğdayını,
Bundan böyle yiğidin olmam.

Şimdi dinleyin sözümü,
Köroğlu, han seçti seni,
On bir batpan arpa vermişti,
Alsın verdiğі arpasını,
Öyle ki artık yiğidin olmam.

Töbek bahadır bunu bilip,
Sarı şahban ata binip,
Çıkardı otuz tengeyi³²,
Verdi at yemi diye,
Bundan böyle yiğidin olmam.

Önümüzde kalabalık duran düşmandır,
Bindiği at küheylendir,
Düşsün diye at üzerinden,
Vermişsiniz huysuz bir at,
Bundan böyle yiğidin olmam.

³¹Batman: Ağırlık ölçü birimi.

³²Tenge: Para birimi.

Kendisi huysuz, rengi sarı,
 Vermişsiniz beş batman darı,
 Bineceęim an dūřūr,
 Kendisi huysuz, eti zayıf bu at,
 Ben asla yiğidin olmam.

Helal sūtünü emziren anam kaldı,
 Bir ev dolusu değerli taşlarım kaldı,
 Yürüyüşüyle ata bile taş çıkatan,
 Yorga katırım kaldı,
 Bundan böyle yiğidin olmam.

Gördüm düşman topraklarını,
 Ayaz oğlanın zâtını,
 Bineyim desem huysuzlanır,
 Alsın Koroğlu atını,
 Vallahi yiğidin olmam.

Bir ev dolusu ardıç ağaçlarım kaldı,
 Sepet dolusu tohumlarım kaldı,
 Bir kıyafet işliyordum,
 Bitmekte olan hırkam kaldı,
 Bundan böyle yiğidin olmam.

Evde vardı iki tazım,
 Ve de on bir kazım,
 Ümit ile beslediğim,
 Geride kaldı dört horozum,
 Bundan böyle yiğidin olmam.

Bomboş kaldı topladığım malım,
 Töbek der ki budur pişmanlığım,
 Kara gözlü, şirin sözlü,
 Ağlayarak kaldı seher yârim,

Ölsem de yiğidin olmam.

Hasanhan Töbek Bahadır'ın bu sözlerini işitince çok sinirledi. Kılıcını kınından çıkarıp, sinirden tüyleri diken diken olup, Töbek Bahadır'a bakarak dedi:

Ben, Bahadır Hasan'ım,
Nicelerini gördü gözüm,
Beri bak şimdi Töbek,
Dinle benim sözümü.

Kötü işi geride bırak,
Bu dünyayı terk edeceğin an geldi, düşün,
Salaklaşma artık Töbek,
Sözlerini tart da söyle.

Yere dökerim kızıl kanını,
Bozarım yaptıklarını,
Bizimkinden değerli mi oldu,
Hey eşek oğlu eşek senin canın?

Şimdi boynunu kopartmayasın,
Boş yere kötülük görmeyesin,
Kırk yiğidin gönlünü,
Çok konuşup kırmayasın.

Gücümü göstereyim mi?
Yürek bağrını deldireyim mi?
El koyup atına, kıyafetlerine,
Derhal seni öldüreyim mi?

Başını teninden koparayım mı?
Bedenenini yok edeyim mi?
Senin gibi gevezeyi öldürüp,
Kazlarından yığın yapayım mı?

Tez aramıza katıl, kana boyanmadan,
Henüz ecelin gelmeden,
Tavuklarını nasıl da andın,
Kırk yiğitten utanmadan?

Övünürsün altınınla,
Lafını edersin bir dirhem unun,
Senden başka kimsede yok mu sandın,
Ne diye anlatırsın kadını?

Kim verdi sana bu cesareti?
Nereden aldın bu gücü?
Artık öldüğünü bilesin Töbek,
Göreceksin başında kılıcı.

Hasanhan bunları söyledikten sonra kamçısıyla Töbek Bahadır'ın bacağına iki üç kere vuruverdi. Zaten huysuz olan Töbek'in atı kırk yiğidin önüne doğru fırladı. Töbek Bahadır, atının dizginini çekip, zar zor durdurdu. Geri dönüp kırk yiğide katılıp, onlarla birlikte yoluna devam etti.

Koroğlu ise kırk yiğidi ile Gürcistan'a gelip, şehrin ortasından geçip, darağacının dibine vardı. Sonra darağacını dört köşeden çevirerek savaşa hazır hale geldiler.

Ayaz oğlan ise kırk gün zindanda kaldı. Ancak düşüncesiden dönmedi. Hal böyle olunca onu zindandan çıkartıp, gözlerini bağlayıp, öldürmeye hazır hale getirip, darağacına getirdiler.

Awezhan öldürüleceğini anlayınca Kunkarşa'ya bakıp bir söz dedi:

Bu dünyada var mıdır benim gibi bi-günâh,
Allah'ım bizi etmesin rezil rüsva,
Şimdi ben söyleyeyim birer birer sözümü,
Kulak ver de dinle Kunkarşa.

Sefil oldu düşmanlara mal mülk,
Anlatacaklarım dudağımdaydı, sanki bal misali,
İçimde hüznün ve dert çoktur,

Şah'ım bu sözüme kulak ver.

Kavga ettim de çıktım Şambıl yurdundan,
Tuzunu/ Ekmeğini yedim Köroğlu'nun elinden,
İçimde hüznün ve dert çoktur,
Atmaca uçurtmuştum Heudek Gölünde.

Kunkarşa Awezhan'ın bu sözlerini işitince sinirleri iyice gerildi. “Ayaz'ı idam sehпасına çıkarın, kendi günahı kendi boynuna” dedi. Celatlar Awezhan'ı darağacına asacak oldular. Orada Awezhan'ın kardeşi Balayım da bulunuyordu. Hüngür hüngür ağlayarak gelip, ağabeyinin boynuna sarılıp, “öleceğini bilsen de sözünden geri dönme” dedi. Sonra da bunları söyledi:

Kudretli, güçlü yaradan Cabbar,
Bu kulunun yoktur zerre seçeneği,
İçimdekileri birer birer dökeyim,
Kulak ver abicim, sana arz edeceklerim var.

Göyaşı yerine döktüm gözden kızıl kanı,
Hiçbir iş gerçekleşmez Allah'ın izni olmadan,
Kulak verip dinle, söyleyeyim içimdeki sırrı,
Kalmasın gönlümde tek bir keder.

Taze güller bir kere açıp solmasın,
Ya Allah hiç bir kul bizim gibi olmasın,
Adına kurban olduğum Cabbar,
Rahmet eyle, medet, ağabeyim ölmesin.

Niye geldin Köroğlu'nun yurdundan,
Ekmeğini yemişsin onun elinden,
Dileğimi kabul eyle Huda'm,
Haberdar olasın ağabeyimin halinden.

Kadir Allah bu derdimi dinle,
 Garip olup hüngür hüngür ağlarım, beni yanına al,
 Rahmet eyle, medet, ağabeyim ölmesin,
 Adına kurban olduğum Zülcelal.

Bir adın Rahim'dir bir adın Cabbar,
 Senden başka sığınacak kimim var,
 Rahmet eyle, medet, ağabeyim ölmesin,
 Adına kurdan olduğum Resül'ü Muhtar.

Garip olup, ağabeyim döker kızıl kan,
 Senin yolunda kendisini edecek oldu kurban,
 Rahmet eyle, medet, ağabeyim ölmesin,
 Yiğitlerin pîri, ey Şah-ı Merdan.

Garip olup, hüngür hüngür ağlarım ben bugün,
 Hicran ateşiyle yandı canım ile tenim,
 Rahmet eyle, ağabeyime medet eyle,
 Adına kurban olduğum kırk çiltan.

Hüngür hüngür ağlarım, medet dilerim Subhi'den,
 Başıma geldi tam yüz bin gam,
 Rahmet eyle, medet, ağabeyim ölmesin,
 Huda'nın dostu, hey Gavzu'l-Azam.

Hiçbir insan gider mi onun yanına,
 Kıyamet, zorluklar geldi başına,
 Rahmet eyle, medet, ağabeyim ölmesin,
 Kadir Allah merhamet et gözyaşlarıma.

İşbu topraklar Künkarşa'nın topraklarıdır,
 Habersizdir ondan Şambil elleri,
 Rahmet eyle, medet, biricik ağabeyim ölmesin,
 Köroğlu'nun büyük yol gösterici pîrleri.

Yavru ceylan gibi ağlarım bugün ben,
 Medetkâridir onun kırk çilten,
 Rahmet eyle, medet, biricik ağabeyim ölmesin,
 Köroğlu'nun koryucu pîrleri nerdesiniz?

Balayım'ın tek dileğim budur,
 Allah'ım benim gibi kuluna merhamet et,
 Rahmet eyle, medet, biricik ağabeyim ölmesin,
 Bugün bütün pîrlerin medet eyleyeceği gündür.

Köroğlu ile kırk yiğit Awezhan'ın yedi yaşındaki kız kardeşinin anlattıklarını işitince atlarının yelesine dayanıp ağladılar. Onun dostluğuna hayran kaldılar.

Kunkarşa ise Awezhan'ın kız kardeşinin söylediklerini işitince (daha da sinirlendi) ve “asın Awezhan'ı darağacına! Ne bekliyorsunuz” diye emir verdi. Awezhan gerçekten öldürüleceğini anlayıp, yanında duran yedi yaşındaki kız kardeşine bakıp bir söz dedi.

Kalbimde yüz türlü hüzün vardır,
 Vakitsiz solacak oldu hayatım,
 İçimde derdim çoktur birer birer anlatayım,
 Kulak ver de dinle beni ay ışığım.

Yaradan sağ salim eylesin canını,
 Kargalar yemesin senin leşini,
 Önümde durmayasın için için ağlayarak,
 Ağabeyciğim diye dökmeyesin gözyaşlarını.

Güçlü dersin ağla Allah'a Hüda diye,
 Bir canım dergâhına olsun feda diye,
 Bir yanda senin sesin beni kül etti,
 Hıçkırarak canım ağabeyim diye ağlaman sefil etti.

Cellatlar hazır durur etrafımda,
 Zorlukların hepsi geldi benim başıma,

Bu sözüme kulak veresin ay ışığım,
Bir derdim vardır içimde.

Kulak ver ay ışığım anlattıklarına,
Ölüm yaklaştı artık bana,
Oğlum diye beni yetiştiren Köroğlu,
Böylesi bir günde görünmez, niye?

Heyhat, Köroğlu kadrime bilmedi,
Gözyaşlarıma asla mehamet etmedi,
Bu darağacının altında ağlarken,
Kırk yiğit ile babam niye gelmedi?

Senin için Allah'a ağladı,
Beklerken, iki gözüm yollarda kaldı,
Bu hâlimi görseydi Köroğlu,
Hey hey diye at koştururdu kuzum diye.

Doyasıya bakamadım yüzüne,
Kana kana dinleyemedim şeker sözünü,
Etrafına bakasın şimdi ay ışığım,
Bey gibi biri gözükür mü gözüne?

Köroğlu Sultan Awezhan'ın bu sözlerini işitince daha beter ağladı. Awezhan'ın sözlerini işiten kız kardeşi ise gölerindeki yaşı silip, etrafına baktı. Dikkatlice bakınca Gıyrat'ın üzerinde, başına miğfer giyen, üzerine şah kaftanını geçiren, iki gözü yolbars gözleri gibi parlayan, Köroğlu'nun kılıcını eline alıp harekete geçecek gibi hazır duran Hasanhan ile kırk yiğidi gördü ve dedi:

Asla kaybetmez heybetini,
Ehli Ganî görsün onun şevketini,
Başında miğferi, altında yağız atı,
Ak sakallı, uzun boylu, heybetli,
Vay yavrum diye için için ağlayan kimin ola?

Benim gibi garip biri söyler durur,
Herkes kendi dengini arar durur,
Başında miğferi, altında yağız atı,
Bindiği atı dokuz kat göğü gözler durur,
Evladım diye için için ağlayan kimin ola?

Kulak ver bu söze şimdi canım ağabey,
Senin için ağlar durur Huda'ya,
Henüz yaşı yirmiye geçmemiş,
Altında yağız atı, başında miğferi,
Vay kardeşim diye için için ağlayan kimin ola?

Atmaca denen kuş konar tepeye,
Şahlar asla yürümez piyade,
Cesaretleri Rüstem'den de ziyade,
Öylesine güzel, görkemli bir yiğit var burada,
Vay kardeşim diye için için ağlayan kimin ola?

Bindiği atı dokuz kat göğü gözler,
Senin derdin ile bağrına tuz vurur,
Öylesine güzel biri, yüzü nurlu,
Vay yavrum diye sana bakıp ağlıyor,
Küheylan atlı davulcu kimin ola?

Balayım bu sözleri söyledikten sonra Awezhan'ın takati kalmadı. Doğru mu söylüyor acaba diyerek düşmanlara bakıp bu sözleri söyledi: “Hey yârenler, her ne olursa olsun son bir kere etrafıma bakayım, gözlerimi açın” dedi. Düşmanlar, Awezhan'ın bu sözlerini makûl bulup, gözlerini açtılar. Awezhan, etrafına göz gezdirdi. Babası ile kırk yiğidi görünce kalbi sevinçten patlayacak gibi oldu. Düşmanlara bakıp dedi:

Şimdi için için ağlarım,
Gözlerimdeki yaş, tıpkı bahar yağmuru gibi akar,
Toplayıp yığdığın her ne varsa Şah Kunkar,
Ya senindir, ya benimdir.

Konuştuğun sivri dilin,
Başındaki taze gülün,
Gürcistan gibi büyük yurdun,
Ya senindir, ya benimdir.

İçinden ateş çıkar,
Kim omuzlayacak senin derdini,
Gürcistan gibi büyük yurdun,
Ya senindir, ya benimdir.

Başıma belalar sardın,
Hiç görmedim senin baharını,
İşbu büyük şehrin,
Ya senindir, ya benimdir.

Bozulmasın senin çizgin,
Güzel olsun daim bahtın,
Altındaki altın tahtın,
Ya senindir, ya benimdir.

Kim işitir senin yakarışını,
Sıra sıra dizilen develerin,
Önümde duran altın darağacın,
Ya senindir, ya benimdir.

Defterde vardır hatların,
Yüzünü kızartır ayıpların,
Altına bindiğin atların,
Ya senindir, ya benimdir.

İşitmezsen sözümü,
Sarartırım al yüzünü,
Ne haldedir yalnız kızın,

Ya senindir, ya benimdir.

İçini kemirir vehimlerin,
Sözde gelir yarenlerin,
Otağdaki hatunların,
Ya senindir, ya benimdir.

Künkarşa, Awezhan'ın bu sözlerini işitince iyice öfkeleni. “Neden bu kadar beklettiniz, kesin Ayaz'ı” diye emir verdi. O zaman Hasanhan babasına bakarak “ne diye bekliyoruz” diye bir söz dedi:

Darağacının dibinde için için ağlar Awezhan,
Gözlerinden yaş yerine akar kırmızı kan,
Böyle devam edersen Ayaz oğlun ölüp gitmez mi,
Daha da bekleyecek misin Babacığım?

Awezhan'ın mühleti dolmaz mı,
Bağda açılan taze güller gibi solmaz mı,
Dua et artık bize babacığım,
Böyle devam edersen bal Awezhan ölmez mi?

Aradığın amaç Hak tarafından kabül oldu,
Kırk yiğidin tamamı gafil oldu,
Daha bakıp duracak mısın babacığım,
Erkenden vursana altın davulu.

Kulak ver artık bu sözlerime,
Bak baba, göresin gözlerinle,
Dua edesin bize babacığım,
Düşmanlara saldırmamıza izin ver.

Er yiğitler her zaman savaşını yapar,
Temaşa eyle kırk yiğidin vuruşunu,
Dua edesin bize babacığım,

İzle bizim düşmanlara karşı yürüyüşümüzü.

Hasanhan diye döktün gözyaşını,
Belaya uğratalım düşmanın başını,
Kırk yiğide izin veresin babacığım,
Temaşa et Hasanhan'ın savaşını.

Köroğlu Han bu sözleri işitip, Gıyrat'a kamçı vurup, altın davula vurarak kırk yiğide bakıp: “Sizler Awezhan'a doğru gidin, ben de Kunkar'ın üzerine yürürüm” dedi ve ekledi:

Alın elmas kılıcı elinize,
Bakmayın zirveye tepeye,
Atınızı sürün düşmana karşı,
Gidin Awezhan'ın yanına
Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Belde altın bıçaklar,
İpek kumaş saçaklar,
Kızlarını kucaklar,
Gidin Awezhan'ın yanına
Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Küheylan atlar harlar,
Altın kalkanlar parlar,
Yolun başına yönelin kükreyerek,
Gidin Awezhan'ın yanına
Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Düşmanlar titreyerek kaçsınlar,
Kırk yiğit aslan gibi kükresin,
Dağın etekleri titresin,
Gidin Awezhan'ın yanına
Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Hadi yiğitler canınızdan vazgeçin,
 Kan akıtın bu meydanda,
 Beşiniz bir yandan, onunuz diğer yandan,
 Gidin Awezhan'ın yanına
 Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

İri yiğitleri tutun,
 Bastırın, darmadağın edin, kurutun,
 Ele geçirin onun yurdunu,
 Gidin Awezhan'ın yanına
 Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Kırk yiğidim ata bindi,
 Awezhan'ın gönlü rahatladı,
 Çıkartmasın artık sesini,
 Gidin Awezhan'ın yanına
 Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

At koşturun dağa taş, a,
 Alın kılıçları alın elinize,
 Kan dökün darağacının üzerine,
 Gidin Awezhan'ın yanına
 Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Awezhan'ı çekip alın,
 Bu meydanda çıksın adın,
 Ölmek var dönmek yok kırk yiğidim,
 Gidin Awezhan'ın yanına
 Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Cezasını kes Kızılbaş'ın,
 (kana) boyansın dağlar taşlar,
 Olsun Rüstem'in savaşı,
 Gidin Awezhan'ın yanına

Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Yürekleri parça parça olsun,
Kızılbaş seyretsin temaşa,
At koşturun ona doğru,
Gidin Awezhan'ın yanına
Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Kırk yiğidim sözümü anla,
Kulak verin kırk aslan,
Emreder size Köroğlu Han,
Gidin Awezhan'ın yanına
Ben ise Kunkar üzerine yürürüm.

Köroğlu Sultan bu sözleri söyledikten sonra altın davula vurup, kırk yiğide dua etti. Kırk yiğit Allah diye düşman üzerine at koşturdu. Kırıp geçirerek kana doydu. Düşmanın gözlerini oyup, derisini yüzüp, beşini bir tarafa, onunu diğer tarafa serdi. Bunu görünce Kunkarşa'nın içi gitti. Yıldırımlar çaktı, çakmak misali yandı, davullara vuruldu, hançerler kılıfından, kılıçlar kınından çıktı. Zırhı tende kaldı. Küheylanlar koşuştu, oklar vuruldu, ölenler yere serildi, mızraklar kana bulandı. Sanki kıyamet günü oldu. Bahadırlar kan içti, kaçanlar kurtuldu, kalanlar tutuldu. Göz görmez, kulak işitmez, ayak yürümez, kol vurmaz oldu. Bu büyük savaşı melekler gökyüzünden temaşa etti. O sırada zaman ve mekan bir anlığına durdu. Kırk yiğit coşarak aslan gibi kükredi. Kırk yiğide pîrlar yâr ve yardımcı oldu. Böylesine geniş cihan düşmanlara dar oldu. Kırk yiğidin küheylan atları harladı, bayrak ve sancaklar dalgalandı. Tıpkı kırk yolbars gibi karşı gelene vurdular. Kargı ile dövüp, kılıçtan geçirip, kesip biçtiler. Böylece, yedi gün hiç durmadan, attan yere inmeden, bir saat olsun dinlenmeden vuruştular. Su yerine kan akıttılar. Ölüler buğdayın başakları gibi erafa saçıldı. (Kırk yiğit), Kunkarşa'nın askerlerini bastırıp, köşeye sıkıştırdı. Kunkarşa'nın şanlı ihtişamını yerle bir ettiler. Lakin Kunkarşa, bütün savaşçılarını yanına alıp, ellerini katlayıp, başını eğip, af dileyip Köroğlu'nun Sultan'ın huzuruna çıktı. Köroğlu Sultan onları bağışladı. Kunkarşa, otağında vezirleri, bey, beyzadeleri ve han, hanzadeleriyle toplanıp konuştu. Sonra Köroğlu ile kırk yiğidin huzuruna çıkıp, tamamına saygı gösterdi. İzzet-i ikramda kusur etmedi. Köroğlu Sultan Kunkarşa ile kucaklaşıp görüşüp dost oldu. Kunkarşa, tüm hazinesini ikiye bölüp, bir kısmını Köroğlu'na verdi, bir kısmını da kendisi aldı. Köroğlu Sultan için sürü sürü

katıra ganimetleri yükleyip, nice gün hizmet etti. Köroğlu, Kunkarşa'yı yeniden tahtta çıkarıp, müslümanlaştırıp, kendi milletine baş etti.

Köroğlu Sultan Kunkarşa ile vedalaşıp, yanına Awezhan'ı alıp, ganimetini yükleyip, Gürcistan'ı geride bırakıp, gönlü hoş olup, Gürcistan'dan çıkıp Şambil'e doğru yol aldı.

Hasanhan ile kırk yiğidin tamamı topluca yola çıktı. Yolda gelirken Köroğlu'nun bu dünyaya gönlü dolup, dünyada yaptığı işlerinden memnun olup, bir söz dedi.

Evvel Hakka teslim oldum,
Başka bir arzum kalmadı,
Karanlık kabir içinde doğdum,
Başka bir arzum kalmadı.

Kara kabire girdi canım,
Anam oldu mihribanım,
Yedi yaşımda güçlendim,
Başka bir arzum kalmadı.

Bu dünya dediğin fani,
Şambil'in oldum sultanı,
Bu yalan dünyada ömür sürdüm,
Başka bir arzum kalmadı.

Kuş avladım Heudek Gölünde,
Bey oldum Şambil Beline,
Zevk ü sefa sürdüm yurdumda,
Başka bir arzum kalmadı.

Ayımadım büyüğü küçüğü,
Dayanmaz kimse gücüme,
Altın tahtın üzerine oturdum,
Başka bir arzum kalmadı.

İşit benim gibi er birinin sözünü,
Oydum düşmanların gözünü,

Yirmi yaşında Reyhan'ın kızını aldım,
Başka bir arzum kalmadı.

Âbâd ettim o yerleri,
Otuzumda Kambil pîrini,
Kırk çilten ile Hızır'ı gördüm,
Başka bir arzum kalmadı.

Hizmet ettim o yerlere,
Han oldum bu yurtlara,
Pîrlerin duasını aldım,
Başka bir arzum kalmadı.

Miğferler vardır başımda,
Pîrlerim devamlı yanımda,
Agayunis'i kırk yaşında aldım,
Başka bir arzum kalmadı.

Dostlarım oldu hep yanımda,
Pîrlerim hazır durdu daima,
Mıskal'ı kırk beş yaşında gördüm,
Başka bir arzum kalmadı.

Söyleyeyim şimdi sırrımı,
Allah verdi bana pîri,
Elli yaşında Gülnar Peri'yi aldım,
Başka bir arzum kalmadı.

Yere döktüm kızıl kanı,
Feda olsun şirin canım,
Yüz yaşında Hasanhan'ı gördüm,
Başka bir arzum kalmadı.

Oğul ettim Hasanhan'ı,
 Attım içimdeki hüznü,
 Yüz on yaşta Awezhan'ı gördüm,
 Başka bir arzum kalmadı.

Gürcistan'a haddini bildirdim,
 Sopayı başlarına geçirdim,
 Kızılbaş'ın cezasını verdim,
 Başka bir arzum kalmadı.

Faniyim, işledim günah,
 Ama her zaman Hüda'ya ettim kanaat,
 Burdan gidip Kunkarşa'yı aldım
 Başka bir arzum kalmadı.

Bağladım düşmanın kollarını,
 Kestim sivri dillerini,
 Gürcistan yurdunu gördüm,
 Başka bir arzum kalmadı.

Sağ yanımda Ayaz dostum (oğlum),
 Sol yanımda Hasanşah,
 Vefası yok, fani dünya
 Senden beklediğim başka bir arzum kalmadı.

Köroğlu Sultan bu sözleri söyleyip, zevk ü sefa sürüp, kırk yiğidi ile Awezhan'ı ortalarına alıp, kendi elleriyle altın miğferini giydirdi. Gıyrat'ı, Şambil yurdunu, altın tahtını, sıra sıra develerini, elindeki varı yoğunu yeniden Awezhan'a emanet edip, kendi yerine Han seçip, Ayaz'a Ahmet Serdar'ın kızı Botaközayım'ı aldı. Sonra bu dünyadan göçüp gitti.

Awezhan, Şambil Bel'e han olup, Hasanhan ile kırk yiğide gönlü doldu. Botaközayım'ı aldı ama ceza verdi. Onu tütüncü yapıp kırk yiğidin hizmetine verdi. Awezhan'ın gönlündeki arzuları gerçekleşti. Güzel bir hayat geçirip, muradına, maksadına erdi.

3.2. Äwezhan

(Karakalpak Türkçesi)

Äyyem zamanında Şambil bel degen bir şeber bar edi. Ağalıq degen hanı boldı. Sonnan keyin jıǵalı han degen han boldı. Anda, özi bes jasında, tilla jıǵası basında, qırq jıǵıtı qasında, Göruǵlı sultan degen häkim boldı. Qubbalı nayza qolında, şerdey harlap, Şambil belin abat qılıp, anda, Şambildin bir şetine bir qorǵan saldırdı. Belentligi qırq qulaş, eni altı qulaş, qorǵan ettirip, onı baǵ qıldı. Şambildi bir körgen adam, jäne bir körsem dep, ärman eter edi.

Ämma, Göruǵlı sultan otız jasına kelgende, Hoja häzireti Qızır Äleyssalam, qırq şilter, on eki imamlar menen kelip, Göruǵlınıñ haqqına duwa qıldı. Qaşan Göruǵlı bir belege jolıqsa, Göruǵlını qorgawşılar boldılar. Qırq jasına kelgende, Qızır Äleyssalam, qırq şilter, on eki imamlar menen kelip, Göruǵlıǵa ayttılar: “ Äy sultan, bizlerden ne tileǵıñ bar, ne tileǵıñ bolsa, bizler allataladan tilep alarmız.” - dediler.

Anda Göruǵlı ayttı: “Meniñ ata-babam, bul walayatqa patşa bolıp ötti. Olardan dañq, awaza qalmadı. Sonıñ uşın, meniñ tileǵım, äwwel ömirim uzaq bolsın, ekinşi, dañqım, awazam qalsın. Onnan basqa härseni tilemespen.”- dedi. Anda nurlar juz jigirma jas ömir alıp berdi. “Dañqı awazañ halıqqa maşqur bolsın. O, jamanlıq körmegil.” – dedi.

Anda, Göruǵlı sultan pirlerdıñ duwası menen bir tärepke leşker tartıp barsa, barǵan jerin almay kelmedi. Liykin, Qızılbas halqına ustem bolıp, Qızılbastıñ jılap otırǵan balaları “ Al Göruǵlı keldi.” dese, jılaǵanın qoyar edi. Göruǵlı on jeti jasına kelgende, Göhiqap tawı patşasınıñ qızı Ağayunis Göruǵlıǵa aşıq boldı. Onıñ özi kelip tiydi. Elli bes jasında Hindistan patşasınıñ qızı Mısqal peri özi kelip tiydi. Alpıs bes jasında baǵiäremnen Gulnar peri özi kelip tiydi. Adamzattan toǵız hayal aldı. Barlıǵı bolıp, on eki zayıbı boldı. On ekisinen de bir perzent bolmadı. Ziyraiki, periler tilek bildirgende, tek dañqı, awazasın tiledi. Perzent tilemedi. Aqırı bul jüz jasına kelgende perzenttiñ daǵı ötip, bir perzent bolmaǵanlıǵına qapa boldı. Bir kuni İspahandin qaldar patşanın uǵlı Häsenhandı alıp qaşıp kelip, uǵlım dep özine perzent etip, ölsem mirashorım dep, daǵaza qıldı. Häsen Han kelgennen keyin Şambil anda, abad boldı kim, heşhärseden Göruǵlı mutaj bolmadı. Sol aralıqta bes jıl ötti. Ämma, Göruǵlınıñ Häsenhanǵa mehirbanlıǵı jüz ese artıp, könli pitip, Häsenniñ adına qırq jigit berip, janında töreler otırıp, şanı-şewkete boldı. Anda, Göruǵlı sultan neşşe jıllardan tımsal etip, bir söz dedi:

Söz aytarman endi inan jüz älwan,

Buw dewletti bergen Qädiri Mäwlen,

Şambil belde surdiñiz be köp дәwran,
Ele de әrmanıñ barma, qırq jigit?

Sawaş bolsa şıyrın jannan keştiñiz,
Düşpanlardı nayza bilen şanıştıñız,
Saylap-saylap qızlardı da quştıñız,
Ele de әrmanıñ barma qırq jigit?

Ne dep әmir etsem, anı qıldıñız,
Meni özleriñe sәrdar bildiñiz,
Arğımaqtıñ ne jaqsısın mindiñiz,
Ele de әrmanıñ barma qırq jigit?

Kepin tonın düşpanlarğa piştiñiz,
Gәnimlerdiñ jürek bawrın testiñiz,
Suw ornına qızıl qandı iştıñiz,
Ele de әrmanıñ barma qırq jigit?

Bir jaғım Asqartaw, bir jaғım Balhan,
Şambilde şah özim hәkimdir darhan,
İyniñde jarasar o gürji qalkan,
Ele hәм әrmanıñ barma, jigitler?

Saylap qıydıñ aq girewke sawıttı,
Urısta joqladım piyrim Dawıttı,
Hewes ettiñ Qızılbasqa urıstı,
Ele hәм әrman barma, jigitler?

Kiyim qıldıñ zәrbap menen mawıttı,
Rüstemden maydanda qıldıñ zarıptı,
Beliñe bayladıñ altın qılıştı,
Ele hәм әrmanıñ barma, jigitler?

Almas qılış bayladıñız beliñe,
 Düşpan qorqıp şığalmadı jolıña,
 Qıyıq jalaw, nayza berdim qolıña,
 Ele häm ärmanıñ barma, jigitler?

Bul sözlerdi aytqan Göruğlı sultan,
 Haqtaalla bizge boldı mehirban,
 Aranda дәstegül boldı Häsenhan,
 Ele häm ärmanıñ barma, jigitler?

Anda, jigitler Göruğlınıñ bul sözün esitip, ayttı: “ Äy Sultanım, ras aytıp tursañ, bizler äwwel quda, ahır sızın arhañızda, işkenimizdi işip, jegenimizdi jep, kiymegenimizdi kiyip, Heşnärseden mutaj bolmadıq. Ämma, bizlerdiñ ärmanımız sol goy: Qunqarşa elinde buldırıq qassap degennin bir uğılı bar emiş, husni körkem, kisinin esi awıp atınan jıgılıp qalap emiş, özi perişte sıpatlıq, mısalı huriğulman emiş. Sol Äwezhandı alıp kelip, öziñe perzent etip, bizlerdiñ begzadamız qılıp, ortamızğa qoysañ, bizler hızmetinde bolsaq, heş ärmanımız qalmas edi dep, jigitler Göruğlı sultañğa qarap, neşşe jerden tımsal keltirip, bul sözdi ayttı:

Qulaq salıp esit Şambildin şahı,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır,
 Siz jurersiz bizge puştı pānahı,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır.

Siz ölgen son kimler iye boladı,
 Biyperzenttiñ ötken ömiri zayadı,
 Quda sizden bir perzentin ayadı,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır.

Pälek nedur degeniñdi qılmadı,
 Dunyadan öterin bende bilmedi,
 Şambil belde bir miyrashor bolmadı,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır.

Bir şad bolıp, tilla dabıl tutpadıñ,
 Häwdek kölgə sunqarındı salmadıñ,
 Talpındırıp bir perzentti suymediñ,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır.

Baqpadıñ qozım, dep perzent juzine,
 Bir perzentti quda bermey öziñe,
 Köterip oynatpay anı diziñe,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır.

Qırq jigittiñ tıñla endi bul ahın,
 Siz jurersiz ğäriplerdiñ pānahı,
 Qaysı birin aytay Şambildiñ Şahı,
 Qırq jigittiñ bir ärmanı sol bolır.

Al qıssa, Göruğlı sultan Qırq jigitiniñ bul sözün esitip, öziñiñ biyperzentligine qapa bolıp, Äwezhandı alıp kelsem, Şambildiñ häm Ğıyrattıñ, дәpterdegi hattıñ, o qatardağı nardıñ, Ğäziynedeği zerimniñ, mañlaydağı barımniñ, iyesi bolsa, bir miyrashor bolıp, qalar edi dep, qolına bir kese şarap alıp, sol hızmetke talapker bar ma? –dep bir söz dedi:

Meniñ uşın janıdın keşkendeý,
 Düşmanlardıñ yürek bawırın teskendeý,
 On qolımnan bul şaraptı işkendeý,
 Sol kese şaraptı alıp iş endi.

Hızmet dese дәryadayın tasqanday,
 Qunqardan Äwezdi alıp qaşqanday,
 Bu kesanı tegin demeñ jigitler,
 Qumdağı, lo дәryalardan asqanday.

Aytqan sözlerimdi qabıl qılğanday,
 Hızmetke özlerin tayar bilgendeý,
 Oñı-soldan bir azamat barmeken,
 Sol keseni men alarman degendeý.

Duşpan menen ulıǵ sawaş qılǵanday,
 Hızmet dese arǵımaqqa mingendey,
 Bul keseni tegin demeñ jigitler,
 Qunqarşadan Äwezdi alıp kelgendey.

Ärman qalmas körsem onıñ juzini,
 Altınnan jasayın onıñ ornını,
 Äwezhandı herkim alıp keltirse,
 Qırq kungeşe berey onıñ toyını.

Hızmetine qatar menen har berey,
 Aña bisatımda bärini berey,
 Äwezhandı härkim alıp keltirse,
 Boyına barabar aña zer berey.

Uyreteyin aña sansız ilimdi,
 Tapsırayın aña Şämbil belimdi,
 Äwezhandı härkim alıp keltirse,
 Aña berey bisatımda barımdı.

Bereyin men aña jerde barımdı,
 Ayamayın qatardaǵı narımdı,
 Äwezhandı härkim alıp keltirse,
 Aña berey Şämbildey şähärimdi.

Şäyin Şahiy derler haslı zatımdı,
 Äwez aldı meniñ kewli şadımdı,
 Äwez uǵlım kele qalsa bänäğa,
 Astımdaǵı berey Ğıyrat atımdı.

Görüǵlı dep men qılırman zar-zar,
 Ne qılsa qudiretli Haqta ıktiyar,
 Sol keseni kelip qoldan alǵanday,
 Oñlı-soldan kim bar eken talapker?

Anda, Göruğlı Sultannıñ qırq jigiti bul sözdi esitsede, heşbir qaysısınan saza şıqpadı. Göruğlı uş märtebe awazza etti. Bunda häm qırq jigitten saza şıkpada. Törtinşi märtebe jolbarıs tilekli, qaplan jurekli, Rustem sıpatlı, urısta kerekli, o nuwrı juzli, şıyrın sözli, quralay közli, saratan juldızlı, tereñ oyılı, sänäwbar boyılı, perişte qollı, sümbil miyalı, jas baladay jalbırıp, zer kekeli salbırıp, tilla jıǵa basında, qırq jigiti qasında, Häsenhan jayınan turıp, ädep-ikram qılıp, atasınıñ qolınan keseni alıp, Göruğlıǵa qarap, tikke turıp, bir söz dedi:

Ata sizde bolur bälki ıqtıyar,
Siz boldıñız duwa menen mädetkar,
Äwezdi körmekke etseñiz ärman,
Oşbuw jolǵa men bolarman talapkar.

Halqıñ jürer perişteden zıyada,
Yüzin körgeñ şahlar bolar piyada,
Men Quñqarǵa talap qılıp baraman,
Janım atam siz bolıñız duwada?

Men bararman esitpegen jerlerge,
Juregim toladı ğamalı şerlerge,
Äwezhanǵa talap qılıp baraman,
Ğayıp ata, tapsır meni pirlerge?

Bu jolda joq, maǵan, ya ini, aǵa,
Men ketermen suwsız uzaq dalaǵa,
Men bararman talap etip Äwezdi,
Tapsırıñız meni qädir qudaǵa?

Qayǵıdan tolıp tur işlerim qana,
Bir alla jalǵızǵa bolagör pana,
Härne bolsa qolıñ jayıp duwa qıl,
Meni tapsır, oneki ol İmamǵa?

Yad etermen piyrim Häzireti Äliydi,
Äbiwbäkir, Omar-Ospan, Wäliydi,

Bu saparğa endi talap äyledim,
 Quda bersin meniň ğärip jolımdı?
 Bu sözlerdi bir-bir ahtar Hasenhan,
 Bir Qudadan özge jokdur mehirban,
 Bu safarğa jalnız talap eyledim,
 Fatiya berin mağan Göruğlı Sultan?

Anda, Göruğlı Häsenhannıñ bul sözın esitip, erligine qayıp bolıp, önbes yaşında qılğan talabına hayran bolıp ayttı: “ Äy perzentim, Nuwrıdiydäm, balıqtıñ tirişligi suw menen, meniñ tiriligim seniñ menen edi. Ha, dariyha, özim qadimgi jaslıq şağımda bolsam edi, hasla seni jibermes edim. Bul wakta jasım pitip, ömirim jüzden ötip, bälki ğayratım qoldan ketip tur. Endi, perzentim sen, ol jollarğa jalğız bara almassañ Qunqarşanıñ eli hädden zıyada köl dur. Härne bolsa, Qırq jigitti öziñe hämira qılğıl.” –dep qırq jigitlerin Häsenhanğa qospaqşı bolıp, jigitlerge qarap, bir söz dedi:

Talap qılıp Äwezhanıñ jolına,
 Kirersiz bädbahtıñ tawı – şöline,
 Öz basıña beglik qılma jigitler,
 Häsenhan ne dese baqıñ tiline.

Aşıq boldım bal Äwezdiñ jüzine,
 Tüsedur közlerim qaşan jüzine,
 Nasihatım bu sizlerge qırq jigit,
 Häsenhan ne dese könin sözın?

Bähär alıñ onıñ ayday jüzinen,
 Härne dese sıqpañızlar sözinen,
 Näsiyatım, bu sizlerge qırq jigit,
 Qorqıñızlar Göruğlınıñ türinen?

Häsenhandı jalğız baslı bilmeñiz,
 Aldında härne söz aytıp külmeñiz,
 Bu salard Häsen boldı särdarıñ,
 Qozımdı kelgenşe qapa qılmañız.

Makul dur ne dese aytqanın qılsañ,
 Häsen ağa boldı, sizlerge bilseñ,
 Mağan qanday hızmet qılsañ oğan qıl,
 Duşpanğa aybatur birlikli bolsan.

Häsenhannıñ дәwleti bar basında,
 Sizlerge särdardı onbes jasında,
 Hızmet qılıp keşe kündüz jigitler,
 Bolıñızlar Häsenhannıñ qasında.

Görüğlı der qulaq salıñ sözlerge,
 Panduw näsiyatım aytqan sizlerge,
 Bolsın alla hämmeñizge мәдетkar,
 Häsenhandı särdar ettim sizlerge.

Ämma, Görüğlı sultan qırq jigitke bu sözini ayıp, Häsenhandı sol jerge Sultan qılmaqşı bolıp, beline tilla qamar baylap, üstine zerden liypas kiygizip, basına tilladan qwyılğan jığa, jığasına toğız şaşaqlı jağa şaşıp, hanlar tärtibinde yarlıq etip, Häsenhannıñ basına qıstırıp, sonday ara berdiki, suwretin körgen kisi jaña dünyağa kelgendey boldı. Ämma, Görüğlı sultan uğlınıñ kiygen liypaslarına, o husni jamalına bärekella dep, bir söz ayttı:

Eki köziñ qurallayday jawdırap,
 Kiygen tonlar jarasadur gäwdiräp,
 Bir birine bärşa bolıp minäsip,
 Toqqız qat ton jamal tiyip suwdırap.

Tiri bolsañ jararsañ sen, här iske,
 İsindi erte qıl qalmağıl keşke,
 Kiygen tonıñ bir birinen münäsip,
 Men qayılman belde tilla qılışka.

Qäymetiñe qızıw-jawan qarasar,
 Hüsniñizde sumbil şaşın tarasar,

Adamzat balası sendey bolama,
Kiygen tonıñ bir birine jarasar.

Duşman şıqmas tah ölgenşe jolıña,
Pöpekli nayzanı alsañ qolıña,
Bärekealla simbatıña bolayın,
Simbatıñ minäsip, kiygen tonıña.

Öziñ ölmey duşman kelmes qasına,
Jaña keldiñ onüş-ontört jasıña,
Härne kiyseñ bir birine jarasar,
Qün jarasar tilla jığañ basıña.

Basıma hijranlı matam saldı da,
Aqıl-huwışım bir märte aldı da,
Qıyamette meniñ johdur ärmanım,
Duwa alıp tursan atan aldında.

Ğöruğlı der qıldın jüreğim dağlı,
Bul aqıl-huwışımdı äylediñ bağlı,
Hurmiseñ, periştemiseñ bilmeymen,
Bärekealla Ğöruğlınıñ bek uğlı.

Ämma, Ğöruğlı sultan bul sözdi aytqannan soñ, Häsenhan jayınan turıp, qol qawsırıp atasınan pätiya tiledi. Anda, Ğöruğlı sultan pätiya bermekşi bolıp, äwwel quda, qala berse pirlerge tapsırıp, bu sözlerin ayttı:

Qulak salıñ men äytegen ne dağa,
Ğärip janım bolsın sennen sadağa,
Dal boyıñnan men aynalay perzentim,
Barğıl balam men tapsırdım qudağa.

Ğanıymetdur mağan härbir keñesiñ,
Näydeyin saparğa şırmastı basıñ,

Äwwel quda qaldı pirge tapsırdım,
Qızır pirlər bolsın senin joldasıñ.

Äwezhanğa talap ettiñ qozim sen,
Pirlerge yığdayman seniñ uşın men,
Bar jalğızım, bir allağa tapsırdım,
Jılawında bolsın qırq şilter piriñ.

Tah kelgenşe men jolıñda intizar,
Jılawıña Qızır menen Qırq Şilter,
Bir talap äylediñ oğan bar endi,
On eki İmam, pirlər bolsın мәдеткер.

Aman barıp aman kelgil salamat,
Duşpanlar qılmasın bizge мәләmat,
Äwwel, quda, qaldı pirge tapsırdım,
Körgenimşe qozımdı esen-aman et.

Suwda bolsın İlyas, hämiyşe yarıñ,
Şölde bolsın pirlər, ol мәдетkarıñ,
Jolıñ bolsın, tezirek kel jalğızım,
Körsetkil atana kelip diydarın.

Qırq jigitke başşı äyledim öziñdi,
İtiyat äyleban ayttım sözimdi,
Jolıñ bolıp, kele qalsañ jan balam,
Erterek körsetkil mağan jüziñdi.

Sen ketseñ kewlime tüser där-di-ğam,
Kelgenşe ğamıña bolarman hämdem,
Jer jüzinde pierler qoymay tapsırdım,
Saw barıp salamat kelgil jan balam.

Göruğlı der men qılarman zar-zar,
 Pirlər bolsıñ balam sağan mädetkar,
 Tah körgenşe men tapsırdım amanat,
 Hämme pierler sağan bolsın jılawdar.

Ämma, Häsenhan atasınan bul sözdi esitip, tabı-taqatı qalmay ayağına bas qoyıp, bir söz dedi:

Oyran kewlim endi qaynap yoş endi,
 Ayrılıq şerbetin qanıp iş endi,
 Men Qunqarğa talap äylep baraman,
 Tah körgenşe Ğärip atam, hoş endi.

Neler keşer ara şölde hal endi,
 Suw ornına bizler juttıq qan endi,
 Bir talap äyledim Äwez uğlanğa,
 Duwa qılñ ğärip atam hoş endi.

Sağınıp kim keler meniñ qasına,
 Ğarğa quzğın qonbağaylar basıma,
 Talap qılıp men Qunqarğa baraman,
 Ara şölde neler tüser basıma.

Aqquw uşar aydın şalqar köllerde,
 Sapar qıldım дәstim bәle şöllerde,
 Ğarip atam duwa menen joqlañız,
 Hallarım ne keşer uzaq jollarda.

Häsenhannıñ esitiñiz sözini,
 İlayıq Kördi bul talapqa özini,
 Nesip bolsa, ata kelip qalarmız,
 Atajan körersiz altı ayda bizni.

Ämma, Häsenhan bul sözdi aytıp, almas qılışın beline baylap, atınıñ üstine minip, qırq jigiti yanında Göruğlı sultanğa hoş – älliya aytıp, jolğa räwana boldılar.

Bädbaqtıñ şöline tüsip,
Qırq jigiti bəri nar bolıp,
Keyin qalıwdı ar körip,
Segbir tartıp ketti berler.

Häsenhanı särdar bolıp,
Ädep bilen sözini söylep,
Jürer jolların gözlep,
Jöney berdi begzadalar.

Gurjistan şahärine tasıp,
Şöllerde atı ğam basıp,
Qırq jigiti suwday ağıp,
Segbir tartıp jöney berdi.

Qunqar şahäri qaydasañ dep,
Atlarğa azap berdi, ol köp...
Tilla-qalqanların ürlep,
Jäney berdi begzadalar.

Pöpekli nayzalar parlap,
Duşmanları qaştı zırlap,
Härbiri jolbarıstay harlap,
Jöney berdi begzadalar.

Tuwları qolında parlap,
Bir alla bulardı qollap,
Duşmanlardıñ joğın añlap,
Jöney berdi begzadalar.

Begler qolında solqıldap,
 Kötergen bul nayzalar,
 Hərbiri misli bayazlar,
 At şapqanda şarqıraydı,
 Qızıl-jalaw hām nayzalar,

Basına tūsken usı isler,
 Tañ erte qonbay keşşeler,
 Bellerinde jarqıldaydı,
 Altınnan soqqan qılışlar.

Jolğa tüsti sap biydaqlar,
 Astında bedew oynaqlar,
 Sadaqlar begler qolında,
 Tilladan saplı jaraqlar.

Ilay boladı işken suwlar,
 Kelalmas janına quwlar,
 Şamal giyse jarqıraydı,
 Qollarında altın tuwlar.

Bir-birine qılıp erlikler,
 Altında altın terlikler,
 Qarap tursañ jarqıraydı,
 Beldegi altın bellikler.

Biri-birlerin quwatlar,
 Üstinde qızıl mawıtlar,
 At şapqanda jarqıraydı,
 Girewki altın sawıtlar.

Mingenleri biydaatlar,
 Salıp jurtqa äleamatlar,
 Jigirma bes, otız jasar,

Bäri birdey azamatlar.

Zor qılıp atlar janına,
Qamşılar urıp sanına,
Bädbaq tawı solqıldaydı,
Attıñ urğan doynağına.

Jıǵalar kiygen basına,
Kelalmas duşpan qasına,
Bädbaq tawı lärzem urar,
Qırq jigittiñ dawısına.

Duşmannıñ şähärin izleydi,
Zor berip atın qıstaydı,
Qumar etipat şappaǵa,
Biri birlerin uslaydı.

At şabıldı şıǵar sesti,
Bärşa urısqa paywästi,
Jöney berdi äste-äste,
Top-top bolıp дәste-dәste.

Kiygeni gül-gül janadı,
Arǵımaq atlar minedi,
Segbir urıp, keşe kündiz,
Qunqarǵa qarap jönedi.

Keşe bolsa, sanap juldız,
Gahı toqtap, gahı jalǵız,
Segbir urdı, naw jawanlar
Onbes keşe,onbes kündiz.

Tay urıp дәsti dalasın,
Körip şöllerdiñ belisin,

Qırq bes künde yollar jürüp,
Kördi bädbaqtıñ qarasın.

Bülbiller gülşän bağına,
Jol bermey tawdıñ zağına,
Äyne namazşam şağında,
Bardı bädbaqtıñ tağına.

Anda, Häsenhan qırq jigitke bas bolıp, segbir urıp sol küni badbaq tawınıñ etegine barıp jattılar. Ämme, bul bädbaq tawınıñ arğı jüzi Qunqarşanıñ şähäri ediler.

Ämma, Qunqarşanıñ Gürjistanday qaladan bir jüz jetpis şähäri bar edi. Ämma, Gürjistannıñ otizeki därwazası bar edi. Här därwazasınıñ arası bir daşlıq (segiz şaqırım) jol edilär. Ätirapı otizeki parsañ jol edi. Härkim şähäрге azanda kirer bolsa, zor berip jürgende pesin waqtında bazardıñ basına barar edi. Bul bädbaq tawınıñ bawırayında Häsenhan qırq jigiti menen dem alar edi. Liykin, bunı badbaq tawı demektıñ sebebi, bulay edi. Här waqta Göruğlı sapar etip kelse, erte menen bul tawdıñ basına qarar edi. Eger, tawdıñ bası aşlıq bolsa, jolı bolıp kaytar edi. Eger, duman tüsip, tawdıñ üsti qarañğı bolsa, kewlindegi maqseti bolmay, biykar qaytar edi.

Ämma, Häsenhan qırq jigiti menen namazşam waqtında kelip, ol tawdıñ tömeninde jattı. Häsenhan erte sähärde turıp, ol tawda bolğan jüz elli äwliyelerdiñ qädem jayların ziyarat qılıp, qudaytalağa jalbarınıp, äwliyelerden mädet ästanet tilep, bul minäjetin ayttı:

Şambilbelde özim edi han-patşa,
Göruğlığa bizdi qılmağıl raswa,
Atıñnan aynalay yaratqan alla,
Mädet bergil, mendey ğärip qulıña?

Ğäribiñ bul erde danayı äsirar,
Müsäpirmen sennen özge kimim bar,
Atıñnan aynalay jaratqan jappar,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Müsäpirmen mende joqtur yaqşı hal,
Tawpik berip, meni öziñ jolğa sal,

Mıñda bir atıñnıñ biri zuljälal,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Ümitim bar toñla sizden şäpähät,
Hämme adam jılağanda qıyamet,
Bir qudanıñ dostı bolur Muhammed,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Bul şöllerde meni etpeñiz hayran,
Hayran kewlim bolıp, emestur biryan,
Äbiwbäkir, Sıdıq, Omarı, Ospan,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Oşbuw tawdıñ ätirapında lalazar,
Lalazar işinde turman biyqarar,
Musirmandı dostım degen Şariyar,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Ümit eyler sennen hämme musilman,
Qollarıñ tut tañda waqıt o iyşan,
Jigitlerdiñ piyri, ya Şahiyardan,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Därtim köp jürekke bolagör mälham,
Ruwhıñnı äylegil men qulğa hämdem,
Tasaddıq bul janım ya, Ğäwsilağzam ,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Qudaya näpsi uşın äyledi waswas,
Näpsige ursam bir şämşiyra almas,
Pirim Ğawıs, Qıyas, ya Qızırı, İlyas,
Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Ümit penen qolım jayıp sıyındım,
 Tarähhim waqtı sonday bugildim,
 Qırq şilter, oneki İmam sağan sıyındım,
 Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Häsenhan der kökke jetti jığanlar,
 Duwadan körmedim zärre nışanlar,
 Jerjüzinde hämme kamil iyşanlar,
 Bir mädet ber, mendey ğärip qulıña?

Anda, Häsenhan namazşam waqtı bolğanşa, sol tärepten minäjat qılıp, hämme büziriktiñ qäbirine duwa qılıp qaytıp, qırq jigitiniñ qasına kelip, bärşesi tahäret taza qılıp, Namaz oqıdılar. Andın soñ atlarına minip, bul bädbaq tawınıñ basına qaradı. Kördi kim, tawdıñ üstinde bir kızıl duman şögip jatır. Răñki köp suwıq köriner. Bunı körıp, jigitleriniñ beli bosay başladı. Anda, Häsenhan jigitleriniñ beli bosasğanın bilip, jigitlerine märdanalıq berip, bir söz dedi:

-Batır Häsen sözdi sözler,
 Aytqan sözdi biliñizler,
 Jaman adam qartayğanda,
 Bir öziniñ basın gözler.

Jaman qulğa jetse dāwlet,
 Barlıq isi bolar minnet,
 Körse eger üş-tört perzent,
 Köp boldım dep basın gözler.

Er jigit qayım turısqa,
 Märt jigit minse qurışqa,
 Batırlar kirse urısqa,
 Onıñ şańşıp, besin gözler.

Yamañğa batar här nāsne,
 Turaqsız här jerde tursa,

Nämärt adam jawğa barsa,
Qaşatuğın jerin gözler.

Bir-birine kiris qılsa,
Jänjel bilän qurış qılsa,
Duşpan menen urıs qılsa,
Tatıwlasar jerin gözler.

Nämärt sözün qozğa pitse,
Jäne barıp sözün qatsa,
Häzir qılıp, bir söz aytsa,
Salmaqlığa muşın gözler.

Häsenhan der sözün bilgen,
Şiyrin janın pidä qılğan,
Talap qılıp, mında kelgen,
Qılatuğın isin gözler.

Häsenhan bul sözün ayta-ayta, bul tawdıñ başına şıǵıp kördi. Gürjistan şähäriniñ tamamı minarlarıñ, o peştahların uzaqtan bir qarap kördi. Qarasa, bul minara peştahları jeti жүzseksen төrt eken. Ol şähärdiñ işindegi dumanlaarı dumanlanıp turğanın körip, qırq jigit qorqıp, oşal jerde atın burıp, qaytpaqşı boldı, Andınsoñ Häsenhan jigitlerine qarap, bir söz dedi:

Dumanlanıp jatqan Qunqardıñ eli,
Urısta belgili jigittiñ zorı,
Belleriñdi bekkem jigitler,
Duşpanğa at salar, erlerdiñ eri.

Düşpannıñ boyınan alsaq dimarın,
Urısta tarqatar erler qumarın,
Jigitpen dep at äñjамın minipsiz,
Teginbe sizlerge Görüǵlı nanı?

Saparımız oñ bop, aşılsın jolı,
 Baylansın hämiyşe düşpannıñ qolı,
 Jigitpen dep at äñjamın minipsiz,
 Teginbe sizlerge beglerdiñ pulı?

Tıñlañız jigitleraytayın munı,
 Bügin bizge bolar mahşerniñ küni,
 Jan barınşa urısıñlar jigitler,
 Teginbe sizlerge beglerdiñ tonı?

Göruğlı bek bizdi elden uzattı,
 Äwez keler deyip janın düzetti,
 Bul jerde bärñiz qaytpaqşı boldıñ,
 Teginbe sizlerge beglerdiñ atı?

Bararmız biz neşik, Şambıl jurtına,
 El-jurt qanday Äwezhannıñ zatına,
 Bul jerlerge jannan keşken keledi,
 Basın qanjılağap, mingen atına.

Qırq jigit, bosasbay atqa min endi,
 Härne bolsa tağdiyriñnen kör endi,
 Söyleñ lal bolmasa, qızıl til endi,
 Harne deseñ pārmanımdı qıl endi.

Alla depat qoyıñjandı ayaman,
 Nämärt jigit şıyrın janın qıyama,
 Häsen der tapsırñıñ haqqa öziñdi,
 Qıyamette bolatugın kün endi.

Ämma, Häsenhannan bul sözdi esitip, jigitlerdiñ kewli qorqa berdi. Ğam üstine ğam basıp qırq jigitniñ ireñki qaşıp, anda, Häsenhan jāne jigitlerge qarap: << bul jerden qaytsaq ol Göruğlınıñ jüzine qalay kararmız. Bul jerde ölip keteyik. Bolmasa Äwezhandı alıp keteyik>>, -dep Häsenhan jigitlerge qarap, bir söz dedi:

Päramuş bolmasın endi qatırlar,
 Qurıñızlar, särapärde şatırlar.
 Aq gireyke sawıt kiygen batırlar,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Jolımızda közi, Göruglı sultan,
 Äwezhandı keltirer dp, qırq arıslan,
 Basında oq ölpe, o gürzi qalqan,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Şambilde bir birin mazaq qılğanlar,
 Göruglıdan inam hiksän alğanlar,
 Göruglınıñ hadal nanın jegenler,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Altın jıǵalı ol, sawıt kiygenler,
 Uşırasa duşmanlar ah dep, jürgenler.
 Göruglınıñ jüyrik atın mingenler,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Bul sözime bärşa qulaq salıñız,
 Aman bolsın şiyрін tatlı janıñız,
 Jannan keşip, bal Äwezdi alıñız,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Harlaydı astında Göruglı atı,
 At boladı er jigittiñ qanatı,
 Almay qaytsaq qanday bolar uyatı,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Munnan qayıp Şambil belge ketesiz,
 Barıp elge qanday häzlik etesiz,
 Qurı ğıyrat endi saqlap netesiz,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitle.

Qaytsañızlar duşpanlarıñ qılar gäp,
 Otırsızlar Göruğlınıñ nanın jep,
 Qurı barsaq aytar, bizdi qatın dep,
 Ya, alıñlar, ya öliñler jigitler.

Ämma, Häsenhannıñ bul sözi jigitlerge täsir qılmağı. Jigitlerdiñ onı bir jerde, besi bir jerde otırıp, Häsenhannan jasırınıp keñes qıldı: <<Bilmespiz Häsenhan mäs bolıp tur. Bolmasa qunqar şahärine neşik kirermiz. Kirgen menen Şahnıñ aldında turğan Äwezhandı neşik qolğa tüsirip alarmız. Sonıñday jurıttan alıp ketiw, imkanıyatı joq dur. Eger, duşpanlar bilse, qırqımızdı birimizdi birimizge qospay, qırq jerde qılıştan ötkerer. Äwezhan dep biykar ölip ktermiz. Äwezhanıñ janı bizlerge jan bolmas>>, -dep keñesti bärjay qılıp, Häsenhanğa kelmey, sözine qulaq salmay, tawdıñ, basına kelgen jollarına tüsip, Şambilge qarap, jöney berdi.

Anda, Häsenhan jigitlerdiñ bul sözine aşırı kelip, bularğa ne aytarın bolmey hayran bolıp, jigitlerge qarap, bul sözini ayttı.

Duşman kelip aldıñızğa el bolsın,
 Ğänimniñ şäwketi sınıp qul bolsın,
 Kelgen isti pitkermeyin qayttıñız,
 Heya, qatın erler, sizge jol bolsın.

Jıǵnalısıp sizler keñes qılastı,
 Keñesti pitkerip, qaytıp bararsız,
 Göruğlınıñ ne dep jüzin körersiz,
 Heya, qatın erler, sizge jol bolsın.

He qaytıñlar, qulaq salıñız mağan,
 Qatın liypasını kiydirsem sağan,
 Äwezdi sorasa, ne deysiz hanğa,
 Sawıt kiygen bäybişeler, jol bolsın.

Tapsırayın Göruğlınıñ duzına,
 Barıp sizler ne aytasız özine,
 Qalay qaraysızlar onıñ jüzine,

Heya, qatın erler, sizge jol bolsın.

Här isti qılasız bäreñiz oysız,
Härqaysıñız öz aldına bir biysiz,
Äwez ulım, qäne dese ne dersiz,
Qorqaq jigit, bäreñizge jol bolsın.

Häsenhannıñ näsiyatın qılalmay,
Duşpanlardıñ ol üstine baralmay,
Ne qıldım dep, bararsızlar uyalmay,
Heya qatın erler, sizge jol bolsın.

Duşpanlar işinen Äwezdi almay,
Quda berse munnan abıroylı bolmay,
Jigitler duşpanğa qılışın salmay,
Qorqaq jigit, bäreñizge jol bolsın.

Jetse äjel oşbuw maydanda ölmey,
Ya bolmasa kirip, Äwezdi almay,
Uris qılıp, qızıl qanğa boyalmay,
Hey jigitler, bäreñizge jol bolsın.

Häsenhan der erler qılar qurıştı,
Duşmanlar üstine qılsañ jüristi,
Heş bolmasa bir qılayın urıstı,
Hey, qaşqan jigitler sizge jol bolsın.

Alqıssa, Häsenhan bul sözni aytıp edi. Anıñ sözine qırq jigit qulaq salmay, Şambilge qarap jöney berdi. Anda, Hasenhan bir däm, eki däm turıp aqırı tähäti bolmay, bul häm jigitlerdiñ izinen jöney berdi. Bunnan qayıp, atamnıñaldına barıp, jalğız pätiya alıp, qayıp kelip, Äwezdi atamnıñ hizmetine tayın etermen, Qudaqälese duwasın alarman, dep namazın okıp bolıp, Şambilge qaray jöney berdi. Pesinde Şambilge keldi. Anda, Ağayunis peri Häsenhannıñ jüziniñ ğubarını körip, Göruğlığa bir söz dedi.

Türleriñ bul saman boldı,
 Duşpanlarıñ jaman boldı,
 Sähät bolmaq guman boldı,
 Beger jüzi duman boldı,
 Goya aqırzaman boldı.

Ağayunis ol ne durıp,
 Kiyikteyin gärbaladur,
 Bir top tozan köriñedur,
 Begler bul ne duman boldı,
 Goya aqırzaman boldı.

Bul tozañıñ piri bar ma,
 Ya bilmeymen, sırı bar ma,
 Ya atı,läşleri bar ma,
 Begler bul ne duman boldı,
 Goya aqırzaman boldı.

Duman bastı endi äste,
 Toğı biydaq şığar sästä,
 Leşker bardur häste-häste,
 Begler bul ne duman boldı,
 Goya aqırzaman boldı.

Duman tüsti här jaqlardan,
 Hoş jigitler keşiñ jannan,
 Endi, şığıñ siz buyaqtan,
 Begler bul ne duman boldı,
 Goya aqırzaman boldı.

Ağayunis ğamda qaldı,
 Bilmedim ne sayda boldı,
 Şambıl beldi ayman aldı,
 Begler bul ne duman boldı,

Goya aqırzaman boldı.

Görüǵlı sultan, Ağayunis periniñ bul sözinen keyin qorǵanniñ dārwasınan şıǵıp, qarap edi. Öziniñ tuwların tanıp, quwanıp, janındaǵı jigitleri menen atlanıp, qırq jigitiniñ aldınan şıqtı. Sol waqıtta qırq jigit özleriniñ islerine puşayman bolıp, heşqaysısı Görüǵlı sultanniñ aldına kele almadı. Uyalǵannınan ölgenlerine ırza bolıp, härbiri här jaqqa kete berdi. Anda, Häsenhan atasınıñ aldına kelip, özin attan taslap, jılap turdı. Anda, Görüǵlı sultan Häsenhandı altın taǵına mindirip, <<Şıraǵım: balıqtıñ tirişligi suw menen, menin tirişligim siz benen>>, dep uǵlın öz ornına tahqa mindirip, özi Ğıyratına minip, Äwezhandı özim alıp kelermen dep, Qunqardıñ şähärine jöney berdi. Äyne namazı pesin waqtında Görüǵlı sultan badbaqtıñ tawına keldi. Ol waqtında qudaytalaniñ mıñda bir bälesi, Görüǵlı sultanniñ aldına kelip, onıñ ne ekenin bilmey, Görüǵlı sultan bir söz dedi.

Bilmeymen köp jatır qullar ne şaqılı,
 Ğanımdı äylediñ qolını baǵlı,
 Quda berdi bizge bu duşpanlarımı,
 Läşker tartıp, mında keldi Görüǵlı.

Maydanda aǵızıñ endi qızıl qan,
 Haqtaalla endi, bolǵay mehirban,
 Belindi baylaǵıl bekkem endi sen,
 Alla dep at qoyıñ qozim Häsenhan!

Bul duşmanda men bilemen joqtur tek,
 Köñiliñizge saqlamañız zärre kek,
 Alla dep at qoyıñ, endi ayanbay,
 Qayda kettiñ Janımdaǵı Sapabek?

Bul duşmanǵa quda qılsın bizdi zor,
 Qayda kettiñ äñna saqıy Mirzaqor,
 Ayanbay at qoyıñ oşbuw duşmanǵa,
 Qılayıq duşmannıñ mañayını şor.

Qırq jällatım keyin qalmay mağan jet,
 Ğanımdı añlañız bul jerden qäwpet,
 At basın teñ qılıp, jannan keşiñler,
 Jolbarıstay at qoyıñlar qırq jigit?

Arğımaq at kökke qarap harlaydı,
 Tılla qalqan basıñızda dūrleydi,
 Alla dep at qoyıñ endi duşpanğa,
 Şerler deyin bolıp, endi ğırlaydı.

Qırq jigitim bul aytqanım qıl endi,
 Qanların ağızıñ misli sel endi,
 Göruğlı der işte ärman qalmasıñ,
 Duşmanlarğa bir qıyamet qıl endi?

Göruğlı sultan bul sözleri aytıp, tilla dabılını qağıp, leşkerdiñ ätirapına baqıp, qarasalar, janında, ya Sapabek, ya Miyrasqor, basqalardan bir adam jok. Jalğız özi turıptı. Göruğlı jigitleriniñ Şambilde qalğanlığın bilip, özi jalğız jekke turğanlığına qayran bolıp, ol haqtıallanıñ zatına sıyınıp, Qızır, İlyas, Ğawıs, Qıyas, qırk şilter, oneki imamdı yad etip, jalbarınıp, bul sözdı aytılardı:

Qaytqan menen bizge qayda el endi,
 Qudaya men qulğa rahım qıl endi?
 Mıñ bir attıñ iyesiseñ qudayım,
 Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Jılap quday därğahına mahısal,
 Ğünakar bendeñmen meniñ aqılım lal,
 On säkkızımıñ alam haqqı Zuljalal,
 Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Sen jürerseñ bärşä şahlar üziräşah,
 Kim seni bilnese, ol jürer ğumirah,
 Aynalay atıñnan jaratqan allah,

Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Asıylar ğamhorı Ähmädiy Muhtar,
Sendin özge kim bar, jaratqan jappar,
Ne qılsañ öziñ bil, ya Mäwliy Ğappar,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Qudaya äylegil bizlerge rahmet,
Nesip etkey qıyamette şapahat,
Asıylar panası Rasul Muhammed,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Bir mädet ber sağan özim intizar,
Ruwhındı äylegil mağan sebepker,
Musılmandı dostım degen Şariyar,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Aldımda köp qoşın jatadur palwan,
Tänha özim jalğızkörmekke hayran,
Qolım tutqıl meniñ, ya Şahiymerdan,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Dinnin şırağı bul İmamı Ağzam,
Muhammedke ümmed halıqqa müsellemler,
Allağa dos piyrim, ya Ğawsıl ağzem,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Qolıma alayın şämşiyri almas,
Bul läşkerge jalğız kirmesem bolmas,
Piyrim Ğawıs, Qıyas, ya Qızır İlyas,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Lärzan urar mädet tilep ğärip men,
Näpsi hawa işlerine jaqınman,

Otuz jasta piyirlik qılğan Qırq Şilter,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Qartayıp kewlimde qalmadı äram,
Jigitlikte kötergenmen Batır nam,
Gär, päste piyrim, oneki İmam,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Bärşeleriñ bolğan Şambildiñ şahı,
Bolıp ötken ğäriplerdin pänhaqı,
Ata häm babamıñ bolğan ärwahı,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Bärşesiniñ Şambil edi jerleri,
Bolıp ötken oşbuw jerdiñ erleri,
Atamıñ qol bergen Büzirik pirleri,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Göruğlı dur heş qalmadı nişanım,
Awzımnan şığadı iştegi jalın,
Sıyınğan, qol bergen Büzirek iyşanım,
Men ğäripke mädet berer, kün endi?

Ämma, Göruğlı sultan bul sözlerdi aytığ, kambil pirlerine sıyınıp, qaytadan at üstine minip, janındağı tilla dabılın üş-tört martebe urıp, bir ülken kök şatırğa tilladan saplı tört pısaqlı tuw qıstırıp edi. Oğan at qoyıp, jaqınlap barğanda aldınan hoja Qızır Äleyissalam menen İlyas, Ğawıs, Qıyas, Şilter, oneki İmam aldınan şığıp, Göruğlı sultannıñ jılawınan tuttılar. Anda, Göruğlı Sultan olardı käreip, özin atınan taslap, basqan izlerinen topıraq alıp, közine sürttiler. Pirleri menen hoja Qızır Äleyissalamdı şatırğa alıp kirdiler. Anda, Qızır Äleyissalam ayttı: << Äy Göruğlı, sen Şambilden şığarda lap urıp, qudaqälese demegen edin. Ölermeñ, ölmesem Äwezdi alıp kelermen dep atlandıñ. Sonıñ uşın Qudayı tala sağan qähär etip, edi. Sol martebe jer menen jeksen bolmaqşı edin. Biz seniñ uşın Qudaytalanıñ därgahına jetpis uş martebe barıp, bir şıbın janındı sorap alıp edik. Egerde, sen allatalağa sıyınbay ekinşi pirlerden mğadet, stanat tilemey, erligiñe isenip, sol kökirek penen bizlerge at qoysañ edi.

Anda, mın janiń bolsa hám aman ketpes edi. Liykin, seniń bul jerge kelgende aqlıńa kirip, Haqtıallanı şın ıqlasıń menen yadıńa alğannan soń, bizlerge barıp Göruğlığa mädet berin?>>, - degen ämir boldı. Sonın uşın sağan mädet berdik. Endi bilgil. Biz sağan birneşşe sözlerdi aytayıq. Ämma, sen bunnan atlanıp Bädbaq tawınıń oyaq buyağına qarağıl, bir aqsaqal kisi qoy bağı jürgen şıǵar. Liykin, ol kisiniń awızında bir tisi joq, özi duşman dur hám Äwezhanğa dos dur. Hár jılda bir mártebe barıp, Äwezhanıń ayday jüzin quralay közin, jaqsı-jaqsı sözün, basqan izin körip, qoy bağıp alatuğın haqısı sol edi.

Ämma, sen sol babanıń qaina barıp, onıń kiyimlerin kiyip, sol babanıń bağıp jürgen qoylarınan uş-tört qoydı bolıp aydap, qalağa bar. Äwezdiń atasınıń atı Buldırıq qassap degen sonı sorap bar. Buldırıq qassaptın qatına türkmen perzentı dur. Özi musulman dur. Atı Gulayım degen Qızılbasqa olja bolıp tüskeli qırq jıl bolıp tur. Tuwğan tuwısqanlarınan bir kisi körgen emes. Heşkimdi tanımaydı. Ämma, türkmende Qoıńrbay degen bir ağası bar edi. Sen usı Qoıńrbay bolıp barsañ isiń añsat bolar. Bir neşe pandiw näsiyat qılıp, Göruğlınıń haqqına duwa qılıp, pirleri qala berdi.

Anda, Göruğlı sultan pirlerden duwa alıp, Ğıyrattı jolğa salıp, atın oynatıp, sawıtın jaynatıp, bul tawdın basına şıǵıp, oyaq-buyaqqa qaradı. Jayılıp jatırğan köp qoylardı körin, qasına barıp, qoy baqqan Babağa qarap, qoy kimdiki?>> - dep sawal soradı. Sondağı Babanıń bergen jawabı:

Göruğlı:

Astımda ğıyratım oynar jüz älwan,
Jarasıqta taqtım iynime qalqan,
Miyet şegip japa körip jüripsiz
Bul qoylarınıń kimdiki dur Babajan?

Baba:

Astında arğımaq mingen beg jigiti,
Bul qoydın iyesin sorap netesiz?
Aytayın sözimdi bir-bir sen esit,
Bul qoydın iyesin sorap netesen?

Göruğlı:

Eregisken meniń sensiz kisim bar,
Söz sorawğa sendeylerge qoşım bar.

Bul qoydın iyesi kimdur babajan,
Bul mal uşın qaraytuğın közim bar.

Baba:

Härne joğıñ bolsa mennen sorağıl,
Qoy iyesi sen emesseñ demegil,
Bul qoydın iyesi özim ber jigit,
Turma mında öz isiñe jönegil?

Göruğlı:

Men aytayın bul sözime qulaq sal,
Seniki emes dur, bilermen bul mal,
Bul qoydın iyesi men özim biliñ,
Aşıw qılma bugün mağan tentek şal.

Baba:

Bul maldın iyesi özimmen biliñ,
Tayaq penen uray qasıma keliñ,
Ay eneğar, tartıp söyle tiliñdi,
İyesimen, sen anaña er qılın.

Göruğlı:

Men bilermen iştegi ol qıyalıñ,
Pikiriñ jaman buzıq joqtur obalıñ,
Sen aytpasañ aytpay turğıl babajan,
Äwezdin qoyı dur bul baqqan malıñ.

Baba:

Bul şöllerde jürer mudam biyqarar,
Ay jüzin köriwge bolıp intizar,
Tayaq jemey jöne qäne bul jerden,
Awezdiñ atını tutma Bätşäğar.

Göruğlı:

Bul bedbaq tawınıñ köp dur giyası,
Ayta bersem keler sözdiñ jüyesi,
Men bilermen bul mallaardıñ bärini,
Äwez uğlan edi maldıñ iyesi.

Baba:

Sen qaydan esittiñ onıñ zatını,
Ya, oqıp kördiñbe jazğan hatını,
Äjel jetip, eger kelgen bolmasan,
Awızına almağıl Äwez atını.

Göruğlı:

Göruğlıdan esit bir-bir bul sözdi,
Äwez uşın jolıña salarman közdi,
Şını köñliñ bolsa seniñ Babajan,
Keltireyin usı jerge Äwezdi.

Baba:

Jaña bildim sen ekenseñ Göruğlı,
Ölgeniñşe heş jürmediñ sen tuwrı,
Äwez deseñ otız tisiñ usatay,
İziñe qayıp ket bätşağar uğlı.

Anda, Babanıñ aşırı kelip; <<Men Äwezdiñ jolında kiyip-janıp jürsem, sen bätşağar , onı alıp ketemen deyseñ, sen adamına jolıqpay jür ekenseñ.>>, -dep tayaqtı qolına alıp, beli buralıp, ayağı oralıp, ah Göruğlı dep atınıñ jılawınan uslaytuğın boldı. Anda, Göruğlı sultan, äste-äste attan tüsip, şaldıñ qol ağzın bekkem baylap, jürek bawırını dağlap, dawısıñdı şığarma dep anşa tayaqlap, üstindegi kiyimlerin alıp kiyip, qolına tayaq alıp, öziñiñ tamamı jaraqların berkitip, bir qılwet, awlaq jayğa qoyıp,şaldın arqama jüz tayaq urıp, jäne Ğıyrattı şaldın qasına baylap qoydıda.

<<Äy Ğıyratım, bul jaw-jaraqlarımdı sağan tapsırdım. Seni bir qudağa tapsırdım. Ta Gurjistañğa barıp kelgenşe bul malğa, bul jatqan şalğa iye bol.>>, dedi. Jäne Ğıyrat atına qarap, Göruğlı sultan bir söz ayttı:

Sensen meniñ qolqatım,
 Astıma minsem sawlatım,
 Men seni haqqa tapsırdım,
 Görüǵlı der jan Ğıyratım.

Piyadalap keter boldım,
 Men şopanlıq eter boldım,
 Aman bolın tah körgenşe,
 Äwezhanğa keter boldım.

Senseñ meniñ taza baǵım,
 Mingende tarqar qumarım,
 Men kelgenşe itiyat bol,
 Qoyıp kettim jaw-jaraǵım.

Herkimge öziñ bildirme,
 Bul jerge janlar keltirme,
 Otlap qalıp ğapıl bolıp,
 Duşmanğa bunı aldırma?

Heş bende seni bilmesin,
 Ğännette saǵan kelmesin,
 Birew alıp, jaw-jaraǵım,
 Qol ayaǵım kesilmesin.

Basqa sözge qulaq salma,
 Habardar bol jatqan şalǵa,
 Onnan soñǵı bir näsiyat,
 İtiyat bol jatqan manǵa.

Men kelgenşe qaqırmasın,
 Awaz qılıp baqırmasın,
 İtiyat bol jatqan şalǵa,
 Adam körip şaqırmasın.

Göruğlı der esit bunı,
 Körisermiz mäqşer küni,
 Dawısı şıqsa bas jüregın,
 Söytip, baqqıl janım munı.

Men kelgenşe jatsın üyqlap,
 İsin pitkerğil soñ toqtap,
 Dawısı şıqsa basıp qoyıñ,
 Kökireğinen nıqtap-nıqtap.

Alqıssa, Göruğlı Ğıyratqa bul sözdi aytıp jöney berdi. Anda, şopan Babanıñ aşıwı kelip, jatqan jerinen qıymıldap, dawısını şığarıyın dep edi, Ğıyrat kökireğinen äste bastı, Şal jerge kirip ketkendey bolıp, qorıqqanından indey almay közi jawdırıp jatır edi. Anda, Göruğlı sultan ol qoylardıñ bir jas ülken-ülkenlerin aralap, qunan dönenin saylap, tört dür qozını bölip aydap tap quptanğaşa jol jürip, Gürjistan şähärinin darwazasına barıp kördi kim. Därwazamanlar därwazanı bekitip jatın qaladı. Anda, Göruğlı sultan öz atın Qonırbay qılıp därwazamanlarğa qarap, bir söz ayttı:

Tilegimde qatarlanğan narmısañ,
 Säwdeger kelse dep oğan sarmısan,
 Hızmet bolmay hämme jatıp qalıpsız,
 Turınlar murşäpler uyde barmısan?

Qudayım yaratqan ülken kişini,
 Körelmayın kirer desem tesikti,
 Şarap işip jatqan hämme murşäpler,
 Aşıñızlar mağan turıp esikti.

Häwes etip körsem deyip gurqını,
 Men urarman bul därwaza zulpını,
 Tısqarıdan men bir kelgen säwdeger,
 Qurbaşılar aş därwaza qulpını?

Mal satsam qalmaqqa menin tayım bar,
 Bazarıña satsam degen oyım bar,
 Qurbaşılar aş dār waza qulpını?
 Qorqaman aldım da biyät qoyım bar.

Säwdegenler bugün qapa bolmasın,
 Tısqarıda birew zorlıq qılmasın,
 Qurbaşılar işkerige kırgızın,
 Bul dalada birew urlap almasın?

Müsäpirmen eli jurtım qaldı da,
 Qudayım basıma sawda saldı da,
 Bir qoyım joğalsa sizden jüz qılıp,
 Töletip alarman şahnın aldında.

Ah ursam tögiler közimnin hası,
 Qıyametşe bolar märttin joldası,
 Men säwdeger müsäpirmen sizlerge,
 Dār wazanı aşqıl Baba qurbaşı?

Görüğliniñ bul sözün qurbaşılar esitip, biri-birine ayttılar <<Bul qalmaqtan kelgen säwdegerdiñ malı köp eken. Eger, bunı şähärge alıp kirmesek, bänege bir malı joğalsa, basımızğa bäle bolar.>>, -dep dār wazanı aşıp, hämme qoylardı işkerige kırgızın aldı. Anda, Görügli özin bir geren gün qılıp <<Jol bolsın.>> dese, <<Assalawma äleykim.>> dedi. Anda,. qurbaşılar «qanşa qoyıq bar?», --- dep edi. «Awıl-dan şıqqanıma jigırma bes kuk boldı», --- dedi. «Bul qoylardıd pulına ne alarsaq?» --- dese, --- Görügli «neşşe kun boldı. Qoylarım şarşap jatırğan», --- dedi. Qurbaşılar: «atış kim?» dep soradı. Görügli: «bes-altı jılqım bar. Hār qaysısısın birewler minip ketti. Bul jerge piyadalap keldim», --- dedi. Liykin, Görügli qār gāp aytqanda duşmanlar şaqalaqlap kuler edi. Bular turıp ayttılar: «Bulaqmaq eken. Bul erte menen qoyların bazarğa salsa, hār kim bazar basına talap alıp keter. Bunı özlerimiz alıp barayıq», --- dep bular jattı, tad attı. Görüglind qoyların aydai, bazardıd basına alıp keldiler, Kelse bazarğa qoy tuspegen. Sawdalar aşılmağan. Görügli qoyların kogenlep, özi bir keltekti qolına alıp, sol jerde adamlar isensin dep, epsana söylep turar edi. Bir neşe duşpanlar: «Bizlerdi quwlıq penen aldap tur», --- dep ayttı. Sol halda Görügli sultan kördiki.

Tilla jıǵası basında, özi elli jasında, bir sämen jorǵanı minip, --- poş-poşlap, Buldırıq qassap kelip, qoy bazarın aralap, qunan dönenlerin saylap, Göruǵlınıd janında turdı. Anda, Buldırıq qassap turǵan adam- lardan soradı. «Bul turǵan qanday kisi?», --- dedi. Qızılbaslar ayttılar: «Biz -qanday kisi ekenligin bilmednk. Ziyra ki, biz bir neme desek, bul bir nemeni aytadı. Bul kisinid kim ekenligi ǵaǵında özlerid sorasǵ?» --- dedi. Anda, Buldırıq qassap: «Qaydan kellersed? Qayda bararsad?» --- dedi. Sonda Göruǵlı sultannıd, Buldırıqtıd sawalına bergen jawabı:

Buldırıq:

Bul jerlerge ğärip bolıp kellersed,
Özindi köp nşinde jalǵız bilersed.
Ǵaslı zatıd qaydan senid. sorayın,

Göruǵlı:

G Äjel jetse qızıl guldey solaman.
Aldıma köp qoydı salıp kelemen.
Ǵaslım menid turtşen eldid perzenti,
Şāǵärine säwdeger bolıp kelemen.

Buldırıq:

Jarasıqqa at kekilin tarayman, '
Däldäl bolıp qoy satıwǵa jarayman,
Turkmen degen ata-jurtım boladı,
Qaysı elden w^1wǵıdı sorayman?

Göruǵlı:

Ada bolmas eldid şekeri-qantı,
yadımnan ketpeydi pirlerdid pändi,
Ǵaslımdı sorasad saǵan aytayın,
Menid ǵaslım teke yawmıt perzenti.

Buldırıq:

Qim bile di işiddegi oyıddı,
Quwanaman körip, senid boyındı,
Bul jerge ne uşın keldid sen özi d

Satarmısan alıp kelgen qoyıddı?

Göruğlı:

Üşı-qıyrı joqdur menid oyımnıd,
Isıǵı joq saǵan rädki-royımnıd
Men bilmeymen bul qoylardıd baǵasın,
Häp zamat iyesi keler qoyımnın,

Buldırıq:

Oylap tursan, mınaw şopan sum eken,
Jurgen' jerid bir şölistan qum eken,
Qoyımnıd iyesi bar dep aytarsız,
Men sorayman qoy iyesi kim ekon?

Göruğlı:

Qudayım suymegen bended qor-zar,
Dozaǵıdnıd bir belgisi kewli tar,
Meni jalǵız baslı deme bul jerde,
Bul şäqärde ulken menin jezdem bar.

Buldırıq:

Basıma zärepşan sälle orayman,
Sawlat penen murtlarımıd tarayman:
Bul şähärde jezdem menid bar deysed,
Jezdednin atı kim, sennen sorayman?

Göruğlı:

Men aytayın sorap barıp onı tap,
Sorasan bilede häm şayqı ol şap,
Aytayın jezdeminin atın sorasan,
Atı derler onın Buldırıq qassap.

Buldırıq:

Sen şegipsen ğäriplikte japanı,

Körsetkil endi sen mağan opanı?
 Jezdeqizdin atı bolsa Buldırıq,
 Bilermisen atı kimdur apannın?

Göruğlı:

Juregime tusti menin udayım,
 Äzelden buyırğan bizdi qudayım,
 Janılmasam balalıqta ketipti,
 Şırağımniq atı eda Gulayım.

Buldırıq:

Qayerlerde qaldı yaumıt elatıq,
 Turkmennin elinen qaslıyıw zatıq,
 Apan menen men jezdendi tanıdın,
 Kim bolar ayt, mağan özinnin atın?

Göruğlı:

Kışkentaydan ğärin qıldı bir quday.
 Ğäriplikten kunde şektim ağıw-way,
 Aslı-näslim bir bir qoymay soradıq,
 Öz atımdı bilsen menin Qonırbay.

Al qıssa, Buldırıq qassap: «Äy Qonırbay şırağım, Esen-aman keldin be, ol täreptegi ata-ana, qawmi qardaşlar aman ba?», --- dep Qonırbayğa qarap, bir sözün ayttı:

Jäbir otında qaldı bizin tänimiz,
 Aq sut bergen mäñirbanlar amanba?
 Yawmittın elinde ata-anamız,
 Qawmi qardaş biradarlar aman ba?

Bähär bulbil sayrar gulşan gulimiz,
 Söyleseli ayday şıyrin tilnmiz,
 Körmesekte olda bizjn elimiz,
 Bala-şağa, ağa-ini amanba?

Kim biledi kewildegı därtimiz,
 İşimizden şıǵar aqı zārımız,
 Saw-salamat, mudam aman -bolıqız,
 ülken-kışı nāw jawanllr amanba?

Juregime tusty senin bul daǵıd,
 Bähärde aşılar gulşakde baǵın,
 Boyıqnan aykalay senin şıraǵım,
 Ol tärepte qalǵan eller amanba?

Bärşeler işinde menmen odaǵa,
 Kiygenim jipekdur altınnan jaǵa,
 Dal boyıñnan men aynalay sadaǵa,
 Bul maydanda nāw --- jawanlar amanba?

Buldırıq der közde jasım dizildi,
 Seni körip, menin, kewlim buzıldı,
 Qoqırbay degenge bawrım ezyldı
 Därti-bäle körgegen eller amanba?

Ämma, Görüǵlı sultan Buldırıq qassaitıq bul sözın esitip, Buldırıq. qassap penen söyleyip, ǵal-awqallardı sorasıp, ayttı: «Äy jezde, Äwezhan şıraǵım qayda, bir köreyin- dep. saǵınıp kelip edim», --- deydi. Onda Buldırıq qasap ayttı: «Qunqarşanıq aldında neşşe menmen degen mähremler, keşe kundiz Qunqarşa menen otıradı», --- dep edi. Görüǵlı sultan jezdesinen Äwezhandı sol mähremlerdıq alıp keliwin talap etti. Anda, Buldırıq qassal, janındaǵı mähremdi Qunqarşaǵa şaptırıp: «Äwezhanın dayısı kelptur. Körmegge köp intizar. Bugınşe bere tursın. Erteqine hızmetine barar», --- dep mähremin jiberdi.

Mähremi barıp, Qunqarşaǵa Buldırıq qassaptıq sälemin bir-bir bayan qıldı. Anda, Qunqarşa Buldırıqtın sälemin qabıl qılıp, Äwezhandı tah ustinde otırǵızıp; bärğaların aralatıp atına mindirip, dayısının aldına jiberdi. Äwezhan: «bazardıq işindegi meni q dayım, qanday adam eken?», den oyaq --- buyaqqı qarap, kele berdi. Sol waqta Görüǵlı Sultannın közi Äwezhanǵa tusıp, jugirip barıp. Atınıq ustinen Äwez uǵlandı quşaqlap köterip alıp, eki juzlerinen suydi. Keyin Görüǵlı sultan Äwezhanǵa qarap, bir söz dedi:

Seni körüp ketti kewlimnen ärman,
 Is bolmas qudiretli haqtan biyparman,'
 Juregimde därtim menen ärman köp,
 Şırağım sendursan därtime dərman.

Jarasıqqa zär kekiliq sılayman,
 HaqtalaDan sağan jurim tileymen,
 Dal boyındı bir körmekke Äwezhan,
 Alıs joldan segbir tartıp kelgenmen.
 Boyınızdı mendey dayıq sadağa,
 Qulaq salıq men äylegen ne dağa.
 Ly juzindi bir körset dep şırağım,
 Sähärler jıladım qädır qudağa.

Seni izlep köre almadım ellerde,
 Gağı şölde, gağı jäne köllerde,
 Aqırında izlep şığıp Bal Äwez,
 Piyada jol jurdim uzaq şöllerde.

Knm şıdaydı uzaq joldın zähärine,
 Qoy aydadım tawı-tastın nähärine,
 Aqırında şıday almay şırağım,
 Säwdegerlik qılıp keldim şähärine.

Janıma ölşedim aytqan sözindi,
 Öle-ölgenşe qul qılayın özimdi,
 Tawı- tastın azabını köp kördim,
 Şukirilla kördim ayday juzindi.

Aq juzine jarasadı qoşa qal,
 Duşmanların sağan bolsın payımal,
 Şukirilla kördim senin juzindi,
 Jollarına sadaqa bolsın oşbuwmal.

Juregime tusti senin bul dağın,
 Härkimlerden sorap bildim sorağın,
 Qudağa mın şukir kördim juzindi,
 Ölsemde bir zârre joqtur ârmanım.

Ämma, Göruğlı sultan bul sözdi aytp, Äwezhannın basınan ugş mârtebe aynalıp, kökiregine qısıp, bawırına basıp, köz jasın jamğırday tögip, jılar edi. Bunı körip, Buldırıq qassap, gağı kulip, gağı jılar edi. Janındağı adamlar aytar edi: «Turkmen halqı sonınday bawırman bolar eken. Jiyenin köryp sağınp qalğan eken, köz jasları köl bolıp tur», --- der edi. Bulardı körip, ol jerde turğan ҳам-me halayıqlar jılap jiberdiler. Ämma, usı halda Göruğlı Äwezhannın guldey juzine bağıp, Äwezhan atası Buldırıq qasapqa qarap, bir söz dedi:

Erisin tawlardın qarı erisin,
 Hâr bende alğanı menen qarısın,
 Şekpeni bawırımnan ötip baratır,
 Bul şarwanın kiygen tonı qurısın.

Beg bolıp ketedi sunqar salmasa,
 Dabil baylap netedi onı tutpasa,
 Munşa qoydı biykar aydap netedi,
 Üstine bir jaqsı tondı kiymese.

Al degende erme jawğa tkymese.
 Qılğan isi biykar qayrı bolmasa,
 Malı qursın bul şarwanıq aydağan
 Astına bir jaqsı tulpar minbese.

Söz aytsaqız aytqanıqa baqpasa,
 Söz aytpaqız, nakeske, söz jaqpasa,
 Maldı jıyıp, miynet körip netedi,
 Naqıra qılış alıp belge taqpasa.

Şarwalardıq jurgen jerleri Balhan,

Qara suwğa qarıp işerler talqan,
Mal miynetin biykar körip netedi,
Iynine taqpasa, bir gurji Qalqan.

Bul dunya yalğashı bizden ötedi,
Bärşe maldı bir kun taslap ketedi,
Duşmanıma meni qılıp masqara,
Qelmey ketkir jolda ölse netedi.

Malı joqlar hārjerlerde dārmanda,
Biyperzenttiq ötken ömiri ārmanda, .
Kelmey ketkir dayıqman dep kelipti,
Dos-duşpanğa meni qılıp şermende.

Bul sözlerdi söyler bir-bir Äwezhan,
Is bolmas qudiretli haqtan biyparman,
El-jurtıma meni qıldı şermende,
Erterek joq etkil bunı Babajan.

Ämma, Äwezhanıq bul sözün Buldırıq qassap esitip ayttı: «Äy biyqaqul bätša, köp namaqul söz aytpa, sonşa qoyı bar kisi at-änjamın taba almaspa? Üsı qoylardıq onnan birin qarajet qılsa, begler sawlatında bolar. Liykin, yalğashınıq musäpirligin ıqtıyar qılğan eken. Özi suwpınağış äwliye adam eken. Bunnan bılay jäne sonday biyädep sözdi aytsaq, dārhal öltirermen. Endi turğıl, dayındı uygiqe alıp barğıl, apası söylesip, bağızur jatsın. Öziq aldında hızmet islep turğıl», --- dedi. Buldırıq qassap Görüğlıdan. «Qoylarıqnıq bağasın aytıp ketknl?», dep soradı. Qonırbay ayttı: «Äy jezde, bul qoylar äwel meniki bolsa da, aqırı öz malıq bazar bağası menen satarsaq», --- dedi. Görüğlı Äwezhanğa .qosılıp, jöney berdi.

Anda, Äwezhan dayısınıq qolın uslap, aldıqa tusip, anasının qasına alıp barıp, anasına qarap bir söz dedi:

Oylasam bul dunıya işleri päna,
Quda suygen quldıq tilinde säka,
Mek bul sözdy sağan bayan eteyin,
Qulaq salıp, bukı tınla jak ana?

Söz esitin bal Äwezdin tilinen,
 Bir kisi şığıptı turkmen elinen,
 Bul jerge kelipti bizdi sorağlap,
 Bizlerdi köriwge qalıp jolınan.

Nayzağa barabar onın boyı bar,
 Bilmeymen qıyalı, neşik oyı bar,
 Bul şaqärge ol kelip tur sorağlap,
 Aldında aydağan bes juz qoyı bar.

Bugin erte ol kelip tur şähärge,
 Juklerin artıp tur berkitip narğa^
 Bul şähärden bir adamdı tanımay,
 Salğan eken qoylarını bazarğa.

Türkmen dep adamlar mazaq qılıp tur,
 Mazaq qılğanını ol. häm bilip tur,
 Hayran bolıp turğanında bul şarwa,
 Sol waqta qasına atam kelip tur.

Atam kelip turpatına qaraydı,
 Söz sorasa jawabına jaraydı,
 Haslı-pıslın bir-bir sorap turikmennin,
 Onı atam qup aqtarıp soraydı,
 Ol adamnın. aytqan sözlerin aytşı,
 Bul şähärde menin. jezdem bar depti,
 Jezdesinin haslı-nıslın sorasa,
 Sorağan jezdesi atam şığıptı.

Ol şarwanın sözler tili sözindey,
 Söylegen sözleri misli öziqdey,
 Yawmıt elde ağa-inid barmedi,
 Ayırıp bolmaydı kö.zi senin közindey.

Deme ana, endi meni oynışı,
 Turıp endi, taza tonlar kiyinşi,
 Dayımızdan kewil uzgen bolmasan,
 Keldi dayım, bergnl mağan suyinşi?

Neşşe kun jol jurip, bawırını dağlap,
 Seni-meni körmeklikke zar yığlap,
 Dayım keldi, bergnl mağan suyinşi,
 Gulayım qanda? --- dep keldi sorağlad.

Äy ava, aytayın bolsın kewlin jay,
 Birneşşe nan tappay- eter aşıway,
 Isenbesev, endi sağan aytayın,
 Soran edim atım deydi RSonırbay.

Äwezhandur arqam emes besikte,
 ya bolmasa közim emes tesikte,
 Mende bnlgenimşe bärin aytayın,
 Dayım kelip turur ullı esikke.

Ämma, Gulayım bul sözdi esitip, tabı tähāti qalmay, ah urıp, zar jılap, uyden jugirip
 şığıp, Qonırbaydış moynınan quşaqlap köz-jasın jerge tögip tur. Anda, Qonırbay
 bir söz dedi: Gulayım sözine juwap berdi:

Qonırbay:

Juregime tusti älemde dağım,
 Qazan bolmay soldı menin şarbağım,
 Qırq jıl boldı ayrılğalı elimnen,
 Esen-aman barmedin sen sırağım?

Gulayım:

Keşe kundiz boldı jurekte uwayım,
 Üwayım salğandur .mağan qudayım,

Aman bende körer eken bir-birin,
Boyınnan aynalsın mendey Gulayım.

Qonırbay:

Jateam-tursam seni haqтан tiledim,
Heş bolmadı haqtaalla muradım,
Musäpirlik basqa tusti bul jerde,
Gaııy kunler botadayın bozladım.

Gulayım:

Bir adam sözlese onı közledim,
Kimdi körsem turkmon elden sözledim,
Musäpirlik qursın endi qäyteyin:
Gaııy kunler bota bolıp bozladım.

Qonırbay:

Qalmadı qäyteyin duşpan qağınıp,
Men jurgenmen ğänimlerge bağııp,
Qudayıma botadayın bozladım,
Jawdırağan közlerini sağııp.

Gulayım:

Şukirklla kerdim ayday juzindi,
Bir körmege ыştıq boldım öziqdi,
Ömirimnid barlığın jılap ötkerdim,
Sağııp apajan degen sözindi.

Qonırbay:

Er jigit maydanda körse saylansın,
Qudaya duşpannıñ qolı baylansın,
Eli-halqın qarındaslar amanlıq
Boyınnan menindey, inin aylansın.

Gulayım:

Meni munda şorı qıldı bir quday,
 Qudağa qılarman tınbay aşıw-w ay,
 Elde qalğan qarındaslar aman ba,
 Qay birisin sennen soray Qonırbay.

Gulayım der eldi körmek gumanba,
 Basıma hər kuni aqır zamanba?
 Bärşesini sennen sorap neteyin,
 Jurt iyesi Göruğlıbek amanba?

Ämma, Äwezhan Tulayımın bul sözün esitip, Qonırbay həm botaday bozlap, yığlap, ekewi körisip, hal awhal sorasıp otırğannan keyin,. Qonırbay ayttı: «Äy apa. Eli halıqtı soradın maquldur. Ämma, Göruğlı, bizlerge jaw turur. Ne uşın soradın, Basqalardan .köbirek soradın goy», --- dedi. Anda, Gulayım ayttı: «Äy inim, kisinin öz urıwı bolğannan son, adam şıdap bolmas eken. Ziyraki, duşpanlar aytsa, Göruğlı pälän jerge kelip, köp mal, olja menen ketip tur dese, uş kunge şekem köylegime sıymay semirermen. Eger, qaşıp baratır dese, uş kunge şekem tamağımnan as ötpey qapa bolarman. Sonın uşın, sorarman», --- dedi.

Anda, Göruğlı işinen Gulayımğa bildirmey, aq tuwısqanlıq dep jılar edi. Anda, Äwezhan «Göruğlı dayı» dep, meşmanhanağa kirgizip, toğız turli tağam tartıp, hərne degenin tayar etip, gähiy moynınan quşaqlap otırar edi. Birden Göruğlının janınan ayrılmay elijurtın, Şambıl beglerin sorap, otırıp edi.

Anda, Göruğlı Sultan ayttı: «Äy Äwezjan, elge alıp ketsem bararmısan, Şambıl belde beg bolıp jurermksen?», --- dedi. Äwezhan: «alıp ketsem bararman», ---dep otırğanda Göruğlı öz jurtın täriplep bir söz dedi:

Jurekte qalmasın sezlerin, pinhan,
 Bararmısan. alış ketsem Äwezhan,
 Bizin, el həm äjep eldur körmekke,
 Bararmısan alıp ketsem Äwezhan?

Jerleri bar kögertedi emendi,
 Hər kim körse onıq aqlı hayrandı,
 Bağlarşda mudam sayrar bulbiller,
 Bulaqları hər tärepke rawandı.

Batırlar qolında altın pısaqlar,
 Awğa şığıp Säddäsinde biydaqlar,
 Aşılar juzinde asqar bulağı,
 Basında oynasar alğır ulağlar.

Körgen kisi ھاslan şıqqısı kelmes,
 Körmegen adamlar ھاşnärse bilmes,
 Töbesinde uläğlardıq qulağı,
 Oynar taw asında ol urıp ھاallas.

Sol tawlarda jazdıq kuni bolğanda,
 Jıynalııp oynar begler balası,
 Begi patşa gerney-sırnay qoyadı,
 Bärşelerge kiyik-qulan soyadı,
 Qız-jawarı işlerinde aralas,
 ھاärkim körse, onıq közi toyadı.

Aman barıp mende bersem toyımdı,
 Ne isler bar turur bilmen oyıqdı,
 Ne äjayıp oyun-kulki anda bar,
 Bararmısaq alıp ketsem öziqdi?

Qusın salsan barıp ھاäwdek kölime,
 Turkmen eli inkar, turar jolıqa,
 Boyıqnan aynalsın mendey dayıqız,
 Beg-patşa bolsanşı Şambil elime?

Iye bol däpterde näsiye naqtıma,
 Bulbil bolıp qonğıl bağıraqtıma,
 Boyıqnan aynalay balam Äwezjan,
 Beg bolıp mingeyseq, tilla tahtıma.

Jolım tusti bunday duşpan zatına,

Duşpandı salarman janğan otına,
 Beg bolıp Şambildin elike barıp,
 Mingil Äwezjanım ol Ğıyratıma.

Ämma, Görüĝli sultannın ezik ħäm . Qızıl baslarĝa Ğıyratının dankı-ħaw.azasın, söz qılsa, usı Qızılbaslardın jılaĝak balaları jılaĝanık qoyar edi. Liykin, Görüĝli sözine Äwezhan ħäm ernp, meni alıp ketsed baraman dep otırıp edi. Nabada abaysızdan Görüĝli: «Ğıyratıma minermisen?», --- dep edi. Görüĝlının qasında otırĝan Äwezhan, Ğıyrat degen waqtında ırĝıtp turıp, esikke şıĝıp, daladaĝı adamlardı ħäm jalladlardı şaqırıp, dadı parıyad qılıp: «bizin uyde Qodırbayman dep Görüĝli otırĝan eken. Turıdlar», --- dep, bir söz dedi:

Meni aqmaq qılĝan eken,
 Aqıl ħuw-şım alĝan eken,
 Jıyılınlar äy yaranlar,
 Görüĝli quw kelgen eken.

Jayaw bolıp kelip gedey,
 Astına minbey qunantay,
 Quwlıq penen dayım bolıp,
 Atını qoyıp Qodırbay.

Juregim qılmaqqa daĝlı,
 Qoyını etpekke baĝlı,
 Qastın tigip kelgen eken,
 Qodırbayman dep Görüĝli.

Meni bätşa qılayın dep,
 Qup sırimdı bileyin dep,
 Kelgen oken Görüĝli beg,
 Maĝan japa qılayın dep.

Muratına jetpeklikke,
 Qollarımnan tutpaqlıqqa,
 Kelgen eken duşpan bolıp,

Meni alıp ketpeklikke.

Qudadur bizge sebepker,
Tağdır bolsa, ne ilaj bar.
Mında kelid bātşağarlar,
Qurbaşılar kel tutıdılar.

Bärşad äzirayıl sawlatlar,
Janında şämşe polatlar,
Dayda kettin qurbaşılar,
Han işiwşi äy jalladlar,

Adam buytip qutırarma,
Aqıl-ñuwışın ketirerme?
Duşpan degen kundiz-kuni,
Üyge kelip otırar ma?

Közin tökken jaslarını,
Terip alın qaslarını,
Quw bātşağar uyde otır,
Kesip alın baslarınık

Esittim bunıñ sözlerini,
Oyıp alıp közlerini,
Quy bātşağar uyde otır,
Bekkem baylan qollarını?

Dad äylese bermen aman,
Salışlar basına duman,
Az bolsa da, äy yaranlar,
Bola yazdı aqır-zaman.

Ayağın kes dizlerinen,
Ot şığarış közlerinen,

Bädşagardı baylap alıq,
Qarap qalmai izlarinen.

Ämma, Äwezhan bul sözün aytıp, ħäwliden därwazağa qarap, jılap şığa berdi. Anda, Görügli sultan Äwezhanı bul sözün esitip, aytqan sözine puşayman bolıp, Äwezhanı keyninen jugirip kelip ayttı: «Äy qozım Äwezhan, sağan ne boldı, magar aqılınnan sastış ba? Men sonday. uzaq joldan kelip, şırağımdı qaşan körermen dep, intizar bolıp kelsem, sen meni Görügli dep, duşpanğa gırıptar etsenujaqsı bolama? Men seni alıp barsam, Görügli sıpatlı däwletim bolsa, Äwezhandı Ğıyrattay atqa mingizip. tilla-tahtıma otırğızıp qoysam, muradıma jetermen dep oylar edim. Görügli kim, men kim? Görügli degen sonday adam turur. Qär g iyninde oneki adamnan, eki iynine jay bolar. Qulaqları qalqanday, basları gumbezdey, awızı gördeş qolları şınarday, soğşay bätşagär dur.»

Anda, Äwezhan Görüglının bul sözine şaqaq urıp kuldi. Anda, Görügli ayttı: «Görügli bizge nsaw turur. Eger Görügliğa kuşım jetse göşin qamlay jer edim», --- dep Äwezhandı isendirdi, Äwezhan Görügliğa: «bul Görügli emes eken», --- dep kewil baylap, dayı dep moynınan quşaqlap, otırar edi. Kun. namazşam boldı. Erte Buldırıq qassap ħämme qoylardı pul qılıp, uyine kelip, alıp kelgen pulların Görüglınıd aldına qoydı. Anda, Görügli pullardı uş bölip, birin bazarlıq dep Buldırıq qassapqa, birin Gulayımğa, berdi, Bir bölegin özn janına salıp ayttı: «Äy Äwezjan mağan pul bermedi dep oylama, men uyden şığarda sağak niyet etip, tört juz qara qozını aydagħ edim. Sol tawdan ötkek jerde quyırqların kötere almay, tawdın bergi astında qaldı. Aqırı ol qozılardı bir şopakğa qosıp taslap kettim. Erte menen atadnın aldına salıp aydap qaytararman», dedi.

Anda, Buldırıq qassap kulimsirep qoydı. İşinen quwanıp otırdı. Qodırbayğa tad atqanşa hızmet- qılıp, tadatqannan sod Buldırıq qassap, sämen jorğağa er salıp, Äwezdi keynine mindirip, ħäwliden şığıp jöney berdi.

Anda, Görügli olardan qalıp, Gulayımdı şaqırıp alıp, endi körmesek, aman bol dep dep hoşlasıp, yağlı bärli aytısıp, bir söz dedi:

Qonırbay:
Ğärip apam bugın qaynap yoş endi,
Qaza jayıd tutar. boldı, hoş endi,
Bir körmekke kelip edim uzaqtan,
Jäne qaytıp körgenimşe hoş endi.

Gulayım:

Kuyigine kabap qıldı bir quday,
Qudağa qılarman tınbay aşıway.
Mehipidizge qandırmayın barasad,
Tört-bes kundey jatsam boyma Qonırbay.

Göruğlı: .

Eger bir jıl jatsam-meħrim toymaydı,
Tirişilik jatarğa bizdi qoymaydı,
Aman bolıd ğärip' apam körgeñse,
Mal basına men barماسam bolmaydı.

Gulayım:

Otlar tusti bugin ğärip denegä,
Pälekurdı oşbu kewilhanağa,
Qaytar bolsad öz elide Qodırbay,
Sälem degil barıp ata-anada.

Göruğlı:

Sözdi sözge ulastırса айıp bolar,
Aqırzaman bolsa urı köp bolar,
Sälemindi sähät barsam aytayın,
Bajanıdıl ħärne bolsa qup bolar.

Gülayım

Mollalar aladı дәwet qälemdi,
Juregime saldı iyem bul. ğamdı,
Annan soq, aytayın endi Qodırbay,
Jurt iyesi Göruğlığa sälemdi.

Göruğlı:

At kekilin ara şölde örgende,
Tağdiridde ħärne bolsa körgende,
Geruğlığa nege sälem aytasad,

Üsı jerde Görüǵlıbek turǵanda?

Gulayım:

Men sadaǵa Qodırbayjan qulqısa,
Ǵam qospasın iyem oyın-kulkiqe,
Bar Qodırbay seni haqqa tapsırdım,
Bir-bir sälem degil endi halqıda.

Görüǵlı:

Bir neşşeler tabalmaydı izimdi?
Qulaq salıp tıdla menid sözimdi,
Jäne bir sözim bar aytayın sizge,
Maǵan tapsır bal Äwezdey qozıddı?

Gulayım:

Qonırbay esitkil menid sözimdi,
Matamda qoymaǵıl endi öznımdı,
Tentekpised, ya mäspised Qodırbay,
Nege tapsırayın Äwez qozımdı?
Sayır etpege taza baǵdıd gulini,
Äwezdi berkitip buwǵıl belini;
Tilid tartıp söyle endi, Qodırbay,
Baylatarman dārhal eki qolıddı.

Qonırbay:

Bähärde aşılǵan baǵda gul bolar,
Vul kunnen sod közde jasıd köl bolar,
Hoş aman bol, taǵ körgenşe Gulayım,
Qozıdan ayrıldı degen sol bolar.

Gulayım:

Bilalmadım äwelgkde sözindi,
Körgenim joq ilgeride öziqdi,
Men izinde jılap qalıp baraman,

Keter bolsan bildirip ket özindi.

Qonırbay:

Oylasam bul dunıya bärşesi panı,
Kisi qäytip suyer oşbuw dunıyanı,
Men rasımdı aytıp ketey Gulayım,
Hıslımdız sorasan Şambılın hanı.

Gulayım:

Köriseyik bergil qayta dästindi,
Härne bolsa berregirek kelsenşi,
Şambılınhanıman degenşe janım,
Ayrıdım sen, Äwezimnen desenşi,

Ämma, Gulayım bul sözdi esitip, bunun anıq Görügli ekenin bilip, därwazadan jılap şıǵıp, Buldırıq qassaptın izinen jugirip, zar-zar jılap, bir söz dedi.

Teginbedi saǵan dala jerde mal,
Bul sözindi tınlap, endi qulaq sal,
Qozımdı artına mindirip bararsan,
Endi, senin jolın bolsın tentek şal.

Juregime salardaǵı älemdi,
Kewlime salmaǵıl hijranlı ğamdı,
Atına mindirip, jönep bararsan,
Qayda alıp baratırsan balamdı.

Allam baqtındı aşqay, dāwlet mol bolsın,
Duşpanların kelip saǵan qul bolsın,
Artınızǵa qaramaysız aqmaq şal,
Qarap turǵıl, men sorayın jol bolsın?

Aman bende körer qıs penen jazdı, .
Gumıra qılǵan eken qudayım bizdi,

Keter bolsaa özin ketkil dalağa,
Taslap ketkkl, mında balam Äwezdi?

Juregin qılajaq ğam bilen dağlı,
Qolındı äyleydur ärmanda bağlı,
Qozı berer dep ayrılarsan qozınnan
Qonırbay degenin şıqtı Göruğlı.

Heş ämel qılalmay qalın qalağa,
Üyalğannan qozı bar dep dalada,
Qoqırbay degeniñ şıqtı Göruğlı,
Şığarmağıl Äwezimdi dalağa?

Gulayım der tıqla aytqan sözimdi,
Sargayıtpağıl qapa pälek juzimdi,
Qozı diyip ayrılarsan qozınnan,
Dalağa şığarma Äwez qozımdı?

Ämma, Gulayımniñ bul sözün Buldırıq qassap, qulağına almay, ne degenin heş bilmey, sämen jorğanı dizginin alıp, Äwezhandı attın sawırısına salıp, jöney berdi. Liykin, Gulayım bişsara juzin jırtıp, dadı parıyad etip, juwırıp izine jete almadı. Naumit bolıp, Äwezden. ayrılğanın. bilip, Göruğlının qasına kelip; «däy şırağım Göruğlı, taħ körgeñse seni qudağa tapsırdım. Jalğızımdı sağan tapsırdım. Göruğlı sultanğa uğlım amanat», --- dep, bir söz dedi:

Sözdi sözge kuygenimnen japsırdım,
Göruğlıbek ayağına bas urdım,
Öz suyegin edi balam Äwezhan,
Bal Äwezdi endi sağan tapsırdım.

Dawa tabalmadım heş bir jarama,
Aytqan sözün bir-birinen särama,
Erke bolıp ösip edi jalğızıgm,
Aşıwlanıp ay juzine qarama?

Qörip bilip işip edin duzımdı,
 Sağan aytsam öndi-işki sözımdı,
 Aşıwlanıp gul juzini awırtpa,
 Hiyle menen alıp şıqtın qozımdı.

Ğäriplikte jurek bawırım dağlatpa,
 Gurjistan jolını oğan şağlatpa?
 Jalğızımdı endi sağan tapsırdım,
 Qapa qılıp perzentimdi jılatpa?

Bul sözlerdi oylap-oylap qarayman,
 Aman ketpegindi haqtan sorayman,
 Bar kete ber saw-salamat elge bar,
 Qaslıq qılsam, öltiriwge jarayman.

Neqılayıv munnan jäne salamat,
 Er bolsan aytarsan joqdur dalalet,
 Hoş aman bol tağ körgenşe Görügli,
 Äwezdi tapsırdım sağan amanat.

Saw-salamat endn munnan elge bar,
 Äwez uşın men bolarman intizar,
 Barğıl endi, bir allağa tapsırdım,
 Tağ körgenşe Görügli bek allayar.

Ämma, Gulayım bul sözın aytıp, zar-zar jılap qala berdi. Anda, Görügli han jolbarıstay ıarlap, qähärden şığıp Buldırıq qassap penen Äwezhanıq keyninen jetip, olardı baslap, köp qoydın işindegi qara qozını Äwezhanğa körsetip kete berdi. Tört juz qozı degeni jeti juz-qozı boldı. Anda, Äwezhanıq juregine ot tusip, Buldırıq qassapqa qarap, bul sözdi ayttı:

Ölmesin doslar, ölmesin,
 Duşpannın bäre qalmasın,
 Atajan bul qalay boldı,
 Sumlıqtıd bası bolmasın.

Bir tus kördim bugin jaman,
 Haqtaala bersin aman,
 Bu qozığa köp qızıqpa,
 Alıp ketpek bizge guman,

Tört juzi, jeti juz boldı,
 Bayaban qozığa 'toldı,
 Bir dem ata turıp oyla,
 Qalay' tegin qozı boldı?

Qanatınnan qayrılmağıl,
 Tuyağışnan mayrılmağıl,
 Bul qozığa köp qızığış,
 Äwezinnen ayrılmağıl?

Bir neşşevin bawrı dağlı,
 Häman körersen ne şaqılı,
 Qozı al dep aldap jurgen,
 Bolmasın bul bek Göruğlı?

Köp qorqaman közlerinen,
 Tuse berme izlerinen,
 Keşe jaman şorşıp edim,
 Bunıd aytqa-n eözlerinen.

Buğan qora soğın, degil,
 Jolda şarşap öler degil,
 Barıp endi Qoqırbayğa,
 Bul qozılar bolar degil.

Men qaytaman senin menen,
 Ata meni qılma giyne,
 Sınamaqqa Qoqırbaydan,
 Barıp endi jawap tile.

Äwezhan der qozı qursın,
 Keşegi bir sözi qursın,
 Şamaq kelse qaşıp bağırq,
 Qoqırbaydın juzi qursın.

Ämma, Buldırıq qassap, Äwezhannan bul sözdi esitip, rasaytasan. şırağım, deyip, terektiq j.apırağınday qaltırıp, hayran bolıp, Göruğlı sultanğa: «Äy Qoqırbay, endi bizge jawap bergil, Äwezhan ekewimiz bul qozılardı aydap ketsek hām bolar», --- dedi.

Anda, Göruğlı sultan Buldırıq qassapqa: «neme deysen?» --- dep, tiklenip bir qarap edi. Göruğlınıq kezi oyaqbuyağınan ötip ketti. Ziyra ki, Göruğlınıq ğayratı eki közinde edi. Qörgeñ adamlar haslı tabı tahtatlar qıla almas edi. Liykin, Buldırıq qassap, bildiki. Bul Göruğlı eken, ğıyle menen bul islerdi qılğan eken, --- dep äste-äste barıp, atın uslap alıp atına minip jönemekşi boldı. Anda, Göruğlı sultan Buldırıq qassapqa qarap, bir söz dedi:

Üş kunge şe izleseqler mınnan tap,
 Sen kelmeyin qädem qoymaspız täbirap,
 Äwez benen biz ekewnmiz turarmız,
 Şahıda sälem ayt, Buldırıq qassap.

Maydan işire Ğıyratımdı saylayın,
 Rustemi dästan ursın sizge qılayın,
 Şahıqa sälemde Buldırıq qassap,
 Qozğalmayın sizler munda kelmeyin.

Ümitim köp tadla haqtan şapaat,
 Bendem den joqlağay hāzireti Säät.
 Bul jerde jatarman sizler kelgenşe,
 Qılma ketpem bul jerlerde qıyamet.

Üris bolsa şıyrın jannan keşemen,
 Duşpanlardı' nayza menen şaşaman,
 Bul jerlerden ketpey sizler kelgenşe,
 Suw ornına qızıl qandı işemen.

Ğazap etkp. zorlığımı bildirmey,
 Almas salıp jurek bawrın tildirmey,
 Bul jerlerden ketpey sizler kelgenşe,
 Bul zängine qızıl qandı keltirmey.

Tağ ölgenşe quda qılsın dârmanda,
 Qudayım qılmasın bizdi şermende,
 Bar şaşıka sälem degil Buldırıq,
 Demesin jolıqpay qaldım ärmanda.

Görüğlıdan esit oşbuw kalamıy,
 Munday kunde qanday kewil aramıy,
 Sizler kelmey ketpem endi bul jerden,
 Erterek ayt şaşa barıp sälemdi.

Ämma, Görüğlı sultan bul sözün aytıp, Buldırıq qassaptı jönetip, Äwezhanın. qolınan uslap, Ğıyratınş aldına keldi. Äwezhan Ğıyrattın qäddi-qäwmetine omälaäktek sıpatına, ol pitken tuyağına, aspandı gözlegen näzerine, bärekealla dep aparın qılıp, janıdil menen Ğıyratqa kewli ketti.

Anda, Görüğlı sultan özinin jaw jarağına, o kiyimlerin kiyip, Äwezhanğa qarap, «atqa mingil» dep aqılın sınamaq uşın, bir söz ayttı. Anda, Äwezhan Görüğlının bul siyasatın közine ilmey Görüğlığa qarap, ekewi yağlı bärli aytısadı:

Görüğlı:
 Juregimde köpdur älem,
 Hoşwaq qılıp ketti bul ğam,
 Bir söz aytay tınla munı,
 Qäwmetiqnen Äwez balam.
 Kel Äwezhan mingil atqa.

Ä w e z h a n:
 Musäpirmen menin özim,
 Şar tärepte eki közim,

Men h m sağan bkr söz aytay,
Ata esit aytqan s zim.
Minbeymen Göruğlı atınd.

Göruğlı:

Seni dep sarėaydı juzim,
        atqardım  zim,
Qıyalına ne söz keldi,
Mağan aytqıl janım qozım,
Kel  wezhan mingil atqa.

  w e z h a n;

Esitkeymen senin zatıq,
Eldi basqan sayasat   ,
Qıyal   a ne söz keldi,
Ne dep miney senin atıq,
Minbeymen Göruğlı atına.

Göruğlı:

Maydanda at  apdıрмаėıl,
Paymanandı toldırmağıl,
Aytqan s zim k p qaytarıp,
A ıwımdı keltirmegil,
Moynı juwan mingil atqa.

  w e z h a n:

Batırlardın ustazıman,
Sunqar, tuyėın ı qıpazman,
Er emes, qatın n m rtsen,
  tirsən   tir ırazıman,
Minbeymen qatın, atına.

Göruğlı:

Qeynimizden läşker keler,
 Şar tärepti qorşap alar,
 Härqaysı bir nayza salar,
 Basımızda ğawğa bolar,
 Kel bätşa, mingil atına.

Ä w e z h a n:

Artımızdan ğanım kelmey,
 Olar menen urıs qılmay,
 Kelgennen soq Qızılbasqa,
 Şerdey bolıp qırğın qılmay, -
 Minbeymen Göruğlı atıqa.

Göruğlı:

Läşker keler buydaq-buydaq,
 Däşt bayaban tolar ondaq,
 Köp duşpanğa jalğız özim,
 Şaşamanba köpke topıraq,
 Kel Äwezhan, miygil atqa.

Ä w e z h a n:

Söz aytayık mkkim bolmay,
 Qıyamettin, kunk bolmay,
 Ne dep sağan mingeseykn,
 Rustemdeyik qırğın bolmay,
 Minbeymen Göruğlı atıda.

Göruğlı:

Ğıyratımdı zorlamayman,
 Köp sözide qaramayman,
 Qartayıppan jasım jetip,
 Ürispakda jaramayman.
 Kel Äwezhan mingil atqa.

Ä w e z h a n:

Batırlarday qurış qılmay,
Jolbarıstayın juris qılmay,
At zädgige qan keltirip,
Äliydeyin urıs qılmay,
Minbeymen Göruğlı atıda.

Göruğlı:

Otızdağı jası ötip,
Ömirimnid bärşesi ketip,
Bu şähärdid läşkerine,
Qaytıp turay taqat etip,
Kelgil balam mingil atqa.

Ä w e z h a n:

Maydan kşine kirgen jaqsı,
Köp ärmansız bolğan jaqsı,
Jolıqpay qaşıp ketkennen,
Ara şölde ölgen jaqsı,
Minbeymen Göruğlı atıda.

Göruğlı:

Jawlardan qutılğan jaqsı,
Bälent tawdan ötken jaqsı,
Asılma qoldan kelmese,
Jolıqpay aq ketken jaqsı,
Kelgil balam min Tıyratqa,

Ä w e z h a n:

Äjel jetip ölgen jaqsı,
Tağdirini körgen jaqsı,
Duşpannan qaşıp ketkenşe,
Qarajerge kirgen jaqsı,
Minbeymen Göruğlı atıqa.

Göruğlı:

Er jigitler qurış qılar,
Duşman körse juris qılar.
Qırqmıq lăşker basıp kelse,
Jalğız qäytip urıs qılar,
Kel Äwezhan min Ğıratqa.

Ä w e z h a n:

Burıñılar bunday demes,
Bilmeseq köp penen keqes.
Quda berse bir kisige,
Qırq mıq lăşker ھےş gäp emes,
Minbeymen Göruğlı atıqa.

Göruğlı:

Göruğlı der sözim aqla,
Qurışlanıp keldim tänqa.
Atadan bolsaq sonday bol,
Hummetiqe bärekella,
Minbey tursaq sen Ğıratqa.

Ä w e z h a n:

Äwezhander urıs qılmay,
Duşpanlarğa qılış salmay,
Quda berse, bul duşpandı,
Qırıp-joyıp abıroy almay,
Nege miney bul Ğıratqa.

Ämma, Göruğlı han Äwezdiq bul sözün esitip, erligine qayıl bolıp, bir meñiri juz bolıp, o qäddi-qäwmetinen keli tolıp, qudağa mıq şukir qılıp otırdı.

Endi, sözdi Buldırıq qassaptan esitiq. Ämma, Buldırıq qassap, qanatınan qayırılıp, tuyağınan mayırılıp, sämen atqaqamşı urıp, tınbay jol jurıp, şäqäрге jalğız kirip, Qunqarşa patşanıq aldına kelip, basınan ötken kunlerdi, bolğan waqıyalardı ayttı hăm Göruğlının sözün bir-bir bayan etti.

Anda, Kunqarşa patşa bul waqıyaki esitip, hayran bolıp, ränki uşıp, qanı qaşıp, beglerine buyırıp, gernay-sırnay şaldırıp, sol gernay-sırnayıkıx dawısı menen menmen degen jigitlerden qırq mın. läşker tayın boldı. Sol läşkerge özi bas bolıp, Göruğlınx keyninen quwaladılar. Üaqtı pesinde Göruğlının ustine keldin. Anda, Göruğlı sultan Äwezhandı bir tawdıd ustine şıǵarıp qoyıp, Äwezhannan pätıya alıp, Ğıyratın oynatıp, suwlıǵın şaynatıp, köp duşpanǵa qarap, bir söz dedi.

Nalışım jetsin pälekke,
Ayai bolsın bu mälekke.
Biz oyaqtan, siz buyaqtan,
Kelha begler, jekpe-jekke?

Jannan keşkek talapkerler,
Kelid berman batır erler,
Astıda mingen tulparlar,
Kelha begler, jekpe-jekke.

üstine qurğın şatırlar,
Qaşma keynide qatınlar,
Köp inam alğan batırlar,
Kelidizler jekpe-jekke?

Özini menmen degenler,
Qudqardıd nanın jegenler,
Girewke sawıt kiygenler,
Kelha erler, jekpe-jekke?

Talasıp inam alğanlar,
Bir-birge ökpe qılğanlar,
Juyrik bedewdi mingenler,
Kelha erler, jekpe-jekke?

Üris qılıd keşe-kundiz,.
Tamaşanı körsin ulduz,

Sizler köpsiz menbir jalğız,
Kel batırlar, jekpe-jekke?

Tamaşa 'körsin begi-han,
Maydanda aqsın qızıl qan,
Kuni pitken beredi jan,
Kelğa batır, jekpe-jekke?

Sözler köpsiz bälent päste,
Bizdey urısqa päywäste.
Üris bolsa äste-äste,
Kelğa begler, jekpe-jekke?

Men bir ğärip bası käste,
Jalğızdur özim nakäste,
Üris bolsa jābir päste,
Kelğa erler, jekpe-jekke.

Abıroydı kimge beredur,
Qimler maydanda öledur,
Kuni pitken jan beredur,
Kelğa erler jekpe-jekke.

Ülken saplar keyin tursın,
Tuw biydağın jerge qoysın,
Tamaşanı söytip körsin,
Qelğa begler jekpe-jekke?

Göruğlı beg bizdi derler,
Jılasar maydanda şerler,
Jannan keşken talapkerler,
Kelğa erler jekpe-jekke?

Ämma, Görügli sultannın, bul sözün Qızılbaslar esitip, mäslehtë qılıp ayttılar. «Eger buğan bir:birden barsaḥbirimizdi birimizge qospas, liykin, ḥärne bolsa ḥämmemiz birdei atlanbasaḥ bolmas», --- dep ḥämmeleri birden at qoydılar.

Anda, Görügli sultan duşpanlarga ḥarsı turıp, Ğıyratḥa ḥamşı urıp, duşpandı aralap, ḥoyday surıp, alla dep at ḥoyıp, ḥırıp-joyıp, ḥaḅa- toyıp, Qızılbastıḥ jamanın aralap, semizin saralap, nayza qolda qılış belde, sawıt tände, tän janda, jan iymanda, ḥanlar ḥarılıp, baslar jarılıp, közler tesilip, bedewler şabılıp, ḥanlar jayılp, izlegen tabılıp, ḥaşḥan qutılıp, turğan tutılıp, sawıtlar sötilip, oḥlar atılıp, ḥaḅa batılıp, baḡzıḡa damet, o baḡzıḡa ḥıyamet, Görügliḡa sälemet, Qunḥarşaḡa nälet, köz körmek, ḥulaq esitpek, ayaḥ-jurmek, qol urmaḥ, ulken-ulkenini qırmaq, jazasını bermek, bul urıstın tamaşasın aspandaḡı perişteler körmek, bul urıs Görügli sultanḡa boldı bir ermek. Ämma, Görügli duşpanların erteden pesingeşe attan tuspey, bir dem aram almay, urıs qılıp, duşpanlar menen surisip, läpleri tırısıp, nege keldik dep bir-birleri menen kerisip, ekew-ekew, o bir jerde jatamız dep quwanısıp, oyda qırda, jer, aspan bir boldı.

Ämma, bul urıstıq şaniyga Görügli bek bir söz ayttı:

Yaratqan bul qädir Mewlan,
Juregkmdä köp tur ärman,
Şerdey bolıp Görügli han,
At qoydı maydan işinde.

Duşpanların 'durletip,
Nayzaların pırlatıp,
Ğıyrat atını ḥarlatıp,
At qoydı maydan işinde.
Qudadan bolḡan bul isler,
Täḡdirden ḥärne kelgenler,
Tilladan, soqqan qılışlar,
Şabıldı maydan işinde.

Bedewlerge salıp mawıt,
Atın şawıp awıt-awıt,
Zerḡubalı altın sawıt,
Sötildi maydan işinde.

Tamaşanı körip Balhan,
 Duşpan bolıp talqan-talhan,
 Altın ğubba gumis qalqan,
 Sötildi maydan işinde.

Pärämuş bolıp asınan,
 Şerdey bolıp Göruğlı han,
 Jesette turğan şiyirin jan,
 Satıldı maydan işinde.

Jarasıqqa qurıp şatır,
 Özin menmen degen batır,
 Mıltıqları patır-patır,
 Atıldı maydan işinde.

Qanını işip misli suwlar,
 Bası ketip neşşe qullar,
 Sap qurbaşı altın tuwlar,
 Jelbিরer maydan işinde.

Bärşe duşpan jerde bolıp,
 Qara közler qanğa tolıp,
 Göruğlı han şerdey bolıp,
 Aqırrar maydan işinde.

Һärkim körse aqlı sasıp,
 'Ata baladan adasıp,
 urğan ölyp, qaşqan qaşış
 Şabıldı maydaya işinde.

Läş;er kelip һär qayannan,
 Azamatlar keşkp jannan,
 Onbir jaqtan, bes bir jaqtan,

Qırıldı maydan işinde.

Atın şawıp äste-äste,
Top-top bolıp дәste-dәste,
Baslar kesilip bolıp qäste,
Qan tökti maydan işinde.

Duşpanları bolıp biyjay,
Mädetkar bolğay bir quday,
Altın kernay, gumis sırnay,
Tartıldı maydan işinde,

Qörgenlerdin aqılı ketil,
Dos körsem dep 'bolıp intıq,
Awız ulken qara mıltıq,
Atıldı maydan işinde.

Adasıp aqılınan köpler,
Qorqaqlar urıstan şetler,
Äjdarğaday ulken toplar,
Isqırar maydan işinde.

Üris qılıtp älwan-älwan,
Sıyınğanı qädir Mäwlan,
Sol sıgtatta Göruğlıhan,
Qan tökti maydan işinde.

Ämma, Göruğlıhan Qunqarşanış qırq mın läşkeri menen tänha urısıp, oyaq-buyaqqa surıp, qoyday qırıp, top-top qılıp ayırıp, zorlığın bildirip, isken bawırın tildirip, neşşe mıqın öltirip, maydandı ölikke toltırıp, Göruğlısultan här şapqanda on-onbesten şabar edi. Här şapqanda duşpanlar qutırğan iyittey bolıp, birin-biri qabar edi. Aldına kelgen jazasın tartar edi. Ämma, Göruğlıbek här uslağanda jigirmasın, jigirma besin uslap, bir jerge jämlep, töbesin muşlar edi. Bir muş lenen isin isler edi, Duşpanlar qutırğan kuşiktey bolıp, 'bir-birin 'talar edi. Göruşdıtbek söytip, waqtın hoşlar edi. Göruğlı sultan duşpanların buwdaydıq

payasınday top-top etip, bir jerge şaşlar edi. Duşpanlar jağasın jırtıp, tisler edi, bazı birewler bul baleden qaşan qutılarmız dep, közlerin jaslar edi.

Ämmz, Göruğlı sultan sol tarkyha namazşamğaşa urısıp, baqtı. S-uw ornına qanlar aqtı. Jäne qalğan Qızılbaslar birden at kryar edi. Sol hälette. Göruğlı sultan allağa sıyınıp, äwliyelerden mädet, ästanat tilep, Göruğlı dukıyadan şikayat qılıp, bir söz dedi:

Äy yaratqan, qädir mäwlan,
Bir mädet berer kunivdur.
Ruwxıdızdın Nuwqı Näbiy,
Bir mädet berer kunindur.

Bizdi körip turğan Jälil,
Pärmanıdızda Ismayıl,
Bir alla endi özid bil,
Bir mädet berer kunid dur.

Aynalay İbrahim Qalil,
Ruwxıdızdan bolsa mädet,
Maqsetimdi men tileymen,
Bir mädet berer kuniddur.

Dawıt ulı er Sulayman,
Şermende qılma, ya Sämet,
Bul duşpanda joqdur ähät,
Bir mädet berer kuniddur.

ya Muḥammed, boldim ḥayran,
Bul aradan bolıp girḡyan,
Ğärip kewlim boldı oyran,
Bir mädet berer kuniddur.

Äbiwbäkir, Omar, Ospan,
Tınış bolsın jer ḥäm aspan,
Üsınday bop qısılganda,

Bir mädet berer kuniddur.

ya piyrim Hâzireti Äliy,
 Hämme äwliyeler işinde,
 Huwd degen allağa bende,
 Bir mädet berer kuniddur.

Ya piyrim, siz şağı Zände,
 Ürispasam mağan bolmas,
 Maqset bolmay kewlim tolmas,
 Bir mädet berer kunivdur.

Ğaws, Qıyas, piyrim Ilyas,
 Ruwıındı tiler ğärippen,
 Zarı mende ğäripteymen,
 Bir mädet berer, kuniqdur

Ya piyrim, oneki Imam,
 Köklerge jetti buw Zarım,
 Juzimnen ketti arlarım,
 Bir mädet berer, kuniddur.

Qol uzdid be, ya pirlerim,
 Görüğlı der esit sözim,
 Tört boldı sizge közlerim,
 Sizlerden mädet bolmasa
 Neğılarman jalğız özim,
 Bir mädet berer, kuniddur.

dep Һarıp-ҺarҺap, nayzağa suyenip tur edi. Bek köznne birҺad körindi, işinde sansız aq kiyimler kiygen, op-top bolıp däste-däste tuwı biydağlar Һığıp, köringev QunqarҺa patҺanıd lăşkerine, alla dep at qoydı. Ol lăşkerdi bölek-bölek qılıp jiberdi. Anda, QudqarҺanıd lăşkerin urıp, qırıp-joyıp, tuw biydaqların taslap, QudqarҺanın lăşkerleri Һıday almay barıp ҺăҺärge kirdiler.

Anda, Göruğlı waqtı hoş bolıp, läşkerleri qaşıp ketkennen keyin, qalğan köp oljaların köz körmegendey, q-ulaq esitpegendey дәrejede Äwezhanıd aldına alıp keldi.

Anda, Äwezhan atasınıq bul qılğan nslrine «bärekekella» dep aparın qıldı. Göruğlı degenşe bar ekensed, --- dep mehpri ketti. «Munday adamnıd izine erip, ölsem ärmanım joq»* --- dedi.

Anda, Äwezhanğa olja attan bir jaqsı at mingizip, özi Ğıratqa minip, oljaların aldına salıp, Şambıl eli qaydasad dep jöney berdi. Al jurgennen keyin, Bädbaqtawııış basına şıǵıp, anda Äwezhan keynine qarap, öz elin qalğan Gurjistanday şähärin körip, közinen jas alıp, jurtı menen ğayıbana hoşlasıp, «jäne qaytıp körgenşe aman bol» --- dep bir söz dedi:

Bul bälent köriner Bädbaqtıd tawı,
Qöriner uzaqtan Bädbaqtıd şöli,
Aman bolğan jäne qaytıp körgenşe*
Oynap-ösken äne, Gurjistan eli.

Ayralıq salǵandur basıma qähäri,
Äjdarhaday salıp jurekke zähäri.
Aman bolǵıl jäne qaytıp körgenşe.
Hoş-aman bol, qaldıd Gurjistan eli.

Salıp tur jurekke ħıjrannıııq otı,
Juznme urıp tur şöllerdin, gärti.
Neskp bolsa qıyamette körermiz,
Amanda bolıp tur, Gurjistan jurtı.

Ħıjrı otına qalar boldı bu tänim,
Oyran boldı näyley bul qälbihanam,
Aman bolǵıl jäne qaytıp körgenşe,
Aqsut bergen Gulayımday jan anam.

Oyran kewlim endi qaynap yoş endi,
Esen bolsa, bärin körer bas endi,
Amanlaspay bir-birewden ayrıldıq,
Taħkörgenşe ğärip sidlim hoş endi.

Ot salıp tur bal Äwezdin işine,
 Quwanaman äjelimnin. keşine,
 Sälemde basımnan uşqan ğarğalar,
 Atam ırza bolsın, belde kuşine.

Aşır-ılanıp qaramadım betine,
 Men bararman Göruğlının jurtına,
 Sälem degil sorlı ğärip anama,
 Anam ırza bolsın, bergen sutine.

Üşqır edim qanatımnan qayrıldım,
 Juyrik edim tuyağımnan mayrıldım,
 Amanda bol, bar tuwısqan aǵayın,
 Ärmanmenen men sizlerden ayrıldım.

Ürisqa mingenim jiyren qızıldı,
 Qayıp kelip körmek guman bu eldi,
 Aman bolın aǵa-ini bärşeniz,
 Duz nesiwbem Şambıl belde boldı endi.

Qulaq salın men äylegen nedaǵa,
 Bu jan tilim bärşenizden sadaǵa,
 Köremizbe, körmeyimizbe aǵayın,
 Men aman tapsırdım sizdi qudaǵa.

Ämma, Äwezhan bul sözdi ayıp, köz jasın tögip, Göruğlıǵa qosılıp, Bädbaq tawının basınan tusıp, oljaları menen Şambıl belge qaray jöney berdi. Şambıl belinin minara peştahları körinip* onda Göruğlı sultannın waqtıhoş bolıp, Äwezhanǵa qarap, Göruğlı bir söz dedi:

Quda boldı men ğäripke mehirban,
 Maydanda ağızdım suwday qızıl qan.
 Kekylinken, dal boyıdkan şıraǵım,
 Qulaq calıd mek äylegen nedaǵa,

Qulaq salıd men äylegen nedağa,
 Göruğlı der sizden juz mıd sadağa,
 Boyıdnan aynalay bäl Äwez balam,
 Kvzikdi aş keldin bizid elatqa.

Äne taw, asqardıd tawı dur Balhan,
 Şambilde men özim bolarman darhan,
 Nesip bolsa Şambil belge kprgen sod»
 Qırq jigitke han bolarsad Äwezhan.

Anaw bir köringen Şambildid bağı,
 Bulbilleri qonıp uşarlar zağı,
 Közindi aşıp qara, endi tanığıl,
 Anaw, turğan Göruğlının bulağı.

Közimdi tutıp tur şöldin ğubarı,
 Üzaqtan köriner Şambildid darı,
 Közindi aşıp qara, endi bal Äwez,
 Ol qara köringen Şambil minarı.

Qaray-qaray ketti közimnin yağı
 Bir daş edi Şambil beldiq uzağı,
 Minaralar qaptalında köringen,
 Bärşesi dur mediresenid peştağı.

Baylansın Äwezhan duşpannıd qolı,
 Kelip jetken jeriq Şambildin şöli,
 Şukirilla kördim keldim elime,
 Jarqırağan anaw Hewdektin köli.

At şappağa qayım Həwdek dalası,
 Ləyli dur Həwdektin begi-balası,
 Göruğlı der keldid Şambil eline,

Aldımızda turğan Şambıl qalası.

Ämma, Görügli han bul sözdi ayıp kiyatırğanda aldınan tamamı Şambildin ağabiy, o ämeldarları şığıp, attan tusip, Häsənhan, Äwezhan menen körisip, ħarma törem dep, bärşeleri duwa qıldı. Äwezhanıd -qäddi qäwmetine, Rustemdey sawlatına, ayday juzine, şekerdey sözine, quraayday közine, qayıl degenşe bar eken dep, Äwezhanın qäddi --- qäwmetine ħayran bolıp, Şambildid därwazasına kıldiler.

Ämma, sol ħalda Ağaunis peri, Mısqal peri, Gulnar peri, özge toqqız qatın ħämmeleri Görüglınıq ez qolları menen közlerin surtip, Äwezhakdı Ağaunis peri attan köterkp alıp, köyleginin jağasını salıp, eteginen tartıp alıp, ħämme katınlar ħäm waqtı hoş bolıp, Äwezdi perzekt etti.

Ämma, Görügli Sultan Äwezdi alıp Şambilge kelip, bir könilin mın köqil qılıp, jäne qırq jigittiq ħämmelerine Äwezhanı köqli tolıp, bärşe adamlar şadı-ğorram bolıp, ħäm bärşe jıyılğan halıqtın da Äwezhanğa könli tolıp, goyaki, özleri tapqanday bolıp, qatınlar ħeş biri, bir birinen ħızğanbadı. Ämma, Görüglihan Äwezhandı miymanhanasına alıp kirip, qırq jigittin ortasına otırğızın, köqlinen bärşe ħam keşip, Görügli sultan bal Äwezge qarap, bir söz dedi:

Sensen menin qızıl gulim,
Bälki menin janı dilim,
Kekilinnen Äwez uğlım,
Mäy toltır, qozıtm, mäy toltır?

Üris bolsa kir sawaşqa,
Zulpın juzine jarassa,
Qolışa alıp altın kesa,
Mäy toltır balam, mäy toltır?

Ğıyrat atın. şerdey bolıp,
Duşpan qalsın jerdey bolıp,
Jännet işi ħurdey bolıp,
Balam mäy toltır, mäy toltır?

Kekilin juzge taralıp,
Duşpanlar elin aralap,

Jigitlerinizdi sıylap,
Qozım mäy toltır, mäy toltır?

Göruğlı dor şukir alla,
Äwez uğlım mağan dilğa,
Biykar jurer oşbu dunya,
Balam, mäy toltır, mäy toltır?

Ämma, Göruğlı sultannın bul sözün Äwezhan esytyp, waqtı hoş bolıp, qırq jigittin qatar-qatar otırğızıp, eki zer kekilyan beline taslap, qädingi sawlatların baslap, neşşe gurli muqam menen läbin tislep, neşşe turli naz benen qırq jigittin waqtın hoşlap, här qaysısına bir keseden şarap bere berdi. Bazı birewler nağıslı almaday juzine bağzıları quralayday közine, o bkr qatarları şekerdey sözine, hayran bolıp, araq şaraptın keypi menen Äwtezhannın bul suwretlerine könli tolıp, Äwezge sebebi menen hämmesi şerbolıp, bir jigittia 'kuş-quwatı mın jigitten häm zıyada bolıp, Göruğlı sultannın awazası äwelgiden häm zıyada bolıp, barlıq jerge maşqur boldı. Göruğlı sultan köp jerlerdi abat etti. Äwezhanın. başsa tilla jığa, beline qamar, ustine şahı-lipaslar kiydirip, qolına özinin hanlıq möhirin berip, ol Şambildin eli, o teke yawmittın. biyligin Äwezhanğa berip, öz eline han qılıgıd“muradına jettiler

Endigi qıssa Äwezhanın qıssasıdır. Äwezhan o Şambil belge, o __ turkmen eline beg bolıtp, olayatlarını abat qıldı. Bir kisi, bir kisige jäbir ustemlik qılmadı, O qırq jigitti mäyhanağa otırğızıp, o qırq jigittin. qaysı biri bolsın, kasadarlıq qılsa, qolınan abaysızda kese tusip ketse, oyaki, bir qätaresi kasada qalsa, ol adamdı Äwezhan tambı uşın, at qonış, oq-jaw-jaraqların sıyırıp alar edi gunakarlığı uşın. Liykin, mayhanada qırq jigit otırğanlarında bir-biri menen biyhuwda söylemek, o biyhuwda kulmek, o biyhuwda turmaq, o qaqırmaq, bunınday i.sler hasla joq edi. Eger bulardın birewlerinen bunınday isler bolağoyso Gunakar bolar edi. Qırq jigit Äwezhan menen otırsa, ya awğa şıqsa, bir jigit, mınjigittay bolıp, jigitlerdin ortasına bereket kiretuğın edi. Eger, Äwezhanızsız bolsa, qırq jigittin bereketi bir jigittay bolmas edi. Hämmesol sebepten, Göruğlı sultan qırq jigittin bärşesin häm Äwezhanın keynine ertti. Göruğlı duwa qılıp aytar edi. Eger allatala bızın tilegimizdi, ömir dinimizdi berse, janımızdı Äwezdin aldında alsın- Eger, bizler Äwezhanndan birden ayrılıp qalsaq, onın därti-ğamınan öler edik. Eger, ol bolmağanda bızın heşbir isimiz onbas edi. Qızır İlbyas tekte Äwezhanğa joldas, Äwezhan bolmasa, bizlerden olar häm ayrılıp keter edi dep, endi qudaytalay Äwezdey töremizdin heş jamanlığın körsetpegey dep, ol Göruğlı qırq jigiti häm o anaları hämme el-jurtı, ğärip qäserler hämmeleri sol tilekti tiler edi.

Ol jäne Äwezhanın ädalatlıǵı, danqı, basqa wäläyatlarǵa ketip, bul islerdi esitken janlar aparın qılar edi. Hämme Äwezhandı bir körge adamlar jäne bir körsek, basqan izlerin közlerimizge surtsek, dep tañ körgeşe qararı qalmay körge janlar intizar bolıp, jurer ediler. Elihalqı hämme ğaybana duwada bolar edi. O jäne Qızır İlyas ekewi här juma aqşamı bolsa, qırq şilterge bas bolıp kelip, haqqına duwayı qayır qılıp keter ediler häm Äwezhanın ayday tolğan juzin, aytqan sözün, qäddi qäwmetderin körüp, tamaşa qılıp keter ediler. Adamlar bunda hayran boladı eken.

Ol körge adamlardıq barlıǵı hayran bolar edi. Sol hälette Äwezhanın kelgenkne tört jıl ötti. Äwezhanıd awazası jer juzine jetti. Ämma, Ä}gezhan Şambil belge şah bolıp oynap kulip, ömkrin şadlıq penen ötkerip, kundiz-tuni qırq jigiti me- nen otırıp, keşesin tad atqanşa namaz oqıp, kisige bildirmey qu7daytalanış qähärinen qorıqqanınan tad atqanşa taat ibadatte uyıqlamas edi. Sol sebepten qızır İlyas ekewi här juma aqşamı Äwezhandı köriwge ädet dılıp, duwa qılıp keter edi.

Ämma, Görüǵlı Sultan juz jigirma jasına kirip, nardayqäddin bugip, közinid jasın etegine tögip, dunıyanıd biypayanlıǵınan şayat etip, dunıya juzinde özinen bir zurıyad qalmağanlıǵına q.apa bolıp, Aǵaunis perinin ordasına kirip, Aǵaunistid Mısqa, Gulnar perilerin şaqırtıp alıp ayttı: «Äy opadarlarım, sizler periyzat öz ıqtıyarlardı menen kelip, mağan joldas bolıp ediqiz. Endi, menid aqır waqtım kelip tur. Bir azǵana kunnen sod, sapar qılarman- Sizler meni anda ne dep joqlaysızlar. Öz qulaǵım menen esitip keteyin dep ordanıd od jaǵında ölgen kisi bolıp jattı. Onda uş periyzat, Görüǵlı sultandı od jaqqa jatqarıp, ustine qamqa atlasların jawıp, şaşların jazıp, härbir zayıbı näwbetbe-näwbet söz benei Görüǵlı sultandı joqladılar:

On besinde şarlaǵanday nar edid,
Otızında asqar tawday bar edid,
Köp duşpaǵa aş böridey darıdıd,
Jasıd jetti juz jigirma qarıdıd,
Bulttı şaylap, muzdı burikken kunlerin.

Ğıyratındı ğunanında uyrettid,
Döneninde jipek arqan suyrettid,
Sen nayzandı qara tasqa tuyrettid,
Tastı talğan qılğan senid Ğıyratıd,
Bulttı şaylap, muzdı burikken kunlerim.

Duşpanıda qıldıd ğazap qurıştı,
 Rustemdey maydanda qıldıd urıstı,
 Jigitlerge berdin altın gumisti,
 Qızıl qanğa boyap tilla qılıştı,
 Duşpanlardı qırğın qılğan sultanım.

Bul söz burınnan qalğan mısaldı,
 Qırk jigitke berdin qantıy aseldi
 Jay körgende Ğıyrat alğa başladı
 İsfahannan hanlar ulı Hasenhan,
 Atalatıp alıp qaşqan Sultanım.

Aldında şaldırdın tilladan sazdı
 Laşınğa aldırdın ördeki-ğazdı
 Yüz onbirge jasın kirgen waqtında
 Gurjistannan kassap uğlu Awezhan
 Botadan bozlatıp qaşqan Sultanım.

Esitiqler Gulnar ayım sözini,
 Matamda qoymağıl endi özini,
 Jigirmada Rayhan Arap qızını
 Dad äyleyin esitpeyin söziqni,
 Kekilinen tutıp qaşqan Sultanım.

Tawlardıq boladı turli giyası,
 Buzılmasın qeş bendeniq uyası,
 Bes-altı kun oşbuw panı dunıyada,
 Perzent eken bir jarasıq miywesi,
 Dunıyadan biyperzent ötken Sultanım,

Qazınıq aldında bolar nayıbı,
 Jigitke pänt berer attıq mayıbı,
 Öziq ölseq bul Şambilde bir kuni,

Kim boladı taji-tahtıq iyesi?
Dunbyadan biymurat ätken Sultanım,

Şöllerdiq bar turli turli giyası,
Duşpanlardıq basqa urar qıyası,
Öziq ölseq bul Şambilde bir kuni,
Kim boladı taji-tahtıq iyesi.
Dunbyada biyperzent ötken Sultanım.

Puhamanıq bir bazarı Registan,
Turli tawar keler eken oristan,-^
Perzentlinin uyi körseq gulistan,
Sen ölgen soq Şambil beliq Şolistan,
Dunbyadan biyperzent ötken Sultanım.

Payğamberler miner taqla pırağı,
Jamanlardıq işke tuserler dağı,
Bes-altı kun oşbu panı dunbyada,
Perzent eken adamzattıq sırağı,
Dunbyadan biyperzent ötken Sultanım.

Basıqdı kötergil Şambildi şaşı,
Biyät yaman turur jetimniq malı,
Qartayğanda narday bolıp şögipseq,
Bolğan soq aqırı perzent gedayı,
Dunbyadan biyperzent ötken Sultanım.

Qartayıp qäddiqdi eki bugkpseq,
Qöziqnen laladay jaslar tögipseq,
Perzentiqnin joqlıgınan aqırı,
Narday bolıp, sen ıqıranıp şögipseq,
Dunbyadan biymurat ötken Sultanım.

Aşılmayın qızıl guller solama,

Äjel bolmay heşbir bende öleme,
 Bätşa qıldıq Äwez benen Häsendi,
 Öziqnen tuwmasa perzent bolama,
 Dunýadan biyperzent ötken Sultanım

Otızıdda harlağan bir nar boldıq,
 Kim dinini duzetse oğan yar boldın,
 Ata dewge bir perzenttiq joğan,
 Aqırında kelinlerge hor boldıq,
 Dunýadan biyperzent ötken Sultanım.

Şambıl belde Sultan edin minin joq,
 Özin jalğız kimge aytar sözün joq,
 Özin ölsen bu Şambilde bir kuni,
 Aldindä ağa, keyninizde inin joq,
 Dunýadan biyperzent ötken Sultanım.

Şambıl belden at qaşırдын izin joq,
 Özin ölsen köpke aytar sözün joq,
 Öleğoyşan Şambıl belde bir kuni,
 Ata dep jılargā uğıl-qızın joq,
 Dunýadan biy perzent ötken Sultanım.

Görüğlı Sultan bul sözdi esitip, hayallarınan waqtı hoş bolıp «Bärekeella, sizlerden taħa ölgenşe razı bolarman. Meni taħ qıyamet kuni keşe joqlasanlar dep jayınan turıp, mayhanağa qarap jure berdi. Sol waqta Äwezhan menen Häsenshan ekewi «atamızdı analaramız ne dep joqlar eken?», --- dep uydin arqasınan tınlap turıp edi. Anaları Görüğlı biyperzent dep joqlağanı bulardın köqiline qattı tiyip, ha,,dariyha, «kisi elinde Sultan bolğanşa, öz elinde şopan bol,» --- degen ras eken aw. Sonşa bizler Görüğlının uğılımız desok ħām perzent esabına almaydı eken, --- dep. Görüğlığa bildirmey jılasıp, bular ħām Görüğlının keyininen mayhanağa keldi. Görüğlı begtin bulargā közi tusip: «Äy Äwezjan, dāwran ħaniymetdur. Kelgil öz qolın menen jigitlerge araq-şarap bergil», --- dedi. Anda, Äwezhan jigitlerdi qatar otırğızıp, işinen qala bolsada sırtınan kulip, jigitlerge araq-şarap berip tura berdi. Naga Äwezhanıq qapalığı artıp, abaysızdan qolınan kesa tusip ketti. Anda, jigitler, bir-biri menen

sıbırlasıp ayttı: «Bizler» diye qolımızdağı kesemiz jerge tusip ketse, Äwezhan at-ton,jaw-jarağımızdı sıyırıp alar edi. Göruğlının öz uğı, janı tili körer közi, jalğız uğı Äwezhan gunakar boldı. Onın gunakarlığı uşın ne berer eken?» --- dep aytısar edi. Anda, Äwezhan uşın Göruğlı sultan jigitleriniya qämmelerin aldına şaqırtıp alıp: «Äwezhan gunakar boldı. Ne sorarsızlar?», --- dep jigitlerge bir sözün ayttı.

Şambilde men özim bolarman darhan,
Bendesine qädir iyem mehirman,
Ortanızda ħäm törediz, begiqiz,
Gunakar bolıp tur, balam Äwezhan.

-

Keşe kundiz boldım sağan intizar,
Äy qudayım, özinizde ıqtıyar,
Qırq arıslanım men aytayın sizlerge
Nägäħanda uğlım boldı gunakar.

Batırlar aladı nayza jarağın,
Jawdı körsem oydırarman juregin
Äwez uğlım bolğan eken gunakar
Qırq jigitim mennen ne dur tilegiya

Qatardağı qosa-qosa nariyadi,
Nar ustine juklep berey zeriyadi,
Äwezhannan ayamayın bereyin,
Tilenizler mayalaydağı barımdı.

Bähärde aşılğan bağda gulimdi,
Töre qıldın Äwezhanday ulımdı,
Äwez ulım bolğan eken gunakar,
Tilenizler teke yawmıt elimdi-

Duşpanğa salaman dayım qähärimdi
Şambilden ötkerdim Rud nähärimdi,
Ayamayman men bereyin sizlerge,

Tilenizler Şambilbeldey şähärimdi,

Ölmesin jaqsılar ھاsla ölmesin,
Jaqsı bende jamanlıqtı körmösın,
Göruğlı der men bereyin sizlerge,
Aytınlar kökirekte ärman qalmasıın.

Ämma, Göruğlı sultannın bul sözın esıtıp ayttılar «Äy Sultan, sizlerdıq atıqız ھاm tonıqız ھاm kerek emes. Olardıq bärşesi öziqızdıki, liykin, Äwezhan öz elinen kelgeknen beri ھاşjaqqa şıdpay, kewlin kötermey, qapa bolıp jurgen dur. Ol ködlin kötersin. Äwezhandı Ğıyratqa mikdyrip, dolına alğır suqqar dustı berıp, beline tilla dabıldı baylap, jiberiqiz. Bizlerge Һäwdektıq toqqız qatarlı ördeklerin alıp kelıp berse bolar, gunası sonıq menen keter». Anda, Göruğlı sultan Saqıya miyrashordı şaqırıp, Äwezhanın 'Ğıyratın ertlep ber dep, Göruğlı Sahıyyağa qarap, bir söz dedi:

Men aytayın tıqla endi bul datnı,
Qudayım salğandur kewilge şadı,
Äwez ulım bolğan eken gunakar,
Saqıya abzallap keltir Ğıyrattı?

Ğıyratıma quda bergen aqıldı,
Jıman adam awhalınan ğapıldı,
Jarasıqqa salıp zerbap toqımdı,
Saqıya abzallap. keltir Ğıyrattı.

Atqa minip qılar meken erlikti,
Duşpanlarğa körgizermen zorlıqtı,
Jarasıqqa salıp mawıt terlikti,
Saqıya abzallap keltir Ğıyrattı.

Quda berdi mağan uğıl Qabıldı,
Muratım mäqsetim ھاqtan tabıldı,
Jarasıqqa bayla altın dabıldı,
Saqıya abzallap keltir Ğıyrattı.

Göruğlığa quda berdi jigerdi,
 Däwletimnen neşşe jerler kögerdi,
 Jarasıqqa salıp altın ol erdi,
 Saqıya abzallap keltir Ğıyrattı.

Ämma, Göruğlı sultannıq bul sözün Saqıya miyrashor esitip barıp, Ğıyratın aytqanınday ertlep, tilla dabılını beline baylap, qup uqsatıp, Göruğlı sultannıq aldına alıp keldi, Anda, Göruğlı sultan Äwezhandı Ğıyratqa mindirip, basıtna tilla jığanı qıstırıp, şağana lipasların kiydirip, Äwezhanğa qarap, bir söz dedi.

Ah diyip közime qanlı jas urdım,
 Ülğbekke qambil pirge bas urdım.
 Äwez uğlan jolın bolsın jan balam,
 Men seni körgenşe haqqa tapsırdım.

Munnan şıǵıp Hāwdek kölin közlegil,
 Sudqarındı qolğa alıp tezlegil,
 Erte qaytıp, sāske waqtı közlegil,
 Bal Äwez Ğıyratım sağan tapsırdım.

Bir näsiyat sağan aytay endi men,
 Ätirapımda bardur menin köp duşpan
 Körer közim yalğız ulım sendursan,
 Bal Äwez Ğıyratı sağan tapsırdım.

Kim körinse anıñ halın sorama,
 Janım qurban sendey balam töreme,
 Aşıw menen Ğıyratıma qarama,
 Äwezjan Ğıyratı sağan tapsırdım-

Sudqar degen qustı kördim qıyada,
 At hukiminen ğanım jurdi piyada,
 Aqlı bar adamzattan zıyada,
 Bal Äwez Ğıyratı sağan tapsırdım.

Biynamazdı jolatpağıl qasında,
 Qusıqdı salmağıl tawdın tasına,
 Iyesiz dep urmağaysız basına,
 Äwezjan Ğıyratı sağan tapsırdım.

Qattı qamşı urma anın etine,
 Görüğlınıd qarağaysan zatına,
 Äwezjan qarağıl Ğıyrat atıma,
 Bar Äwez Ğıyratım sağan tapsırdım.

Ämma, Äwezhan Görüğli sultannıd bul sözün esitip, patiya alıp, Ğıyrattı jolğa salıp, Ğäwdek köline barıp, oyaq-bu- yaqqa baqıp, tilla dabilın qaqp, säske waqta toqqız qatara ördekti alıp, Şambilge qarap, juris qıldı. Sol waqtında Äwezhandı şılımnın qumarı tutıp, bası aynalıp, jurgisi kelmedi. Bir töbenin basına şığıp, oyaq-buyaqqa qarap edi. Mägar közine bir top awıl körindi. Ämma, Äwezhan sol awılğı qarap, atın oynatıp barıp kördi, Bir top el eken. Bul awıldın şet-şebirin közge ilmey aralap jurse, säddebesikelgen eki uy bar eken. Biri otaw, biri judä ulken eken. Ämma, bul ulken uyge qarap körse, bosağasın altın menen şaptırğan-üstün qamqap, atlas kiyiz benen japtırğan, kişi otawğa qarap kördiki. Bosağasın gumis penen şaptırıp, ustin maqpal kiyiz qılıp japtırğan. Anda, Äwezhan könline ayttı: «Munı ulken uyden sorasam, biy ädeplik bolar, kişi otawdan sorap bir şılım tartıp keteyin», dep, kişi otawdan şılım sorap, basına gulä, sälle orap, bir söz dedi.

Astımda gıyratım oykar juz älwak,
 Jarasıqqa taqtım iynime qalqan,
 Ğäwdekten kelermen bolış qumara,
 Görüğli ulıman atım Äwezhan.
 Jarasıqqa zer kekilim tarayman,
 Odğa aynalıp, men solıma qarayman,
 Men Ğäwdekten bolıp keldim qumara,
 Bir şılımdı şul obadan sorayman.

Bağ işinde tiri aşılğan gul barma,
 Munnan basqa jäne munda el barma?

Men Həwdekten bolıp keldim qumara,
Bir şılımdı beretuğın el barma?

Ğıyratımnıd bedeninde ter barma,
Kuygen quldıd jureginde şer barma?
Men Həwdekten bolıp keldim qumara,
Bir şılımdı beretuğın el barma?

Bul sözlerdi aytıp, anda Äwezhan,
Ne qılsa qudiretli yaratqan Mäwlan,
Həwdek kölden bolıp keldim qumara,
Sawap uşın tabıarma qalkyan.

Ämma, Äwezhanın bul sözün esitip, ol atawdıd qara közli, şıyrın sözli, zulpi şınmaşın, särmemiyan, piste deqan, jan alıwşı bir äptap, kim körse bolar Һusniga Һayran, qaşları qälem, özi bir ziyba sänem, bir kelinşek jugirip şığıp kördi kim. Bir sawlatlı bärna jigit jas baladay jalbırıp kekilleri salbırıp, eki juzi almaday pisip, monşaqları jurekti tesip, eki zulpi beline tusip, körgenlerdin rädkı uşıp, sonday bir jigit kelip, şılım sorap.tur.

Anda, kelinşek, bul Äwezhanıd qäddi-qäwmetlerin körip ayttı: «Bunday körikli, sulıu jigit boladı eken. Menerim bar dep jursem, tezekten kuygen ekenmen. Ayşı äşiret surdim desem, kelisip qurığan ekenmen. İlähid menidsorım qurısın, malğa satqan jerim qurısın. "Tuızı murnı dorbaday, meni alğan erim qurısın day jigitler menen bir maydan oynap, subhet qılğannıd Һeşte bir ärmanı barma?», --- dep turıp ayttı. «Bul mağan ne bolsa da joq. Hərne bolsa da bir-eki awız söyleyip qalsam da payda Һoy, ne bolsa da, bunıd ayday juzin, şekkerdey sözün esitip, qalayın», --- dep, Äwez uğlanğa qarap, bir söz dedi:

Juregimde bardur menid turli ärman,
Is bolmas qudiretli Һaqtan biyparman,
MeҺman jigit hoş kelkpskz bul jerge,
Qulaq salıp, tıqla munı jan Begim.
Aşıwlanıp ay juzine qaramaq,
Qähär etip, kekillerin taramaq,
Boyıqnan mendeyin ayım aylansın,
şılım degen joqdur mennen soramaq-

Bar bolğanda berer edim qolımnan,
 Şılım tabılmaydı oşbıw elimnen,
 Dal boyıqnan men aynalay jan begim,
 Hoş kelipseq endi qalma jolıqnan.

Mäleyiktey täspi aytar bası joq,
 Biziq eller şılım menen isi joq,
 Kerek bolsa attan tusiq Begejan,
 Sağan hızmet qılatuğın kisi joq,

Oylasam bul dunıya öziq biykarsaq,
 Men bilemen Göruğlığa nökerseq,
 Sağan hızmat qılatuğın kisi joq,
 Därkar bolsa attan tusip şegerseq.

Aynaguller aytpağan söz qaldıma,
 Basımızğa hijran iyem saldıma/
 Kerek bolsa attan tusiq jan begim,
 Şılım alıp b.armas heş kim aldıqa,.

Ämma, Äwezhan Aynaguldin bul sözün esitip, qapa bolıp, attıq basın jolğa burıp, qayta berdi. Ämma, girewki sawıttıq jağası, turkmen eldiq ağası, Göruğlıhannıq dayısı, Ähmetsärdar degenniq uyi edi. Ol kişi otawdağı bul kelinşek Ähmetsärdardıq kelini edi. Ämma, Ähmetsärdardıq bir qızı bar edi. 'Özi onbes jasında edi. Suw işse alqımınan tağam jese tamağınan köriner edi. Ayday juzi jarqırap, jeqgesiniq şılım bermegenin bilip, özi bir tәнha qılwet jayda turıp, oy aqlı ketip, dārhal Botaközayım jayınan turıp, o tiyala şılımğa temeki salıp, otlap, bul ulken uyinin oq jağınan jabıgın köterip, Äwezhanıq' keyninen şaqırıp, şılım şekseq beri kelgil törem dep, bir söz dedi:

Astıqızda bedew oynar juz älwan,
 Jarasıqqa taqtıq iyniqe qalqan,
 Bedew atlı däbil atlı jan törem,
 Şılım şeksen beri kelgil jan begim.

Men aynalayı sendey erdiq boyınan,
 Keliq usla tilla şılım nayınan,
 Sizdey begik hər jeryerden sormasık,
 Hərwaqta şılımdı sorg.n, jayınan?

Er jigit maydandı körse saylansın,
 İlaya duşpannın qolı baylansın,
 Şılım desen berk kelgil jan begim.
 Kekilinnen mendey şorıd aylansın.

Er jigit maydandı körse qaytalmas,
 Nur körmegen əwliyege tabınbas,
 Hər waqta şılımdı soran isayınan,
 Şılım degen hər jamannan tabılmas-

Jamağa söz aytsan bəwər qılmaıdı,
 Sözdü hasla qulağına almaıdı,
 Hərwaqta şılımdı soran jayınan,
 Jaqsı adam söz parqını anlaıdı.

Jaman bilmes jaqsılardıñ qädirin,
 Şarwa jaylar bələnt tawdış adırın,
 «Zer qädirin zerger biler», --- degen bar,
 Jaqsı biler, jaqsılardıñ qädirin.

Batır jigit maydan işıra saylansın,
 İlaya duşpannın qolı baylansın,
 Şılım desen mında kelgil jan begim,
 Qəwmetinnen mendey ayım aylansın.

Əmma, Əwezhan Botaköz ayımın bul sözün esitip, dərhal Gıyrattın basın qaytarıp, ulken uydin jabığın köterip, qızdış bergen şılımnı aldı. Sol jerde Əwezhan şılımdı şegip, qumardan şığıp, qarap kördi kim: Jamalı qaradğı uydı jırıq qılıp turar. Anda, Əwezhan ol

qızdı körip, onı ez boyına munäsip körip, Jäne tısqarığa şığıp; «öz qolın menen bir şılım berip ketkil?», --- dep Botaközayımğa qarap, bular kimnin awılı?», --- dep jerlerdin pästli bälentliligin bir neşe hüzil söz benen sawal etip soradı. Botaközayım jigittin sorawına juwap berdi. Sondağı ekewinin sawal juwabı.

Ä w e z h a n:

Asqan jerim asqar tawdın beli edi,
Qus salğanım bala Hāwdek köli edi,
Musäpirmen bul jerlerdi bilmeymen,
Bul obalar qanday şanın eli edi?

B o t a k ö z a y ı m:

Kelgen jolıq ulkeN kārwan jol edk,
Säyir etkenid bal Hāwedektin köli edi,
hMenid atım Botaközdur sorasad,
Bul obalar Ähmed sardar eli edi.

Ä w e z h a n:

Hāwa, jawsa bälent jerler bolar läm,
Sendey ayım Turkmen elde bolar kem,
Äwele sorayın endi men bunı,
Ähmed sardar degen adam bolar kim?

B o t a k ö z a y ı m:

Basında bar eki zerli jıǵası,
Özin bilseq turkmen eldid aǵası,
Qırq mıd uyli elat buǵan qaraydı,
Jäne özi Görüǵlınıd dayısı.

Ä w e z h a n:

Sen hām bir jaqsınıd sözün söylerseq,
Körer bälki anıd ekki köziseq,
Endi sorayın men hāslı zatıddı?
Bul obada qanday şanıd qızısad?

B o t a k ö z a y ı m:

Söylese awızında şyirin sözimen,
Köretuğın bälki ekki közimen,
Haslım desed Ähmedsardar dızıman,
Bilsed meni Botaközdid özimen.

Ä w e z h a n:

Totıya äylesem dziddi tawap,
Sendey jaqsı joqdur bizlerge sawap,
Jalğızbısad yarıd barma Botaköz,
Bul sözime oylanbağıl ber juwap?

B o t a k ö z a y ı m:

Bir yar der intizar keşe kundizben,
Ne sebepten takırar äylep soraysad?
Atam bermes sendey jaqsı beglerge,
Sorasadı men akadan jalğızban-

Ä w e z h a n:

Aytqan sözge jaqsı kisi ererme,
Atan jähil aytqan sözge kirerme?
Boýına barabar sağan zer bersem,
Senn mağan Ähmedsardar bererme?

Botaköz ayım:

Menin. atam dunýya-malın oylamas,
Dunýyanın. sözini hasla sözlemes,
Tedin kelse tegin berip jiberer,
Haslı zat bolmasa qabıl äylemes.

Ä w e z h a n:

Mal bereyiv sağan Turkmen elimnen,
Quşaqlassam senin qıpşa beliqnen,

Qumar bolıp turman ayday juzide,
Jäne qaytıp şılım bergil qolıqnan? ,

Botaközayım:

Özin kimsen maldı jıynap elimnen,
Bir jolawşı nege şıqtın. jolımnan,
Jöney bergil endi munda köp turma,
Ket sadağa aman ketkil qolımnan-

Äwezhan:

Men jıynarman barıp turkmen elimdi,
Ras aytqıl janım şärhi tiliddi,
Men kewlime bäd alarman Botaköz,
Tarta-tarta söyle endi tilindi?

Botaközayım:

Oylasam sen özid bawrı dağlısan.,
Sen birewge janı-tnli bağlısan,
Sendey bärna bizin elde joq edi,
Şambil belde qanday begdin ulısan?

Ä w e z h a n:

Bähärde aşılğan bağda gulimen,
Söyler bolsa awzındağı tilimen,
Atım desen Äwezhanın özimen,
Özim desen Göruğlının ulıman.

B o t a k ö z a y ı m:

Mısalı aşılğan bağda guliseq,
Ele hüzir perzenti joq ulısaq,
Rasımdı aytayın, endi sağan, men,
Aşıwlansam, bir baytallıq qulısaq.

Ä w e z h a n:

Botaköz diyerler seni q öziydi,
 Aşıwılsam oydırarman, köziydi,
 Tiliydi sen tartıp söyle Botaköz,
 Ölmesem alarman senin öziydi.

B o t a k ö z a y ı m:

Jurgen jolid asqar tawdıq beli dep,
 Şambilge qarağan yawmıt eli dep,
 Men aytpasam jurt aytadı sizlerdi,
 Äwez, Häsən Görüglınıq qulı dep,

Ä w e z h a n:

Erisin tawlardıq qarı erisin,
 Hār bende alğanı menen qarısın,
 Qul bolsamda, eger seni almasam,
 Şambil belde Äwez atım qurısın.

B o t a k ö z a y ı m:

Jaqsı jigit sözlerinen tayama,
 Ol oylağan oyıq sirä bolama?
 Turma endi, munnan jöne bädirek qul,
 Qolıqızdan kelgenini ayama?

Ä w e z h a n:

Ara şölde Һarıp-Һarşap qalmasam,
 Bul barğankan Şambilge jar salmasam,
 Şambil belde Äwez atım qurısın,
 Eregissem, eger seni almasam.

B o t a k ö z a y ı m:

Almaday aşılğan juzim nağşıdı,
 Sazdı şertken sazendeler baqsıdı,
 Sendey qulğa tiygenimşe way Äwez,
 Qadaq bolıp ölgenim Һam yaqsıdı.

Ä w e z h a n:

Munnan barıß, jäne qayıp kelmesem,
 Halı awhalıddı bir-bir bilmesem,
 Şambıl belde Äwez atım qurısıß,
 Qırq jigktke şılım salğış qılmasam.

B o t a k ö z a y ı m:

Bir-bir tedla Botaközdiq tilini,
 Säyir etipsen teke yawmıt elini,
 Göruğlının öz perzenti bolğanda,
 Qalınım berer sendey qulını.

Ämma Äwezhan Botaköz benen aytısıp, onın aytqan sözleri jan suyeginen ötip ketip, közine jas alıp, qa dariyh, kisi jurtında patşa bolğança, öz jurtında şopan-bol, degen ras eken. Men eger, Göruğlınıq ulıman desem hām özgeler qul deydi eken-aw. Men öz jurtımda heş kisige mutaj, o qarızdar emes edim. Qunqarşa patşanıq meħremi edim. O aldımda eki mıd, uş mın kisi hızmetimde turatuğın edi. Anda, qıyallanıp men öz jurtıma keteyin dep, Ğıyratınıq dizginin uslap, basın burıp, o sawrına qamşı urıp, atajurtım qaydasaq? --- dep bir eki saydan astı. Oylanıp, kewline keldi. Bul islerim qırq jigitim menen ata-anam qaydan bilsin. Hāmmesi aytar, Äwezhan nāmārt eken. Ğıyraqa minip, heşkimge bildirmey, qaşıp ketti dep, ullı kisi menn mālamat qılar. Liykin, ol mālammattı kötermey, munnan qayıp, Şambilge barıp, Äħmedsardardıq qızın alıp bergil dep aytayın, eger, alıp berse bergeni, bermese, gunasın özlerine qoyıp, ketsem, onda heşkim meni mālamat qılalmas. Eger, alın bere ğoysa, ol qızdın ustine şal, ayağına şarıq • kiydirip, qırq jigitke şılım salğış qılayın dep, sol turğan jerinen attınbasın jolğa burıp, Şambilge qarap, jure berdi.

Anda, Äwezhanıd kewili buzılıp, köz jası attın jalına dizilip, jurek-bawırı ezilip, bir qolında qus, bir kolında oramalı köz jasın sıpırıp kele berdi.

Anda, Göruğlı Sultannın jan-dili bilān eki közi jolda bolıp, tan namazligerge şekem qaradı- Äwezhan kelmedi. Anda, Göruğlı sultan menen qırq jigit, goyaki, anasınan ayrılğan jas baladay biytaħet, obiyaram bolıp, Şambildin dārwasasına jetpis eki mārtebe kelip, jolğa qarap ketip edi. Ordadan Ağaunisperi, Mısqal peri, o Gulnar peri, hām toğız zayıpları menen, Äwezhanğa ne boldı dep, hāmme qarasıp turdı. Liykin, Göruğlı sultan namazliger waqtında

zıyada juzi qubarıp, jāne qırq jigiti menen Äwezhan köriner meken dep, dārwarzadan şığıp qarap turıp, bir söz dedi:

Ĥewdek kăli Şambıl belden bir umnt,
Muradımdı qırq jigitm sen esit,
Săske waqta jolğa tusken .bal Äwez,
Ne boldı kelmedi qozım qırq jigiti?

Qaytadan jetpedi mağan bir ölim,
Qazan urıp soldı bul taza gulim,
Körinerme qaradırlar qulınım,
Ne boldı kelmedi qozım qırq jigiti?

Sağındırıp sağındırıp jılattı,
Azap bilen jurek-bawrım dağlattı,
Mäger duşpan zor bop qolım bağlattı,
Ne boldı kelmedi qozım qırq jigiti?

Äwez balam bälent tawdan astıma,
Duşpan körip, aqılları sastıma,
ya bilmedim, mingen atı qaştıma,
Ne boldı kelmedi qozım qırq jigiti?

Äwez balam köz jasını töktime.
Ara şölde nâzik belin buktime,
ya bilmedim, atı qoldan şıqtıma,
Ne boldı kelmedi qozım qırq jigiti?

Jaqsı edi Görüglınış sözleri,
Tabılmay tur Äwezhannıd izleri,
ya, tiydime bir jamannış sözleri,
Ne boldı kelmedi qozım qırq jigiti?

Ämma, Göruğlı sultan bul sözdi aytıp turıp edi. Naga.uzaqtan Äwezhan kele berdi. Kördi kim, Äwezhanın. kewli qattı qapa bolğan eken. Közlerin qätira-qätyra jas, at jalına dizilip kele berdi. Jaqınlap kelgende hämme jigitler attan tusip, harman törem dep, täğzim etip, olardıñheşqaysısının. aldılarının juwap bermey öte berdi.

Anda, Göruğlı sultan nızinen jetip: «Nege keş qaldın balam?» --- dep soradı- Anda, Äwezhanın atasına bergek jawabı-

Göruğlı:

Söylesem sensed bulbilim,
Başsadağı taza gulim,
Bälki menid janı tilim,
Kekilidnen Äwez uğlım,
Nege eglendid kelmedin?

A w e z h a n

Düşpanlardı inge tıqtın
Jurer jolımnan tarıqtım
Sözin jawabınız benen
Mayqandan ayğa şıktım
Joldı aylandım, kelmedim.

G ö r u ğ l ı

Esit menin aytkan sözüm
Sensen menin körer közüm
Qulaq salıp endi tınla
Qeymetinnen aya közüm
Nere eglendin, kelmedin?

A w e z h a n

Ara şölde harıp-taldım
Tawı- taslardı ğubarttım
Aste aste Ğıyrat penen
Hawdek değen kölge bardım
Ana aylandım, kelmedim

G ö r u ğ l ı

Sen dursan qantı nabatım

Üzilmes tende ayatım

Hem perzentim qol qanatım

Nere eĝlendin kelmedin?

A w e z h a n

Bul eken teĝdir isleri

Men ona boldım duwşarı

Bir bir bastan men aytayın

Kön eken Hawdek qusları

Ana eĝlendim kelmedim

G ö r u ğ l ı

İzninnen atan şaylansın

Düşpannın qolı baylansın

Kekilinnen aya Awez

Mendey atanız aylansın

Nere eĝlendin kelmedin?

Ä w e z h a n:

Üşiradım, jäbiri-japaĝa,

Juwırıp şıqtım, bir tebege,

Oyaq-buyaq qarap edim,

Közim tusti köp obaĝa,

Aqa aylandım kelmedim,

Ämma, Göruĝlı bul sözlerin esitip ayttı: «Äy uĝlım, sen bul bäne sözlerini qoyıp, rasıddı ayttıl. Ne sebepten bunşa jıladıd. Kim dur menid zamanımda saĝan qattı söz ayttıp, kewliddi qaldırıp, qapa qılĝan?» --- dedi. Anda, Äwezhan bul sözdi esitip, basınan ötken waqıyaların bayan qıldı:

Aq juzide binä bolĝan qara qal,

Qolıma qus aldım atı Zärrin bal,
 Körgenimdi bir-bir bayan äyleyin,
 Bul sözime qubla gañım qulaq sal?

Räñim äylegil közden aqqan jasıma,
 Ne bir jaman isler tustn basıma,
 Musäpirlik jurtı qursın atajan,
 Ne jamanlar kelip ketti qasıma.

Juregimdi hijran otı dağladı,
 Kökiregimdi musäpirlik jayladı,
 Ğäripliktid jurtı qursın atajan,
 Bizdey begler bugin tahtan surindi.

Ğıyratım astıma mingen urındı,
 Astımdağı mingen atım surindi,
 Hāwdekten qaytarda janım atajan,
 Bir top oba közlerime körindi.

Ne qılayın juregimde därtim köp,
 Köp därtimdi ayta bermek emes qup,
 Ğıyrat penen barıp edim aldına,
 Hārkim bolsa, berer şılım soray dep.

Qatar-qatar etektegi nar eken,
 Birneşe körmege intizar eken,
 Barıp edim, şılım qumarı tartıp,
 Äñmed sardar degen dayıd bar eken.

Kiygen tonı anıd eken qırmızı,
 Botaköz diydiler dayıdnıd qızı,
 Juregime otlar saldı ke şara,
 Kuydirdi, ertedi sol qızdñş sözi.

Tämbi berdi aytqanımdı bilsin dep,
 Geruğlının. nerzenti joq uğlısan; dep,
 Örtedi, kuydirdi zalımın sözi,
 Aqırında bir baytallıq qulısan dep

Äjel jetip mendey balan elmedi,
 Juregime otlar tusti bolmadı,
 Juwap bergil ata endi ketermen,
 Şambil belde heş qul atım qalmadı

Äwezhander endi esit bul sözdi,
 Äzelden äyledi musäpir bizdi,
 Qırq jigiske şılım salğış qılayın,.
 Eger ata alıp bersed sol qızdı?

Ämma, Göruğlı sultan Äwezhanın bul sözün esitip, ayttı: «Äy balam, sen hasla ğam jemegil- Ähmedsardardın qızı tuwel, toğız Ähmedsardardın qızı sennen sadağa ketsin. Äy Äwez, sen menin aldımında tursan, hämme jurt ketse häm pärwayım joq»,--- dep, Äwezdi meşmanhanağa jiberip, özi Şambildin nahırahanasına şığıp, gernay-sırnay şaldırıp edi. Şambildin ätirapındağı toğız mın uyli turkmennin biyleri jäm bolıp keldi. Här waqıt Göruğlığa biyler kerek bolsa gernay-sırnay şaldırıp jıynar edi. Anın uşın biyler jäm bolıp keldiler.

Anda biyler: «Ne mäqsette şaqırıp ediniz?», --- dedi. Anda, Göruğlı bularğa qarap, könilindegi därtin dästan etip, Ähmedsardarğa jawşı qılıp, jibermekşi bolıp bir söz dedi:

Göruğlı diyerler menin özimdi,
 Perzent uşın sarğaytarman juzimdi,
 Endi sizge, men aytayın biylerim,
 Ikayat eteyin Äwez qozımdı.

Äwez ulım zer kekilin örip tur,
 Säwer yarğa qattı kewlin berip tur.
 Äwez ulım Häwdek kölge barganda,
 Ähmedsardar dayım qızın körip tur,

Qulaq salın Göruğlının sözine,
 Közi tusip, onun şugla közine,
 Ähmed dayım qızın kerip bal Äwez,
 Aşığı' muptala boldı özine.

Anın uşın men belkmdi bayladım,
 Jasım menen qarajerdk boyadım,
 Toqsan biyim men aytaybş sizlerge,
 Bäriddi sârdarğa jawşı äyledim.

Duşpanlarıq gada payın äylesin,
 Perzentimdi mş tuwmenge baylasın,
 Sârdar bersin, qhızın Äwezhanıma,
 Nedey mal keregyn mennen tilesin.

Qanjıǵalı derler menid zatımdı,
 Pälek buzdı menid kewli şadımdı,
 Eger maldı kerek dese ol dayım,
 Bastqa berermen bu Ğıyratımdı

Beriqizler qatar-qatar narımdı,
 Nar ustine juklep berer zerimdi,
 Äwezhannan ayamayman bereyin,
 Berinizler madlaydağı barındı

Ämma, Göruğlı sultan biylerge bul sözdi aytıp edi. Toqsan biyden heş hawaz şıqpadı. Aqsaqallar barayın dese, Ähmedsardardan qorqıp, barmayın dese, Göruğlıdan qorqıp, ne qıların bilmey, tömen qarap otırıp edi. Ämma, sol biylerdin işinde Jartıbay aqsaqal degen biy bar edi. Onı biyler pisent tutpaytuğın edi. Ol biy hām bar edi. Anda, Göruğlını közi Jartıbayğa tusti, Anda, Göruğlı Jartıbayğa qarap: «Bul sözdid jawabın siz berid?» --- dedi. Anda, Jartıbay äjep bolar dep, ornınan turıp, eki qolın köksine qoyıp, bir söz dedi.

Jartıbay aqsaqal deydi özimdi,

Sarğaytpağıl menid qızıl juzimdi,
Toqsan biyid jawap ber dep qoymadı,
Endi tıdla, menin aytqan sözimdi.

Ğäriplikte sarğaytpağıl tärzimdi,
Ötkerermen bes waq namaz parzımdı,
Bäşärti kewlide awır almasad,
Men aytayın, endi tıdla arzımdı?

Mollalar oqığan ziyriw-zäbärme,
Üstalar alğanı qolğa täbärme,
Menin aytqan nasiyatım sol edi,
Biyleriddi jawşı qılıp jiberme?

Ähmedsardar zorlıgını bildirer,
Almas salıp jurek-bawrım tildirer,
Meni deseq biylerikdi jkberme?
Jnbersen hām zalım dayın eltirer.

Ne-ne erler köre almaydı juziqdi,
Bälki tabalmaydı basqan iziqdi,
Meni deseq biyleriqdi jiberme?
Jiberseq hām dayıß bermes qızını.

Zorlıq qılsa kim keledi eliqe,
Zerli kamar jarasadı beliqe,
Alsaq alğıl berer seniқ öziqе,
Nege bersin bir baytallıq qulıqа.

Ämma, Jartıbay aqsaqal bul sözlerdi aytıp edi. Hämme biyler: «Jartıbay qup ayttıq», --
- dep jawırının qağıpkete berdi- Anda, Jartıbay aqsaqal: «Öziq qusağan bir qatınnan tuwğan
adamnan qorqayınba?» --- dedi. Anda, Görügli sultan biylerge aşırı kelip, qattı qapa bolıp,
ayttı: «Ahdariyha, bular meniқ qartayğanımdı bilip buytip baratır. Qädingi waqtım bolsa edi,
sizlerdiq barlığıqızdı qılıpntan ötkerer .edim», --- dep jolbarıstay ıqıranıp, mayhanağa kirdi.

Ämma, Äwezhan bul sözlerdi uydiq sırtında turıp esitip ketedi. Annan soq, Äwezhan qırq jigitti qatar otırğızıp, şaraptı basıp berip, häämmesin biyhuş qılıp jıǵıp tasladı. Görüǵlı ayaǵında jıǵılajaq bolıp turǵan waqtında, Äwezhan qolına bir kese şaraptı toltırıp qolına alıp, atası menen hoşlasıp, bul sözdi ayttı.

Mingen atım meni q şubar,
Oq iynimde toǵız tumar,
Qolımnan alǵıl kesanı,
Atam şarapqa bäd qumar,
Atam alliyar-alliyar.

Älme kabam uzaq jasa,
Ǵıyrat minip şıq tamaşa,
Här qolımda toqqız alma,
Men bereyin altın kesa,
Kabam alliyar-alliyar.

Bul şıyrın jannan keşiqiz,
Qepin tonını pişiqiz,
Duşpannıq basın kesiqiz,
Biz bilän şarap işiqiz,
Atam alliyar-alliyar.

Baslarımnda mälamatdur,
Doslar bärşa salamatdur,
Bul aziz jan sizge-bizge,
Birneşe kun amanat dur,
Kabam alliyar-alliyar.

Közde jasım dizilgen dur,
Jurek bawırım ezilgen dur,
Oylap tursam duz nesiybem,
Şambıl belden uzilgendur,
Atam alliyar-alliyar.

Közimnen aedan jas endi,
 Amanat oşbuw bas endi,
 Aman bolğıl tağ körgenşe,
 Janım atajan hoş endi,
 Begim alliyar-alliyar.

Taza gullerdi terermiz,
 Zer kekillerini öermiz,
 Aman bolğıl tağ körgenşe,
 Qıyamet kuni köermiz,
 Qabam alliyar-alliyar.

Bu zamanlar qanday zaman,
 Basımızğa tusti duman,
 Ğärip atam tağ körgenşe,
 Tağ ustinde bolğıl aman,
 Atam alliyar-alliyar.

Ämma, Äwezhan bul sözdi ayıp, keseni jerge tenkerip taslap, mayhanadan şığıp, däbilhanağa barıp kördi kim, Dabilhanada Görügli sultannıd eki atı oynap turatuğın edi. Biri Ğıyrat, o biri Majnun kök. Anda, Äwezhan ayttı«Bul Ğıyrat atamnıd ҳам atı ҳам perzenti ҳам qolqanatı ҳам һuwatı turur. Bul Ğıyrattı minsem bul duşpannınısi bolar», --- dep Mäjnun kökti abzallap minip, Şambildin därwazasına barış kördi kim: Ätirapına qarap, Şambildi közi qıymay, köz jası at jalına dizilip, jurek bawırı ezilip, Şambildid eli, o Hähwdek köli, el-jurtı me-nen hoşlasıp, zar jılap, bir söz dedi:

Bähärde aşılar Şambildin guli,
 Zağları uşadı, qonıp bulbili,
 Aman bolğıl jāne qaytıp körgenşe,
 Şadı qorram bslğan Şambildid eli,

Ayralıq basıma salğan qähäri,
 Zimkstan bolıp tur, jazdın bähäri,

Aman bolğıl jāne qayıp kōrgenşe,
Oynap-kulip jurgen Şambıl şāhāri.

Kuydirdi nāyleyin ğanimnid tili,
Jurekten senbeydur hıjrannıq otı,
Aman bolğıl qıyamette kōrermiz,
Degran surip jurgen Şambildin. eli.

Basıma tusip tur hıjrannıq dārti,
Kökirekte sōnbey tur ayralıq otı,
Aman bolğıl qıyamette kōrermiz,
Oynap-kulip jurgen Şambildiq jurtı,

At şappaqqa qayım asqardıq beli,
Köriner uzaqtan nōkerdiq şōli,
Aman bolğıl qıyamette kōrermiz,
Qus salıp awlağan Hāwdektiq kōli.

Kungenymnen keter kōzimniq jası,
Allanıq tobı dur adamnıq bası,
Amanda bol qıyamette kōrermiz,
Oynap-ösken Şambıl beldiq aĝası.

Äzelden bar eken taĝdirdiq isi,
Ne göylerge tuser ölmegen kisi,
Amanda bol qıyamette kōrermiz,
Baslarımnan uşqan Şambildiq qusı.

Baĝ aralap taza guldi terermiz,
Zer kekildi onekiden örermiz,
Aman bolğıl eseiz jurtım qāyteyin
Hoş allıyar qıyamette kōrermiz.

Bul elden ayrılıp boldım qorı-zar,

Ne.qılsa qudiretli ھاqtan ıqtıyar,
 Aman bolğıl qıyamette körmiz,
 Taھ körgenşe, eli-halqım allıyar.

Äwezhandur nala qıldım mende zar,
 Heş bende de zărre bolmas ıqtıyar,
 Taھ körgenşe, eli-halqım hoş endi,
 Tatatuğın Gurjistanda duzım bar.

Ämma, Äwezhannın bul sözlerin esitip, jılawı menen ğaybana Şambildiq eli-jurtı menen hoşlası, muqlı dawıslar menek bkyıqtıyar jılasıp baratırğan edi- Sol ھاlette Ağaukis peri, Mısqāl peri, Gulnar peri uşewi bas bolıp, qırq jigittid qatınları menen bağqa seyil etip jurer edi. Äwezhannın bul sum dauısın. Ağaunistiq janındağı bir şorı esitip, dawısın tanıp ayttı: «Äy ayım, köşege şıǵıp qaranşı, Äwezhan bir sum dawıs penen jılap kiyatır». D.ärhal Ağaukis peri bul sözlerdi esitip, jol ustine şıǵıp qarap kördi kim, bul jılıp kiyatırğan Äwez eken. Aıdın sod, Ağaukis öz diywalınıd ustine şıǵıp, Äwezhandı kördi- Közlerinen jas ornına qanlar ağıp, atınıd jalına suyenip jılap kiyatır.

Anda, Ağaukis peri şaşın jayın juzia jırtıp, pärıyad etip, Äwezhandı bul ھاlda körip, bir söz dedi.

Bağdı körip tergenlerim gul bolsın,
 Mendey anad jılawında qul bolsın,
 Közlerimnid nurı,kewlim, quwatı,
 Şambildid Arıslanı, balam jbl bolsın?

Sen ketken sod, sarğayadı sıyağım,
 Sen edid közimnid nurı qarağım,
 Dal boyıdnan men aynalay şırağım,
 Şambildid sultanı, balam jol bolsın?

Esitkil jan balam menid sözimdi,
 Jolında tört qıldım eki közimdi,
 Käuwetidnen aynalayın qozım ay,
 Şambildid arıslanı, balam jol bolsın?

Sennen ayrılğanşa jetkey bir ölim,
 Qazan urıp soldı bul taza gulim.
 Sensen menid qozım, asaw qulınım,
 Şambildid arıslanı, balam jol bolsın?

Jarasıqqa tilla kamar baylatıp,
 Pıraq otı menen bawrım dağlatıp,
 Qartayğanda Göruğlını jılatıp,
 Şambildid arıslanı, bala jol bolsın?

Barar jolıd mağan endi közletip,
 Jurek penen ökpe bawırın duzlatıp,
 Botadayın jan ataddı bozlatıp,
 Şambildin arıslanı, balam jol bolsın?

Aq juzide jarasadı eki qal,
 Qolıda qus aldıd atı Zärrin bal,
 Endi sağan bir söz aytay bal Äwez,
 Bul sözime endi, balam qulaq sal?,

Sen ketsek. bw şähär matam qalmay ma,
 Mendey anaq jılap räkki solmay ma,
 Bul Şambildin. bir iyesi sen ediq,
 Sen ketken son. Şambil oyran bolmay ma?

Därtim menen bul dunıyadan ötermen,
 Pıraqında ħärkun qandı jutarman,
 Bul Şambilden sen ketkenson Äwezjan,
 Mende munda bir kun turmay ketermen.

Köriner uzaqtan tawlardış tası,
 Ne kunlerge tuser adamnıq bası,
 Bul Şambilden biz ekewimiz ketken soq,

Göruğlının tutar közinid jası.

Tilinde bar jaqsı bendeniq balı,
Jigirma bes adamzattın kamalı,
Sen ketken son Şambil qalsa buzılıp,
Oylan balam, kimge bolar obalı?

Tağlim alğıl Ağaunis sözinen,
Ğussa bolıp, qanlar tamar közinen,
Qartayğanda botamlatıp, bozlatıp,
Qorıqpaymısan Göruğlının duzınan?

Alqıssa, Äwezhan anası Ağaunis periden bul sözdi esitip, ılı-quwşı ketip, özi attan taslap, basınan pärmana, moyşan quşaqlap, köz jası monşaqlap, anasına qarap, bir söz dedi:

Oyran kewlim endi qaynap yoş endi,
Sizdi körip boylarıma kuş endi,
Körermiz be, körmesbiz be biz qayıp,
Tağ körgenşe janım anam hoş endi.

Şambilden şıqqanğa kewlim buzıldı,
Bu lipas jağama jasım dizildi,
Aman bolğıl jane qayıp kelgenşe,
Duz näsiybem Şambil belden uzıldı.

Is bolmas qudiretli haqtan biyparman,
Bul bende de joqdur bir zärre därman,
Razı bolğıl mağan bergen duzına,
Bir qıymasım sensen menin anajan.

Ala qarap heş baqmadım betkne,
Qim şıdaydı işkmedgi därtkme,
Atadan zıyada bolğan anamsad,
Razı bolğıl janım anam duzıqa.

Äjel jetip, mendey balaq ölmedi,
 Görşek jurdim ھےş qul atım qalmadı,
 Men uğılman desem jurtlar qul dedi,
 Ketpesem Şambilden endi bolmadı.

Erisin tawlardı ھےş qarı erisin,
 Hərbende alğanı menen qarısın,
 Şambilde ھےş.qul atım qalmadı,
 O dariyha, musäpirlik qurısın.

Qoy degende jurtlar sirä qoymadı,
 Atamnı ھےş sözini ھےşla almadı,
 El awzına enlik qoyıp bolama,
 Qul degen ästanat ھےşla qalmadı

Allaı ağılam meni bir duz tartıptı,
 Moynımızğa awırılıqtı artıptı,
 Bu Şambilde beglik qılıp jurgenşe,
 Öz jerimde qoy baqqanım artıqtı-

Salar boldı juregime älemdi,
 Sağınğanda qäne Äwez balam dep,
 Görüglı han jatıp qaldı mäslikte,
 Oyanğan sod jan atama sälem de.

Äwezhan dep men qılarman zar-zar,
 Bendesinde ھےş bir bolmas ıqtıyar,
 Al endi men, ata-jurtqa jönedim,
 Oynap-ösken eli-halqım allıyar.

Äwezhan der bul is allanıd isi,
 Jalğızban janımda joq tur, ھےş kisi,
 Aman bolğıl janım anam sen özid, .

Sende soqıra qırq jigittid biybişi.

Alqıssa, Äwezhan bul sözdi aytıp, baz qarşığaday, Mäjnun kök attın ustine minip, anaları menen hoşlasıp, Gurjistan şähäri qaydasad dep keynine qaramay jöney berdi. Anda, Ağauis peri qırq jmgittid ayımları menen ħämme Äwezhanğa aza tutıp, zar-zar, nawbaħar jılasıp, Görüğlı sultanğa Äwez uğlınıd ketkenin bildirmekşi bolıp kelse, Görüğlı sultan, o qırq jigit, ħämmesi şarapqa mäs bolıp jatırğan eken. üş kunge şekem esike kelmey, uş kunnenson közlerin aşıp qarasa, Äwezhan mayhanada joq, ketip qalıptı. Görüğlı qapa bolıp, jurek bawırı örtenip Agayunis peri, qanatlarş duzetip, Ğöħiqap tawşsa uşpaqşı bolıp, turğanında Görüğlını körkp, bkr söz dedi;

Üşqır edid qanatıdnan qayrıldıd,
Juyrik ediq tuyağıdnan mayrıldıd,
Ärman menen endi jıla Görüğlı,
Bir suyenşid bal Äwezden ayrıldın.

Oylasam bul dunıya bärşäsi panı,
Kisi qäytip suyer oşbuw dunıyanı,
Jurtıqnıd ol edi ölsed sultanı,
Bal Äwezdey sultanıdnan ayrıldın.

Ada bolmas işindegi bw därtin.
Ärman menen sındı eki qanatıd,
İyesiz qalğandı Şambıl elatıd,
Jurt iyesi Äwezidnen akrıldın.

Ayta bersem işke tuser bu dağım,
Kuygenimnen sarğayadı sıyağım,
Äwez edi şıyrin janım şırağım,
Jurt iyesi Äwezimnen ayrıldım.

Ayralıq basına salğandur qähäry,
Zimistan bolıp tur paslı bähäri,
Sebil boldı Şambıldey bu şähäri,

Belde quwat mädarından ayrıldın.

Tıya almadıd duşpanıdnıd tilini,
 Ärmanda qaşırdıd Äwez qozıddı,
 Endi taba almassad basqan izini,
 Duriw-gäwḥar marjanıdnan ayrıldın.

Anıd därti menen bawrım dağlayın,
 Aza tutıp qara sälle baylayın,
 Üay balam dep nala tutıp jılayın,
 Kewil hoşı qarşığadnan ayrıldın.

Äwezhannın ketken jolın gözlegil,
 Därti menen jurek bawırım dağlağıl,
 Oy balam dep botadayın bozlağıl,
 Täniddegi şıyrın jannan ayrıldın.

Taza guller tez aşılıp solmadı,
 Köz aldıdda mendey ayıd ölmedi,
 Äwez ketti Şamb-il belden bolmadı,
 Bir tuyğınıd, sudqarıdnan ayrıldın.

Ämma, Ağaunis periden Göruğlı sultan bul sözdi esitip,esi ketip, a.ḥ urıp jılap, bir zamaknan son, özine kelip, Ağayuniske qarap, bir söz dedi:

Közimizden jaslar ağıp, s-el boldı,
 Äwez kelip Şambil belge el boldı,
 Äwez balam ketken bolsa Şambilden,
 Essiz jurtım, qaraqğalıp şöl boldı.

Juregime tusti Äwezdin därti,
 Aḥ ursam şığadı işimniq otı,
 Äwezdiq ketkeni, ıras aq bolsa,
 Qurıdı deseqşi Şambildi qurtı.

Basalmadım duşpanlardıq tilini,
 Soldırdı näyleyin badam gulini,
 Äwez balam ketken bolsa, Şambilden,
 Jaw aldı deseşşi Şambıl şähärini.

Köbirek şektim bw perzenttiq zarını,
 Perzent uşın töktim namıs arını,
 Ketken bolsa Şambıl belden Äwezhan,
 Jaw alıp tur maqlaydağı barını.

Һär sözleriq senin mağan misli bal,
 Sen һәмdemseq dayım mağan maһısal.
 Eki jurtım һәмmesini jaw aldı,
 Endi, sağan bir söz aytay qulaq sal.

Suwpılardıq Һasa bolar дәstinde,
 Qaramağıl sözdıq bәlent pәstine,
 «Dәrt ustine bu dәrt», --- degen bir söz bar,
 Ne qılarman duşpanlardıq qәstine-

Qartayğanda közim jası sel boldı,
 Dәrt ustine dәrt qosılıp mol boldı,
 Äwez jannıq kuyiginiq ustine,
 Endi, Ağaunis, sağan jol bolsın.

Qurbaşılar jurer kәntin guzetip,
 Öz köziqşe Äwezhandı uzatıp,
 Üşmaq bolıp qanatıqdı duzetip,
 Endi, Ağaunis sağan jol bolsın

Görüğlı der közde jasım köl endi,
 Bu Şambıldıq aynalası el endi,
 Äweziq kuyigi örtep turğanda,
 Ağaunis sennen umit sol endi,

Ämma, Göruğlının bul sözni esktip, Ağaunistkn kewline
kattı batıp, Göruğlığa qarap, oir perzentiny. joqlıgınak
botaday bozlap, bir söz dedi:

Musäpirdin jurek bawrı dur dağlı,
Qayda barsam mağan matam qurıwlı,
Tıqlağıl bu sözdi bir-bir aytayın,
Bir quwanışım Äwez edi, Göruğlı.

Buw bende basında köp tur gunağı,
Keşirip bolğayda bizge panağı,
Tiri bolğannan son adam öleme,
Qulaq salıp esit Şambildid şağı.

Közimnen ağadı endi qızıl qan,
Şıqsä lsaqsı bolar tänimdegi jan,
Qaytıp tirm juripmen bul dunyada,
Bir suyenışnm edi, menin Äwezhan.

Häm uşı-qıyır joqtur, işte därtimniq,
Ayrıldış sei Äwezhanday märtinnen,
Bilmeymisen Göruğlıhan aytayın,
Bir iyesi Äwez edi, jurtınmıd.

Hanı sen Göruğlı Şambil belinin,
şekkeri bar awzışağı tilinnin,
Bilmeymisen Göruğlıhan aytayın,
Äwez quwat edi, Şambil elinnin.

Bir söz benen Äwez ketti jurtınnan,
Söz esittik şädi-şäkkar tilinnen, '
Äwez edi Şambil beldin sultanı,
Bir ärmanda qaşırğansan qolınnan.

Şabalmadı arğımaqtın soqlıǵı,
 Jılağanım işte därttin köpligi,
 Äy Görüǵlı, meni munşa sandalttın,
 Sonday bolar bir perzenttin joqlıǵı?

Jamannan. Һär jerde дәwlet tayadı,
 Jaman adam jaqsılardı sayadı,
 Bul istin bärşesi, täğdirdin. isy,
 Alla bizden bir perzentti ayadı.

Basıtnı kötergil Şambildid şaһıq
 Pkltsez janbaydur şıranış yaǵı,
 Äwezjannan biz ayrılıp jurgenşe,
 Ne bet penen biz körmiz dunıyanı.

Ämma, Görüǵlı sultan bul sözdi esitip, jolbarıstay ınranıp, kisi menen söylespey mayhanada jatıp, bir ölgen jigittin azasın tutqanday bolıp, Görüǵlı menen Һämme jigitler bawır, kökireklerin jerge qoyıp, mısalı ölgen kisidey jer ustinde jatıp aldı. Endigi sözdi Äwezhan esitin. Äwezhan Mäjnun kök atqa minip, zar jılap, jolǵa tusıp, ata-jurtım qaydasan -dep, ketip baratır:

Közinen aqqai qızıl qan,
 Kim taslap Şambil belini,
 Körmek bolıp Kun Kunqar eldi,
 Jöney berdi, bal Äwezhan.
 Һaqqa qılıp täwekeldi,
 Dunıyanı basıp sawlatı,
 Jurttı tutıp sayasatı,
 Jöney berdi, bal Äwezhan.

Jurekte daǵı ğulpeti,
 Kaq jarıp tastı ğayratı,
 Köqliide bar. nedameti,

Jöney berdi, bal Äwezhan.

Sırın aytpay Һeş kisige,
Tusti Bädbaqtın дәstige,
Qapa bolıp, Şamli belge,
Jöney berdi, bal Äwezhan,

Duşpanları kolmey tilge,
Ҳаqqа qılıp qup täwekel,
Tusti Bädbaqtın şöline,
Jöney berdi, bal Äwezhan.

Jalğız özi közin jaslap,
Ҳärbir isti tağdir baslap,
Mäjnun kök attı kiş-kişlep,
Jöney berdi, bal Äwezhan.

Majnun kökke salıp mawıt,
Attı şawıp awıt-awıt.
At şapqanda jarqırandı,
At, girewke, altın sawıt.

Äzelden dur bilsen bul is,
Tağdirden dur qärne kelmiş,
At şapqanda jarqıraydı,
Zer ğubbalı altın qılış.

Astında atьd şırpıldap,
Duşpanlar korqıp qılıpıldap,
üstindegi kiygen tonı,
Kunge şağılısar jarqıldap.

Öz-özine sözün sezlep,
Botadayın jolda bozlap,

Jvney berdi bal Äwezhan.
Gurjistannıd, elin izlep,

Äwezhander kördi azap,
İşinde bar qayğıw ğäzep,
Alla diyip jöney berdi.
Ata-jurtım qaydasan, dep.

Mingen atına söz qatıp,
Tez jetsem dep janın satıp,
üstine mingen Mäjnun kök,
Joldın tanabını tartıp.

Gağı jurer äste-äste,
Äwezhannın kewli qäste,
Eringende at qoyadı,
Bädbağ şölde şağırı päste.

Özinin elin. nstedı,
Mäjnun kök attı qıstadı,
Kewil berip at şapqanda,
Görüğlıbekti yadladı.

Tört yıl Şambilde bağınıp,
Özinin jurtı ş sağınıp,
Jäjnun kök basqan qara tas,
Şaqmaqtay mısıl şağılıp,

Kiygeni tul-tul janadı,
Harlatıp attı minedi,
Keşe kundiz Mäjnun kök,
Gurjistan elge jönedi.

Ara şölde özy jalğız,

Jolda jurdi köp qula duz,
 Sekkiz kun tı-nbay bal Äwez,
 Segbir tarttı keşşe kundiz-

Jollardın şawıp jırasış,
 Körip tawlardış darasış,
 Äyke namazşam mäñälde,
 Kördi Gurjistan qarasış.

Qayıl Äwezdin. isine,
 Tilla jıǵası basında,
 Äyne namazşam şaǵında,
 Keldi Gurjistan qasına.

Ämma, Äwezhan keşe kundiz jol jurip, Majnun köktin sawrısına qamşı urıp, säkkiz kun, sekkiz tun degende Gurjistañğa keldi.

Därwazasına qarap kördi kim, bir kisiniq qawazası şıqpaydı. Därwazanınıaldına qara baylap turur. Bir maydan turdı. Heşbir adam bolmadı.

Anda, Äwezhan öz qıyalına ayttı: «---Men ketkennen son bul şähärdin patşası ölgen be, ya basına bir sawda bolǵan ba, ne sebepten bunday isler bolıp turur?», --- dep därwazaman qurbaşıları şaqırıp, bir söz dedi:

Etekte qatar narmısan,
 Közime intizarmısan,
 Men musäpir bul jerlerge,
 Därwazamanlar barmısan?

Bilmey heş istin parqını,
 Tal-tal urarlar zulpını,
 Qurbaşılar bar bolsaqız,
 Aşış därwaza qulpını?

Şöllerde atım jılayman,
 Bu şähärdi köp bilemen,

Aşın. dār waza qulpını,
Turkmen elinen kelemen.

Mäjnun kök degen atım bar,
Turimen degen zatım bar.
Şambıl belden men kelemen,
Qunqarşaqa bul hatım bar.

Tögiler közimnid jası,
Kelgenim Bädbaqtıñ tası,
Aşın dār waza qulpını,
Kel aşqıl bala qurbaşı?

Közde jasım dur näwbähär,
Qudiretli haqtan ınugiyar,
Üzaq jerden men kelemen,
Şähäriq körmekke intizar.

Qızıl gullerni terermen,
Şağına juwap berermen,
Dār wazanı aşın. begler,
Şähärinizge men kirermen?

Onbeske kirgen jasım bar,
Jolında közim intizar,
Aşqıl dār waza qulpını,
Qunqar şağına isim bar.

Ämma, Äwezhanın bul sözi esitip, qurbaşılar dār wazağa keli, dār wazanı aşıp qaradı kim; göyaki, husni, qarañğı uydi jariq qılğanday bir bala, zer kekili salbırıp, eki kekili beline tusıp, juzleri almaday pisip, körgenler din aqılın alğan sonday bir bala kelip tur. Bunı körüp: Äwezhan ekenin heşkim tanımadı. Qurbaşılar ayttı; «Bäre kella, turktin ҳам bunday körikli, hoşhurey perzenti boladı eken?» --- dep hayran boldı- Kunqarşa tört jıldan beri Äwezhan dep, tiriley görge kirip, kisiler menen söylespey, jer bawırlap jatıp turdı. Endi, men bunı Qunqar-

şağa alıp barayın. Bul balanıq sulıwlıǵı Äwez hannan tört ese artıq eken. Bunı hızmetkne alıp barsam, mağan ıheşnärse demes dep, Äwez haidi izine ertip, ıhä demey Qunqarşaiıǵ aldına alıp barıl, Äwez handı sırtta qoyıp, qurbaşılar işke kirip, Qunqarşağa sälem berip, mentşe jerden tımsal keltirip, bir söz dedi:

Sarǵayǵan ııjrandı qızıl tärzim bar,
Bendedurman bir alladan qarzım bar,
Qunqarşahım qulaq salǵıl bul sözge,
Endi saǵan bir-bir aytar arzım bar.

Hızmet qılıp sizden tatar duzım bar,
Äwezdey sarǵayǵan qızıl 'juzım bar,
Qulaq salǵıl bul sözime endi sen,
Sizge aytar bir äjayıp sözim bar.

Ol kelip tur, bugün asqar belinen,
Tuwıp-ösip, Görüǵlınıǵ jerinen,
Bu sözime qulaq salǵıl Qunqarşa,
Bir bala kelip tur turkmen elinen.

Şarwalardı boladı degen enşisi,
Patşalardı mudam bolar elşisi,
Sorap edim mağan bunday dedi ol,
Özim dedi turkmen eldin elşisi.

Astıda Mäjnün kök degen atı bar,
Men bilemen qalpaq degek zatı bar,
Onın özi turkmen eldin elşisi,
Alıp kelgen saǵan onınhatı bar.

Basında bar turur anıq dāwleti,
Rustem kibi körsed onın şāwketi,
Aldıqa kelgende sınap körerseq,
Äwez handay bardur anıq sawlatı.

Özibir jas bala tilleri turki,
 Basına kiygeni, noğayı börki,
 Peşanasın köziq menen körgende,
 Äwezdei tört ese qarasaq körki.

Hızmetiqe şağlar keler. pkyada,
 Bir suqqarday anıq özi qıyada,
 Esigiqe kelip turar ol palwan,
 Sulıwlığı Äweziqnen zıyada.

Körseqiz kelbeti sonday tartıptı,
 Özine hām jol azabı ötipti,
 Körgennen son isenerseq Quqqarşa,
 Äweziqnen toğız ese artıptı.

Ämma, Qunqarşa bul balanı köreyik dep, Äwez uğlannıq aldına sıqtı- Äwezhan Şambıl belge kelip, toğız esekörkem bolıp edi. Anda, Qunqarşadan özgesi tanımadı. Qunqarşa Äwez uğlandı tanıp, jugirip barıp, quşaqlap, eki juzinen suyıp endi ölsem, heş ärmanım joq dep, eli-jurtın Äwezhanğa tapsırıp. neşşe jerdei tımsal keltirip, bir söz dedi:

Äy yaranlar, tört jıl kuygenim azba,
 Bilmedim qolımda qarşığam barma,
 Bul oqım ba, ya tusimbe bilmeymen,
 Qaşırğan jalğızım usı Äwez be?

Astımda bar miney desem pırağım,
 Hār adamnan köp soradım sorağım,
 Äy yaranlar, bul oqım ba, tusim be,
 Qaşan jandı menin öşken sırağım.

Meniq buytip jatqanımdı bilipti,
 yaratqanım mağan rähnım qılıptı,
 Hämmeq turıp, sälem beriq yaranlar,

Qaşırğan suqqarım Äwez kelipti.

Sekin uşın juzlerimnen ketti qan,
Bälki şığa jazladı tanımdağı jan,
Kekiliqnen mendey atan sadağa?
Aman-esen keldinizbe Äwezhan?

Ĥär sez şığar aytar senin dezinnen,
Men sorayman äweldegi sözinnen,
Tört jıl boldı sen ketkeli Şambilge,
Sadağan bolayın balam boyınnan.

Er jigit maydandı körse saylansın,
İlaya duşpannıñ qolı baylansın,
Esen-aman sen keldin be şırağım,
Dal bayınnana mendey atan aynsın.

Basıma alğanım tilladan jığa,
Bedewge taqqanım altınnan toğa,
Esen-aman sen keldin be şırağım,
Dal boyınnan mendey atan sadağa.

Bilip tergil endi taza gulimdi,
Senin ışıqın mağan qıldı zulımdı,
Aynalay boyınnan endi bal Äwaz,
Sağan berdim Gurjistanday elimdi.

Neşşenin basına saldım qähärimdi,
Aydarhaman kim köterer zähärimdi,
Qäwmetinnen mendey atan sadağa,
Sağan berdim Gurjistanday şähärimdi.

Däpterimde nesiye naqtımdı,
Pälekke jetkerdim alğan raqtımdı,

Ahıw közli, şıyrin sözli bal Äwez,
Iyesi bol endi tilla tahtımdı.

Körer kun bar eken, senin boyındı,
Mağan aytqıl işindegi oyındı,
Iyesi bol endi tilla tahtımnın.
Quwanğannan qırq kun. qılay toyındı.

Kim biledi işindegi oyındı,
Qörip quwanaman senin boyıqdı,
Qabıl qılsan zer kekilli bal Äwez,
Sağan berdnm Gurjistanday elimdi.

Qunqarşa der kewlimde bul pığanım,
Därtinnen tänimde qurıdı dārman.ım,
Şukirilla endi kördim juzindi,
Ölsem bugin endi joqdur ärmanım.

Al qıssa, Qunqarşa bul sözdi aytp, tilla tahtanı, Gurjistan şähärini, qatardağı narını, ğäziynedeği barını Äwezhanğa beril, öz patşalıq mähirin ğäm bermekşi boldı. Äwezhanın quwanışına qırq kunge şekem toy tamaşa berip, bir dem janınan ayrılmay toy ötip bolğannan sod, Äwezhan jayınan turıp, qol qawsırıp ayttı: «Äy patşağı älem, bul jurttan ketkeli tört-bes jıl boldı Atamnıq ölgenin Şambilde esitip, duwayı pätıya qayır qılıp edim. Meniq munda özım menen tuwısqa qarındasım menen ğärip anam qalıp tur. Meni keldi dep, olar esitip, körmekke intizar. Endi, mağan juwap beriqiz. Men olardı körip, qädirim jām bolsın», --- dedi. Anda, Qunqarşa ayttı: «Äy Äwezhan, sabır qılgıl, Bir zamannan soq barıp kelerseq, liykin, seni q öznq jas boldıq, jas bolsan ğäm bas boldıq. Meniq sennen birqaşa sawalım bar. Bilsed juwap ber», --- dedi. Anda, Kunqarşa sawal soradı. Äwezhan juwap berdi.

Qunqarşa:
Endi sağan söz aytam juz älwan,
Ne qılsa qudiretli yaratqa pāwlan,
Bir neşe sawalım bardur sorayman,
Bul sözime juwap bergil Äwezhan?

Jer juzini bir-bir qoyday qıdırdıq,
Musäliklik elatında köp jürdiq,
Äwwelgi sawalım buldur Äwezjan,
Atlardıq jaqsısın qayjerde kördiğ?

Juregimde qoydıq sansız köp älem,
Älem menen zar äyledim sufıdäm,
Ekilenşı sözüm bul dur äy balam,
Adamnın jaqsısın qayjerde kördiğ?

Beg boldıq bal Äwez Şambil belinde,
Östiq balam Göruğlınıq qolında,
Här bendeler bir payğambar dininde,
Dininnn jaqsısın qayjerde kördiğ?

Kewltşdi bal Äwez sizge bereyin,
Härne deseğ men sözide kireyin,
Jäne sennen bir sawalım sorayın,
Jigittiq jaqsısın qayjerde kördiğ?

Bul sözlerdi aytar skzge şah Qunqar,
Keşe kundiz boldım uğlım sağan zar,
Jäie bir sawalım uğlım sağan bar,
Jurtlardın jaqsısın qayjerde kördin?

Bal Äwez Qunqarşadan bul sözdi esitip, qämme körgenlerin bir-bir bayan etip, bir söz dedi:

Dunyanın juzini bir-bir qıdırdım,
Şambildin elinde han bolıp jürdim,
Körgenimdi bir-bir aytay Qunqarşa,
Jurıttın jaqsısın Şambilde kördim.

Bir-birine oynan awız saladı,
 Onı mingen l^igit kewli toladı,
 Hawadağı uşqan qustı aladı,
 Atlardış jaqsısın Şambilde kördim.

Bul Äwezhan ele hâzir bileği,
 Gurjistannın şar ätirapın aladı,
 Atların bar jayawdan hâm qaladı,
 Atlardıñ jamanın sizlerde kördim

Jigitleri şiyrin jannan keşedi,
 Qızılbaştan adam alın qaşadı,
 Özi ölmey kepin to.nın pişedi,
 Jigittin jaqsısın Şambilde kördim.

Heş adam joq jerde suwday tasadı,
 Jaw körgende közdin jasın şaşadı,
 Dawırıq bolsa tus-tusınan qaşadı,
 Jigittin jamanın sizlerde kördim.

Bulbil degen qus sayraydı qıyada,
 Şağlar körse onı bolar sayada,
 Ğayratları Rustemnen hâm zıyada,
 Jigittin palwanın Şambilde kördim.

Kuyip-janıp endi boldın ada dep,
 Bir jan bolsın därtimizge pidä dep,
 Bir ağaştı jonıp alıp quda dep,
 Gudpares gumiranı sizlerde kördim.

Bir tärepte teke yawmıt eli bar,
 Bir jağında Hâwdek degen köli bar,
 Hâr jigittin sendey toqsan qulı bar,
 Jigittin arıslanın Şambilde kördim.

Al qıssa, Äwezhan bul sözdi ayttı. Anda Qunqarşa Äwezhanın jıgittin jaqsısın, attızn jaqsısın, dinnin jaqsısın, Şambklde kördim degenine Qunqarşanın milik közlerikesedey, hər murtı tebendey, awızı jırtılğan Һaptay bolıp:«Äwezhan Görüğlınıd dknine kirgen eken. Munda jaksız bolıp kelgen eken. Һäy jalladlar, tartın dargä?», --- dep bir söz dedi:

Keter boldı juregimnen bw şadlar,
Ne sawdağa tuser adamı zatlar,
Men bir söz aytayın endi sizlerge,
Munda kelin qurbaşılar, jälladlar,

Görüğli diynige Äwez kırıptı,
Şambil belge yaman kewil beripti,
Keliqizler kelle keser jälladlar,
Äwoz uğlan jansız bolıp kelipti.

Bal Äwezdıd bnlmeginin bildiriq,
Almas penen jurek-bawırın tildirid,
Äwez jansız bolıp kelgen ekendur,
Kel jälladlar bal- Äwezdi öltirid?

Qabıl etped közden aqqan jasını,
Qarğa-quzğın jesin bunş laşını,
Dar tubine alıp barıq Äwezdi,
Rähim etpey uziq onş basını?
Rähim etpeq közden aqqan jasına,
Heş adamdı jolatpağıl qasına,
Äwez jansız bolıp kelren ekendur,
Sazasın berip qoy jekke basına?

Eki közi tolsın laladay jasqa,
Ol kelip tur asqar belinen asa,
Äwezhandı tilla darga tartıqlar,
Darlar körsin, endi bugın tamaşa.

Bal Äwezdiq jureklerin tesiqler,
 Etlerini parşa-parşa kesiqler,
 Äwez jansız bolıp kelgen ekendur,
 Bal Äwezdin baslarını kesiqler?

Iqırandırıp qolğa alayın sazdı,
 Laşınğa aldırıq ördeki-ğazdı,
 Quqqarşadan esitiqler bul sözdi,
 Soyıqızlar dinnen qaytqan Äwezdi

Ämma, Äwezhan bul sözlerdi esitip, qapa bolıp, jılapntur edi. Sol zaman juz jällad kelip, moynına 'arqan salıdar tubine suyrep apardı- Sol halda jeti jasar siqlisi menen anası, bul sözlerdi esitip, uyden ekewi hām jalaq ayaq, jalaq bas bolıp «way ağam» dep, uyinen jetip keldi. Anası bişsara Gulayım, jelladlardış qolına tırmasıp, wāziri sörkardalarına qarap, zar-zar jılap, bir söz dedi:

Äy yaranlar, qulaq salıq sözime,
 Qanlar keldi, meniқ eki közime,
 Bul ne hādıs, ne bolğandı yaranlar,
 Munşa azap kersetedi qozıma?

Kim isener seniқ quwlıq tiliqe,
 Qılışıqdı baylap turıp beliqe,
 Men aytayın endi, sizge yaranlar,
 Äwez uğlım nege keldi eliqe?

Basımdı şırmadım hijranlı ğamğa,
 Şıdamayın kuyık penen älemge,
 Sizge-bizge ne bolğandı yaranlar,
 Munşa azap körsetedi balama?

Äwezdiq basına salmaq qähäriqdi,
 Äjdarhaday ötirip hām zähäriqdi,

Gunasın beriqiz endi yaranlar,
 Äwezjanım kelgen eken şähäriqe.

Qisi qorqar äjel jetse janınan,
 Qozım nege keldiq Göruğlı elinen,
 Hämme biyler aytın barıp şahıqqa,
 Äwezimniq keşsin, qasıq qanınan?

Bähärde terermen bul taza guldi,
 Gullerdıq aşığı mudam bulbildi,
 Öz jurtım dep kelgen eken bal Äwez,
 Äwezdi öltirip, hanğa ne boldı?

Ämma, Äwezhannın anası bul sözdi aytıp edi. Anda, biyler bärşesi keqes penen ayttılar: «Bul Äwezdey uğlan juzjıl da hām payda bolmas. Jer --- juzine hām kelmes. Ölse öler keter. Bunıd qädiri Qunqarşanıq özine öter. Barıp şahımızdan tilep alıp, zindanğa salıp, qırq kunge şekem näsiyat aytıp köreyik. Eger, son da Göruğlı dininen qaytsa qaytqanı, qaytpasa, öz gunasın öz moynına qoyıp, onnan keyin öltirermiz», --- dep patşadan tilep alıp, dar astınan qaytarıp, hār kun erteli keş näsiyat qılar edi. Göruğlını dinıqnen qaytqıl dep, sonşa näsiyat qıtsa da, hasla qabıl qılmas edi. Sol tariyhada aradan otız eki kun ötti. Äwezhannın Balayım degen sinlisi bar edi. Ağaamdı körsem dep intizar bolıp jurip edi. Heş waqtın taba almas edi. Künlerden bir kün zindannın hajayınnnan sorap, tün ortasında rusat alıp, zindanga jatkan ağasının basına kelip, zindannın awzınan baqırıp, jalğız ağam barmısan? –dep bir söz dedi:

Jarıq dünyanı bir körmekke zarmısan,
 Keşe kündüz balki intizarmısan
 Men bir kuygen sorlı keldim basıqqa,
 Zindandağı ğarip ağam barmısaq?

Herne desenbuyırğanğa jarayman
 Şat tubine körgeymen dep qarayman
 Men bir kuygen sorlı keldim basıqqa,
 Zindandağı ğarip ağam barmısan?

Haqtılla etsin aman janıqdı,
 Şaşmağayta Qızılbaslar qanıqdı,
 Men basıqa kelip seni sorayman,
 Tiri bolsaq mağan aytqıl halındı?

Mollalar jazadur ziyriw-zäbärni,
 Üstalar aladı qolğa täbernı,
 Şat tubinde körinbeyseq qarayman,
 Tiri bolsaq mağan bergil habardı?

Men sorap kelgenmen, atıqa qanıp,
 Botadayın men bozlayman ıqıranıp,
 Ğärip anaq zar jılaydı balam dep,
 Pıraqıqnan jurek-bawırı örtenip.

Seni q därtiq juregimdi duzladı,
 Bir körsem dep izleri qdi izledi,
 Sağınğannan janım anaq, way ağa,
 Keşe kundiz seni haqtan tiledi.
 Balayım der köndim tağdır isine,
 Quwanaman äjeli qni q keşine,
 Neden jazdıq bir qudağa biz sorlı,
 Seni saldı zindan qudıq işine.

Al qıssa, zindan işindegi jaqtan bal Äwez Balayımın sözün esitip, zar jılap, köqli
 buzılıp, botaday bozlap, közjası jağasına dizilip, Äwezhan qarındası Balayımğa qarap, bnr söz
 aytıp turğan eken:

Nala qıldım beqde bolıp qudağa.
 Bul jakımdı köp kuydirme sadağa,
 Men həm endi, sağan bir söz aytayın,
 Köz jasıvdnan mendey ağan sadağa.

Märt jigitler maydan işira saylansıvd,

İlaya duşpannıq qolı baylansın,
 Jılamağıl ağajai dep Balayım,
 Köz jasıvdnan mendey ağan aylansın.

Ürısqa mingenim jiyren qızıldı,
 Qaytıp endi körelmaspız biz endi,
 Ağajan dep jılay berme, Balayım,
 Dawısışnan meni qewlim buzıldı.

Bul isler barlığı, allanıq isi,
 Allanıq to bı dur adamnın bası,
 Ağajan dep jılay berme, Balayım,
 Örtedi, gsuydirdi köziqnin jası.

Ayta bersem işke tuser bul dağım,
 Äwelgidey emes, meni q sıyağım,
 Bugin keldin buginnen sod kelmegil,
 Köz jasıqnan men aynalay şırağım.

Juregime tusti, duşpannan uwayım,
 Pana bersin hər bendege qudayım,
 Bugin keldiq, buginnen soq kelmegil,
 Qäwmetinien men aynalay şırağım.

Bul duşpanlar zorlığını bildirer,
 Almas salıp jurek bawrıq tildirer,
 Bugin keldyq, endi soqıra kelmegil,
 Bilse seni qurbaşılar öltirer.

Mollalar aladı dāwet-qālemdi,
 Juregime tusken dağı ālemdi,
 Körmizbe, körmespizbe biz qaytıp,
 Ğärip miskin anamızğa sälemde.

Jete almadım anın nurlı juzine,
 Qulağım salmadım şeker sözine,
 Balayım der sen anama sälem ayt,
 Razı bolsın, bizge bergen duzına.

Aşıw qılıp baqqanım joq betine,
 Kim şıdaydı juregimniq otına,
 Barsan sälem degil sorlı akama,
 Anam razı bolsın, bergen sutine-

Qeşe kundiz nanlar jılap aň urar,
 Ärman menen qanatları • qayrılar,
 Sälem degil, Balayımjan anama,
 Segiz kunnen keyin bizden ayrılar-

Jaqsılardın asa bolar дәstinde,
 Qarağıl söziqnin bәlent pәstime,
 Nesip bolsa, bir körersen aғаqdı,
 Segiz kunnen keyin dardın astında.

Һәwdek kölgе mudam saldım qusımdı,
 Onğarsın quayım qılğan isiqdi,
 Tiri bizge birgelesip jurmek joq,
 Taһ körgеnşе, ğәrip siqlim, hoş endi.

Menid basım qaldı' sansız dumanda,
 Qudayım saqlasın sizdi amanda,
 Aman bolğıl jāne qaytıp. körgеnşе,
 Sizlerge qosılmaq bizge gumanda.

Äwezhander men qılarman zar-zar,
 Ne qılsa kudiretli һаqtan ıqtıyar,
 Aman bolğıl taһ körgеnşе Balayım,
 Taһ körgеnşе, ğәrip sinlim allayar.

Ämma, Äwez uğlannıq bul sözün esitmp, sinlisi Balayım botaday bozlap, agası menen hoşlasıp, uyine qayttı. Äwezhan ҳам bul jerde qapa bolıp, jolbarıstay ıdıranıp, könli buzılıp, jurek bawırı ezilip, bul dunıyadan qol uzip jata berdi.

Endi, eki kälıyma sözdi Görüğlıdan esitin. Ämma Görüğlı Äwezhan ketkennen son, qırq jigiti menen Äwezhanın kuyiginen kisi menen söylespey, bawırın jerge berip jattı. Aradan bir ay ötti. Şambildinortasında, köşede Ağaunis peri pesin waqtında «way qozım» dep jılap jurer edi. Göyaki, aspan menen jer ҳам jılasar edi. Äwezhanın qädiri sonday ötti. Harkim bir qısım topıraqtı Äwezhanın basqan izi dese, o Görüğlı həm qırq jigit mın tillağa satıp alıp, ulesip közlerine surter ediler. Sol halda otızeki kun ötti. Anda, Görüğlı jigitlerge qarap: «Äy jigitler, barlığımız Äwezhan dep jatıp qırılarmız, turınlar, atqa mininler- Bal Hāwdek köline barıp, Äwezhanın jurgen jerlerin körip, qus salıp könlimizdi kötereyik», --- dep bir söz dedi:

Qırq jigitim aytpa sırın. nāmārtke,
Batırlardan nāmārt aladı sawğa,
Bir sözim bar basınızdı köterin,
Hämmen turıp, minin endi bedewge.
Sırındı aytpağıl nāmārtler jadqa,
Aqırı qoyadı seni uyatqa,
Turınlar jigitler endi miniqler,
Harlatıp Säddibes arğımaq atqa?

Quda bersin bārinizge dāskerdi,
Kimselerdi jaqsı körsen jigerdi,
Harlağan bul, arğımaqqa salıqlar,
Jigitlerim endi tilladan erdi?
Aytqan sözün hāmme jerge jayıldı,
Qılğanıma dostı-duşpan qayıldı,
Erinnin ustinen bekkem tartınız,
Jipekten toqılğan qırmızı ayıldı?

Keşe kundiz men qılarman erlikti,
Duşpanlarğa körsetermen zorlıqtı,

Miniaqlar jarasıq penen, qırq jigit,
Atqa salıp sädde altın terlikti.

< Putin tartıd arğımaqtın beline,
Tusinler janlatıp Şambıl jolına,
Qırq jigitim bu ıarlatıp at minip,
Jurinizler endi Hähdek köline.

Esitiniz Görüğlınıd sözini,
İştizler mendey erdid duzını,
Turıdızlar Hähdek kölgä barayıq,
Körmizbe şayat Äwez izini.

Ämma, Görüğlının bul sözün qırq jigit esitip, 'naşarna ilaj bolıp, atlarına minip, Görüğli menen Şambıldin därwazasınan şığıp jöney berdi. Anda, Bal Hähdektin köline barıp, Äwezhannın jurgen jerlerin körip, qaytadan kewilleri buzılıp, jurek-bawırı ezilip, qara jerdi quşaqlap ıarqaysısı bir jerde jılap, namazligerge deyin jattılar. Baz atlanıp, Şambılge qarap kele berdi. Nagaıközine Gurjistan tärepten kiyatırğan köp säwdegerdi körip, Görüğli aldınan şığıp tursa, bulardın sälemin alıp, Äwezhandı soramaqsı bolıp, zakatların alıp, jigitlerge «qaydan kelip, qayda bararsızlar?», dep Äwezhannan habar sorap, bir sez dedi:

Görüğli dep bizdi ayta bilesiz,
Biziq menen köp ıämdama qılasız,
Men sorayman, endi sizden yaranlar,
Säwdegerler, qay jerlerden kelesiz?

Siz aytıqız bizdey bektiq tilinen,
Azap körip şarşap, Bädbaq kölinen,
Sizlerden sorayın endi karwanlar,
Säwdegerler, qay jerlerden kellersiz?

Qant penen şekerden artıq sözim bar,
Telmirgen jolıqda eki közim bar,
^ylseqizler bir habarın aytıqlar,

Men sizlerden soraytuğın sözüm bar.

Äy karwanlar, esitiqiz bul zarım,
 Äwez edi meni belde mädarım,
 ^Nlseqizler bir habarın aytaqız,
 Ärmanda qaşırdım alğır suqqarım.

^Şıp edi mendey bekti qolınan,
 At izin kördiqbe Bädbaq kölinen,
 ^Ilseqizler bir habarın aytıqız,
 ^yr suqqar qaşırdım Şambıl belinen.

J^eteginde qatar-qatar narmedi,
 Narlardıq ustinde tolğan zermedi,
 ^wezhanım barıp tuwğan jerine,
 şın kewilin Qunqarşağa berdi me?

Kisi qorqar, Göruğlınıq Isuzinen,
 Nurlar tamar, onıq eki közinen,
 Kärwan bası, endi, sağan aytayın,
 Bhtlseqler ber habar, Äwez qozımnan.

Kuygenimnen men qılarman ağıw-wağ,
 KÜdayım bergendä men qulğa panağ,
 Äwez ulım, Qunqarşağa barğan soq,
 Äwelgidey körerme, onı Qunqarşağ.

Anda, Göroğlı bul sözdi ayıp bolğannan keyin, kärwan bası Göruğlıdığa Gurjistan elinen körgen-bilgenlerin ayıp, bir söz dedi:

Oylasam bul dunya bärşesi panı,
 Allanın mulkidur adamnıq janı,
 Körgenimdi bir-bir bayan eteyin,
 Qulaq salıp tıqla Şambildinhanı?

Bädşalar oqıydı ziyriw zäbäriy,
 Üstalar alzdı qolğa täberni,
 Körge.nimdi bir-bir bayan äyleyin,
 Qulaq salıp esit, Şambildiya hanı?

Bul dunıyada malı-mulikti jıyğandı,
 Nebilerden oşbuw dunıya qalnandı,
 Äwezhanı qabarını aytayın,
 Qozın munnan Gurjistanğa barğandı

Ayrılıq bālası turpi ālamat,
 Jaqsılardı jaman qılar mālamat,
 Körgenimdi bir-bir bayan äylejin,
 Qozın bardı esen-aman salamat,

Men aytayın Şambil atı qaldı da,
 Köp sawdanı qapalıqqa saldı da,
 Gurjistanğa Äwez balan barğan son,
 Qädingidey' boldı, şaḡkḡş aldında.

Äwezhandı qädingidey köredi,
 Qırq kun tınbay oğan toydı beredi,
 Toyı ötip bolğannan son Qunqarşa,
 Eldegi jaqsını onnan soradın

Ne bağlardḡş taza gulin gerdvı dep,
 Jas ḡām bolsa, köp jerlerdn kördin dep,
 At ḡām jigit penen dinnin jaḡsısın,
 Soradı Qunqarşa qanda kerdnn dep.

Joldas bolğan knsi biler miniddi,
 Şadı-qorram ötkergenson kunindi,
 Qılıḡḡdı Äuez şawıp sırtvdnai,

Köp köterdi mähpär penen dınnıdı.

Ğıyratın astında zärli-noqtalı,
Äwezhan sözine Qunqar toqtadıq
Qırq jigit penen dınnıdı köj köterip,
Qunqarşağa qup äjayıp mazqtadı.

Köp duşpanlar nedemeydi artıñnan,
Bir söz benen Äwez ketti jurtınnan,
Ğayıp ana Qunqarşanış aldında,
Qılıştı köp şaptı Äwez sırtınnan.

Äwezhandı Qunqarşa köp sıyladı,
Qunqarşanış oylağanı bolmadı,
Qırında ayaq-qolıqı baylap,
Äwezdi Qunqarşa zindan äyledi.

Qulaqqa almayman aytqan sözındı,
Oyarman dep ekki şäqlä közındı,
Öltirmek bolğandı onı qırq künde,
Degennen qaytpadı Äwez qozındı.

Äwez balan jatır zindan işinde,
Jılay-jılay kundız benen keşinde.
Äwezdin zindanğa tusken sebebi,
Nämärt qırq jigitler sizler uşında

Ämma, kărwan bası ayttı: «Äy qırq jigit, way Görüğli, Äwezhan sizlerdin qılışlarındı şawıp, zindanğa tusıl jatır. Eger, sizler sol muddette Äwezhandı joqlamasaqız, bunnan keyin segiz kun degende, Äwezhandı darğa asıp öltiredi- Eger, Äwezhan ölmey barsanız qolınız bälent dur. Eger, bunnan sizler barmay Äwezhan ölip ketse, eki qolı sizlerdin jağanızda bolar», --- dep kărwanlar jolına tusipkete berdi.

Anda, Görüğli sultan botaday bozlap, aħ urıp, bul Äwezhan ğayıbana bizlerdin qılışımızdı şawıp turar. Bunnai barıp, Äwezhandı duşpannan ayırıp almasam, ustime

kiygenim qatinnıi kiyimi bolsın dep, sol jerden Şambilge qarap qaytıp' kelii, qämme jigitlerge jaw jarağın aldırıp, şarayna sawıt, qalqanı nayza, sadaqların işlerine jaylap, (jasırıp) alıp, arğımaqlarına minip, Gurjistan qaydasan dep, jöney berdi:

Däpterdegi qara hatlar,
Jerdi tutıp sayasatlar,
Alla dep begler jönedi,
Gurjistanğa azamatlar.

Közinen aqqan jas tolıp,
Bir-birine joldas bolıp,
Alla dep bekler jönedi,
Görüğlı sultan bas bolıp,

Tilla quyısqan töqkerip,
Bedewge sawıt bökterip,
Keşe kundiz jöney berdi,
Horezm şähärin aqtarıp.

Kiygeni gul-gul janadı,
Harlatıp attı minedi,
Segbir tartıp keşe kundiz,
Gurjistak qarap jönedi.
Arğımaq atları harlap,
Tilla qalqanları şarlap,
Alla dep begler jönedi,
Tuwı, biydaqları parlap.

Etekte bedew erkelep,
Ğıyratı tastı tepkilep,
Görüğlı bektin bul tuwı,
Bekler qolında jarqırap.

Atlarında zerli mawıt,

Atın şawıp awıt-awıt,
At şapqanda jarqıraydı,
Zer ğubbalı altın sawıt.

Arğımaqlar jerde oynap,
Körgenlerdin işi qaynap,
Haydap begler jöney berdi,
Qızıl şekpen ottay jaynap.

Qöp jerdegi oydı --- oylap,
Mısal barğanday toy toylap,
Arğımaq atlar baradı,
Jıltır polat suwlıq şaynap.

Heşkim şıqpay jollarına,
Almas qılış bellerine,
Alla dep bekler jönedi,
Tusip Bädbaq şöllerine.

Keşe kundiz sanap juldız,
Gähiy toqtap, gähiy jalğız,
Alla dep bekler jönedi,
Segiz keşe, segiz kundiz.

Märhäm urıp, kewil daqqa,
Bulbil qonbaq bolıp baqqa,
Segiz keşe, kundiz jurip,
Bardılar bul Bädbaq tawġa

Ämma, Görüğli Sultan keşe kundiz dämbe-däm attıq sawırına qattı qamşı urıp, _ zor berip, segiz kun degende Bädbaqtın tawının basına şığıp lsattılar. Ämma, erte azan menen Görüğli sultan tazadan däret alıp, eki räkät namaz okıp, äwwele alla, qala berse, pirlerge sıyımp, Äwezhandı sağınıp, qırq jigittin aldına tusip' jöney berdi. Liykin, sol mähälde

Ҳәсенһандı қırқ жігітке бас қılıп, келе берді. Anda, Ҳәсенһан Ғуржістаннıң қарасın көріп, қırқ жігітке мәрданалық беріп, бір сөз деді:

Is болмас қудіретлі Һақтан бійпарман,
Aldınızda көрінеді Ғуржістан,
Qulaq salıp bunı bilіq qırq жігіт,
Sizge qarap, söz aytadı Ҳәсенһан.

Keyniqizde qaldı Şambildin eli,
Jurgen bu jerleriq Bädbaqtın jolı,
Qaraqızlar köziqdi aşıp qırq жігіт,
Dumanlanıp jatqan duşpannıң eli.

Jıqın keldi Ғуржістанnıq бәһәри,
Dumanlanıp jatqan duşpan шәһәри,
Köziqdi aşıp qara, endi жігітler,
Biz bilemiz бәрше Äwezdin зарı.

yaratqan bizlerge bolğay pәнҺақı,
Jarqırap көringen duşpan minarı,
Jol baslayın atlarıqа miniqler,
Eli menen jurtı бәрше бәһәри.

Alıw uşın ÄwezҺannın arını,
Körseteqа kewlindegi barını,
Qaraqızlar bal Äwezdi aspaqqa,
Qurıp tur Quqqarşa tilla darını.

Atın şawıp jeldir бәлент пәстинде,
Qılışlar jarqırар erdiq дәстинде,
At zäqqige qızıl qandı keltirip,
Bir urıs qıalarmız dardıq astında.

Esitin жігітler, endi bu sözdi,

Äwez uşın jolğa salaman közdi,
 Üris qılıp tilla dardıq astınan,
 Ayırıp alarmız inim Äwezdi.

Äwel basta jazıwlıdur bul isler,
 Onına aynalğay körgen ol tusler,
 Qızıl qanğa boyaq, endi yaranlar,
 Jarqırağan qolda altın qılışlar.

Duşpan degen qalayınşa el bolar,
 Ğänimlerdiq aqqan qanı sel bolar,
 Allahı aqlam ana dardın astında,
 Quda berse, bkr qıyamet kun bolar.

Ämma, Häsəhan bul sözdi ayttı: «Qırq jigittin. arasında Töbek batır degen bar edi. Özi täjik edi. Qandıhar şähärinen kelip, Göruğlı hanğa nöker bolıp edi. Lkykin, Äwezhan ketkeli Töbek batır hām köp qapa bolıp jurip edi.

Ämma, Äwezhanğa qarap, Göruğlı sultan atlanıp şığarda, Töbek qalaman dese, Göruğlıdan qorqıp qalmayın dese, qanday bolarman dep, sol oy menen qorqıp jurer edi. Terektinjapırağınday qaltırap, Häsəhannın qasına kelip, qanı qaşıp, räqki uşın, dirildep, attın ustinde otıra almay: «at tonıqdı al, nöker bolmayman», --- dep bir söz dedi:

Hasla sawalıq qılmayman,
 Bergen atıqdı minbeymen,
 Häsəhan endi, esitkil,
 Bergen inamın almayman,

Bul waqta nöker bolmayman.
 İştım men, qırqma şayını,
 Mingil dep, berdi tayını,
 Säkkiz batpan buwday bergen,

Alsın bergen buwdayını.
 Bul waqta nöker bolmayman.

Endi, tınlaqız sözimdi,
Göruğlı han qıldı seni,

Onbir batpan arpa bergen,
Alsın ber.gen arpasını,
Ollağı nöker bolmayman.
Töbek batır bunu bilip,

Sarı sämen .atqa minip,
Şığardı otız teqgeni,
Berdi mağan at jemi dep,
Bul waqta nöker bolmayman.

Aldımızda köp turğan jaw,
Jawlar mingen juyrik bedew,
Jıǵılsın dep, mağan bir at,
Beripsizler özi asaw,

Bul waqta nöker bolmayman.
Özi asaw ränkn sarı,
Beripsiz bes batpan tarı,
Miney desem jıǵılaman,

Özi asaw, eti arıq,
Men ǵasla nöker bolmayman.
Aq sut bergen anam qaldı,
Bir tam tolı zaqşam qaldı,

Jurgende attan qalmağan,
Özi jorğa ǵaşırım qaldı,
Bul waqta nöker bolmayman.
Kördim duşpan elatını,

Äwez uǵlannın zatını,

Miney desem awızın aşar,
 Alsın Göruğlı atını,
 Billañiy nöker bolmayman

Bir tam tolı arşam qaldı,
 Sebet tolı nayşam qaldı,
 Bir kiyimdi toqır edim,
 Qurıp qoyğan, purqım qaldı,

Bul waqta nöker bolmayman.
 üyde bardur eki tazım,
 Jäne onbir ala ğazım,
 ümit penen men asırağan,

Sebil qaldı, tört qorazım,
 Bul waqta nöker bolmayman.
 Ğdıra qaldı jıyğan malım,
 Töbek aytar bu dur zarım,

Qara közli şıyrın sözli,
 Jılap qaldı säwer yarım,
 Ölseme nöker bolmayman.

Anda, Һäsenhan Töbek batırdın bul sözün esntip, qattı aşır kelip, qılıştı qınaptan suwırıp, Һär tugi tebenıey bolıp, Töbek batırğa qarap, bir söz dedi:

Batır Һäsen menin. özim,
 Talaylardı kördi közim,
 Berman qara, endi, Töbek,
 Tıñsla menin aytqan sözim?!

Jaman isti keyin tasla,
 Bul dunıyadan ketti q oyla,
 Sandalmayın endi Töbek,

Sözleri qdi bilip söyle?!

Körgv tögsi qızıl qanıq,
Buzıp taslay qanı-manıgq
Bizlerden artıq boldı ma»
Äy bätşagar senid janıd?

Endi, boyıddı burmağıl,
Jurip jamanlıq EŞrmegil,
Qırq jigittiq tillerini,
Köp söz aytıp sındırmağıl?

Zorlığımıdı bildireyin be?
Jurek-bawırındı tildireyin be?
Sıpırıp alıp at-tonındı,
Därhal seni öltireyin be?

Bastı tännen alayın ba,
Tändi juda qılayın ba?
Men öltirip sen bädirekti,
Ğazın. sebil qılayın ba?

Tez jur qanğa boyalmayın,
Äjelin. senin. etpeyin,
Tawıqların ne şik aytın,
Qırq jigitten uyalmayın.

Maqtadın ba altınındı,
Aytarsan bir put unındı,
Sennen özgede joqpedi,
Ne dep aytın qatınındı?

Kim qoydı sağan bul isti,
Qaydan taptın sen bul kuşti,

Al endi sen öldin Töbek,
Körgil basında qılıştı?

Degennen keyin Häsənhən Töbek batırdın sanına eki-uş mārtebe qamşı urdı, özi asaw at qırq jigittin aldına qarayura qaştı. Anda Töbek batır atının jılawın tartıp, turhaturalap, köp jerden irkip aldı. Qayıtp qırq jigitte qosılıp, qırq jigit penen jure berdi.

Görüǵlı qırq jigiti menen Gurjistanǵa kelip, qalanın ortası menen jurip, dar tubine bardı. Bular dardın tört tärepın alıp, urısqa qolaylanıp tura berdi.

Ämma, Äwez uǵlan qırq kun.zindanda jattı. Rayınan qayıtpadı. Aqırı zindannan şıǵǵarıp, közini baylap, eltirkwge qas qılıp, dar tubine alıtp keldi.

Äwezhan dünyadan öterin bilip, Qunqarşaǵa qarap, bir söz dedi:

Dunbyada barmeken mendey biyguna,
Qudayım qılmasın bizdi rasıwa,
Men endi aytayın, bir-bir sözimdi,
Qulaq salıp tışla endi, Qunqarşa?

Sebil boldı duşpanlarǵa mulki-mal,
Bir sözim awızımda edi misli bal,
Ärman menen därtim köp dur işimde,
Bul sözime şaǵım, endi, qulaq sal?

Araz bolıp şıqtım Şambıl elinen,
Duzın jedim Görüǵlının. qolınan,
Ärman menen därtim köp dur işimde,
Suqqar salǵan jäne Hāwdek kölinen-

Ämma, Äwezhanın bul sözün Qunqarşa esitip, darǵazap bolıp, tart Äwezdi darǵa, öz gunası öziniq moynına dep edi. Anda, jälladlar Äwezhandı darǵa tartpaqşı boldı. Sol mäqälde Äwezhanıq Balayım degen siqlisi bar edi. Zar jılap kelip, aǵasınıd moynınan quşaqlap «ölsed ħām qayıtpa?», --- dep bir söz dedi:

Kudiretli kuşlı yaratqan yabbar,
Bu bendede joqdur zārre ıqtıyar,

Işki sözüm sağan bir-bir aytayın,
Qulaq sal ağajan, sağan arzım bar?

Jas ornına töktim közden qızıl qan,
Is bolmas qudiretli haqtan biyparman,
Qulaq sal aytayın işki sııımdı,
Qalmasın kewilimde bir zārre ārman?

Taza guller bir aşılıp solmasın,
Qudaya heş bende bizdey bolmasın,
Atıdnan aynalay yaratqan, yabbar,
Rāhim äyle, mädetber, ağam ölmesin?

Nege keldid Göruğlınıd elinen,
Duz jegen sod ağa onıd qolınan,
Tilegimdi äpiw äyle qudayım,
Habardar bolagör ağam ħalınan?

Qädir alla bu dārtime näzer sal,
Ğarip bolıp zar jııarman qolıda al,
Rāhim äyle, mädet ber, ağam ölmesin,
Atıdnan aynalay senid Zuljalal.

Bir atın rahimdir, bir adın Nabbar,
Sennen özge rehim etiyşi kimim bar,
Rehim eyle, medet ber, ağam ölmesin,
Atınan aynalay Rasulu Muhtar

Ğarip bolıp ağam tögen qızıl kan
Ağam qılar basın jonında qurban
Rehim eyle madet ber ağam ölmesin
Jigitlerdin piri, ol Şahımmardan,

Zar jııarman madet tilen Suphiyden

Basıma tüşip tur, jüz min tamam ğam
 Rehim eyle madet ber ağam ölmesin
 Qudanın dostı dur, ya Ğaysılazam.

Heş kişi bararma onın qasına,
 Qıyamet naydalar tüşken basına,
 Rehim eyle madet ber ağam ölmesin
 Qadir alla rehim et közdin jasına.

Oşbuw jerler Qunqarşanın jerleri,
 Habarı joq, bunnan Şambil belleri,
 Rehim eyle jalğız ağam ölmesin
 Göruğlının ulıq buzırık pirleri.

Botadaw bozlarman bugin endi men,
 Madetkarı jürer onın qırq şilter,
 Rehim eyle jalğız ağam ölmesin
 Göruğlının ata-piri barmısan?

Balayımnın bir tileği bul endi,
 Qudamnın men qula rehim qıl endi,
 Rehim eyle, jalğız ağam ölmesin
 Hemme pirlər, madet berer kün endi.

Anda, Göruğlı menen qırq jigit Awezhanın jeti jasar sindisinin sözni esitip, onın doslığına, at jalına süyenip jılar edi.

Anda, Qunqarşa Awezhanğa sinlisinin bul aytkan sözün esitip siyasat qılıp: “Awezhandı darğa tart, nere toqtap tursız?” – dediler. Anda, Awezhan şını menen dünyadan öterin bilip, janında turğan jeti jasar sinlisine qarap, bir söz dedi:

Juregimde bardur menin. juz dağım,
 Biymähäl soladur räqki sıyaqım,
 İşinde därtim köp, bir-bir aytayın,
 Qulaq salıp tıqla, endi şırağım?

Esen-aman qılsın iyem basıqdı,
 Ğarğalar jemesin senin. laşındı,
 Qasımda sen turma botaday bozlap,
 Ağajan dep tökpe közden jasındı?

Kuşlı desen jıla qaqqqa quda dep,
 Bir jan bolsın, dārgaḥına pidā dep,
 Bir jağımnan seniq dawısın örteği,
 Öksinip jılağan janım ağa dep.

LWālladlar tur bārşe tumlı-tusımda,
 Bu sawdalar bārşe menin basımda,
 Bu sözime qulaq salğıl şırağım,
 Bir ärmanım bardur menin işimde.

Qulaq sal şırağım aytqan sözime,
 Ölim jaqın keldi meniқ özime,
 Bala qılıp baqqan meni Görüğli,
 Körinbey tur, usınday kuni közime?

Ḧa dāriyha, Görüğli qādirin bilmedi,
 Kōz jasıma ḥārgiz rāḥim qılmağı,
 Bu dardıq astında jılap turğanda,
 Qırq jigit penen, endi, atam kelmedi?

Seniq uşın zar jılap tur qudağa,
 Jolında tört boldı, eki közim dep,
 Söytip, turğanımdı körse Görüğli,
 Ḧay-ḥaylap at qoymaspedi, qozım dep,
 Közim toyıp baqalmadım juziqe,
 Qanalmadım seniq şeker sözine,
 Oyaq-buyaq qara, endi, şırağım,
 Biygana adam, körinerme közine?

Ämma, Görügli sultan Äwezhanınbul sözün esitip, oinan beter jılaytuğın edi. Anda, Äwezhanınş bul sözün siqlisi esitip, közinin jasın surtip, ätirapına qaradı. Qarasa, Ğıyratının ustinde basında jığa, ustinde şaşı lipas, jolbarıstay eki közi janıp turğan. Görüglınıq, qılışların qolğa alıp, umtılıp turğan Häsənhan menen qırq jigitti körip, bir söz dedi:

Basşan ketpegen ھاsla sawlatı,
 Ähli ğanim körsin anış şäwketkk,
 Basında bar jığa, astında bedew,
 Aq saqallı jerdi, basqan sawlatı,
 Üay botam dep, zar ediregen kimiqdur?

Sözdi --- sözge mendey ğärip söyleydur,
 Härkim öz teqini sorap izleydur,
 Basında bar jığa, astında bedew,
 Mingen atı toğız kökti gözleydur,
 Perzentim dep zar ediregen kimiqdur?

Qulaq sal bul sözge endi jan ağa,
 Seniğ uşın zar jılap tur qudağa,
 Äyne özi jigirmadan ötpegen,
 Astında bedewi, basında jığa,
 Üay inim dep, zar eqiregen kimiqdur?

Suqqar degen qus otırar qıyada,
 Şaqlar bolmas ھاş waqıtta piyada,
 Ğayratları Rustemnen ھاm zıyada,
 Äjep jaqsı, özi ziyba bir jigit,
 Üay inim dep, zar eqiregen kimiqdur?

Mingen atı, toğız kökti gözleydur;
 Seniğ därtiq menen bawırın duzlaydur,
 Bir äjep kisidur, juzleri nurlı,
 Üay botam dep, sağan qaray bozlaydur,

Bedew atlı dabılpazıq kimiqdur?

Anda, qarıdası Balayım bul sözdi ayıp, bolğannan keyyan, Äwezhan tabı tähät qılalmay, ras aytarmeken? ---dep duşpanlarğa qarap, bul sözdi ayttı: «Äy yaranlar, Men härne bolsa da, bul jarıq dunıyanı bir köreyin, közimdi aşıqlar, --- dedi- Anda, duşpanlar bul sözün maqul körip, Äwezhanıq közlerin aştı: Äwezhan oyaq-buyaqqqa köz jiberip qaradıp Ol atası menen qırq jigitti körip, juregi jarılğanday quwanıp, duşpanlarğa qarap, bir söz dedi:

Jılarman endi, zar-zar,
Közde jasım dur, näwbähär,
Bärşe tapqanıq şah Qunqar,
ya seniki, ya meniki.

Söz söylegen qızıl tiliq,
Basıqdağı taza guliq,
Gurjistanday ulken eliq,
ya senikn, ya meniki-

Işıqnen şığadur örtiq, .
Kim köterer, seniq därtiq,
Gurjistanday ulken jurtıq,
ya seniki, ya meniki.

Basıma salğansaq qähäriq,
Heş körmedim seniq bähäriq,
Üsı turğan ulken şahäriq,
ya seniki, ya meniki.

Buzılmasın seniq raqtıq,
Bälent bolsın dayım bahtıq,
Astıqdağı tilla tahtıq,
ya seniki, ya meniki.

Qim esiter, seniq zarıq,

Qatardağı qos-łos narıq,
 Mınaw turğan tilla darıq,
 ya seniki, ya meniki.

Däpterde bardur hatlarıq,
 Juzge tuser uyatlarıq,
 Astıqa mingen atlarıq,
 ya seniki, ya meniki.

Esitpespen seniñ söziq,
 Sarğaytarman qızıl juzid,
 Bul ne ıalıda jalğız ızıq,
 ya seniki, ya meniki.

Iške tuser wähimleriq,
 Sözde keler qayımlarıq,
 Ordadağı ayımlarıq,
 Ya seniki, ya meniki.

Anda, Qunqarşa Äwezhanıq bul sözlerin esitip, qähäri kelip: «nemege bunşa ıoydıqlar, soyıq Äwezdi?», --- dedi. Anda, Häsenshan atasına ıarap, «Bul ne turıs?» --- dep bir söz ayttı:

Dar tubinde zar jılaydı Äwezhan,
 Suw ornına közden ağıp qızıl qan,
 Buyte berseq, Äwez balaq ölmeyme,
 Turarmısaq söytip, ekdi atajan?

Äwezjannıq paymanası tolmay ma,
 Bağda aşılğan taza guller solmay mav
 Pätnya bersen, endi bizge gtajan,
 Bunday qılsan bal Äwezin ölmey me?
 yzlegen maqsetin ıaqtan tabıldı,
 Qırq jigittkn, ıammeleri ğapıldı,
 Turarmısan qarap, endi, atajan,

Erterek ursanşı tilla dabıldı?

Qulaqqa al, endi usı sözlerdi,
Qara ata, näzer salıp közlerdi,
Aq pätkeya berin. bizge atajan,
Jawlarğa qoya ber, endi, bizlerdi?

Er jigitler, dayım qılar qurışın,
Tamaşa qıl qırq jigittin urışın,
Aq дәtiya beriq bizge atajan,
Sawlat penen duşpanlarğa juriein.

Һäsenhan dep közden töktgş jasını,
Sawdağa salayıq duşpan basını,
Qırq jigitke juwap berip atajan,
Tamaşa-qıl Һäsenhannın. Urısını

Anda, Görügli han bul sözlerdi esitip, Ğıyratqa qamşı urıp, tilla dabıldı qağıp, o qırq jigitke baqıp: «Sizler Äwezhan ustine, mei özim Qunqar ustine», --- dep bir söz dedi:

Almas qılışlar дәstine,
Qaraman bälent pästine,
Attı şabınlar qästine,
Dönin Äwezhan ustine,
Men özim, Qudqar ustine.

Belde tilla pışaqları,
Jipek belde şaşaqları,
Qızlarının quşaqları,
Dönin Äwezhan ustine,
Men özim, Qunqar ustine.

Arğımaq atları şarlap,
Tilla qalqanları darlap,

Jol baslan umtılıq ɣarlap,
 Dönin. Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine.

Qaşsın duşpanlar dirildep,
 Qırq jkgit şerdey gurildep,
 Taw biydaqları şırıldap»
 Döniq Äwezhak ustine,
 Mek özim, Quqqar ustine.

Hoş jigitler, keşid jannan,
 Qan ağızın, bul maydannan,
 Bes bir jaqtän, on bir jaqtan,
 Dönid Äwezhan ustine,
 Men özim, Quqqar ustine

Ülken ulkenlerin tutın,
 Basıp-jenşip bunı qurtın,
 Qolğa alın bunun jurtın,
 Dönin Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine.

Qırq jigitym atqa mindi,
 Äwezhannın kewli tındı,
 Şığarmastan endi undi,
 Dönin Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine.

At qoyınlar bälent-päske,
 Alıp qılışlar дәstine,
 Qan tögin dardın ustine,
 Dönin Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine.
 Äwezhandı qalas etin,

Bu maydanda şıqsın atın,
 Ölmey qaytpan qırq jigitim,
 Dönnn Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine.

Tämbnsin ber, Qızılbastın
 Boyalsın tawlardın tası,
 Bolsın, Rustemnın sawaşı,
 Dönin Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine

Jurekleri bolsın parşa,
 Qızılbas körsin tamaşa,
 Attı qoyınlar onaşa,
 Dönin Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine.

Qırq jigitim, sözim anlan,
 Qulaq salıqlar qırq Arıslan,
 Bunı aytar Göruğlı han,
 Dönid Äwezhan ustine,
 Men özim, Qunqar ustine,

Ämma, Göruğlı sultan bul sözdi ayıp, tilla dabıldı qağıp, qırq jigitke pätıya • berdi. Anda, duşpanlar ustine' qırq jigit alla dep, at qoydı. Qırıp-joyıp qanğa toyıp, közlerin oyıp, terilerin soyıp, besin, onıñ bir jerge uyıp bızgı körip, Qunqarşanıq işi kuyıp, jıldırım janıp, şaqmaqlar şağılıp, dabıllar qağılıp, nayzadan-nayza, qılıştan qılış, sawıtlar tände, bedewler şabılıp, oqlar atılıp, ölgenler jatıp, nayzalar qanğa batıp, mısalı qıyamet-bolıp, batırlar qandı jutıp, qaşqanlar qutılıp, turğan tutılıp, köz-körmek, qulaq esitpek, ayaq-jurmek, qol urmaq, bul urıstın tamaşasın aspandağı pärişterler' körmek, liykin, sol mähälde zamşeniw zaman, mäkiyniw makan bir bolıp, qırq jigitlerdin, jurekleri tasıp, 'şerdey bolıp, qırq jigittinmädetkarı pırlar yar bolıp, bunday ken jağan duşpailarğa tar bolıp, Qırq 'jigittin-arğımaq atları, o tuw biydaqları jelbirep, qırq jolbarıstay qarsı kelgenin urıp, nayza menen şaşıp, qılış penen şawıp, astan-kesten qıldı. Sol tariyhada jeti kun tınbay attan jerge qonbay, bir saat aram almay, sonday urıs boldılar- Suw ornına qanlar ağıp, ölikler buwdaydın paqalınday şaşıldı.

Sol mähälde Qunqarşanın äskerlerin basıp-jenşip, bir qoltıqqa tıqtı. Onı şadlı-şäwketin jıqtı, liykin, hämme särkardaları menen Qunqarşa patşa aldında, qol qawsırıp bas iyip, «äl aman» dep, Göruğlı sultannın aldına şıqtı. Anda, Göruğlı sultan bulardı aman qoyıp, Qunqarşa ordasına wäziri kamaları, begi-begzadları, qanı-qanzadaları barlığı jämlesip, Töruğlı häm qırq jigitiñin aldına tusip izzet-ikram menen bärgasına aparıp, Göruğlı sultaya Qunqarşa menen quşaqlasıp körisip, dos bolıp, hämme ğäziynehanaların ekige belip, bir esesin Göruğlığa berip, o bir esesin özi alıp, Göruğlı sultanğa neşşe ğaşır juklrkn juklep berip, neşşe kun aldında hızmet qılıp, Göruğlı qaytadan Qunqarşanı taħqa şıǵarıp, musırman etip, öz eline hākim qıldı.

Ämma, Göruğlı sultan Qunqarşa menen hoşlasıp, Äwezkandı alıp, juklerin jolğa salıp, Gurjistan eli izde qalıpwaqtı hoş bolıp, Gurjistannan şıǵıp Şambıl belge jöney berdi.

Anda, Hāsenhan menen qırq jigiti barlığı jām bolıp kele berdi. Qiyatırıp, bul dunıyadan kewli tolıp, dunıya isinen biyärman bolıp, neşşe jerden tımsal keltirip, Göruğlı bir söz dedi:

Äwwel haqqa .zatı menen,
 Boldım- .ärmanım qalmadı,
 Qaranǵı gördid işinde,
 Tuwıldım ärmayım qalmadı.
 Qara görde knrip janım,
 Bolıp anam mehirbanım,
 Jeti jasımda dārmanım,
 Qıdr ärmavım qalmadı.

Bul dunıyanı özi panı,
 Şambıldid boldım sultanı,
 yalǵanşı usı dunıyanı,
 Surdim"ärmanım qalmadı.

Qus salıp Hāwdek kölinde,
 Bek bolıp Şambıl belinde,
 Dāwrandı ,surdim elimde,
 Surdim ärmanım qalmadı

Qaramay bälent pästime,
 Şıdamas . Һeşkim дәstime,
 Tilladan tahtın ustine,
 Mindim, әrmanım qalmaqadı,

Esit mendey erdin sözün,
 Duşpanlardın oyduм közin,
 Jigirmada Rayhan qızın,
 Aldım,' әrmanım qalmaqadı.

Abat qılıp, sol .jerini,
 Otızında kambil pirni,
 Qırq şiltен menen Qızırnı;
 Kördim, әrmanım qalmaqadı.

Hızmet qılıp ol jerinin
 Hanı boldım buw elinin,
 Duwası menen pirlerinin .
 Jurdim, әrmanım qalmaqadı.

Jıǵalar bardur basımda,
 Pirlerim "mudam qasımda,
 Aǵaunisti qırq jaеımda,
 Aldım, әrmanım qalmaqadı.

Jurdim men tenli dosımda,
 Pirlerim qәzir qas.ımda,
 Mısqaldı qırq ..bes jasımda,
 Qördim,- әrmanım qalmaqadı.

Men aytayın, endi sırdı,
 Alla berdi, maǵan pirdi,
 Ellimde Gulnar päriki,
 Quştım, әrmanım qalmaqadı.

Jerge töktim qızıl qandı,
 Pidä qılsın, şıyrın jandı,
 Juz jasımda Häsenshandı,
 Kördim, ärmanım qalmadı.

Üğıl qılıp Häsenshandı,
 Şığarıp neşşe ärmandı,
 Juz on jasta Äwezhandı,
 Kördim, ärmanım qalmadı.

Gurjistannın sazasını,
 Salıp basqa azasını,
 Qızılbastın jazasını,
 Berdim, ärmanım qalmadı.

Bendemen qıldım gunanı,
 yadqa alıp, bir qudanı,
 Munna barıp Qunqarşanı,
 Aldım, ärmanım qalmadı.

Baylap duşpan qollarını,
 Kestim, ğänim tillerinn,
 ' Gurjistannın ellerini,
 Kördim, ärmanım qalmadı.

Od jağımda Äwez hamra,
 Sol jağımda bul Häsensha,
 Opası joq, panı .dunya,
 Sennen ärmanım qalmadı.

Anda, Göruğlı sultan bul sözlerin ayıp, oynap, kulip, qırq jigiti menen Äwezhandı ortağa alıp, basındağbı tilla jığasın öz qolı menen Äwezhandın basına kiygizip, qaytadan 'Äwezhanğa Ğıyrattı, Şambıl jurtını, tilla tahtını, qatar-qatar narını, manlaydağı barını

tapsırıp, öz ornına han qılıp, Ähmet sardardın qızı Botaközayım- dı alıp berip, özi dunıyadan äl köterip ketti.

Anda, Äwezhan Şambil belge häkim bolıp, Häsenhan häm qırq jigitlerine kewli tolıp, Botaköz ayımdı alıp, onı şorı qatarında qırq jigitke şılım salğış qılıp, hızmət etnırıp qoya berdi. Ol Äwezhanın kewlindegi maqseti bolıp, şadlıq penen ömiri ötip, murat mäqsetine jetti.

SONUÇ

Türk dünyasının ortak kültür mirası içinde yer alan yazılı ve sözlü halk yaratmalarının en bilinenlerinden biri olan Köroğlu Destanları, Orta Asya'dan Balkanlar'a, Sibiry'a dan Orta Doğu'ya kadar çok geniş bir coğrafyada varlık göstererek kültürel birliğimizi ortaya koyar. Farklı Türk boylarına ait Köroğlu anlatmaları, anlatıldıkları coğrafyaların çeşitliliğine, genişliğine ve şekillendikleri kültür dairesi içinde yer alan bir kısım farklılıklara rağmen, Türk dünyasının ortak kültürünü, geleneklerini ve fikir dünyasını yansıtmaları bakımından çok önemlidir.

Günümüze değin Köroğlu Destanları'nın farklı kolları, varyantları ve dahilinde olan destanlar, çeşitli araştırmacılar tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmış, bu metinler üzerinde sayısız akademik çalışma yapılmıştır. Yapılan her çalışma, somut olmayan kültür mirasımıza eşsiz katkı sağlamıştır.

Çalışmamızda, Karakalpak Köroğlu Destanları içinde yer alan "Awezhan " kolunu Türkiye Türkçesine aktararak yerli okuyucuların ve çalışmacıların faydasına sunmayı amaç edindik.

Aktarma çalışmalarının ardından, elde ettiğimiz metni Halk Bilimi yöntemlerini kullanarak yapı ve motifler açısından inceledik.

Yapı incelemesi sırasında, destanın ana kahramanı olan Awezhan'ın yolculuğunu epizotlar şeklinde tesbit ettik.

Metinde geçen Halk Edebiyatı motiflerini, Stith Thompson'ın Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motifleri İndeksi) çalışmasına uygun olarak tesbit ederek sınıflandırdık. Gerek metin bazında, gerekse metin üzerinde yapılan incelemeler bazında değerlendirildiğinde, Karakalpak sözlü kültür geleneğinin bir yaratması olan Görülü Destanı dahilinde yer alan "Awezhan" kolunda, Türk Dünyası'na ait ortak motifler görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akner, S. (1983), *Islamic Peoples of The Soviet Union*, London.
- Arda, Z. C.(1970), “Edebiyatta Motif Araştırmaları”, *Fikir ve Sanatta Hareket Dergisi*, (55): 20, Ankara.
- Bainbridge, M. (1995), *Dünyada Türkler*, çev. M.Harmancı, Bay Yayınları, Ankara.
- Baskakov, N. A. (1951), *Karakalpakskiy Yazık 1 Materialı*, (Çev. S.Yılmaz), Akademi Nauk, Moskva
- Bayat, F.(2006) ”Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”, *Folklor/Edebiyat Dergisi*, (46):11, Ankara.
- Boratav, P. N. (1982), “Köroğlu Kimdir?”, *Folklor ve Edebiyat 2*, İstanbul.
- Boratav, P.N. “Köroğlu” *İslam Ansiklopedisi*, c.9, İstanbul.
- Boratav, P.N. (2002) *Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Caferoğlu, A. (1972), “Kaşgarlı Mahmud’a Göre Akraba Adları”, *Türk Dili Dergisi*, (253): 24, Ankara.
- Çağatay, S. (1972). *Türk Lehçeleri Örnekleri, Yaşayan Ağız ve Lehçeler*, Ankara.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Durbilmez, B.(2008).“Nahçıvan Türk Halk İnanışlarında Mitolojik Sayılar”, *Turkish Studies*, Volume 3/6, Ankara.
- Ekici, M. (2004), *Türk Dünyasında Köroğlu (İlk kol)- İnceleme ve Metinler*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ekici, M. (2005), “Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art Zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış”, *Fikret Türkmen Armağanı*, İzmir
- Elçin, Ş. (1977). “Atların Doğuşu ile İlgili Efsaneler”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, Ankara
- Elçin, Ş. (1988). “Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Ankara.
- Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gumarova, M. (1997). “Köroğlu Destanı”, (Çev. M. Arıkan), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (3): 51-56, Ankara.
- İnan, A. (1941), “Karakalpaklar”, *Bozkurt Dergisi*, (11): 46, Ankara.
- Kalafat, Y. (2010). *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Berikan Yayınevi, Ankara.

- Kaplan, M. (1976). “Dede Korkut Kitabında Hayvanlar”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Karadavut, Z. (1996). *Köroğlu'nun Zuhuru Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma* (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karadavut, Z. (2002). *Köroğlu'nun Ortaya Çıkışı-Türk Dünyasındaki Varyantlar Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Kırgız-Türk Manas Üniversitesi Yayınları, Bişkek.
- Küçük, M. A. (2013). “Türk Destanlarında Sayı Motifinin Dini Yansımaları”, *Gazi Türkiyat*, Ankara.
- Karakurt, D. (2011). *Türk Söylence Sözlüğü*, e-Kitap Dağıtım ve Yayınları, Ankara.
- Oğuz, Ö. (ed.) (2004). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Ögel, B. (1971). *Türk Mitolojisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Pala, İ. (2002). “Kırk”, *İslam Ansiklopedisi*, C.25, Türk Diyanet Vakfı Yayınevi, Ankara.
- Petruşevskiy, İ. P. (1949). *Oçerki po İstorii Feodal'nih Otnoşeniy v Azerbadjane i Armenii*, Naçale, Leningrad
- Propp, V. (1958). *Morphology of The Folktale*, Austin
- Reichl, K. (2006). *Türk Boylarının Destanları (Gelenekler, Şekiller, Şiir Yapısı)*, (çev.M.Ekici), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Reichl, K. (2015). “Karakalpak Köroğlu Destanlarının Türk Ananesindeki Yeri”, 4. *Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Sakaoğlu, S. (1980). *Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Ankara.
- Seyidoğlu, B. (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*, Ankara.
- Uygur, C. V. (2006). “Karakalpak Destanları”, *İslam Ansiklopedisi* c 41, İstanbul.
- Yardımcı, M. (2007). *Destanlar*, Ürün Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, S. (1997). “Karakalpak Türkleri ve Bugünkü Karakalpakistan”, *Yeni Türkiye Dergisi* (16): 16, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Çise Selver RAHMANİ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Muratpaşa Lisesi, 2004
Lisans Diploması	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2011.
Sertifikalar	Pedagojik Formasyon Sertifika Eğitimi Programı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 2012 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, TÖMER, 2017
Tez Konusu	Köroğlu Destanı'nın Karakalpak Varyantı Awezhan Kolu (İnceleme-Metin)
Yabancı Dil / Diller	İngilizce: Konuşma (Çok iyi), Dinleme (Çok iyi), Okuma (İyi), Yazma (İyi)
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Yabancılar İçin Türkçe Öğretmeni, Babil International Group&Language Schools, 2015-Halen
E-Posta	cisekarakale@hotmail.com